Dr. BERTRIN.

LURD

Tisak Petra Battare, Rijeka. 1. tisuća.

KRITIČNA POVIJEST

DOGAGJAJA

LURDSKIH,

PRIKAZANJA I OZDRAVLJENJA.

FRANCUSKI NAPISAO

Dr. JURAJ BERTRIN,

SVEUČILIŠNI PROFESOR U PARIZU.

PRIGODOM PEDESETGODIŠNJICE LURDSKIH PRIKAZANJA

S FRANCUSKOGA PREVELI,

UVODOM I BILJEŠKAMA POPRATILI

O. O. KAPUCINI NA RIJECI.

Prvi od samoga pisca opunovlašteni prijevod.

Hrvatsko izdanje ukrašeno sa 30 slikâ.

RIJEKA 1908.

NAKLADA O. O. KAPUCINA NA RIJECI.

TISAK PETRA BATTARE.

Praesentium virtute annuimus, ut versio in linguam Croaticam libri, cui titulus *„L'histoire critique des évènements de Lourdes“*, par M. l'abbé Bertrin, per A. R. P. *Bernardinum,* M. P. C., R. P. *Cyrillum* et V. Fr. *Miroslaum,* Clericum, Provinciae nostrae Croatie, peracta, ac a duobus Ordinis Theologis revisa et recognita, servatis ceterum servandis, typis mandari et publici juris fieri possit.

Romae, ad s. Laurentii Br., die 19. Junii 1907.

L. † S.

Fr. Bernardus ab Andermatt,
Min. Glis. Cap. l. i.

Sva prava pridržana.

LIST

NJEGOVE SVETOSTI PAPE PIJA X.

piscu poslije 1. izdanja.

Našemu dragomu sinu Jurju Bertrin-u u Parizu

PIJO X., PAPA.

Dragi sine, pozdrav i apoštolski blagoslov!

Naš časni brat, Tarbes-ski biskup, boraveći nedavno u Rimu, blagoizvolio nam je predati knjigu, koju si napisao o Prikazanjima Bezgrješne Djevice u Lurdu i o čudesnim ozdravljenjima, koja su se tamo dogodila. Ovo se djelo preporučuje iz više razloga: u njemu se odaje tvoja divna ljubav prema Neokaljanoj Djevici, kojoj u čast izlazi ovo djelo prigodom Njezina Jubileja; osim toga se odlikuje vjernošću pripovijedanja, koje se strogo temelji na kritičnom istraživanju; napokon je ovo djelo moguće oružje za obranu i podignuće vjere, jer da dokaže njezine istine, služi se načinom umovanja, koji je vrlo temeljit i u istinu vrijedan udivljenja. S toga od svega srca čestitamo tebi i tvome djelu, pa da što jasnije posvjedočimo svoju očinsku ljubav prema tebi, vrlo ti rado podjeljujemo apoštolski blagoslov.

Dano u Rimu, kod sv. Petra, dne 24. prosinca g. 1904., druge godine našega papinstva.

PIJO X., PAPA.

Na smjernu molbu našega vlč. Oca Provincijala blagoizvolio je sv. Otac najmilostivije poslati svoj očinski blagoslov ovomu Hrvatskomu izdanju u slijedećim Njegovom vlastitom rukom napisanim recima:

Dilecto Filio Patri Bernardino ex ordine Capuccinorum Provinciali de Croatia Ill. ac R. Episcopi opera conscripta gratulantes, ut potens Virgineæ Immaculatæ apud Deum experiatur patrocinium Apostolicam Benedictionem peramanter impertimur.

Ex Aedibus Vaticanis die 26 Maii An. 1905.

Pius PP. X.

LIST

PRESVIJETLOGA I PREČ. G. SCHOEPFERA,

BISKUPA TARBES-SKOGA.

Lurd, dne 11. veljače 1905.,
na blagdan Prikazanja Presvete Djevice.

Predragi gospodine Bertrin-e!

Oslanjajući se na vašu učenost i na vašu pobožnost, zamolio sam vas, da napišete *Kritičnu povijest Lurda.* Htio sam to djelo prikazati na Marijanskom kongresu, koji se posljednjega prosinca sastao u Rimu prigodom Pedesetgodišnjice Bezgrješnoga Začeća. Bio sam potpuno uvjeren, da će to djelo biti dostojno, da zauzme mjesto uz ostala lijepa dijela, koja su plod vašega duha, i da će odgovarati uzvišenosti predmeta i biti takogjer dostojno odličnoga i časnoga zbora, koji se imao sabrati pod pokroviteljstvom Papinim.

Djelo je ispalo proti svakom očekivanju, i sretan sam, što se mogu pridružiti odličnim kritičarima, koji su bez oklijevanja pozdravili ovo djelo kao pravo remek-djelo. Jasnoća u opisivanju dogagjajâ, živahnost i ljepota u pripovijedanju, koja stavlja u svijetlo potankosti, koje su kadre da protumače i razjasne glavni dogagjaj; jakost vjere, koja tim više čovjeka uvjerava i življe ga se doimlje, što više obuzdava svoj žar i što se više ravna prema zahtjevima zdrave kritike; strogo znanstvena temeljitost u raspravljanju, uslijed čega se zaključci neodoljivom silom nameću: to su značajne crte, kojima očevidno odiše svaka stranica knjige, koja je za me definitivna povijest Lurda.

Poglaviti pisci, koji su prije vas udarili tim putem, stekli su si neprocjenljivih zasluga u našim očima djelima, koja mi nijesmo nikada prestali štovati: gospodin se Estrade odlikuje iskrenošću i plemenitom prostodušnošću svjedoka, koji pripovijeda,

što je vidio na svoje oči, čuo na svoje uši i pipao svojim rukama. G. Henrik Lasserre odlikuje se bogatstvom insceniranja, u kojemu dolaze na poprište sve osobe drame, koja se igrala pred očima neba i zemlje. Gospodin se dr. Boissarie proslavio učenom i ganutljivom poviješću *Velikih Lurdskih ozdravljenja*. Vi pak, dragi gospodine Bertrin-e, nijeste se poveli ni za jednim od ova tri pisca, nego ste nastojali, i to vam je pošlo za rukom, da si prisvojite sve zasluge, koje su pribavile njihovim djelima štovanje i osobitu naklonost pobožnog općinstva.

To vam je štovanje i ta naklonost odsele osigurana. Rast će i povećavat će se to više, što će vaša knjiga, koja je već raširena, naći više izobraženih čitatelja, koji žele da saznaju istinu o Lurdu. Nu vi ćete postići još uzvišeniji uspjeh, za kojim — ja to znam — osobito čeznete: Umnožit ćete djetinjsku ljubav pravih kršćana prema Presvetoj Djevici i pomoći ćete onima, koji to još nijesu, da postanu dobri kršćani ili barem da to žele postati, što je početak svakoga dobra. Vi ne tražite od čitateljâ drugo do li *dobru volju*, a za nagradu ne bojite se uz Božju pomoć obećat im *vjeru*. To je zaključak vaših posljednjih redaka i cijele vaše knjige, i tako sve ono, što je u njoj napisala vaša znanost i darovitost, obraća se u ljubav Božju i u revnost za spas duša.

Ne ću dalje, tâ i onako može izgledati suvišno hvaliti pisca, koji je počašćen najvećom pohvalom, koja mu je mogla u dio pasti. Naš sveti Otac Papa u istinu vas je počastio svojom očinskom pažljivošću i blagoizvolio vam je čestitati u pismu, koje vam je poslao i koje je u očima sviju posveta vaših zasluga. Blagoslov je Pija X. zalog onoga blagoslova, što će ga naša Gospa Lurdska bez dvojbe izliti na djelo, koje je napisano, da uzveliča njezinu slavu i njezina dobročinstva.

Izvolite primiti, predragi gospodine Bertrin-e, još jedanput izraz moje srdačne zahvalnosti i moje odanosti.

† *FR. KSAVERIJE,*
Tarbes-ski biskup.

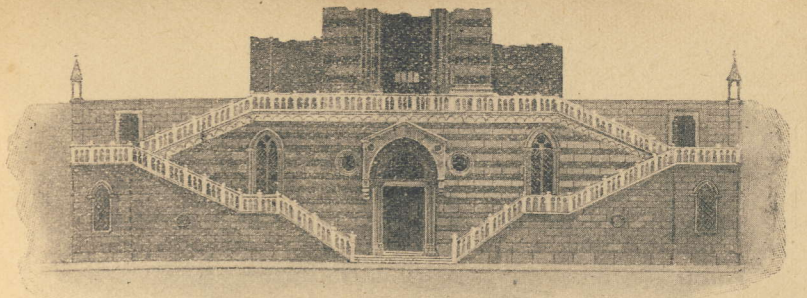

RIJEČ

HRVATSKOMU IZDANJU.

Saepe dum Christi populus cruentis
Hostis infensi premeretur armis,
Venit adjutrix pia Virgo, coelo
Lapsa sereno....
Ex off. B. M. V. die XXIV. Maji.

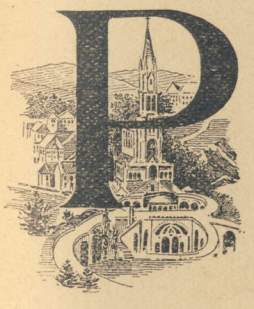

Pedeset je godina na izmaku, što je prečista Djevica i Majka Isusa, Spasitelja Našega, postavila svoje djevičanske, ružama okićene noge na tresuće se grane divlje ruže u jednoj špilji blizu Lurda.

Pedeseta će zora predivnoga dana 11. veljače naskoro osvanuti, što je bliještećim svojim sjajem Neokaljana Djevica osamnaest puta rasvijetlila do onda tamnu i pustu Špilju Masabjelsku.

Domalo ćemo pedesetiput slaviti toli slatki i divni dan, kad je prviput sjajni odsjev, što je proizlazio iz onoga tajinstvenoga Bića, obasjao i začarao skromnu i nevinu kćer Soubirous-ovu, a ona iznebušena tim čudnovatim prizorom prviput klekla na mjestu, gdje se od onoga dana milijun duša baca na koljena, da oživi obamrlu vjeru, da okrijepi smalaksalo ufanje i da se nanovo rasplamti ognjem ljubavi Božje.

Napokon blizu je, vrlo blizu 25. ožujka, kad je prije pedeset godina sve doonda maloj Bernardici nepoznata «Gospogja» na njezinu po tri puta

ponovljenu molbu, uz blagi i serafski smiješak najveće radosti i blaženstva, bacivši ponajprije svoj pogled prema visinama nebeskim, kao u znak harnosti nebeskom Ocu, to neopisive i neprispodobive ljepote Biće reklo: **Ja sam Bezgrješno Začeće!**

Slatke su to uspomene!... Velebni su ti dani!... Slavi se dolazak Kraljice Angjela na zemlju, dogagjaj, koji spada megju najveće dokaze velikoga milosrgja i ljubavi Djevičine spram roda ljudskoga.

Tko može, neka slobodno na te uspomene ostane hladan! Neka ni perom ne makne, neka dapače ni jednom riječju ne spomene dogagjajâ, koji su najprije potresli Lurdom i njegovom okolicom, zatim Francuskom, dok sada tresu čitavim svijetom.

Ali mi, a s nama svi pravi Hrvati katolici s onim milijunima duša, koje su se zaljubile u njezino djevičanstvo i koje se bore pod njezinim bijelim barjakom, skupa s onim mnogobrojnim sretnicima, koji živu od njezine ljubavi i pod okriljem njezine moćne zaštite, ne možemo da ostanemo hladni. Nije moguće, a da se ovom krasnom prigodom ne zagrijemo žarkom ljubavlju spram Neporočne Djevice. Naša će srca očutjeti ljepotu i velebnost tih dogagjaja, a naša će duša uvidjeti, kakvu veličinu, moć i silu imaju Lurdska čudesa, da nas okrijepe i učvrste u našemu Vjerovanju, što ga sa svih strana bez prestanka napadaju.

Oh! bez dvojbe lijep su jak i stalan pečat našoj vjeri Lurdski dogagjaji!

Zaista nema prizora, koji bi nas mogao tako oduševiti i napuniti nadom u skori triumf svete vjere, kao što su veličanstvene vjerske *manifestacije* u Lurdu.

Tko im je samo jedanput bio svjedokom, ne može, a da ne usklikne: dok se bude orila takva jeka oduševljenja i vjerskoga zanosa, kao što se u Lurdu čuje; dok bude plamtjela u narodima takva ljubav spram Neokaljane; dok se bude tako bezobzirno gazio ljudski obzir, — nè, dotle nije moguće da nestane vjerskoga poleta i oduševljenja!

Na isti način, dok Francuska bude najedanput pošiljala po četrdeset, pedeset i šezdeset hiljada samih svojih sinova, da na obalama brze Gave iskažu svoju ljubav i zahvalnost Djevici, koja se udostajala prikazati u jednom kutiću njihove domovine, mi možemo biti sigurni, da se sinovi «Prvorogjene kćeri katoličke Crkve» usprkos svih progonstva još nijesu odrekli vjere svojih otaca, koja im je bila izvorom sve njihove moći i veličine.

Lurd nije samo srce Francuske — kako ga je nazvao jedan odličan diplomat, čiji smrtni ostanci po vlastitoj mu želji počivaju u Lurdu — on je jedno od najglasovitijih središta kršćanstva, gdje se na najdivniji način ispovijeda ljepota i velebnost *sv. Vjere.*

Nema dvojbe: povijest je Lurdska jedna od najmilozvučnijih i najveličanstvenijih himna u slavu Bezgrješne Djevice!

Lurd! to je vječna gora Tabor slavlja i uživanja za ona bezbrojna kršćanska mnoštva, koja danomice dolaze, da se poklone milostivoj Djevici na mjestu, što ga je Ona posvetila svojom prisutnošću.

Lurd se radi mnoštva čudesa nazivlje *novim Jerusolimom*, i to punim pravom.

To je onaj raskošno okićeni grad, što ga je sv. Ivan vidio u Otkrivenju.

U Lurdu su se ispunile proročke riječi kardinala Newmana: «Ako se ne zbude novo objavljenje prije svršetka ovoga stoljeća, kršćanstvo je propalo....»

Lurd! to je ono sjajno sunce dvadesetoga vijeka, čiji sjajni traci raspršavaju tamu i mrak bezvjerstva, a rastapljaju led indiferentizma i pogubnoga ljudskog obzira — te rakrane modernoga društva.

Oh! mili Marijin grad — Lurd, to vam je nonovijeki Eden raskoši i slasti duhovnih.

Prikazanjima se u Lurdu još jedanput obistinila ona riječ: Pokazat će se Djevica, koja će satrti glavu poglavici zavoditelju.

Ipak — to moramo priznati — Hrvatska čini se da malo pozna Lurd i njegovu povijest, koja je povijest milosrgja i ljubavi Presvete Djevice.

Koliko nam je poznato, istom je do nedavno jedan gorljiv Hrvatski natpastir pohodio zavičaj male Bernardice — Lurd.

Slabo se ili nikako ne poznavaju veličajni prizori, koji se u Lurdu danomice odigravaju.

Cilj dakle i svrha naša, kad smo odlučili prevesti ovo djelo, bila je, da najprije upoznamo svoju domovinu s Lurdskom poviješću i Bijelom Djevicom Pirenejskom, tom lijepom kćeri Neba, «*s čijega čela sunce svoju svjetlost prima.*»

To će biti — mislili smo — najljepša proslava *pedesetgodišnjice Njezinih prikazanja.*

Upoznati dakle našu milu domovinu sa najnovijim Djevičinim triumfima i pokazati njezinu ljubav i dobrotu: eto cilja ovome prijevodu!

Možemo iskreno priznati, da smo sve, što je do nas bilo, učinili, te što sjajnije uspijemo u svome pothvatu. Izabrali smo djelo, koje je po općenitom mnijenju najkritičnije i najljepše; djelo, koje ima ona tri osobita svojstva, a koja se uzalud traže u drugim djelima istoga sadržaja, da naime u najobilnijoj mjeri zadovoljava umu, srcu i maštи.

Učeni je auktor, izdavši ovo djelo imao nakanu da ne samo širi slavu Neokaljane, nego takogjer da krijepi i rasvjetluje duše i da u mnogima raspiri i oživi vjeru, koju su možda izgubili.

Sastavljajući ovo djelo znao je vrlo dobro, da je isto tako pogibeljno naprosto i bez dokaza nešto tvrditi, kao što je i pogibeljno nešto jednostavno nijekati.

Svaka se stoga njegova tvrdnja osniva na neprijepornim i neoborivim činjenicama i dokazima.

Čuveni je sveučilišni profesor, dr. Juraj Bertrin, svijestan vrijednosti svoga djela; on i te kako dobro zna, što je napisao. Mogao je dakle, i to punim pravom, reći nekom zgodom jednom vrlo naobraženom kršćaninu, koji ni na jedan način nije htio priznati mogućnosti čuda: «Vi me poznajete; znadete da ja nijesam kadar išta napisati, što nije lojalno; e pa dobro, pročitajte samo moju *Kritičnu povijest Lurda*, pa mislite potom, što vas je volja!»

Nije nas dakle toliko iznenadila, koliko obradovala izjava jednoga profesora iz Pariza, koji nam je nedavno ovo rekao: «Nema dvojbe, da ćete izdavši ovo djelo uvelike koristiti svome narodu.

Ono je u Francuskoj mnogo dobra učinilo, pa će sigurno i u Hrvatskoj.»

Dao samo dragi Bog i Njegova presveta Majka, da se ove riječi obistine! Sa tvoje smo strane ne samo uložili veliki trud i mar, da nam prijevod bude vjerna slika originalu, nego smo još gledali, da ga svome narodu podamo u što ljepšoj vanjštini. Ilustrirali smo ga, što smo mogli bogatije. Mnoge smo slike, kojih u izvorniku nema, postavili.

Tu i tamo napisali smo po koju bilješku, koja će čitatelju koješta bolje razjasniti. U *Dodatku* smo izostavili nekoje stvari, za koje smo mislili, da ne bi puno zanimale Hrvatske čitatelje, a uvrstili smo opet nekoje svoje bilješke.

Prevagjajući djelo naišli smo na nekoje teže *diagnoze*, pa pošto se nijesmo ćutjeli kompetentnima u toj struci, zamolili smo vrloga i vrijednoga dra *Bogdana Maleca*, u Zagrebu, da nam u tome bude pri ruci. Veleučeni se doktor rado odazvao našoj molbi, na čemu mu ovdje izričemo najsrdačniju hvalu, želeći mu od Prečiste Djevice najobilniju platu.

Od svega smo srca zahvalni dru *Jurju Bertrin-u*, profesoru na katoličkomu sveučilištu u Parizu, koji je — kako nam sâm piše — nama Hrvatima prvima dao dozvolu, da možemo prevesti njegovo djelo, i zaželio, da bi ga i Hrvati prigrlili onom ljubavlju i oduševljenjem, kojom i Francuzi.

Nada sve svaka hvala, dika, čast i najveće štovanje od preponiznih, poslušnih i svim srcem odanih sinova našemu *sv. Ocu, Papi Piju X.*, koji se udostojio u svojoj dobroti napose još poslati svoj blagoslov i Hrvatskome izdanju, komu je svrha, da proslavi pedesetgodišnjicu prikazanja bijele Pirenejske Djevice maloj sretnoj Bernardirci.

Taj nas blagoslov napunja slatkom nadom i daje nam zalog, da će sveta, neokaljana Djevica izliti svoj preobilni blagoslov na naš napor i trud, i da će tako ovo djelo uroditi željenim plodom i na Hrvatskomu tlu, kao što je urodilo na Francuskom.

Djelo je i zbilja u Francuskoj donijelo dosada divnih plodova. Tako je došlo na glas, da je u same tri godine doživjelo *15* izdanja. -- Sâm Bog dragi zna, koli-

kim je duhovnim slijepcima u današnjoj tužnoj Francuskoj otvorilo oči, kolikim mlakim i neodlučnim dušama povratilo jakost i stalnost u vjeri, kolike inače dobre kršćane odvratilo od pogubnoga puta mlohavosti i nehajnosti, a pobudilo u njima duh gorljivosti i junačke požrtvovnosti!

A sad predajući svome milomu narodu u Hrvatskomu ruhu ovu sjajnu *Kritičnu povijest Lurda*, koju je Francuski vjerni narod s tolikim oduševljenjem primio i koju tako pohlepno čita, ne možemo, a da na posljetku Tebi, o Neokaljana Djevice, ne upravimo molbu, koja nam dušu i srce zaokuplja:

Sveta, divna Djevice, Ti glavno uporište ufanja našega, Ti, koju Bog toliko ljubi i u koju se narodi pouzdavaju, daj, da ova povijest rasvijetli i oživi vjeru u mnogim neodlučnim i sumnjičavim dušama, jer samo živa i žarka vjera — sveta vjera, u obranu koje su naši djedovi krv svoju prolijevali — kadra je da povrati mir, blagostanje i svaku sreću našemu narodu!

O Marijo, sjajno svetište, posvećeni hrame živoga Boga, isprosi od Božanskoga Sina Svoga milost čitateljima, neka po ovoj dirljivoj i uvijek miloj povijesti Tvojih Prikazanja upoznaju Tvoju ljubav i Tvoju moć, pa neka uz Tebe, Majku svoju, posve lijepu i na kojoj ljage ne ima, čvrsto i ustrajno prionu, u svakoj se potrebi k Tebi djetinjskom ljubavlju utječu, a po Tebi se svom dušom priljube i uz Tvoga Božanskoga Sina!

Napokon, o dobra i moguća Majko, dè učini, da se ova velebna povijest Tvojih Prikazanja duboko utisne u srce sviju čitatelja, pa da opojeni i začarani ljepoton pripovijedanja mnogobrojnih i ganutljivih ozdravljenja, koja su se zbila Tvojim zagovorom, ućute u svojoj duši živu i žarku želju, da pohite na obale hitre i bistre Gave i tamo se na podnožju Masabjelskih hridi poklone Tebi kao Kraljici i ljubeznoj Majci svojoj, i tako udovolje vrućoj želji Tvojoj, — pjevajući radosno Tebi u slavu onu: *Zdravo, zdravo, zdravo Marijo!*

Rijeka, na Pohod Bl. Dj. Marije 1907.

Prevodioci.

PREDGOVOR

Po prilici tri godine kasnije od onoga dana, kad je Papa Pijo IX. svečano bio proglasio, da je Presveta Djevica Marija bila prosta od istočnoga grijeha i da je bila bezgrješna od prvoga časa svoga začeća, — prikazala se Ona sama u malenom gradu Francuskih Pireneja skromnoj seljačkoj djevojčici i upitana za svoje ime odgovorila je: ***Ja sam Bezgrješno Začeće.***

To je bila nebeska potvrda proglašenja, koje je bilo učinjeno na zemlji.

Crkva je svijetu naredila, da vjeruje u jednu nauku: Bog je toj naredbi udario svoj pečat.

Čudesni su događaji Lurdski na taj način usko spojeni s dogmom, koja je proglasila Mariju bez grijeha začetu.

Dakako da oni ne spadaju med vjerske istine, koje smo dužni vjerovati. I zato, da ne samo iskažemo svoje počitanje prema mudroj naredbi Urbana VIII., nego takogjer da damo svakom čovjeku, koji iskreno teži za istinom, pravo, da izrekne svoje mnijenje, kako mu se svidi, — smatramo si za dužnost, da ovdje izjavimo, da govoreći o čudesima ne namjeravamo preteći sud Crkvenih odluka, nit prisvajati si prava, koja je Bog podijelio samo svojoj sv. Crkvi.

Čitatelju je slobodno protusloviti, a da se ne ogriješi ni o jedan članak katoličkoga vjerovanja.

Ipak bi prigovaranje bilo vrlo drzovito sa vjerskoga gledišta i nerazumno sa historijskoga gledišta, kad bi se tko protivio lakoumno i bez proučavanja.

Iz onoga, što slijedi, ufamo se, da će i najnevjerniji duhovi upoznati — samo ako su iskreni — da je dogagjaje sa Masabjelske hridi vrijedno pomno proučiti.

Ako su dokazani, očevidno slijedi dvoje iz njih. Prvo: novi je članak vjere na čudesan način potvrgjen. Drugo: oblast, koja ga je proglasila, primila je na taj način od samoga Boga priznanje i posvećenje.

Tkogod razumno misli, ne može više poricati, ni Crkvi uopće, ni Papi napose, prava, da može upravljati svijetom u vjerskim stvarima, niti najmanje podvojiti o istinitosti nadnaravne povlastice, proglašenjem koje je kao nove nauke oblast sv. Petra postavila najljepši dragulj u krunu Marijinu.

Tako povijest Lurdska tvori regbi novo paglavlje kršćanske apologetike.

S toga je gledišta kritična povijest tih dogagjaja od osobite važnosti.

Ovo je djelo njoj posvećeno.

Svrha bi ovoga djela, napisana za vjerne čitatelje, bila postignuta, kad bi nekoji pošteni, ali uznemireni duhovi, koji iskreno teže za svijetlom istine, čitajući ovo djelo ocutjeli u sebi želju, da je bolje upoznaju.

Knjigu treba samo čitati dobrom voljom.

Čitatelji mogu biti uvjereni, da je na isti način i pisana. (1)

(1) Pomno navodimo mjesta, iz kojih smo crpli podatke, svakiput, kad nam se to čini potrebito. Kad ih ne navodimo, znak je, da su dogagjaji, o kojima se radi, već dokazani i navedeni sa njihovim dokazima u prijašnjim djelima o Lurdu, t. j. u djelu Henrika Lasserre-a, Estrade-a i u djelima dra Boissarie-a.

PRVI DIO.

PRIKAZANJA.

GLAVA I.

POVIJEST PRIKAZANJÂ.*)

Dne 11. veljače 1858. zbilo se prvo od onih glasovitih prikazanja, koja su imala potresti čitavim svijetom.

Istoga zimskoga dana bijahu pošle tri djevojčice iz Lurda, Bernardica Soubirous, sestra joj Marija i Ivka Abadie, da nakupe suha granja u okolici grada na brijegu Gave. Bilo je hladno, a ponestalo drva u siromašnoj kući Subiruovoj.

Bernardici je bilo četrnaest godina, ali je izgledala, kao da joj tek jedanaest ili dvanaest.

Došavši do Masabjelske hridi, naprotiv jedne špilje, koja se otvarala u izbočini gore, nagjoše se

*) Najprije ćemo dogagjaje ukratko pripovjediti, a poslije ćemo ih uzeti u pretres.

tri djevojčice na prostoru izmegju Gave i mlinskoga kanala, iz kojega se voda upravo pred Špiljom izlijevala u Gavu (1).

Marija i Ivka hodile su bose u svojim drvenim postolama.

Ivka prebaci svoje postole na drugu stranu kanala; Marija uze svoje u ruku. Prisukaše sad svoje haljine i pregaziše kanal, u kome tajput bijaše malo vode. Tako ostaviše otok, gdje su bile kao zatvorene, i stigoše pod Masabjelsku hrid.

Bernardica je nosila čarape, jer je bila slabijih prsiju, a njezina se majka pobrinula za nju, da joj zima ne naškodi. Bojeći se ona dakle, da joj hladna voda ne naudi, zamoli Ivku, koja bijaše jača, da dogje po nju i prenese je na legjima na drugu stranu kanala.

«A, to ne!» odgovori joj mala vragoljanka. «Ti si razmažena pa tu samo zanovijećeš. Ako ne ćeš prijeko, a ti ostani, gdje jesi.»

Pa ne brinući se više za svoju drugaricu poče kupiti suho granje i pogje s Marijom dalje niz Gavu.

Ostavši Bernardica sama pokuša napraviti si prijelaz. Baci nekoliko velikih kamenova u kanal. Ali uzalud joj bi svako nastojanje: valjalo je hoćeš ne ćeš preko studene vode.

Bijaše po prilici dvanaest i pô.

Tek što je djevojčica počela izuvati prvu čarapu, kad začu veliku huku, kao šûm od oluje. Ogleda se odmah na sve strane: nijedna se grana nije njihala na topolama uz rijeku. Pomisli dakle, da se prevarila pa će se opet mirno izuvati.

Ali odmah zatim začu istu huku.

(1) Taj se kanal zvao *canal de Savy*, ili po Francusku *Savy*; tjerao je mlin i na stroj pilanu. Potok *la Merlasse* izlijevao se u kanal niže ove dvije tvornice.

Uplašena ustane brzo, pa pogleda lijevo i desno oko sebe.

I opet sve mirno uzduž Gave. Nu s druge strane kanala, nekoliko koraka od obale, na kojoj je ona stajala, divlja se ruža, što je rasla na desno, naprama spoljašnjoj stijeni špilje, gibala, kao da njom njiše jaki vjetar.

U isti čas, dok je djevojče promatralo ovaj čudan pojav, pomoli se zlatan oblak na otvoru stijene, kojom se divlja ruža rasprostirala sa svojim granama, i pokaza žena u pećini, što se nalazila iznad grma i izgledala kao kaka nezgrapna uložina.

«Bila je mlada i lijepa», pripovijedala je Ber-«nardica, «tako lijepa, kakve ljepote nijesam nigda «vidjela. Gledala me je, smiješila mi se i pozivala «me, da joj se približim bez ikakog straha. I zaista, «ja se nijesam više bojala, jer mi se činilo, da nije-«sam znala, gdje sam bila.»

I nehotice posegne djevojče za svojom krunicom i pade na koljena.

«Gospa me je pustila, da je svu sama molim», pripovijedaše ona; «Ona je doduše prebirala med svojim prstima zrna svoje krunice, ali nije ništa izgovarala. Samo je nakon svake desetke skupa sa mnom govorila:

Slava Ocu i Sinu i Duhu Svetomu!»

Pa doista — dakako da toga nije moglo razumjeti priprosto djevojče — to bijaše jedini dio u krunici, koji je pristajao ustima «Gospe». Jer Očenaš sa svojim prošnjama jest za one, koji ne posjeduju punine dobara. Što se pak tiče *Zdravo Marije*, Prikaza je zaista nije mogla moliti: nije joj dolikovalo, da se samoj sebi moli.

Nasuprot je nije ništa priječilo, da sjedini svoj nebeski glas sa glasom zemaljskim, te pjeva u slavu preslavnome Trojstvu. Jer nebeska je pjesan zapravo:

Svet, svet, svet je Gospodin: Slava Ocu i Sinu i Duhu Svetomu!»

«Kad se krunica svršila», pridodaje Bernardica, «Gospa se povuče u nutrinju špilje i oblak zlatni iščeznu s njom.»

Tako je ova svjetlost nebeska išla pred njom, kad se pokazala, a sjaj joj se još poslije vidio, kad je iščeznula, kao što se svijetlo sunčano pokaže prije ishoda sunca, a sjaj mu se vidi, kad već sunce zagje na zapadu.

U ostalom ništa nejasna, ništa zračna ne bijaše na božanstveno lijepom biću, što se prikazivalo zanešenim očima Bernardičinim. Ona ga je više puta s najvećom točnosti opisala.

«Gospa izgleda — govoraše ona — kao djevojče «od šesnaest do sedamnaest godina. Ima bijelu ha«ljinu, pripasanu plavim pojasom, koji se spušta niz «haljinu sve do nogu. Na glavi joj bijela koprena, «kroz koju je teško zamijetiti vlasi i koja pada straga, «pokriva ramena i spušta se niz legja sve do ispod «pasa.»

«Bose noge, koje pokrivaju većim dijelom donji «nabori haljine, imaju svaka na kraju po jednu zlatnu «ružu.»

«U desnoj ruci drži krunicu sa bijelim zrnima, «kojoj se zlatni lanac blista kao ruža na Njezinim «nogama.»

Bernardica je jošter klečala sva obuzeta uspomenom na čarobni prizor, kojim se upravo bila naslagjivala, kad se Ivka i Marija povratiše k špilji.

Opazivši je, da moli, i to u to doba i na tom mjestu, počeše joj se podrugivati i rekoše joj malko

glasnije, neka se žuri za njima, da se skupa vrate kući.

Sve tri sabraše u tri svežnjića suho granje, što ga bijahu sakupile, pak se zaputiše prema gradu.

Na putu će zapitati Bernardica svoje malene drugarice, da li nijesu opazile što izvanredno u špilji Masabjelskoj.

«Nè, ništa», odgovoriše joj. «Ali zašto nas to pitaš?»

— «Ah, ništa!»

Isprva je htjela zamučati svoju tajnu; ali kad se našla nasamo s Marijom, nije mogla odoljeti želji, da napokòn ne progovori o onom, što joj je ispunjalo dušu. Pripovjedila je svoje vigjenje i zamolila sestru, da o tom ne kazuje nikome ništa.

Čitav taj dan lebdila joj pred očima slika divnoga bića, koje joj se bješe prikazalo.

Na večer, kad je baš obavljala zajedničku molitvu, te joj se slika jasnije i življe stavila pred oči, obuze je ganuće, uzbudi se i počne plakati.

«Nu šta ti je Bernardice?» zapitat će je majka.

Marija joj ne dade da odgovori i ispripovjedi čudnovati dogogjaj kod hridi Masabjelske.

«To su tlapnje, moja kćerko», reče ozbiljno gospogja Soubirous; «izbij si odmah iz glave sve te misli, pa da mi nijesi nipošto više išla na Masabjelsku pećinu.»

«Otišle smo spavati», kazivala je Bernardica, «ali ja nijesam mogla zaspati. Tako dobri i tako ljubazni lik Gospogje dolazio mi neprestano na pamet. Uzalud sam si dozivala u pamet, što mi bijaše rekla moja majka. Ja nijesam mogla vjerovati, da je ono bila opsjena.»

* * *

Tako je prošao prvi dan prikazanjâ.

Prizor se ponovio osamnaest puta.

U petak, dne 12. veljače i u subotu, 13., vukla je želja Bernardicu, koja je živjela samo u uspomeni na ono, što bijaše vidjela, da opet ide k špilji. Ali poslušnost ju je zaustavljala.

Napokon u nedjelju, dne 14. veljače, sestra njena Marija i Ivka Abadie prosiše za nju dozvolu, za kojom je ona upravo žarko žudjela.

Gospogja se Soubirous s početka opirala. Nu poslije, kad su navalile na nju moljakanjem, pomisli, da bi povratak na Masabjel, gdje da sigurno ne će ništa vidjeti, bio možda za Bernardicu najbolje sredstvo, da se izliječi od ludih misli, koje su je salijetale. Zato je napokon popustila i rekla dvjema sestricama:

«Hajde idite, pa mi nemojte više dodijavati! Ali da ste došle natrag do večernje! Inače znate, što vas čeka.»

Marija obavijesti o tom pet do šest svojih vršnjakinja, pa opskrbivši se bočicom blagoslovljene vode otidoše.

Ggja Soubirous bijaše govorila o gjavlu, koji da se katkada igra s ljudima. Akoprem je Bernardica bila tvrdo osvjedočena, da ono nije bio gjavao, što joj se prikazao, ipak se po savjetu svojih malenih prijateljica naoružala proti njemu.

Brzo su stigle k Masabjelskoj hridi.

Bernardica je pokleknula naprama grmu divlje ruže. Molila je nekoliko časaka u sebi. Tad najedanput zaviknu kao izvan sebe od radosti:

«Evo je! . . . . . Evo je!»

Jedna od njezinih drugarica, Marija Hillot (čit. Ijò), reći će joj odmah:

«Poškropi je brže bolje svetom vodom!».

I pruži joj bočicu.

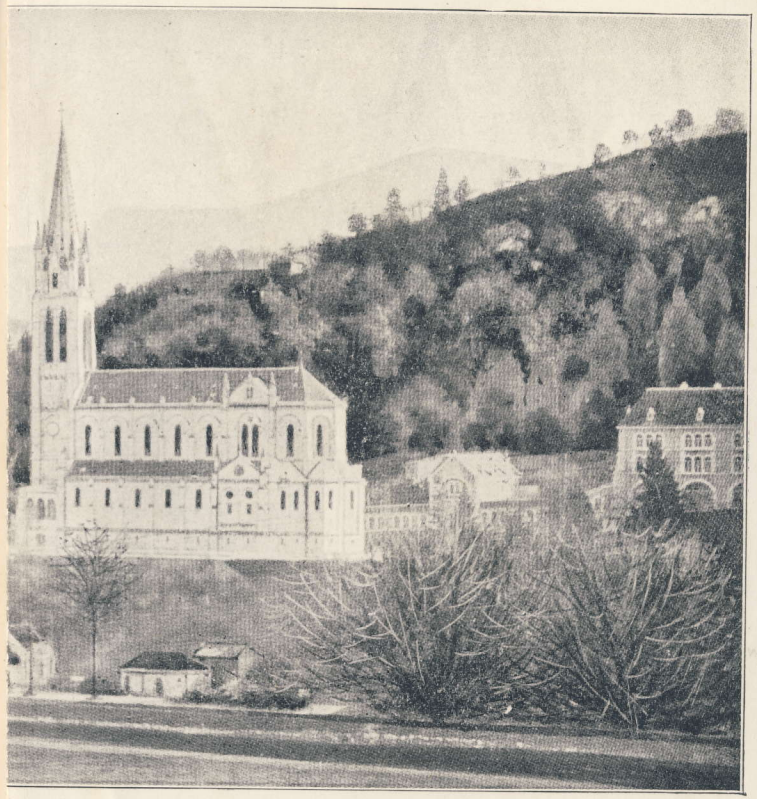

SVEOPĆI POGLED NA DJEVIČIN GRAD — LURD.

Bernardica baci blagoslovljene vode prama grmu divlje ruže, zatim reče svojim drugaricama:

«Ništa se ne srdi toga radi; nasuprot odobrava to glavom smiješeći se.»

Sve se djevojčice bijahu povrstale u polukrug okolo nje i pale na koljena.

Naskoro joj lice čudnovato problijedjelo, rasvijetlilo se i zasjalo: bila se sasvim promijenila.

Na taj se prizor drugarice usplahiriše; većina ih počne od straha jecati, a jedna od njih zavapi:

«Ah, ako Bernardica još umre!»

Nato joj se približiše i zovnuše je nježno po imenu. Ali ona kao da ih nije čula. Pogled joj bio uprt u pećinu ružinoga grma. Izgledala je, kao da je sva uronila u promatranje nebeskoga prizora, koji je ona sama vidjela.

U taj čas dogjoše majka i sestra mlinara Nicolau (čit. Nikolò), čiji se mlin nalazio u blizini.

Opazivši Bernardicu u ushićenju progovoriše joj nekoliko slatkih riječi. Nu one kao da nijesu dopirale do njezine duše. Najedanput obuze gospogju Nicolau neki strah i trepet, pa potrči, da si potraži sina.

Ovomu je bilo tada dvadeset i osam godina.

On dogje. Porugljivi smiješak titraše mu na usnama. Ali čim je spazio Bernardicu, uzmakao je od udivljenja. Prekrstio je ruke i promatrao ju je jedan časak.

«Nigda u svom životu — reče on poslije — nijesam vidio prizora, koji bi više djelovao na mene. Uzalud sam si navodio razloge. Sve mi se nekako činilo, da nijesam vrijedan dotaknuti se ovoga djeteta.»

Ipak na vruće molbe svoje majke uhvati on Bernardicu za ruku i povede je polagano sve do svoga mlina, gdje napokon nesta zanosnoga ushićenja.

Megjutim se djevojčice bijahu brže bolje povratile u grad i širile posvuda ovu vijest.

Ggja Soubirous dotrča k mlinu, sva srdita radi vijesti, što su se pronosile gradom. Stupi unutra sa šibom u ruci, pa pošavši ravno k svojoj kćeri reče joj zlovoljno:

«Šta, nesretnice, zar hoćeš, da nam se svi podruguju, koji nas poznavaju? Ja ću ti već dati te tvoje svete prikaze i tvoje priče o gospogji!»

I već zamahnu da će udariti svoje dijete, kad se gospogja Nicolau umiješa megju njih i zapriječi udarac povikavši:

«Šta to radite? E pa što je učinila vaša kći, da postupate tako s njom? Ja sam je vidjela gdje sve vrijeme kleči i nigda ne ću zaboraviti toga prizora: izgledala je kao angjeo, baš kao pravi angjeo nebeski.»

* * *

Ggja Soubirous nije pustila nikud iz kuće svoje kćeri tri četiri dana.

Dne 18. veljače, na žarke molbe dviju gospogja iz grada dopusti joj, da može s njima poći k Špilji.

Bijaše ujutro rano.

Poslije nekoliko časaka kliknu Bernardica:

«Ona dolazi: evo je!»

Djevojčica je sva drhtala od sreće. Sad se molila, sad smiješila. Drugoga kakoga izvanjskoga znaka ushićenju nijesi mogao opaziti. Tad je ustala, približila se ružičnom grmu i, kao što su je bili naučili, pružila prostodušno gospogji list papira, proseći je, da na njemu napiše, što hoće.

Na to je Prikaza odgovorila:

«Što ti imam reći, ne treba da toga pišem.»

Potom je zamolila Bernardicu, da dolazi tamo kroz petnaest dana, te joj rekla:

«Ja ti obećajem, da ću te učiniti sretnom, nu ne na ovome svijetu, nego na drugome.»

* * *

Roditelji Bernardičini nijesu se više usudili da joj brane ići na Masabjel, akoprem su bili u stô briga.

Njezina ju je majka sama tamo pratila s jednom tetkom sjutradan, dne 19. u osvitak zore. Nekoje susjede, saznavši za njihovu tajnu, pošle su za njima. (1)

Bernardica se doskora zanese. Na njenom licu odsijevaše neki neizrecivi smiješak i kao izlijev radosti nebeske. Ona kao da nije bila više od ovoga svijeta.

U isti se čas čuo megj mnoštvom sasvim jasan glas: «Oh! kako je lijepa!»

* * *

Dne 20. veljače u jutro oko šest i pô bilo je peto prikazanje.

Stojeći gospogja Soubirous pokraj svoga djeteta, kojemu se lice od ushićenja divno rasvjetljivalo i razblaživalo, uskliknu:

«Nijesam više pri sebi. Čini mi se da snivam: ne poznajem već svoje kćeri.»

Gledaoci naokolo bijahu isto tako zadivljeni kao i ona.

Taj dan ih se tu sklicalo nekoliko stotina, jer se već sav grad bavio ovim čudesnim dogagjajima. Jedni su govorili, da je to čudo; drugi su se, osobito izmegju izobraženoga svijeta, podsmijehivali s prezirom. Za njih je tû bio jedan od onih živčanih pojava, što ih je znanost već toliko puta jasno opisala.

* * *

(1) Ova se tetka Bernardičina zvala Bernarda Nikolau, a umrla je istom ove godine u noći 30-31 siječnja. (Op. prev.)

Ipak jedan od njih, i to ne baš izmegju neznatnijih, doktor Dozous, nije mislio, da mu se zadovoljiti kao većini time, da prosugjuje čine izdaleka, na osnovu kake znanstvene predsude, a da se ne potrudi i sam ih vidi.

Budući da je u svome životu nailazio na izvanredan patološki slučaj — kao bezvjerac nije mogao drugo što ni misliti — nije po njegovu mnijenju bilo druge, van strogo znanstveno postupati, naime proučiti ga i pogledati iz bliza.

Zato se sjutradan, u nedjelju, dne 21. veljače, našao na podnožju hridi Masabjelske.

Prisustvovao je šestome prikazanju, koje nam je sâm opisao.

Nije to opis kojega vjernika, nego jednoga liječnika, koji je tamo bio nadošao, da izvidi na svoje oči bolesno stanje, koje je želio ozbiljno proučiti.

«Čim je Bernardica došla pred špilju — tako «piše on — poklekla je, izvadila iz džepa krunicu i «počela moliti. Njezino se lice odmah preobrazilo, što «su opazili svi, koji su bili blizu nje. To je bio znak, «da je ona prikazu već gledala.»

«Dok je lijevom rukom prebirala svoju krunicu, «držala je u desnoj zapaljenu voštanicu, koju bi često «utrnuo jaki povjetarac, što je duvao pokraj Gave. «Ali bi je ona svaki put pružila najbližoj osobi, što «je kraj nje stajala, i tako bi je odmah zapalila.

«Ja sam s velikom pazljivošću pratio svaki Ber«nardičin kret. Htio sam da je potpuno proučim sa «svakoga gledišta. Želio sam taj čas znati, kakvo je «kolanje njezine krvi i disanje. Uhvatio sam je za «ruku i postavio joj prste na žilu kucavicu. Bilo je «udaralo mirno i pravilno, a disanje bijaše lako. Ni«kakva znaka na djevojčetu, po kojem bi čovjek

«sudio, da bi živci bili razdraženi pa da bi na posebni «način djelovali na čitavi organizam.

«Kad sam pustio Bernardičinu ruku, pomakla se «ona malko više prema Pećini. Odmah zatim sam «opazio, da joj se ražalostilo lice, na kojem je doslije «odsijevala najveća blaženost. Dvije suze iskočiše iz «njenih očiju i kanuše joj niz obraze. Ta promjena, «koja se tom prilikom nenadano pojavila na njezinu «licu, iznenadila me. Kad je dakle dovršila svoju «molitvu i nestalo tajinstvenoga bića, zapitah je ja, «što joj se dogodilo kroz dugo ono vrijeme, što je «bila ushićena. Ona mi odgovori:

«Gospogja je za jedan časak svratila s mene «svoj pogled te ga preko mene upravila u daljinu. «Kad ga je zatim opet obratila na me, zapitala sam «je ja, što ju je ražalostilo? Nato mi Ona rekla: ‚Moli «za siromašne grješnike i za tako izopačeni svijet.' «Ali sam se brzo umirila, kad sam opet mogla opa«ziti izražaj dobrote i radosti na njenom licu. Nato «je odmah iščezla.»

«Ostavljajući Bernardica ovo mjesto, gdje su svi «prisutni bili jako uzbugjeni — pridodaje dr. Dozous «— vladala se, kao uvijek, sasma priposto i skromno, «ne obazirući se na počasti, što joj je svijet iskazivao.»

* * *

Svjetina se megjutim rastrkala po gradu i pripovijedala s udivljenjem, kako je Bernardica bila lijepa u svom ushićenju, pa kako je sigurno morala gledati neko nebesko biće, kad joj lice isto tako odsijevalo nebeskim sjajem.

Uzbugjenje je puka bivalo svaki čas sve to veće.

Zato oni, koji su bili dužni paziti na red u gradu, pomisliše, da je nadošao čas, kad mogu posredovati.

Možda bi nekako i nehotice ostali bezbrižni, kako to obično opažamo kod predstavnikâ vlasti, kada se radi o nadnaravnim pojavama: Bog se njima uvijek čini kao nepozvan gost na zemlji.

Ali su sami sebi govorili, da je skupljanje velikih mnoštva oko hridi Masabjelske pogibeljno, jer je Gava blizu, i da zato oblast mora ustati proti tome.

Sastaše se dakle još istoga jutra, dne 21. veljače, u gradskoj vijećnici, g. Lacadé, gradski načelnik, g. Dutour (čit. Ditùr), carski odvjetnik, i g. Jakomet (čit. Žakomè), redarstveni povjerenik. Odlučiše, da će gledati da unaprijed zapriječe svako sastajanje, ali da će se pri tome čuvati, da ne ozlojede naroda.

Najbolje im se sredstvo za to pričinilo nagovoriti Bernardicu, neka ne ide više k Špilji. Bili su uvjereni, da se slabašno djevojče ne će nipošto opirati savjetima oblasti, a pogotovo ne prijetnjama državnih činovnika.

Odvjetnik je dakle dade odmah dozvati u svoju pisarnu.

Bio je to dostojanstven čovjek, oštar i odlučan u svojim nazorima. Mislio je, da će biti za nj šala svladati otpor djevojčice, ako mu se bude opirala. Ali se jako prevario. Sva njegova vještina i moć nijesu mogle ništa proti ovoj neukosti i slabosti.

Najedanput prekinu ispitivanje i zapita Bernardicu:

«Obećaješ li mi, da više ne ćeš ići na Masabjel?»
— «Gospodine, ja Vam toga ne obećajem.»
— «Je li to tvoja posljednja riječ?»
— «Dà, Gospodine!»
— «Onda odlazi..... Već ćemo vidjeti.»

Poslije podne dogje red na redarstvenog povjerenika.

On dade pozvati djevojčicu u svoj ured. Ispitavao ju je dugo. Sad joj se prijetio, a sad opet stavljao lukava pitanja. G. Estrade, porezni činovnik, koji je bio tome preslušavanju prisutan, ostavio nam je o njemu izvješće.

Redarstveni je povjerenik takogjer zahtijevao od Bernardice, da ne ide više k Špilji.

— «Gospodine — odgovorila je ona prostodušno — obećala sam Gospogji, da ću opet tamo doći.»

— «Ako mi odmah ne obećaš, da više ne ćeš ići na Masabjel, poslat ću po oružnike i dati te zatvoriti.»

Bernardica se na to nije ništa ganula. Neki je glas govorio u njoj jače i glasnije nego li sve ove prijetnje.

* * *

Sjutradan, dne 22. veljače, bijaše ona opet na urečenom mjestu nebeskog sastanka. Dva oružnika pogjoše uzastopce za njom. Čekao ih je tamo već dosta veliki broj znatiželjnika.

Molila je na svom običnom mjestu; ali se taj dan na njezinu licu nije pokazao nikakvi znak ushićenja. Kad je ustala, rekla je, da «Gospogje» nije bilo.

Bijaše to za nju gorko razočaranje.

Slobodoumnici slaviše nad tim slavlje: «Gospogja se boji oružnikâ», govorahu oni, grohotom se smijući.

«Vjerojatno je, da će se ona, ako se g. Jacomet «umiješa u to, još lijepo predomisliti pak pobjeći s «pećine i promijeniti obitavalište.»

«Ja sam takogjer bio med onima, koj su se smijali», pripovijedao je poslije g. Estrade; «nijesam slutio, da ću se domala s njima rastati.»

* * *

Drugi dan zbilja vidimo g. Estrade-a kod Špilje, kamo je dopratio svoju sestru. Bijaše tamo došao kao čovjek, koji je još o svemu dvojio.

Tek se počelo daniti.

Do dvjesta se osoba bijaše već sakupilo. Bila su tû tri do četiri gospodina iz Lurda. Njihova je prisutnost davala hrabrost novome posjetniku, koji se već počeo u sebi stidjeti, što je došao.

G. Estrade je opisao ovaj prizor, koji je bio sedmi te vrsti:

«Bernardica je pokleknula. Megjuto, dok je prebirala med prstima prva zrnca krunice, upirala je u pećinu svoj proseći pogled. Vidjelo se, kako željno i teško čeka. Sad se najedanput, kao da bi je munja ošinula, potresla od udivljenja i kao preporodila na drugi život. Njezine su se oči rasvijetlile i zasjale. Serafinski joj smiješak zatitrao na usnama. Neopisivi čar bijaše pronikao svu njezinu osobu: Bernardica nije bila više Bernardica.»

Nehotice i u isti čas svi su se prisutni ljudi otkrili i priklonili.

«Poslije prvoga zanosa, prouzrokovana dolaskom Gospogje, videća je izgledala, kao da nekoga sluša. Na njezinim si kretnjama, na njezinu izražaju lica naskoro mogao opaziti svaku promjenu razgovora. Bernardica bi sad odobravala glavom, a sad opet izgledala, kao da sama nešto prosi. Kad je Gospogja govorila, sva bi drhtala od sreće; a kad je nasuprot ona što Gospogju molila, ponizila bi se i ganula do suza. Katkada si mogao opaziti, da je govor prekinut; onda bi djevojče opet prebiralo krunicu, ali bi joj oči bile uprte u pećinu: čovjek bi rekao, da se bojala okom trenuti od straha, da ne izgubi s vida nebeskoga bića, koje je gledala.»

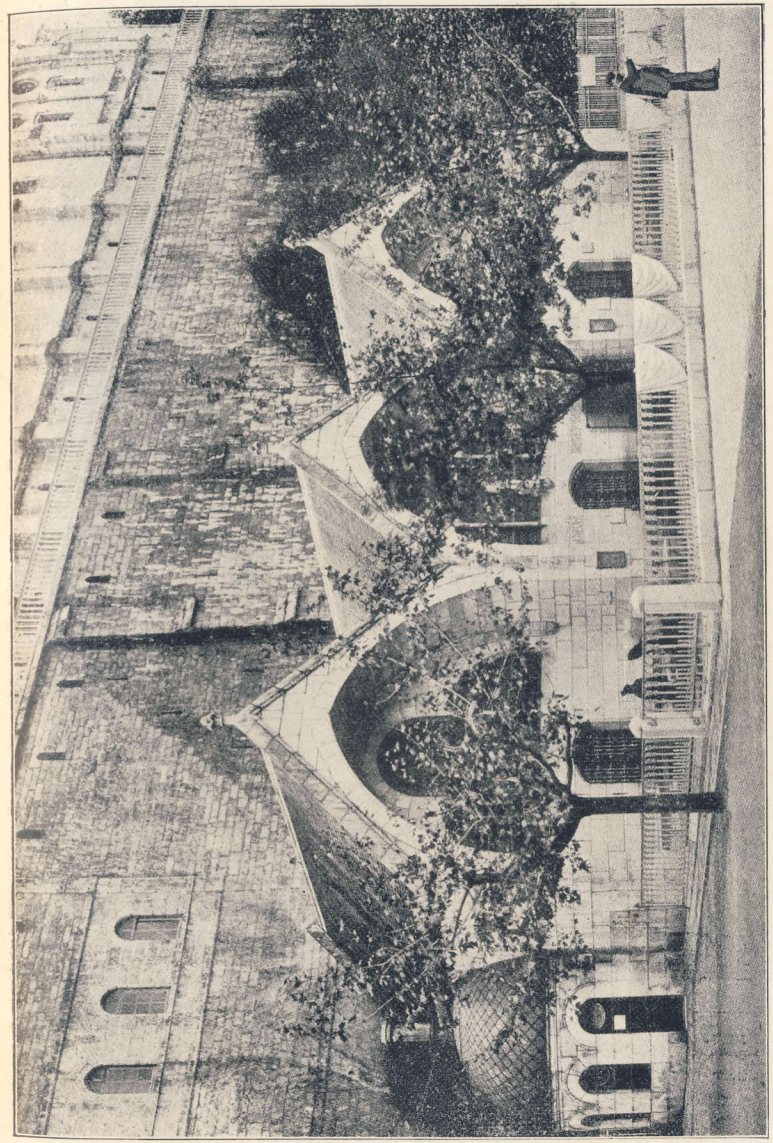

Piscine t. j. mjesto, gdje se bolesnici kupaju u vodi, koja je protekla na zapovijed Majke Božje.

«Ushićenje je trajalo po prilici jedan sat. Na posljetku je videća, puzeći po koljenima, pošla s mjesta, gdje je molila, sve do ispod ružičnoga grma, koji je visio s pećine. Tû se sabrala, kao da bi htjela moliti, poljubila je zemlju pa se povratila sve jednako na koljenima na mjesto, s kojega bijaše otišla. Njezino je lice zasjalo posljednji put; zatim je postepeno, mirno, skoro neopazice ushićenje jenjalo, slabilo i iščezlo. Videća se pomolila još nekoliko časaka; ali sada nijesmo vidjeli pred sobom drugo, do li istina prijazni, ali jednostavni lik kćeri Soubiruove. Napokon je Bernardica ustala, pristupila k majci i izgubila se med narodom.»

Novi gledalac, koji se prije cijelim putem podrugivao prikazi, nije imao više volje, da se ruga: on bijaše dirnut, smeten, uzrujan. Otišao je sâm, zaboravivši, da bijaše dopratio svoju sestru i nekoje njezine prijateljice, pa da ih treba natrag otpratiti.

«Bio sam», pripovijedao je on, «sličan čovjeku, koji se budi iza sna. Nijesam se mogao nikako umiriti, a nebrojene se misli izmjenjivale u mojoj duši. Gospogja s pećine uzalud se skrivala, ja bijah ćutio njezinu prisutnost.» (1)

IZVOR.

U srijedu, dne 24. veljače, ushićenje se ponovilo. U neko se doba djevojčica okrene prema gledaocima, te sva zaplakana u licu i glasom jecajućim reče do tri puta: «Pokora! Pokora! Pokora!» Bijahu to, izjavila je ona poslije, iste riječi, što ih je Gospogja govorila.

(1) J.-B. Estrade: *Les Apparitions de Lourdes, souvenirs d'un témoin,* (Mame 1.899), pag. 90—92.

Sjutrašnji dan bio je dan kušnje za sve one, koji su vjerovali u istinitost prikazanjâ.

«Najprije je Bernardica nekoliko časaka razmiš-«ljala — pripovijeda isti svjedok — zatim je ustala «i stupala gore prema pećini. Hodeći naprijed razmak-«nula je grane divlje ruže i poljubila zemlju ispod «pećine s onu stranu grma. Potom se natrag vratila «dolje, sabrala se i nanovo se zanijela.

«Pri koncu drugoga ili trećega otajstva krunice «videća je opet ustala. Izgledala je nekako zbunjena. «Ne znajući što bi, krenula je prema Gavi i pošla «već dva do tri koraka naprijed. Tad se najedanput «zaustavila, obazrela natrag, kao čovjek, koji čuje, «da ga netko zove, te je poslušala riječi, koje su joj, «kako se činilo, dolazile od pećine.

«Nato je kimnula glavom, kao da nešto odobrava, «i počela hoditi, ali ne više prema Gavi, nego prema «Špilji, k lijevome kutu šupljotine. Kad je prevalila «tri četvrtine puta, stala je i pogledala okolo sebe «nekako zbunjeno. Tad je podigla glavu, kao da će «zapitati nešto Gospogju; potom se odlučno sagnula «i počela kopati prstima zemlju. Malena jamica, što «je bješe iskopala, napunila se vodom. Časak je po-«čekala, zatim je pila i umila si lice. Iza toga je «ustrgla malo trave, što je rasla na tlu, i prinesla «je k ustima. Svi su gledaoci motrili ovaj neobični «prizor nekako žalosno i zapanjeno. Kad je djevojče «ustalo, da se povrati na svoje mjesto, bilo joj je «lice još zamazano od blatne vode. Kad su to ljudi «opazili, izvio se iz usta sviju krik razočaranja i sa-«žaljenja: ‚To nije više Bernardica! Siromašno je «dijete šenulo pameću!'

«Bernardica se povratila na svoje mjesto i iz-«gledala je mirna. Činilo se, kao da nije marila za «poklike, koji su dopirali do njezinih ušiju. Obrisala

«si je lice i srećnija nego igda, s angjeoskim posmi-«ješkom na usnama, stala je opet da posmatra nebesko «vigjenje.»

Ali kao da to sad nije više ugodno djelovalo na gledaoce. Oni se nijesu više divili Bernardici, nego su je samo sažaljivali.

Kad su je pak poslije glede toga ispitavali oni, koje bijaše njezino čudnovato djelovanje na podnožju Špilje iznenadilo i razočaralo, odgovarala je ona pro-stodušno:

«Dok sam molila, rekla mi je Gospogja: ‚Idi «se napij i umij na izvoru!' Budući da nijesam vi-«djela izvora, pošla sam prema Gavi. Gospogja me je «zovnula natrag i pokazala mi prstom, da pogjem u «Špilju na lijevo. Poslušala sam, ali nijesam spazila «nigdje vode. Ne znajući, gdje da je zagrabim, grebla «sam zemlju i ona je protekla. Počekala sam, dok se «malko razbistrila, zatim sam pila i umila se.»

Voda, što je počela teći ispod njezinih prstiju, jedva je s početka dostajala, da se napravi neka vrst kaljuže. Najrevniji ponesoše sa sobom malo ove zem-lje, raskvašene tajinstvenim izvorom, koji je kâp po kâp tekao iz nepoznatih dubina.

«Ja pak — pripovijeda dr. Dozous — koji bijah ugrabio ponajbolje mjesto, da vidim ovaj znameniti dogagjaj, nijesam htio otići sa Masabjelske pećine, dok nijesam brižljivo istražio različite dijelove tla. Našao sam ga posvuda vrlo suho, osim na mjestu, gdje bijaše Bernardica iskopala svojim rukama ma-lenu jamicu, iz koje je odmah protekao izvor.» (1)

Mlaz je vode cijeli dan neprestance rastao. Slije-deći dan, kad su se redoviti posjetnici prikazanjâ opet tamo našli, bio je debeo kao prst. Nekoliko

(1) Dr. Dozous: *La Grotte de Lourdes* (Paris, Guérin-Muller) p. 53—54.

dana kasnije postao je po prilici debeo kao ruka djetinja. Bio je to od sada jak i bistar mlaz; bio je to izdašan izvor, koji nije odonda presušio, koji još dandanas teče kroz petnaest cijevi i napunja lako devet *piscina,* u kojima se kupaju bolesnici. (1)

* * *

Ovaj je izvanredni dogagjaj smeo bezvjerstvo slobodoumnikâ, koji bijahu prenaglo slavili slavlje, a oživio uskolebanu vjeru vjernikâ.

U petak, dne 26. veljače, pojavila se prikaza deseti puta.

Bernardica je došla na Masabjel. Poklekla je navrh obronka, na mjestu, gdje je dan prije svojim rukama iskopala kao čaša veliku jamicu. Ni najmanje se nije začudila, kad je vidjela, da iz nje voda već obilno teče. Najprije se pobožno prekrižila, zatim je pila i lice si umila.

Zanešenje se opetovalo u subotu. Ovajput je potrajalo malko dulje. Glas nebeski, koji je govorio videćoj, dao joj je ovu poruku:

«Idi i reci svećenicima, da mi ovdje sagrade kapelu.»

Kasnije ćemo vidjeti, kako se svećenstvo i previše oprezno, a da ne reknemo malko neprijateljski, ponijelo pogledom na nove dogagjaje.

Oduševljenje je odsele bilo neodoljivo.

U nedjelju, dne 28. veljače, sakupilo se više od dvije tisuće gledalaca oko hridi Prikazanjâ. Zanosno se vigjenje ponovilo dvanaesti puta. Sjutradan, dne 1. ožujka, opet se dogodilo, a isto tako i prekosjutra.

Ali u srijedu, dne 3., uzalud je Bernardica molila s običajnim žarom. Njezino lice nije rasvijetlio

(1) U 24 sata isteče 122.000 litara.

onaj vanredni sjaj, koji ju je činio tako lijepom. Kad je svršila svoju molitvu, rekla je osobama, koje su je pitale:

«Gospogja se danas nije prikazala.»

«Gospogja» je bijaše zamolila, da dolazi k Špilji za petnaest dana. A posljednji dan petnaestice bio bi sjutrašnji dan.

Bio je to četvrtak 4. ožujka.

Očekivalo se, a da se i nije pravo znalo žašto, novo čudo, koje bi sve presenetilo.

Silan se narod bijaše slegao. Po mnijenju onih, koji su najniže računali, bilo ga je petnaest do dvadeset tisuća.

«Gospogja je opet došla», ushićenje je trajalo dapače preko jedan sat; nu sve je prošlo kao obično: nikaka čudesnoga znaka nije opazilo mnoštvo, a to ga je donekle razočaralo.

Kad se narod razilazio, zapitat će netko Bernardicu:

«Petnaest je dana eto sad prošlo; što zar ne ćeš više ići k Špilji?»

— «Ah! hoću — odgovorila je — ja ću opet «tamo; ali ne znam, da li će mi se «Gospogja» pri«kazati. Samo to znam, da mi se na rastanku, kao «uvijek, nasmiješila, ali se nije oprostila sa mnom.»

* * *

JA SAM BEZGRJEŠNO ZAČEĆE.

Djevojčica je išla s pouzdanjem i vrlo često k Špilji. Nu otajstveno se biće ne bi prikazalo, niti bi ona osjetila blaženosti ushićenja.

Napokon se, dne 25. ožujka, na samu Blagovijest otputila na Masabjel u cik zore, sa srcem punim pouzdanja.

Dvadeset je dana proteklo, otkako nije vidjela nebeske Prikaze.

Djevojčica se žuri. Evo je kod pećine. O nenadane sreće! Što se još nigda ne bijaše dogodilo, pećina se već blistala u božanstvenoj svjetlosti, a bijela je Prikaza bila tu, stojeći na ružinom grmu, kao da ju je očekivala.

Bernardica je pala na koljena. Dugo je molila. Megjuto joj jednako dolazilo na pamet, da pita «Gospogju», neka joj izvoli kazati, tko je.

«Gospogja» se najprije nasmiješila a nije ništa odgovorila. Videća Ju je ponizno zapitala po drugiput, zatim i po trećiput.

«Na moj treći upit — pripovijedala je ona — «Gospogja je sklopila svoje ruke i podigla ih sve do «prsiju . . . . . Pogledala je prema nebu . . . . . , zatim «je lagano rasklopila ruke i nagnuvši se prema meni «rekla mi:

„Ja sam Bezgrješno Začeće!“

To je bilo upravo sjajno objavljenje.

Kad su gledaoci saznali za ovu vijest, obuzelo ih je vjersko oduševljenje. Svi su pali na koljena. A u narodu na obalama Gave, na brežuljku i posvuda je zaorila ona pučka molitvica:

«O Marijo, bez grijeha začeta, moli za nas, koji se k Tebi utječemo!»

* * *

Dvanaest je dana minulo, kako Bernardica nije vidjela, da bi se pećina rasvijetlila i Kraljica nebeska prikazala. Vigjenje se a s njim ujedno i ushićenje pojavilo opet dne 7. travnja, i potom jošter tri mjeséca kasnije, dne 16. srpnja. To je bilo osamnaesto i posljednje prikazanje.

Bernardica je živjela još dvadeset godina, ali joj nebeski prizor sa svojim blistavim i čarobnim sjajem nije više zablještio očiju.

Odsele je opet živjela nepoznata med narodom. Svako si je jutro vidio, gdje ide u školu k milosrdnim sestrama. Nosila je u ruci siromašnu, slabo spletenu košaricu, u kojoj si mogao opaziti pletivo, početnicu i komad crnoga kruha, što joj je bila hrana preko dana.

Redovnicama se sažalila slabašna djevojčica. Zato su je malo iza toga uzele k sebi, budući da je bila siromašna i bolesna. Tu se kod njih megju osamnaestom i devetnaestom godinom naučila istom čitati i pisati.

Kad je već živjela med redovnicama, poželjela je napokon, da se i sama uvrsti u broj redovnicâ. Zato je, kad su joj bile dvadeset i dvije godine, otputovala u Nevers, gdje se nalazila njihova glavna kuća. Tamo je živjela do trideset i pete godine. Bila je svima redovnicama ogledalo poniznosti.

Njezino se srce bijaše već priviklo na slatki običaj, da pohagja Špilju za ono osam godina, što ih je proboravila u Lurdu iza Prikazanjâ. Teško joj je bilo pri srcu, kad se morala odijeliti od Špilje.

Ali se put, što ga je ovo djevojče pokazalo prema hridi Masabjelskoj, bio već raširio pod koracima mnoštva, koje je pridolazilo, pjevajući svete pjesme.

Imao je to postati jedan od slavnih putova na svijetu.

GLAVA II.

ISTINITOST PRIKAZANJÂ.

§ I. Iskrenost Bernardičina: prostodušnost i nesebičnost videće; njezin posvema ikreni način govora, koji čovjeka uvjerava; okolnosti, koje potvrgjuju njezinu iskrenost, njezina izjava uoči smrti. — § II. Bernardica i halucinacija (obmana sjetila): I. Narav i bogoljubnost Bernardičina isključivala je svaku halucinaciju. II. Biljezi vigjenja Bernardičinih isporegjeni sa biljezima halucinacije, prije vigjenja, za vigjenja i poslije vigjenja. — § III. Što treba da zaključimo.

Da pripovijest, koju smo čitali, prikažemo u svoj svojoj cjelovitosti i ljepoti, nijesmo htjeli, da je prekidamo kakvom kritičnom primjedbom.

Sad je nadošao čas, da je pretresujemo.

Dali dogagjaji s Masabjelske hridi u vrhunaravnom redu spadaju na povijest, ili su samo neka zanimiva pripovijetka, koja potpiruje pobožnost priprostih duša?

Pitanje je važno, i treba ga ozbiljno uzeti u pretres, pa što bilo da bilo.

Zabaciti ga unaprijed, jer si načelno protivnik svega vrhunaravnoga, značilo bi tvrdoglavo se opirati kritičnome istraživanju: žalosna metoda, neprijateljica svjetlosti, koja ne da čovjeku, da dogje do nje.

Jeli dakle Bernardica bila iskrena u onome, što je pripovijedala? pa ako je tome tako, da li nije postala žrtvom raspaljene mašte?

Eto to je ono, što valja kako treba istražiti!

Očevidno je, da moramo, ako je Bernardica bila iskrena i nije se prevarila, priznati njezino svjedočanstvo i vjerovati u vrhunaravnost Prikazanjâ.

Istražimo dakle ozbiljno jedno i drugo!

I.

ISKRENOST BERNARDIČINA.

Najodlučniji neprijatelji božanskoga karaktera Prikazanja Masabjelskih nimalo ne sumnjaju o iskrenosti videće.

Pa doista zašto da i sumnjamo o tom?

Kako da i vjerujemo u kakvu komediju, koju da bi vješto igrala, te odlučno i neprekidno nastavljala, usprkos tolikim zaprekama, priprosta, jednostavna, neuka i skromna djevojčica, koja nije nigda pokazala želje, da se okoristi dogagjajima, u koje bi zapletena?

Ona nije znala još ni čitati, kad se sve to dogodilo; nije mogla primiti prve sv. Pričesti, a njezino shvaćanje bijaše ispod shvaćanja ostale djece njezine dobi.

Znanje joj bijaše tako omegjeno, da nije znala ni Francuski govoriti; poznavala je samo narječje svoga kraja.

Zaista nije to bila glava, u kojoj se mogla poroditi velebna misao, da opsjeni svijet.

Ne zaboravimo u ostalom, da se uvijek pokazala sasvim nekoristoljubljiva.

Ona nije to činila niti iz častohleplja. Govorila je o tome samo, kad je bila upitana.

Posjetnici, koji su hrpimice naskoro dolazili k njoj, da od same nje čuju, što je na stvari, bili su joj u istinu dosadni. Ona ih je, kad je bila u samostanu, primala samo zato, da udovolji dobrim redovnicama, koje su je uzele k sebi pod krov. Jednoga ju je dana malo jače pritisla astma (sipnja), i morala je ostati u krevetu. Kad ju je netko sažaljivao radi njezinih bolova, rekla je:

«Ah, ne sažaljujte me! Meni je to mnogo draže, nego li sjednice u govorionici.»

Što se pak tiče nebrojenih darova, koje su joj nudili, ništa je nigda nije moglo sklonuti, da primi samo jedan dar.

Čudnovata stvar: ta odlučna nekoristoljubljivost kao da je prešla na sve članove njezine obitelji.

Obitelji je Soubirous u pravom smislu riječi manjkalo kruha.

Ganuti tolikom nevoljom, na pogled onih blijedih lica, na kojima si čitao skrajnju bijedu, bogati bi posjetnici veledušno otvarali svoje novčarke; ali su ih uvijek morali i opet zatvoriti. Nikake molbe nijesu bile kadre da svladaju nepokolebljivi otpor toga ponositoga siromaštva.

Imućni seljaci Bearnški dolazili su često sa teškim košarama, punima po izbor hrane. Donašali su to kao milodare, kojima su htjeli obdariti nebesku Prikazu u neznatnom kutiću, gdje je živjela ona, kojoj se bješe objavila.

Ali su ih ljudi svagda vidjeli, gdje se natrag vraćaju sa svojim punim košarama, presenećeni od čuda, da je tako bijedna obitelj, koja ništa ne ima, uporno odbila obilje, koje joj se samo nudilo. (1).

Što se tiče Bernardice, nalazila se ona nekoga dana kod g. Estrade-a — kako on to sâm pripovijeda (2) — kad eto ti neke strane, vrlo odlične gospogje, da je vidi.

Na rastanku zagrli je gospogja srdačno te joj potajno utisne zlatni omotak u njezinu siromašnu seljačku pregaču.

Djevojče odskoči, kao da se dotaklo živoga ugljena. Omotak pade na zemlju. Odmah ga podigne, malko posramljena sa svoga nagloga skoka, i ispričavajući se preda ga dobrostivoj gospogji. Nikakve je molbe nijesu mogle sklonuti, da novac natrag uzme.

Ovo posvemašnje preziranje novca kod jedne djevojčice, koja je živjela u skrajnoj bijedi, živo se dojmilo svih onih, koji su imali prigode, da joj se približe.

Dok se u samoći pripravljala na prvu svoju sv. Pričest, neka bogata gospogja na prolasku kroz Lurd uzalud je nastojala, da se koji čas s njome porazgovori. To joj pogje za rukom istom u večer svečanoga dana.

Sjutradan u pismu, upravljenomu presv. gosp. Laurenciju, pisao je vlč. gosp. Peyramale, Lurdski župnik, ovako:

«Sinoć, poslije večernje u bolnici, strana je go-
«spogja vidjela Bernardicu te nastojala na svaki način,
«da uzme od nje novaca. Bernardica je svakiput od-
«bila ovu ponudu kao uvrijegjena u svome dosto-
«janstvu.

(1) Dozous: *La Grotte de Lourdes*, p. 94—96.
(2) *Les Apparitions de Lourdes*, p. 285.

«U moralnome pogledu upravo je vanredni pojav
«vidjeti gdje ovo priprosto i siromašno djevojče, koje
«često nema ni kruha, s tolikim dostojanstvom od-
«bija ponugjene joj milodare!» (1)

«Ponizna i skromna djevojčice — piše sa svoje
«strane dr. Dozous — ponizna i skromna dijevojčice,
«lišena dobara zemaljskih, dozvoli čovjeku, koji je
«imao sreću, da se brine za tvoje zdravlje, koje se
«za čas poremetilo, dozvoli mu, da govori o tvome
«siromaštvu.

«Trebalo ti je samo posegnuti rukom za blagom,
«kojim su te htjeli obdariti, i postala bi u sredini
«našoj bogata zlatom, koje se blistalo pred tvojim
«očima, a da ih nije moglo zablještiti.

«Dozvoli mi, da ovdje kažem onima, koji su te
«toliko oklevetali, i da im pripovjedim, čega sam više
«puta bio svjedokom.

«Ti si bila siromašna, pa se nijesi htjela oslobo-
«diti toga siromaštva, nijesi htjela primati svakovr-
«snih darova, koje su ti kao za okladu nudile dobre
«duše, što su dohrlile na mjesto, gdje si molila.» (2)

Lakomost je dakle nije mogla sklonuti, kao ni samoljublje, da igra istu ulogu, pa da se ta misao — što je nemoguće — i porodila u siromašnoj glavici neizobražena i ograničena djeteta.

* * *

U ostalom niko nije mogao nimalo sumnjati o njezinoj iskrenosti, tkogod ju je čuo samo jedanput govoriti.

G. Clarens, ravnatelj više škole u Lurdu, već zlovoljan radi tih čestih pohoda k Špilji, pogje jednoga dana k njezinim roditeljima, da je ispita. Bijaše došao kao čovjek, koji u sve to nije ništa vjerovao.

(1) Archives de la Grotte, Lourdes.
(2) Opere cit. pag. 94.

Ali «ona ravnodušnost, s kojom mi je Bernar-«dica govorila — piše on — ona naravna milina, «koju sam pri svem tom nalazio u njezinu pripovije-«danju, sigurnost njezinih odgovora, bezazlenost nje-«zinih misli, sve je to uzdrmalo mojim prijašnjim «uvjerenjem.

«Hajdete i čujte je vi, koji si utvarate, da ste «jaki duhovi, i znajte, da se ne ćete povratiti od nje, «a da se sasvim ne preobratite.» (1)

Dapače ni carski odvjetnik nije se mogao oteti tome utisku.

U spomenici, koju je ostavio i u kojoj pripovijeda o preslušavanju, što ga je vodio s njom, ovako se izrazuje:

«Dok je govorila, njezino bezazleno pripovijeda-«nje, njezin slatki i uvjeravajući glas ulijevao ti po-«uzdanje .... Na njezinu se licu rasprostirao to miliji i silniji čar, što nijesi mogao na njem otkriti drugo, do li izlijev nevine duše.»

Pa govoreći Dutour o samom sebi u trećoj osobi pridodaje:

«Ako je carski odvjetnik imao, i to iz ozbiljnih «razloga, predrasudâ, kasnije, pošto je dne 21. veljače «vidio i čuo Bernardicu, sudio je o iskrenosti dje-«vojčeta, kao i većina drugih ljudi.»

On je vjerovao i odbacio odsele iz svoga srca «svaku sumnju.» (2)

Vidjeli smo, kako je svjetovna oblast pokušala zapriječiti svaka strku naroda okolo Pećine.

Kad se oko toga svako nastojanje izjalovilo, dogje gosp. Massy-u, Tarbes-skomu predstojniku, ženijalna misao: zatvoriti Bernardicu i tako obustaviti vigjenja.

(1) La *Grotte mystérieuse de Lourdes*, etc. mémoire manuscrit, dans *N.-D. de Lourdes*, par le P. Cros, pag. 88—89.
(2) Cros, ibid., pages 52—53.

Pisao je dakle dne 25. ožujka načelniku Lurd-skome, da dade ispitati Bernardicu po liječničkom povjerenstvu. Ako ovo pronagje, da je djevojčica pod-vržena halucinaciji — što se po njegovu mišljenju imalo svakako očekivati — tada neka sâm prosudi, ako bi bilo shodno, da je zatvori u bolnicu.

Izabraše brižljivo tri člana ovoga sudišta izmegju onih, koji bijahu tvrdili, da Bernardica ima sigurno halucinacije, premda nijesu nigda išli na Masabjel. Šest dana kasnije bijaše izvještaj gotov i potpisan. Istražitelji su priprosto dijete dugo vremena ispitivali i iskušavali. Preslušavanje je bilo potanko, lukavo i neprijateljsko.

Njezini jasni i prostodušni odgovori iznenadili su ih i dirnuli.

Razumije se, da ta gospoda nijesu mogla vidjeti nit su vidjela u njezinim prikazanjima što drugo, doli posljedicu bolesne mašte. Tâ sud si bijahu već unaprijed stvorili. Usudiše se dapače da rastumače ovaj vanredni pojav na način, koji dandanas pobu-gjuje malko na smijeh. Ipak im njihovo poštenje nije dopuštalo, da bi kod tobožnje bolesnice pronašli šta, radi čega bi je mogli poslati u bolnicu, pa prekora-čivši malko granice svoga djelokruga izjavili su pošteno, da se «o njezinoj iskrenosti ne može sum-njati.»

To treba dobro uvažiti i zapamtiti!

Njihov sud o naravi prikazanjâ osniva se jedino na njihovim filozofskim nazorima. U ostalom su ne-koji od njih malo kasnije promijenili svoje mnijenje. No sud o iskrenosti djeteta, što su ga neprijatelji stvorili nakon prethodnoga temeljitoga ispitivanja, ima se nužno smatrati odlučnim.

* * *

Bernardica je u ostalom tako osvjedočeno pripovijedala, da nijesi mogao ni najmanje podvojiti o njezinoj iskrenosti.

Ona nije ni mislila poći na Masabjel onoga dana, kad je imala prvo vigjenje.

Na putu iz grada susrele su tri djevojčice gospogju Cazaux (čit. Kazò), koja je prala kod Staroga mosta. Ova je poslije pripovijedala:

«Mama — zapitale su me — gdje ćemo naći drva i suha granja?»

«Ja sam odgovorila:

«Kod male šumice i na Masabjelskomu brijegu.»

Nu valjalo im je prijeći preko livade g. de La Fitte, koji je upravo bio posjekao drva. Gospogja ih Cazaux uvjeravaše, da će tamo takogjer naći mnogo granja. Samo «Bernardica nije htjela tamo ići», pripovijedala je kasnije njezina sestra Marija, «jer se bojala, da je ne bi držali za kradljivicu.»

Nu njezine dvije drugarice prijegjoše hitro preko mosta, a Bernardica je hoćeš ne ćeš morala za njima. (1)

Pošla je tako kao proti svojoj volji na mjesto, gdje je imala okusiti slasti zanešenja.

Ni za jedan se dogagjaj nije manje pripravljala, manje ga očekivala, manje mu se nadala ona, koja mu je postala junakinjom.

Ali što se tiče nebeskoga prizora, na koji ona ne bijaše nigda ni u snu pomislila, prije nego je za nj svjedočila, bila si je toga prizora svijesna, pošto ga je bila gledala. Ništa je nije moglo odvratiti od toga, da ne pripovijeda o prikazanju, i pripovijedala je odlučno, sa sigurnošću, koja nije nigda oslabila.

(1) Vidi svjedočanstva kod Cros-a: *Notre-Dame de Lourdes*, pages 12—13.

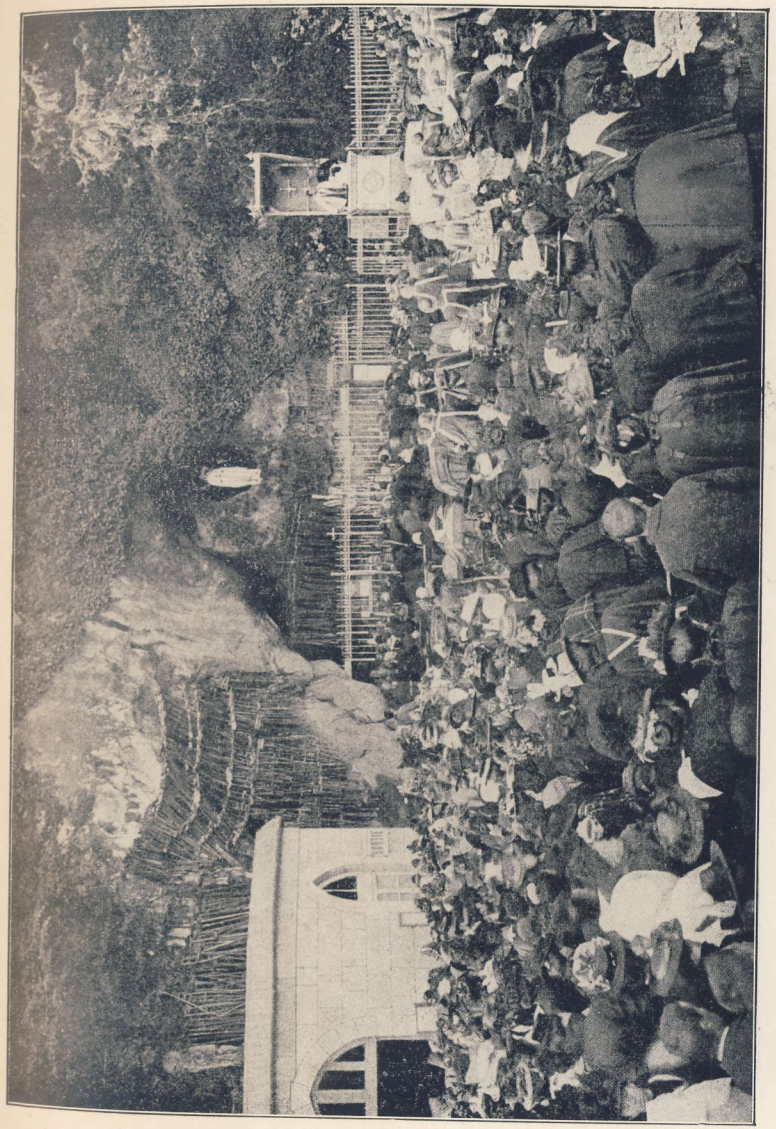

Pećina Prikazanjâ sa hodočasnicima.

Više puta su nastojali da je smetu u njezinu kazivanju. Stavljali su joj pitanja, puna zamkâ, i kušali su je uhvatiti u laži, da tako omalovaže njezino pripovijedanje.

Svako je nastojanje bilo uzaludno. Djevojčica, koja je inače bila slabo nadarena, pokazivala je dosjetljivost i oštroumnost, kad se radilo o tom predmetu. Njezina je bezazlena iskrenost, njezina sigurnost davala njezinim odgovorima jakost i jasnost, koja je u zabunu stavila i najvještijega ispitavatelja.

Sam redarstveni povjerenik, koji je inače bio i te tako navikao na lukava ispitavanja, morao je priznati, da nikako ne može Bernardici spočitnuti neiskrenosti.

Nekoga ju je dana pitao odličan Talijan za neznatne potankosti, da je vješto zaplete u kakvo protuslovlje. Djevojčica se lako izvuče iz ove kušnje kao uvijek.

Stranac je više puta to pokušao. Napokon je zavikao, kao da bi htio svojom smjelošću prestrašiti djevojčicu, i rekao joj osorno:

«Ti tvrdiš, da si vidjela presvetu Djevicu; dobro, ali ja ti kažem, da je nijesi vidjela.»

Na te je riječi Bernardicu ostavio običajni mir te je živo odgovorila:

«Ja sam Je vidjela, dà, ja sam Je vidjela i dobro sam Je vidjela.»

«Kako si Je vidjela?» opet će stranac.

Bernardica je tek počinjala govoriti Francuski i odgovorila mu je s barbarizmom, koji je izrekla s najvećom bezazlenosti:

«Vidjela sam Je svojim očima.» (1)

(1) Kazala je: „Je l'ai vue avec mes *oeils*“, namjesto: „Je l'ai vue avec mes *yeux*.“

Iza dugog ispitivanja prizna Talijan, da je pobijegjen, i rastane se s djevojčicom ganut do suza, nazivajući je «vjesnicom Kraljice nebeske na zemlji.» (1)

Vidjeti ćemo doskora, kako je biskup Tarpski ustanovio povjerenstvo, da povede službenu istragu o čudnovatim dogagjajima, kojima je Špilja bila pozorištem.

Ovo se povjerenstvo sastalo pet mjeseci iza posljednjega prikazanja.

Najprije se ispjevala sv. Misa u čast Duhu Svetome u župnoj crkvi; zatim bi pozvana Bernardica i podvrgnuta javno dugome preslušavanju.

Na sva je pitanja odgovarala tako prostodušno i jasno, da je povjerenstvo bilo duboko ganuto. Potom ju je zapitao predsjednik, da li može priseći, da istinu govori.

Nato se sabrala pa je s nekom svetom ozbiljnošću, koja je dirnula prisutne, podigla ruku pred Bogom i rekla odlučno: «Kunem se.»

Za osam godina — tako je dugo ostala još u Lurdu poslije svojih vigjenja — ispitkivali su je na hiljadu načina, ispitivalo ju je hiljadu raznih posjetnika, često do dvadeset puta na dan. Iznašali su joj svakovrsne prigovore, pitali su je za nebrojene potankosti, stavljali su joj sve moguće zamke, što ih je bujna mašta mogla izmisliti. Pa nikad im nije pošlo za rukom, da je u njezinim odgovorima uhvate u kakvom protuslovlju ili promišljavanju, što obično biva kod onih, koji ne govore istine, netom im valja jednu te istu stvar višeput opetovati, a osobito kad ih se nastoji uhvatiti u laži.

Iskrenost je Bernardičina sjajno prošla kroz tolike kušnje. Tako kad je nadošao smrtni čas, nije imala nijedne riječi da opozove.

(1) Dozous: opere cit. p. 88—89. Taj se Talijan zvao Rafael Ginnasi.

Bijaše to dne 12. prosinca 1878., dvadeset godina poslije Masabjelskih prikazanja.

Crkva, zastupana po izaslanicima biskupâ: Tarpskoga i Neverskoga, htjede posljednji puta ispitati videću, u sami čas, kad bi pomisao, da će domala stupiti pred Božji sud, morala tako vanredno pobožnu dušu napuniti strahom pred laži.

Bernardica nije više ostavljala bolnice Saint-Gildard-skoga samostana. Ležala je na postelji bolova, iz koje nije više imala ustati.

Vrhovna nadstojnica i sve njezine savjetnice bijahu se sakupile oko njezina kreveta.

Izaslanici biskupski započeše tada posljednje ispitavanje.

Iznimno je bolesnica — a to su svi opazili — izgledala vrlo blažena, što je posljednji put mogla govoriti o čudesnim prizorima, koji su joj zanosili dušu. U svojem je milozvučnom Pirinejskom jeziku opetovala riječi Bezgrješne Djevice, koje je već toliko puta izgovorila; opisala je, što je vidjela, kako je to već toliko puta opisala.

U oči smrti, na pogled višnjega Suca, pred kojim je sad nê imala osvanuti, izrekla je redovnica svoje posljednje svjedočanstvo. — Bila je to jeka svjedočanstva, koje je zastupnicima Crkve bila podala kao mala djevojčica i koje je sad dobivalo posvetu groba, i da tako zaknem — vječnosti.

Bernardica je umrla sve jednako govoreći:

«Ja sam Je vidjela, jest, ja sam Je vidjela!»

II.

BERNARDIČINA VIGJENJA I HALUCINACIJA.*)

Sigurno je dakle, da je Bernardica bila iskrena: o tome ne može niko dvojiti. Pa doista niko ne sumnja i ne misli, da Bernardica nije vidjela i čula ono, što je tvrdila, da je vidjela i čula. Ali nije li možda postala žrtvom kakve opsjene, koju je potom u svojoj prostodušnosti drugima pripovijedala?

To se prigovaralo djevojčici, a pitanje zaslužuje, da se pobliže istraži u svijetlu podataka, što ih znanost može pružiti pomnome i nepristranome razumu.

Oni, koji ne vjeruju u nadnaravnost prikazanjâ, misle, da je Bernardica bila igračkom nervozne naravi, koja je prouzrokovala u njoj halucinacije vida i sluha.

Ako je čitatelj katkada slušao skeptike (nevjernjake) gdje govore o Lurdskim prikazanjima, mogao se lako osvjedočiti, da je to jedini razlog, na kome se osniva njihovo nijekanje. Drugoga razloga oni apsolutno nemaju nit ga mogu imati.

To je točka, o kojoj ćemo baš sada raspravljati.

Ovo pretresanje treba da bude svestrano, prostodušno i bez predsudâ. Valja da se prije otresemo svake netemeljite i nedokazane teorije. Duh nam mora u tome pogledu biti sasvim slobodan. Moramo tû postupati isto tako, kao da bi se radilo o tome, da dokažemo ili oprovrgnemo koji glasoviti historijski

*) Kad tko ima bolesne živce pa nešto vidi tamo, gdje nema ničesa, i nešto čuje tamo, gdje je sve tiho — onda kažemo, da taj bolesnik ima halucinacije.

dogagjaj, n. pr. bitku kod Buvina ili prijelaz Cezarov preko Rubikona.

Lako je to katoličkomu kritičaru, jer Lurdska prikazanja — kako smo već vidjeli — ne spadaju u dogme.

Istražujmo dakle sasvim slobodno!

I.

NARAV I BOGOLJUBNOST BERNARDIČINA ISKLJUČIVALA JE SVAKU HALUCINACIJU.

Da uzmogne tko oćutjeti posljedice nervozne naravi, prvi je uvjet svakako ..... da dotični ima nervoznu narav. Jeli tako bilo kod Bernardice?

Da je trpjela od astme, to znamo; ali nije poznato, da je imala kaku drugu bolest. Nigda nikakva znaka, po kome bi mogao čovjek suditi, da bi živci imali kaki osobiti upliv u njezinu temperamentu.

Nikomu sigurno ne će pasti na pamet, da se pozove na njezina vigjenja. Tâ sada se baš radi o tome, da saznamo, dali su njezina vigjenja bila u kakom odnošaju sa njezinim živcima.

Ona dakle nije pokazala nigda nikakoga znaka, kakove opažamo kod onih, koji boluju na živcima: nije ga pokazala prije dogagjaja Masabjelskih, a nije ga pokazala ni poslije.

Nasuprot je bila Bernardica mirne, zdrave i blage naravi. Nikakog znamenja kakoj turobnosti. Rado se igrala sa djecom sebi jednakom; i ove živahnosti ne izgubi nigda.

Kasnije bi u Nevers-u zamijetio duhovnik na Bernardici neku dražesnu bezbrižnost djetinju, koja se pokazivala, kad bi joj popustila astma. «Mogao si je vidjeti — pripovijedao je — gdje trči i skače

po vrtu. Bijaše po naravi vesela, nu to je veselje bilo jednostavno, iskreno, djetinje.» (1)

* * *

Ne zaboravimo ni ovoga! — Ako bi već Bernardicu smjeli okriviti zbog zanešenosti, onda bi je morali okriviti zbog vjerske zanešenosti, jer ova dovodi do vjerskih halucinacija.

Nu Bernardičina pobožnost u ono vrijeme, kad je uživala nebeska vigjenja, nije bila veća od pobožnosti djece njezine dobi. Nije bila primila još ni prve sv. Pričesti, kako smo vidjeli. Prema tome nije znala, ni što su duhovne vježbe, kojima se obično pripravljaju djeca za taj znameniti dan života.

Što više! Pošto nije znala čitati, učila je teško kršćanski nauk. U Bartrés-u, gdje je sprovela prošlu godinu, pokušala je gospogja Aravant, kod koje je bila na hrani, da je u večer poučava u najglavnijim istinama kršćanske vjere.

«Ali», pripovijedao je kasnije domaći profesor, ljubežljivo se smiješeći, «Bernardica je imala tvrdu glavu. Uzalud sam ponavljala svoje lekcije, ništa nije koristilo i valjalo je uvijek iznova započinjati. Kadšto bi me obuzela nestrpljivost; bacila bi knjigu na stranu i sva zlovoljna joj rekla:

— «Ajde! Ti ćeš za uvijek ostati glupa i tupa.» (2)

Eto, koliko se Bernardica razumijevala u vjerske stvari, kad joj se Presveta Djevica prikazala!

Zaista se nikako ne može pomisliti — to će svako priznati — da bi njezina vjerska izobrazba, njezin skoro nikaki uspjeh, što ga je polučila u kršćanskome nauku, i volja, što ju je za to pokazivala, da bi sve to, velju, moglo prouzrokovati u njoj onu preveliku vjersku razdraženost, uslijed koje da bi joj se poremetili mlagjani moždani.

(1) Vidi to svjedočanstvo u Cros-a: *Notre-Dame de Lourdes*, page 324. Vidi takogjer ovdje u *Dodatku* br. 1., svjedočanstvo dra Roberta Saint Cyr-a, Bernardičina liječnika.

(2) Estrade: *Les Apparitions de Lourdes*, p. 27.

U ostalom nije Bernardica nigda naginjala na preveliku pobožnost, ne izuzevši ni ono vrijeme, što ga je proživjela poslije prikazanjâ.

Ako se ikada u djetinjem životu očituje bogoljubnost, to se sigurno očituje tada, kad se dijete pripravlja, da prviput primi sv. Pričest.

Nu baš tih dana, kad se Bernardica pripravljala za ovaj svečani čin, nijesi mogao na njoj ništa opaziti, po čemu bi se razlikovala od boljih svojih drugarica. Nijesi vidio na njoj ni vanrednoga tronuća ni neobične sabranosti. Imala je svojih rastrešenosti i svojih lakoumnosti kao i ostale.

Kasnije, kad je boravila u samostanu kod sestara, ostala je njezina pobožnost još uvijek iskrena i priprosta. Ništa od svega, što bi zasluživalo osobitu pozornost. Sestra Viktorina, koja se imala s njome baviti, rekla je dugo vremena iza toga o Bernardici, svojoj negdašnjoj gojenici:

«Njezina je bogoljubnost tečajem više godina bila posve jednostavna. Znala bih joj reći:

«U godinama, koje imate, morali bi zbilja koji čas ići u kapelu i malo razmišljati.»

«Nato bi Bernardica odgovorila:

«Ja ne znam razmišljati.» (1)

Takva je bila bezazlena duša ove pastirice!

Ona ne samo da se nije podavala dubokim promatranjima, nego nije imala ni sposobnosti ni volje za to, da bi koji časak razmišljala o kakoj vjerskoj ili ćudorednoj istini, kako su to činile mnoge druge redovnice.

(1) Cros, op. cit. p. 212.

Svako će sigurno priznati, da nema te osobe, koja se je manje pripravljala za vjerske halucinacije.

Po svojoj jednostavnoj, mirnoj i blagoj naravi nije uopće mogla imati nikakih halucinacija. Ali kad bi i bila podvržena halucinacijama, tad ne bi nipošto upletala vjerskih stvari u svoje bolesne sanjarije. Vjerske bi halucinacije bile kod nje moguće samo tada, kad bi joj se potpunoma promijenile i tjelesne i duševne sposobnosti.

A onda otkud bi potjecale njezine halucinacije? Odakle bi joj došle bile?

* * *

Takogjer je velika pogrješka, a ujedno i velika nepravda, kad se Bernardica istovjetuje sa nekim osobama u bolnicama, koje su podvrgnute halucinacijama.

Vidjet ćemo, kako su biljezi bolesničkih halucinacija i Bernardičinih vigjenja tako megju sobom različiti, da se očito vidi, da to nije jedan te isti pojav.

Ali da se uzmognemo o tom osvjedočiti, ispo-regjujmo sada bolesničke halucinacije sa Bernardičinim prikazanjima.

Osobe, koje imaju halucinacije, jesu bolesnice.

Ako hoće da imaju takvih bolesnica, moraju ih najprije izabrati izmegju osobâ, kod kojih su živci na osobiti način razdražljivi.

Treba mimogred spomenuti, da djetinjska dôb nije raspoložena za halucinacije. U tim se ranim godinama one ne mogu pojaviti.

Dakle se uzimaju najnervoznije žene i djevojke u bolnicu za živčano-bolesne. Treba zato u istinu bolesnih osoba, kojima su poremećeni moždani i koje su preveć razdražljive.

To još nije sve. Treba nastojati oko toga, da se čestim pokusima razvije kod njih ovo bolesno raspoloženje. Drugim riječima rečeno: tako ih dugo u tome vježbaju, dok ih ne usposobe za to, da mogu imati halucinacije.

Samo tako dolaze ove nesretnice do toga, da imaju halucinacije. Istina je doduše, da su halucinacije donekle slične pravim vigjenjima, ali se ipak razlikuju od vigjenjâ kao nebo i zemlja.

Rad bih doista znati, šta ima slična s ovim siromašnim bolesnicama, koje se lako raspoznaju izmegju tisuća drugih ljudi i kojih se bolest upravo hotimice i na umjetni način razvila, — šta ima slična s njima malena Pirinejska brgjanka, priprosto dijete naravi, čiji su živci mirni i čija je mašta umjerena i mirna kao i živci? . . . . .

Da proizvedemo stalne glasove, treba nam za to stalnih udešenih instrumenata.

Tako je s halucinacijama. Da ih tko očuti, mora biti za to na posebni način pripravljen. Bernardica pak nije imala ove nužne priprave ni sa tjelesne ni sa duševne strane.

To nije bio instrumenat, koji je mogao dati od sebe takove čudnovate glasove i takove isprazne pjesme.

II.

Proučavajmo sada halucinaciju, ne više u kakvim se okolnostima pojavljuje kod onih, koji su joj žrtvom, nego što je ona zapravo sama u sebi.

Svojstva su halucinacije i te kako dobro poznata. Liječnička djela, što su ugledala svijetlo posljednjih pedeset godina, jasno su ih razložila.

Hoćemo li dakle da stvar ozbiljno uzmemo u pretres, onda nam ne preostaje drugo, nego da se

popitamo za narav halucinacijâ kod ljudi stručnjaka, koji su ih proučavali. Potom ćemo sravnjivati halucinacije sa Bernardičinim vigjenjima.

Zaključak će slijediti logično, već prema tome, da li će biti med halucinacijama i vigjenjima potpune jednakosti ili posvemašnje različnosti. To je jasno kao sunce.

Da rasprava bude što jasnija, razredit ćemo svu stvar ovako: Izvidjet ćemo, dali je Bernardica bila u čemu slična osobama, koje su podvržene halucinacijama, i istražit ćemo, dali im je bila slična:

1) Prije prikazanja;
2) Za prikazanja;
3) Poslije prikazanja.

Ujedno ćemo promotriti posljedice, koje su nastale iz toga.

Proučimo sad vigjenja s toga trostrukoga gledišta!

PRIJE VIGJENJA.

Dne 18. veljače 1858., isti dan, kad se dogodilo treće prikazanje, pripovijedala je Bernardica, da ju je nebesko biće, koje joj se prikazivalo, zamolilo, da dolazi petnaest dana na mjesto prikazanja.

Djetetu se dakle činilo, da se nada još petnaest dana kušati slasti svojih vigjenja.

Nu to je sasvim protivno zakonima halucinacije. Osobe, koje imaju halucinacije, nigda naprijed ne kazuju, što će vidjeti i slušati. Niko ne zna, da bi takove osobe kojiput unaprijed pogodile, koliko će ih puta spopasti halucinacije.

Ako uopće znadu što stalna o toj stvari, znadu samo to, da će vazda vidjeti, što su vidjele, i da se ne mogu obraniti, da toga ne vide. Takve osobe nemaju nikake dvojbe u svojoj duši o onome, što vide;

jer ih sama njihova narav sili, da drže za istinu, što vide.

Što više! Bernardica je od toga dana dalje tijekom petnaest dana dolazila svako jutro na odregjeno mjesto. Iz toga slijedi, da je videća imala vrlo dobro pamćenje, da je bila sasvim poslušna i da je dobro znala, što je imala raditi i kad je imala to raditi: za sve su to nesposobne osobe, koje imaju halucinacije.

* * *

Ne svrgnimo s uma, da se halucinacije dogagjaju samo u stalnim okolnostima, koje su neophodno potrebne za njihov razvitak.

Nasuprot znamo za Bernardicu, da je imala vigjenja u najrazličitijim okolnostima.

Reći će možda tko, da je na mladu videću uplivalo mnoštvo naroda. — Dobro: pogledajte je dne 11. veljače, prvi dan! Tad je vidimo samu.

Misli li tko, da joj je bila potrebita samoća? Pogledajte je dne 4. ožujka: sa svih je strana tiskaju; okolo nje je petnaest do dvadeset tisuća gledalaca.

Obično je vigjenje započelo istom pošto se Bernardica koji čas klečeći pomolila. Nu dne 11. veljače pojavilo se naglo, nenadano, dok se djevojčica izuvala. A dne 25. ožujka bila je Špilja već rasvijetljena, kad je djevojčica prispjela na Masabjel. Prikaza je stojala tamo i čekala Bernardicu, obasjana zrakama nebeske slave.

Liječnici predstojnika Massy-a, da dokažu, da je Bernardica imala halucinacije — tako bo su htjela upravna gospoda — mislili su, da će najbolje biti, ako kažu, da je djevojčicu «bez dvojbe zahvatio» nekaki odsjev sunčanoga svijetla.

Treba vidjeti samo Špilju i osvjedočit ćemo se, da do nje nigda ne dopiru sunčani traci. Što da tek kažemo o mjesecu veljači?

Ali uzmimo, da je iz uložine povrh divlje ruže i odsijevalo sunčano svijetlo u jedan sat popodne — u to doba se dogodilo prvo prikazanje — tada se ipak taj odsjev, da i ne spominjemo, da bi ga vidjeli svi gledaoci, koji bi tamo bili, ne bi vidio u drugo doba dana.

A Bernardica je vidjela Presvetu Djevicu u svako doba: oko podne, kako se to dogodilo prviput; malo prije večernje, kako je to bilo drugiput; rano ujutro, kako je to najčešće bivalo; podveče, kao kad je bilo posljednje prikazanje.

Vidjela ju je stojeći na desnome brijegu mlinskoga kanala, ili klečeći pred Špiljom, ili stupajući prema samoj Špilji, ili čak — kad je oblast postavila ogradu — na desnome brijegu Gave, koja je bila malo dalje od pećine, nego li mlinski kanal.

Vidjela ju je dakle sad klečeći, sad stojeći, sad, dok je mirno stajala, sad dok je hodila. Vidjela ju je jedanput s ovoga mjesta, drugiput s onoga, sad izbliza, sad izdaleka, jutrom, u podne, na večer, u svako doba.

Nije tû bilo nikakih uvjeta, potrebnih za to, da se je prikazanje moglo pojaviti. A sve je to sasvim protivno onome, što biva kod sanjarija onih osoba, koje imaju halucinacije.

* * *

Najčudnovatije je možda još to, što Bernardica nije svagda imala nužno vigjenja, pa kad bi i ostale iste okolnosti.

Uzmimo sad osobu, koja ima halucinacije: postavimo je na stalno mjesto, u stalan položaj, pod

stalan upliv. Pa šta će biti? Baš tako, kao da bi stavili u kretanje kaki stroj: halucinacija će sasvim nedvojbeno slijediti.

Kod Bernardičinih vigjenja nema ništa takova, po čemu bi mogao čovjek suditi, da su se zbivala tako mekanički.

Tako je Bernardica četiri dana jedno za drugim gledala bijelu Prikazu, koja joj je dala unaprijed kušati nebeske slasti.

U ponedjeljak, dne 22. veljače, hiti na Masabjel, sva blažena s pomisli, da će opet vidjeti Prikazu. Što više, činilo joj se, da ćuti pred sobom «neku nevidljivu ogradu, koja joj nije dala», da ide u samostan, kamo su je njezini roditelji slali, dok ju je megjutim neka tajnstvena sila ljubežljivo privlačila k pećinskoj «Gospi».

Ako bi uopće koji čas bilo kod nje svojevoljne sugestije, onda valja priznati, da nigda bolje nije mogla biti za to pripravljena, kao taj dan.

Poklela je dakle brzo na mjesto, gdje je klečala prijašnji dan. Mnoštvo se naroda zgrnulo okolo nje kao i prije; djevojčica je počela moliti, kao obično; upirala je prema ružinome grmu svoje proseće poglede, koji su odavali, kako žarko i nestrpljivo želi vidjeti Prikazu.

Molila je dugo, ali uzalud; napokon je morala ustati i reći, da «Gospa nije došla».

Pa doista, njezino lice taj dan nije zasjalo niti se rasvijetlilo; nije bilo opaziti na njoj nikakvoga znaka ushićenju.

Prikazanje se ponovilo slijedeći dan i dalje svaki dan do 2. ožujka.

Dne 3. ožujka je Bernardica klekla i molila isto tako, kao prijašnji dan i kao prije dva dana, ali uza-

lud; pećina je ostala tamna i prazna za nju; ushićenje nije preobrazilo njezina lica.

Pa ipak još nije bilo prošlo ni onih samih petnaest dana, kad je djevojčica svaki dan očekivala prikazanja.

Iskustvo je jasno pokazalo, da prikazanje nije bilo zavisno ni od toga, što ga je Bernardica željno očekivala, kao što takogjer nije bilo zavisno od njezine volje ni od njezina osvjedočenja, da će «Gospa» doći. Ukratko: prikazanje nije zavisjelo ni od Bernardice ni od okolnosti.

To se opet vidjelo poslije 4. ožujka.

Gospogja joj nije rekla «s Bogom», kako se Bernardica prostodušno izrazila. Zato se djevojčica nadala, da će je opet vidjeti. Često je dakle dolazila na Masabjel, ali dugo vremena uzalud. Tekar ju je dne 25. ožujka opet vidjela.

Potom je proteklo dvanaest dana, a Prikaza nije postavila svojih bosih nogu na grane ružinoga grma. Zatim je Bernardica nije više vidjela preko tri mjeseca.

Napokon se prikazala dne 16. srpnja.

Ni po čem tada mlada videća nije mogla naslućivati, da Prikaza ne će više doći. U istinu je već nije bilo ni te godine ni kasnijih dvadeset godina, što ih je Bernardica još proživjela, akoprem je mlada djevojka, dokle je boravila u Lurdu, bila sačuvala slatki običaj, da ide molit k Špilji, kao negda.

Sasvim drukčije biva kod halucinacijâ. Kod njih djeluje neka slijepa sila; nigda ne ćeš naći u njihovim pojavima ove posvemašnje nezavisnosti pogledom na okolnosti, u kojima se razvijaju.

Kod Bernardičinih prikazanja uzalud se prilike mijenjaju! Prikazanje se pojavi, kao da se okolnosti ne bi mijenjale. Nasuprot mogu okolnosti ostati

iste, prikazanje se slobodno dogodi ili ne dogodi, svejedno kao da bi se rugalo onim naravnim silama, od kojih halucinacije sasvim zavise. (1)

ZA VRIJEME VIGJENJA.

Proučimo sada Masabjelske dogagjaje same za se. — Kako su se zbivali?

Kod osoba, koje imaju halucinacije, ostaje u mašti uvijek nešto nejasna i maglovita. Slike, koje takve osobe vide, jesu nestalne i više manje neodregjene.

Promotrimo naprotiv vigjenja Bernardičina!

Kod njih se pokazuje skrajnja točnost i u najmanjim sitnicama. Oči tajinstvenoga bića, koje joj je govorilo s pećine, lice Prikaze, njezine ruke, njezine noge, haljina, koprena, pojas, krunica, sve je to ostavilo u Bernardici jasan, bistar, stalan utisak.

Mogla je sve opisati i opisala je sve: duljinu koprene, način, kako je bila složena na glavi, kako je pokrivala ramena; opisala je boju pojasa, boju zrnaca na krunici i njezina lančića, — kako je haljina padala na bose noge; sve je to opazila vrlo dobro i do najmanje sitnice: ništa nije ostalo nejasno i neodregjeno.

(1) Tri liječnika, što su imali Bernardicu spraviti u bolnicu, sve su to promislili. Otuda njihova zabuna. Godine 1878, kad su dvojica od njih bili već umrli, pisao je treći, dr. Balencie:

„Nigda nijesmo mogli misliti, da Bernardica vara svijet; osim „toga nas je u zabunu stavilo, kad smo promatrali, ne jedno samo „vigjenje, nego sva njezina vigjenja! Što nam je još manje davalo „povoda, da u tome nazrijevamo učinak halucinacije, bila je raz„ličitost i ujedno jedinstvo pojavâ, koji su se pokazali u raznim „prikazanjima. Dalje nijesmo mogli razumjeti, zašto ista osoba, „na istome mjesto, u istim okolnostima, dvaput (tijekom onih „petnaest dana) nije mogla vidjeti, što je ipak toliko puta vidjela.“ Vidi Cros: *Notre-Dame de Lourdes,* p. 158.

To je prva i ujedno važna razlika med Bernardičinim vigjenjima i halucinacijama.

Druga je razlika ta, što halucinacija tako dugo, dok traje, ima u potpunoj vlasti sve čovječje sposobnosti, koje troši i ubija, dok kod ushićenja one mogu ostati slobodne.

Ako je osoba, koja ima halucinacije, prepuštena samoj sebi, tad vidi vazda ono, što joj je u glavu utisnula halucinacija; pilji jednako u tu sliku, — ništa ne prosugjuje nit se pita, dali je istinito ili lažno, što gleda. Čovjek bi rekao, da joj je svako djelovanje obustavljeno, uništeno, usredotočeno u jednoj samo točki.

Pogledajte sad malu videću Masabjelsku!

Sva utopljena u svome vigjenju škropi blagoslovljenom vodom ružin grm; govori sa svojim drugaricama; pruža svoju svijeću najbližoj osobi, da je užge, i čini to svakiput, kadgod vjetar svijeću ugasne; ostavlja svoje mjesto, približava se k špilji i opet se vraća tamo, gdje je bila.

Kad je ono Bernardica pronašla izvor, bijaše joj Prikaza rekla, da se ide napiti na vrelu. Bernardica je najprije pošla prema Gavi, jer nije opažala vrutka zatim se obrnula prema Špilji, otkud je čula svoje ime, i ostala časak neodlučna. Tajinstveno joj je biće, koje je motrila, dalo sad znak rukom, našto je Bernardica pošla prema lijevoj strani pećine i tamo tražila izvor, na kojemu bi se napila.

Sve su te kretnje naravne, razumne, različite. Tû ne nalazimo upravo nikake sličnosti s osobama, koje imaju halucinacije, nit vidimo na djevojčici kakvoga znaka, po kojemu bi sudili, da je sva bila obuzeta kakom idejom, uslijed koje bi sve to kao stroj činila.

* * *

BERNARDICA SOUBIROUS.

Druga opet razlika, što je opažamo med halucinacijama uopće i Bernardičinim vigjenjima, jest ta, što su ova vigjenja bila plodna, dočim su halucinacije neplodne.

Osoba, koja ima halucinacije, ne otkriva ništa u svojim boležljivim sanjarijama; ne nalazi ništa ni u slikama, koje joj njezina mašta predočuje, ni u idejama, koje joj ove slike nadahnjuju: takova osoba ne izmišlja ništa, nego se samo sjeća.

Misli li, da vidi kakvu sliku? Ta slika sastoji od stvarî, koje je već vidjela.

Ako takvoj osobi dogje na pamet kaka otprije poznata slika, tad zanešeni njezin duh može samo da nakazi tu sliku, pomiješavši je sa slikama drugih stvari. Sretna je, ako, prepuštena samoj sebi, ne zbrka baš takve smiješne nakaze, kako ju je negda opisao pjesnički duh Horacijev.

Masabjelska su vigjenja sasvim drugačija.

Ponajprije je našla Bernardica u svome ushićenju stvarî, kojih do onda nije znala. Tako je n. pr. čula, kako joj je Prikaza rekla:

«Ja sam Bezgrješno Začeće!»

Tih riječi nigda niko nije bio izrekao pred Bernardicom. A u svojoj bezazlenoj priprostoći nije imala ni pojma, kako se duboka vjerska istina krije u tim riječima. (1)

Bernardica se dapače bojala, da ne bi zaboravila tih riječi, koje joj bijahu nepoznate. U isto je doba željela, da ih vjerno saopći g. župniku Lurdskomu; zato ih je cijelim putem u sebi ponavljala. Nu krivo ih je izgovarala. (2)

(1) V. Fourcade, tajnik istražnoga povjerenstva: *L'Apparition à la Grotte de Lourdes* (Tarbes 1868), pag. 38.

(2) Izgovarala je Chonception, ili u svome narječju: *counchet-siou.*

Popodne istoga je dana došla gosp. Estrade-u, gdje je morala pripovijedati, šta je vidjela ono jutro.

«Kad je prestala govoriti — pripovijeda sam «gosp. Estrade — popravila je moja sestra riječ «*Začeće*, koju je Bernardica krivo izgovarala. Djevoj-«čica je ispravila riječ, zatim se obrnula prema mojoj «sestri i zapitala je u nekom nedužnom strahu:

«Ali gospodično, što znači to: «Ja sam Bezgrješno Začeće?» (1)

Ove su pak riječi, kako smo na početku knjige spomenuli, imale u sebi čudnovato znamenovanje. Bile su kao božanska jeka odluke, koju je Papa bio izrekao prije nekoliko godina, kad je proglasio za vjersku istinu Bezgrješno Začeće Bl. Dj. Marije. Ove su dakle sad riječi, izgovorene od same nebeske Kraljice, potvrgjivale tu istinu. Potvrgjivale su u isti čas Papinsku vlast i nepogrješivost Petrova naslje-dnika, koji je bio proglasio novu vjersku nauku o Majci Božjoj.

Mala je kćerca Soubiruova tako nehotice otkrila novo oružje za savremenu apologetiku.

No našla je takogjer, ili bolje rekavši, vidjela je bl. Gospu u novoj slici — upravo tako lijepoj, ili još ljepšoj slici, nego li su je slikali najglasovitiji izmegju velikih umjetnika šesnaestoga stoljeća.

Nigdje, ni u Lurdu, ni u Bartrès-u — jedina mjesta na svijetu, što ih je Bernardica poznavala — nigdje nije siromašna djevojčica vidjela slike, koja bi bila slična slici, kakvu je opisala, bilo u cjelini, bilo u potankostima.

Pojedinosti i cjelokupnost, sve joj je bilo objav-ljeno. Ako toga ne će tko da vjeruje, onda mora doći do zaključka da je djevojčica sve to sama izmislila. To bi pak bilo protivno svemu onome, što je liječnička

(1) Oper. cit. p. 149.

znanost otkrila kod osoba, koje imaju halucinacije. Po mnijenju najglasovitijih u tom pogledu liječnika takova se šta ne može dogoditi kod halucinacija.

Dapače kažem, da je njezina Gospa isto tako znamenita sa svoje velike ljepote kao i sa svoje pot-pune novosti.

Ne valja to samo suditi po mramornome kipu, koji je po njezinu opisu isklesao kipar Fabisch. To je kip, koji se sada vidi u Špilji nad divljim ružinim grmom. (1)

Bila tome kriva sad nemoć, koju svaki umjetnik ćuti pri izvagjanju umotvorine, pa makar se zarodila i u njegovoj glavi — znao bi govoriti gosp. Fabisch — ili nesposobnost siromašne djevojčice, da nagje u svome priprostome jeziku potrebnih i zgodnih riječi, — mramorni kip, kako se napokon ispostavilo, nije bio vjerni odraz slike, koju je djevojčica imala uvijek živo pred očima. I zato, kad je Bernardica vidjela mramorni kip, uskliknula je:

«Lijepa je, ali to nije ona. Oh, nè! Tolika je razlika, kolika od neba do zemlje!»

Ali što nijesu mogle izraziti njezine riječi, izra-zivao je puno bolje njezin pogled i njezino lice, ka-dagod bi o tome predmetu govorila. Bilo ju je tada divno pogledati.

Gosp. Fabisch smatrao si za sreću, da je taj za-čaravajući pogled mogao sâm vidjeti.

Pisao je svojoj obitelji:

«Pitao sam je, kaka je bila presv. Djevica tada, «kad je rekla: *Ja sam Bezgrješno Začeće.* Nigda još

(1) Taj kip je dar gospojicâ de Lacour iz Liona. Stojao je sedam tisuća franaka. Izradio ga je g. Fabisch, profesor kiparstva na Lionskoj školi lijepih umjetnosti. Još prije bijaše izradio kip, koji je smješten navrh tornja svetišta N.-D. de Fourvière. Kip Gospe Lurdske bi svečano blagoslovljen i postavljen dne 4. travnja 1864. Isklesan je iz Kararskoga mramora.

«nijesam vidio takve ljepote, kao što sam je opazio «na Bernardici taj čas. Ustala je sasvim priprosto, «sklopila ruke i podignula oči prema nebu. Ali ni «Fra Angelico, ni Perugino, ni Rafael, nijedan od «njih nije nigda stvorio tako šta miloga i ujedno «dubokoga, kao što je bio pogled toga priprostoga i «nevinoga djevojčeta.»

A nije to bila posljedica srećna slučaja. Bilo je tada Bernardičino lice doista prava slika nebeske Prikaze, čiji je začaravajući lik živo lebdio pred očima djevojčinim. Umjetnik je naime pisao kasnije:

«Nè, nigda, dok budem živ, ne ću zaboraviti «toga zanašajućega izraza. Vidio sam doduše u Italiji «i drugdje remek-djela velikih umjetnika, koja upravo «divno prikazuju uzvišenu ljubav prema Bogu i bla- «ženost ushićenja; ni u jednome od njih nijesam «našao tolike milote i čara; i svakiput, kad sam «molio Bernardicu, da mi to pokaže, uvijek sam vidio «isti izražaj, koji je promijenio, rasvijetlio i preobra- «zio njezino obličje.»

Dne 20. rujna pisao je g. Fabisch još jednom o toj stvari:

«Bernardica mi je opet pokazala, kako je izgle- «dala presv. Djevica, kad je rekla: *Ja sam Bezgrješno «Začeće.* Da pravo kažem, bilo mi je, da zaplačem «od ganuća.»

Neka sad tko pozove sve liječnike iz svih bol- nica cijeloga svijeta, osobito one, koji su imali naj- više posla s osobama, koje imaju halucinacije, da nam pokažu tako umjetničko remek-djelo, koje bi najčudnovatija izmegju njihovih bolesnica proizvela, prema onome, što je jednostavno vidjela u haluci- naciji.

Dakle je vrlo golema razlika izmegju halucina- cijâ i Bernardičinih vigjenja.

Možda ćemo to još bolje uvidjeti, ako promo- trimo, koje posljedice donose sa sobom halucinacije, a koje su posljedice nastale iz Bernardičinih vigjenja.

POSLIJE VIGJENJA.

Pogledajmo opet, kaka je osoba, koju muče ha- lucinacije.

Zlovoljna je, osjetljiva, nepokorna, ohola, sebična i nema nikake ljubavi prema svojoj najbližoj rod- bini. Ukratko, halucinacija je kao silan uteg, koji pritište dotičnu osobu; ubija i uništuje joj svaki du- ševni polet.

Tako šta ne vidimo kod Bernardice.

Ponajprije ostala je ona ljubežljiva i poslušna djevojčica. Poslije prvoga prikazanja zabranila joj je mati da ide na Masabjel. Zabrana joj nikako nije bila ugodna, nu pokorila se. Ako je tri dana kasnije opet išla prema Gavi, bilo je to zato, što je molila i do- bila dozvolu.

Nijedna od njezinih drugarica nije bila veselija ni čednija. Posjetnici su hrpimice dolazili k njoj, da je raspitkuju o ovome i onome. Priprosta, kaka je bila, ćutjela je pravu muku, kad im je morala opi- sivati nebeske prizore, koje je imala sreću gledati.

Nije se žalosno podavala čudnovatim i sjetnim mislima. Možemo dapače reći, da je to ljubežljivo i nježno stvorenje — izuzevši časove bolesti — pje- vajući skakutalo kroz ovaj svijet kao ptica, koja po- jući leti preko rijeke. Cijeli je život sačuvala nekaku djetinjsku veselost. Nebeski prizori, koje je uživala, ne samo da nijesu naškodili njezinoj duši, nego su joj dapače pomogli, da se je lako podigla nad obič- nim življenjem i uspela se do jasnih visina samo- stanskoga življenja.

Halucinacija ubija i poništuje svoje žrtve; prikazanja su pak Bernardicu podignula i oplemenila.

* * *

Da su Bernardičina vigjenja imala posve drukčije posljedice, nego što ih donose sa sobom halucinacije, vidi se iz djevojčina razuma i iz njezina značaja; jer se te posljedice osjećaju upravo u čitavome biću.

Uzmite na primjer — da sravnjivanje bude jasnije — osobu, koja ima vjerske halucinacije.

Naložite joj, neka govori o vjerskim stvarima; ili još bolje, recite joj neka piše o svojim pobožnim sanjarijama: brzo ćete opaziti, da su joj moždani poremećeni.

Sve, što taka osoba govori ili što piše, jest nekaki niz rečenica i proročanstva bez repa i glave. Tû ćeš naći nerazumljivih izreka, nedovršenih redaka, prekinutih riječi; a sve je skupa bez saveza. Odmah ćeš opaziti, da je to bolesna osoba.

Pogledajte naprotiv Bernardicu!

Njezin je duh poslije prikazanja vazda ostao zdrav, umjeren i miran. Pa akoprem je bila od naravi slabo nadarena, to je ipak, kad je govorila o Masabjelskim prikazanjima, uvijek pokazivala veliku živahnost i oštroumnost.

To je zbilja nešto jako čudnoga, ali toga nije moguće tajiti. To su svi dobro opazili, koji su je poznavali.

Tako pripovijeda g. Estrade:

«Kad je tko s njome govorio o Špilji i o doga-
«gjajima, koji su s njome u savezu, sva bi se pro-
«mijenila i odgovarala bi s takom dražešću i duho-
«vitošću, da je začarala svakoga, koji se s njome raz-
«govarao.» (1)

(1) *Les Apparitions de Lourdes,* p. 280.

I gosp. Estrade navodi za to mnogo primjera.

Halucinacije smute i ubiju duh one osobe, koja ih ima. Bernardici pak njezina vigjenja nijesu ni najmanje potamnjela umnih sposobnosti.

A što je još čudnovatije, jest to, što osoba, koja ima halucinacije, bulazni osobito onda, kad joj je govoriti o svojim halucinacijama. Kad je Bernardica govorila o svojim vigjenjima, pokazivala je osobitu oštroumnost i duhovitost.

Eto zaista golemih razlika megju halucinacijama i Masabjelskim prikazanjima!

Može li ih uopće biti još većih?

* * *

Da spomenemo još i ovu! Rečeno poremećenje moždana, koje se pojavljuje, kad je halucinacija potpuna, kao ona, koja bi bila zahvatila sva ćutila Bernardičina, neprestance se pogoršava i vodi maldane sigurno do ludosti.

Tako je izrično učio dr. Voisin, Salpêtrière-ski liječnik, koji se u tu stvar i te kako dobro razumijevao.

On je tvrdio, da djetinji mozak ne može, a da se ne rasprsne, podnijeti onoga, što on nazivlje Bernardičinim halucinacijama.

Zato je drsko zaključio, da je Bernardica morala sigurno poludjeti; a što je važnije, dr. Voisin pridodaje, da je djevojčica zbilja poludjela pa da su je morali zatvoriti u samostan.

U riječima ovoga liječnika nalazimo jedno liječničko načelo i jednu povjesničku laž.

Što se tiče liječničkoga načela, bio je u tu stvar dr. Voisin bolje upućen, nego iko drugi; jer bi Bernardica zaista morala poludjeti, da je imala halucinacije. Nasuprot je dr. Voisin sasvim u vjetar go-

vorio, kad je zaključivao, da je Bernardica bila luda. Ta je njegova tvrdnja bila povjesnička laž: ljuto se varao, kad je tako govorio.

U ostalom su mu to već dali dobro razumjeti.

Neverski je biskup imao posljednjih godina Bernardicu u svojoj biskupiji. Zato je pozvao dr. Voisin-a, neka dokaže svoje tvrdnje, i predložio mu, neka sam dogje pogledati i ispitati osobu, koju je oklevetao. Dr. Voisin nije htio toga učiniti, jer je dobro znao, da se onomadne bio zarekao.

Dra Roberta Saint-Cyr-a, predsjednika Nièvreskih liječnika, zapitao je jedan od njegovih drugova, dali je Bernardica zbilja poludjela, kako je to tvrdio onaj učeni profesor. Nato je dr. Saint-Cyr pohvalio razboritost i razumno ponašanje Bernardičino, koja se tada zvala sestra Marija Bernarda. Bio je njezin liječnik.

Rekao je:

«Vidite, dragi moj kolega, da bi čovjek sve prije rekao za ovu mladu sestru, samo ne da je luda. Što više, kažem: njezina tiha, priprosta i blaga narav ne pokazuje ni najmanje sklonosti na takova šta.» (1)

Ali ako je bludnja dra Voisin-a i neoprostiva, ipak je za nas od velike važnosti. — Da vidimo! — Dr. Voisin bio je liječnik za umobolne. On je dakle mislio, da bi Bernardica zacijelo morala postati luda, kad njezina vigjenja ne bi bila drugo, doli žestoke halucinacije.

Nu znamo, da Bernardica nije nipošto šenula pameću. Nasuprot je njezin razum ostao potpunoma zdrav i svjež, i dapače se razvio!

Dakle njezina prikazanja nijesu bile halucinacije. To valja hoćeš ne ćeš zaključiti!

* * *

(1) Vidi isprave o toj stvari u *Dodatku,* br. 1.

Još nešto! Da dovršimo sravnjivanje, koje bi prije trebalo nazvati razlučivanjem, spomenut ćemo na koncu, da su Bernardičina vigjenja potvrdili još nekoji vidljivi dogagjaji, koji se dadu, da tako reknem — rukom opipati.

Skoro je suvišno isticati ovdje, da se kod halucinacijà takova šta ne dogagja.

Spomenimo ponajprije, kako je za jednoga prikazanja djevojčica našla izvor.

Da se je u Špilji nalazio izvor, toga Bernardica nije mogla znati i uopće toga nije mogao nitko znati. Kakome vrelu ne zna se, da je bilo i traga.

Zato su Lurdski slobodoumnici odmah udarili u klicanje, kad su čuli, da videća govori o nekakome vrutku. Nijesu htjeli počekati, da vide, kako će se stvar razviti, nego su u sav glas trubili, da se Bernardica sama uhvatila u zamku i da je doigrala svoju ulogu. Bili su uvjereni, da je djevojčica poludjela.

Baš iz toga se slavlja slobodoumnikà vidi, da se prije o vrelu nije posve ništa znalo.

Megjuto je Bernardici Prikaza dala znak, neka ide k lijevoj strani Špilje, pa neka se umije i napije.

Najprije je djevojčica mislila, da mora ići piti na Gavu. Tad začuje glas, koji joj dovikuje, da se prevarila, i vidi, kako joj Prikaza rukom pokazuje mjesto, gdje da ga traži.

Znamo, da nije spazila ni kapljice vode, da je našla tlo posvema suho, da je kopala svojim prstima zemlju, da je voda počela izvirati, kao da bi se bojala pomoliti van; znamo da se je jamica domala napunila i da je u nekoliko dana ondje nastalo slavno i čudovito vrelo. (1)

Tih dogagjaja nije moguće tajiti. Svjedoka je bilo na tisuće. Svi ih se još dobro sjećaju: opisani

(1) Vidi gl. I., str. 36.

su u mjesnim listovima, koji su bili protivni Masabjelskim prikazanjima.

A sad nek nam tko pokaže čovjeka, koji je igda u halucinacijama takova šta izveo!

Halucinacija slabi umne sposobnosti, kao što smo vidjeli. Nikad se uslijed halucinacijâ razum ne zaoštri tako, da bi čovjek mogao naći šta čudnovatoga.

Eto dokaza, da se je na Masabjelskoj hridi doista pojavila nebeska Prikaza! To je bio dokaz, koji su prihvatili bliži gledaoci i koji je priznao cijeli svijet.

Ima tû još drugi dokaz.

Prijašnji se dokaz ticao razuma videće, a ovaj se pokazao na njezinu djevičanskome tijelu.

Bilo je to dne 7. travnja 1858. za sedamnaestoga prikazanja.

Dr. Dozous bijaše prisutan; pustimo ga, nek nam prizor sâm opiše:

«Bernardica je klečala i s velikim žarom molila «krunicu; čislo je imala u ljevici, dok je u desnoj «držala užganu svijeću.

«Kad se počela kao obično po koljenima uspi«njati prema špilji, za časak se zaustavila, primak«nula desnu ruku lijevoj i podmetnula plamen de«bele svijeće pod prste ove ruke, koji su bili toliko «razmaknuti jedan od drugoga, da je plamen lako «mogao izmegju njih sukljati. Isti je čas dosta jaki «vjetrić potpirivao plamen. Činilo mi se, da nije kože «ništa ozljegjivao plamen, koji ju je lizao.

«Začugjen nad tim neobičnim prizorom, nijesam «dao nikome, da tome učini kraj. Uzeo sam u ruke «uru i mogao sam lako promatrati taj prizor jedno «četvrt sata.

«Prestala je moliti i na njezinu licu nestalo pre«obraženja. Bernardica je ustala i htjela se već uda«ljiti od Špilje. Zaustavio sam je za časak i zamolio

«sam je, da mi pokaže lijevu ruku, koju sam naj«pomnije istražio. Našao nijesam nigdje ni najma«njega traga opeklini.

«Nato sam se obratio na osobu, koja je bila «uzela svijeću i zamolio sam je da je opet užge i «meni je dade. Odmah sam plamen svijeće višeput «jedno za drugim podmetnuo pod lijevu ruku Ber«nardičinu, koja ju je vrlo hitro uklonila govoreći: «Opekli ste me!»

«Taj dogagjaj pripovijedam, kako sam ga vidio. «To su sasvim dobro opazile takogjer mnoge osobe, «koje su stojale blizu Bernardice, kako i ja. Kazujem «ga onako, kako se dogodio, a ne tumačim ga.»

Rastumačiti ga nije drukčije moguće, ako ne samo tako, da priznamo, da je tû bio prst Božji.

Ne smetnimo s uma, da se to u ostalom višeput dogodilo.

Gospodična Estrade vidjela je taj isti prizor koncem veljače. Prsti su videće počivali na plamenu svijeće. Kad su to prisutni opazili, protrnuli su, a gdična Estrade nije se mogla uzdržati, da ne zaviče:

«Tâ uzmite djetetu svijeću; zar ne vidite, da će se opeći?» (1)

Nu glè čuda: djevojčica se nije opekla!

Pazimo dobro! Ne velimo samo, da Bernardica nije osjetila plamena; mi velimo, da je plamen nije ni opržio.

Nervozno stanje može učiniti, da čovjek ništa ne ćuti. Ne može pak učiniti toga, da se meso ne sažge, kad ga se plamen dotiče i obavija ga.

Mnoge su pokuse pravili liječnici sa živčanobolesnima. Uzalud su izbirali najčudnovatije osobe izmegju svojih bolesnica; nijednome od njih nije pošlo još za rukom, da takova šta proizvede.

(1) Estrade, *Les Apparitions,* page 152.

Narav zahtijeva, da oganj sažge kožu, meso, dapače i kosti, kad ih zahvati, pa ćutio sad dotičnik ognja ili ne. Mrtvo truplo ne osjeća ništa. Pa ipak se mora pokoriti sili ognja, koji ga proždire i pretvara u pepeo.

Pitam još jedanput: Gdje je taj čovjek, koji ima halucinacije i koji bi smio petnaest časaka držati ruku na plamenu, potpiravanu od vjetra, a da mu se ruka ne bi ništa opekla? . . .

To su bili vidljivi i osjetljivi dokazi; bili su dokazi nadnaravni, jer u naravi takova šta ne nalazimo; k ovim bi dokazima mogli ovdje pribrojiti nebrojena čudovita ozdravljenja, koja su potvrdila božanski karakter Lurdskih prikazanja.

To je jedino svjedočanstvo u svjetskoj povijesti.

Govorit ćemo o tome kasnije opširno.

Megjutim valja da izvedemo zaključak, koji logično slijedi iz ovoga dugoga razlaganja.

III.

ŠTO TREBA DA ZAKLJUČIMO.

Dokazali smo, da se o iskrenosti Bernardičinoj ne može ni najmanje sumnjati. Pa pravo da kažemo, nije o njoj ozbiljan čovjek nigda ni sumnjao.

Pokazali smo takogjer, da mala videća nije bila prevarena od razdražene mašte.

Ponajprije ne bijaše ova djevojčica ni izdaleka nervozne naravi, a po tome ni sposobna za ove bolešljive tlapnje. Nadalje nije nigda pokazivala prevelike ili pretjerane pobožnosti; i toga radi nikako nije mogla imati nagnuća na vjerske halucinacije.

No osim toga se još biljezi, koji se pojavljuju kod halucinacija i Bernardičinih prikazanja, i previše

jedni od drugih razlikuju, a da bi se megju ova dva reda dogagjajâ mogla opaziti ma kaka istovjetnost, koja bi ih izjednačivala, ili samo neka srodnost, koja bi ih zbliživala.

Bernardica je naprijed izjavila, koliko će imati vigjenjâ, a toga unaprijed ne zna osoba, koja ima halucinacije. Zatim dok halucinacija posvema zavisi o okolnostima, u kojima se obično razvija, vigjenja su Bernardičina tako nezavisna od okolnostî, u kojima se pojavljuju, da se dogagjaju, kad i ne postoje ove okolnosti, a drugi puta se opet ne dogagjaju, kad i postoje iste okolnosti.

Povrh toga su vigjenja Bernardičina jasna i točna i ni najmanje ne utječu na njezinu slobodu: dva svojstva, kojih ne nalazimo u sanjarijama osoba, koje imaju halucinacije.

Halucinacije su nadalje neplodne. Tko ima halucinacije, ne čuje ništa i ne objavljuje ništa, ni samome sebi ni svijetu. Nasuprot je Bernardica iza svojih vigjenja kazivala stvarî, o kojima sama prije nije ništa znala. Opisala je lîk Gospin, kakvoga još nije nikad vidjela. Ljepota toga lika Marijinoga zanosi i ujedno dovodi do očajanja umjetnika, koji ga ima prikazati u mramoru.

Napokon ni posljedice ova dva stanja nijesu si ni u čem slične, nego su si protivne.

Česte i jake halucinacije uništuju značaj u čovjeku i ubijaju mu razum tako, da ga skoro uvijek dovode do ludosti. — Bernardica je pak poslije svojih vigjenja postala značajnija i razumnija.

Ne zaboravimo na koncu, kao što smo dokazali, da su Bernardičina vigjenja potvrdili čudesni dogagjaji, a toga halucinacija ne može proizvesti.

* * *

Zato se ne smijemo čuditi, što su svi ljudi, koji su prikazanjima bili svjedoci, ili koji su ih pobliže proučavali, napokon priznali, da dolaze s neba.

Nijedan od protivnika nije mogao vidjeti ove malene djevojčice u zanešenju, a da mu nevjera nije bila svladana.

Izobraženi je svijet u Lurdu bio razdijeljen u dvije stranke. Ali je već onda bio neko opazio, da su na Masabjelske dogagjaje udarali samo oni, koji ih nijesu išli gledati; svi pak oni, koji su ih vidjeli na svoje oči, priznavali su, da se kod Masabjelske hridi odigrava prizor nebeski.

Megju ove posljednje spadaju: gg. de La Fitte, bivši vojnički nadglednik; Germain, bivši vojnički živinar; Dufo, odvjetnik; Lannes, nadzornik skladišta duhana; Pougat, predsjednik sudišta, — a mogli bi ih nabrojiti još mnogo drugih.

Zašto ne bi takogjer spomenuli povijesti poljara Callet-a? Iz nje se jasno vidi, šta su u dnu srca mislili nekoji najžešći protivnici Lurdskih prikazanja.

Bilo mu je naloženo, da ne smije puštati posjetnikâ na mjesto prikazanjâ, koje je bilo tada ogradom zatvoreno. Callet je savjesno izvršivao svoju službu i zapisao je u svoju knjigu bezbroj osobâ, koje su se pokušale približiti do posvećenoga mjesta. — Nu poslije je sâm priznao, da je svaki dan dolazio k pećini vrlo rano, kad ga nije mogao još nitko opaziti, da je otvorio onda za se samoga službenu ogradu, kojom je bilo ogragjeno zabranjeno mjesto, pa da je tamo obavio svoje molitve lijepo u sabranosti i tišini.

Jedan od mjesnih liječnika, dr. Dozous, kojemu je vjera bila deveta briga, proučavao je prikazanja i obratio se. Kasnije je napisao knjižicu o tome i dao joj naslov:

«Vjerovah, jer vidjeh — *credidi, quia vidi!*»

A tako je i pobirač neizravnih poreza, g. Estrade, o kojemu smo imali više puta prigodu govoriti, pisao kasnije u svojemu vlastitomu djelu:

«Ja sam takogjer morao položiti oružje. Pa ako sada u svojoj starosti pišem ove retke, to je zato, da se pokažem harnim za veliku milost, koja mi je bila podijeljena u triput blaženi dan, kad sam bio slatko poražen.»

Svi, koji su s početka bili protivnici, malo kasnije su se predali — ne znam, dali ima samo jedna iznimka. Svladala ih je sila dokazâ, što ih je nebo sve na pregršti sipalo pred njihovim očima.

Zaista je nešto zanimljivo i poučno to, da su kao vjerni kršćani umrli svi, koji su bili upleteni u povijest Masabjelskih dogagjaja, pa i oni, koji su se borili proti njima.

Dr. Balencie iz Lurda, najuplivniji član povjerenstva, koje je bio imenovao predstojnik Massy i koje je u svome izvješću izjavilo, da Bernardica ima halucinacije, takogjer je uzmakao pred neodoljivom silom dogagjajâ. Kasnije je punih dvadeset godina potpisivao svjedodžbe o čudesnim ozdravljenima, koja su se dogodila po zagovoru nebeske Prikaze, o kojoj dugo vremena nije htio ništa da zna.

Podčinovnik Callet, o kojemu smo baš sada govorili, rado je isticao, da «su oni, koji nijesu poštovali Masabjelske Djevice, bili kažnjeni.» I pripovijedao je povijest o nekome Lurdskome nevjerniku, koja je onda kod sviju uzbudila silno začugjenje. Nevjernik se obratio i odsele je svaki dan hodio k Špilji s krunicom u ruci.

«Koliko puta sam ga idući u Lurd susreo — pripovijedao je o njemu neko drugi — kad je išao s oborenim u zemlju očima, sav ponizan, kao čovjek, koji čini pokoru!» (1)

(1) Cros, op. cit., p. 170.

Vidjeli smo, kako je carski odvjetnik, gosp. Dutour, pokušao zabraniti i zapriječiti sabiranje ljudstva oko Špilje i kako je dao pozvati Bernardicu k sebi.

Kasnije je spoznao svoju zabludu. Pri koncu svoga života rekao je gosp. Dutour jednomu od najstarijih branitelja Bernardičinih vigjenja:

«Borili smo se za čast vjere i (po ljudsku sudeći) morali bi pobijediti. Ako nam to nije ispalo za rukom, bilo je to zato, što je bila s vama presv. Djevica proti nama. Otvoreno i bez okolišanja danas to priznajem.» (1)

Njegov zamjenik, gospodin de L..., priznao je to još iskrenije.

Gospodin de L... bio je obolio i dao je pozvati k sebi gospodina župnika Peyramale-a te se je ispovjedio.

Kad je svećenik opet došao i donio mu sv. Popudbinu, podigao se gospodin de L... na postelji te je glasno i odvažno izjavio:

«Gospodine župniče, imam nešto da iskažem, i pravo je, da moje riječi čuju svi, koji su tû. Nek mi to bude na poniženje. — Premda sam bio duboko osvjedočen, da se je zbilja presv. Djevica prikazivala na Masabjelu — imao sam dokaza za to — ipak se nijesam ufao ispovijedati svoje vjere.»

Ispovijedao je pak svoju vjeru svečano sada, uoči same smrti, koja ga je imala domala snaći.

Isto su tako osjetili slatki upliv milosti predstojnik g. Massy, načelnik g. Lacadé, redarstveni povjerenik g. Jacomet, to jest svi činovnici, koji su se s g. Dutour-om pokazali bili odlučni protivnici Masabjelskih dogagjaja. Svi su ti umrli cjelivajući Propelo.

Čovjek bi rekao, da milostiva nebeska Prikaza nije htjela dopustiti, da bi kao protivnik njezin umr'o ijedan od onih, kojih se ime spominjalo u njezinoj

(1) Estrade, op. cit. p. 176.

Grob Bernardice Soubirous.

Ova je kapelica posvećena sv. Josipu. Bernardica je umrla g. 1879. dne 16. travnja. Mjesto njezina počinka, gdje njezino tijelo očekuje uskrsnuće, pobožne osobe neprestano kite cvijećem. Na zidu se vidi više zavjetnih darova.

povijesti. Ili bolje rekavši, oni bijahu dobro vidjeli čudesa, što ih je tvorila njezina moć, i to ih je prinukalo, da su ih najposlije morali priznati i da su počeli častiti nebesku Majku, koja se na Masabjelu prikazivala.

Da spomenemo napokon primjer poznatoga liječnika, koji je vrlo žestoko i veoma duhovito napadao na čudesne Lurdske dogagjaje!

Dr. Diday iz Liona bijaše nadaleko poznat radi svoje darovitosti, radi očitoga svoga bezvjerstva i radi svojih duhovitih dosjetaka. Napisao je knjigu, u kojoj ruglu izvrgava sve ono, što se odnosi na Lurdske dogagjaje. Svom silom htio je dokazati, da je Bernardica imala samo halucinacije, i ništa drugo, pa da se najposlije mogu na naravni način protumačiti čudesna ozdravljenja, koja su se dogodila kod Špilje. Ipak priznaje, da će tumačenje biti kojiput i teško.

To je zaista bio vrlo odlučan protivnik!

Sva sreća po nj, da je nadnaravne Lurdske dogagjaje proučavao izbliza i vrlo razumno. To ga je moralo samo duboko ganuti.

Posljednjih godina njegova života mogao si vidjeti u Lionu, kako je taj nekadašnji žestoki neprijatelj svega vrhunaravnoga hvalio Bogu za svoj sretni poraz i javno molio sv. krunicu.

Umr'o je zazivajući ovu Neokaljanu Djevicu, koju bijaše izvrgao ruglu, a koja mu je oprostila. (1)

Zaista je vrlo utješno, da su postali dobri vjernici ti u svakom pogledu znameniti ljudi, koji su bili igrali važnu ulogu u Lurdskim dogagjajima. Zato se ne treba ni najmanje obazirati na one, koji govore proti njima ili jer su uopće skrajne neznalice ili jer nijesu nigda pobliže proučavali Lurdskih dogagjaja pa zato samo u vjetar govore.

(1) Vidi *Annales de N.-D. de Lourdes,* od 30. travnja 1902.

Baš u čas, kad se jedno od prikazanjâ zbivalo, stajao je u blizini Špilje oružnički podčasnik iz Lurda. Bio je tamo poslan, da pazi na red. Činilo se, da je taj prizor pobugjivao u njegovoj filosofskoj duši znanstveno ogorčenje, kojega nije mogao već obuzdati.

Stupio je dakle ponosito pred bezbrojno mnoštvo, koje je stajalo oko Špilje, postavio ruke unakrst, bacio sažalni pogled na ljudstvo i zavikao:

«Kažu, da smo u sredini devetnaestoga vijeka, pa «se ipak vide takova praznovjerja i takove ludosti!»

Bez sumnje bi govorio tako još dalje. Ali kad je vidio negodovanje ljudstva, odmah se zaustavio bjesneći val njegove rječitosti.

Dobri je vojnik zbilja mislio, da govori kao predstavnik učenjakâ devetnaestoga vijeka pa da ima pravo podignuti svoj glas u njihovo ime.

Koliko se njih na žalost isto tako izvrgava ruglu, samo što se ne mogu, kao on, ispričati, da su oružnici!

Nekom drugom zgodom desio se kod prikazanja jedan vojnik tvrgjave. Ovaj se pak pokazao puno odvažnijim i srčanijim. I zato, kad bi trebalo dati obavijest vojsci, radije bi se poslužio njegovim priprostim i odlučnim riječima.

Kad je isti vojnik vidio Bernardicu u ushićenju, naglo se obrne prema jednomu od svojih drugova pa će mu s nekim oduševljenjem, koje će nam možda razjasniti smjele njegove riječi, vrlo glasno reći:

«A onda će još tebi i meni reći, da je prikaza- «nje pusta izmišljotina. Ah! tako mi imena moga! .... «Borme će odsad sa mnom imati posla svi vragovi «kasarne!»

Možda ima više prave mudrosti u ovoj jednostavnoj pučkoj dosjeci, nego li u kojekako skrpljenoj filosofskoj torbi duhovitoga oružnika i mnogih drugih njemu sličnih.

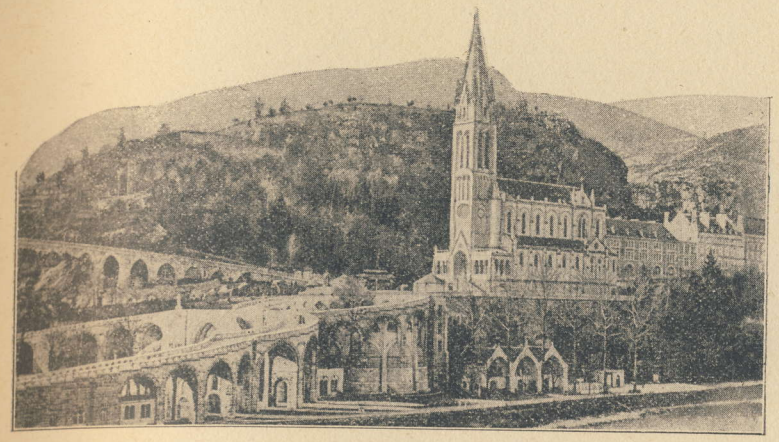

GLAVA III.

PRIKAZANJA I CRKVA.

I. Lurd i crkvena oblast: svećenstvo grada Lurda; presvijetli g. biskup Laurencije i biskupsko povjerenstvo; sv. Oci Papè. — II. Lurd i vjerski pokret sadanjega vremena: velebne manifestacije vjerske u Lurdu. — Hodočašćenje cijeloga svijeta. — Blagoslovni upliv: Hodočašća i ljudsko srce: škola vjere, ljubavi i bogoljubnosti.

I.

LURD I CRKVENA OBLAST.

SVEĆENSTVO GRADA LURDA.

Dakle se zaista nešto nadnaravnoga objavilo na Masabjelu, i to po skromnoj, ubogoj i neukoj djevojčici. Tako obično čini Bog, da ponizi našu nadutost i našu oholost.

Što je na to rekla Crkva?

Dugo se vremena moralo čekati na njezinu odluku. Lurdskih čudesnih dogagjaja nije Crkva priznala, doklegod se nije jasno ispostavilo, da dolaze od Boga.

Lurdski župnik g. Peyramale nije bio čovjek, koji se dao lako zanijeti i zavesti.

Bila je to iskrena duša, odlučan i odvažan; držao se priprosto, govorio je kratko i naprasito; svakoga bi brbljavca obično smeo; riječ u jedno: bio je to otvoren i nepokolebljiv značaj.

Kad su mu prviput pripovijedali o Prikazi, slegnuo je ramenima: mislio je, da su to jednostavni djetinji hiri. Nu prikazanja su trajala neprestano. Dolazili su mu o njima pripovijedati dan na dan mnogobrojni svjedoci, o iskrenosti kojih se nije moglo ni najmanje podvojiti. Na posljetku ih počeo pozorno slušati. Ipak im nije odgovarao, kad bi ga se usudili pitati, što misli.

Napokon je nekoga dana sabrao svoja tri kapelana te im je po prilici ovako govorio:

«Poznati su vam, gospodo, glasovi, što kolaju o «tobožnjim prikazanjima, koja da se dogagjaju u ne«koj špilji pokraj Gave. Ne znam, šta je istinita ili «izmišljena u pripovijestima, koje se pronose po «gradu; ali što se nas svećenika tiče, jasno je, da «moramo u ovakim prilikama biti jako oprezni.

«Ako su prikazanja istinita i ako potječu s neba, «Bog će nas već znati u svoje vrijeme pozvati; ako «su izmišljena ili ako potječu od duha laži, tada Bog «ne treba naše pomoći, da otkrije laž.» (1)

Zatim je naložio svojim duhovnim pomoćnicima, da nipošto ne smiju na Masabjel. Nije se dakle htio odlučiti ni na jednu ni na drugu stranu. Htio je mirno čekati, da se istina sama pokaže.

I istina poče bojazljivo kucati na njegova vrata.

Nekoga je dana molio brevijar u drvoredu svojega vrta, kad eto ti pred njega posve mlade djevojčice, još djeteta; bila je plašljiva i zbunjena. Župnik je po svojemu običaju zapita ukratko, tko je i šta hoće.

(1) Estrade, *Les Apparitions*, pag. 111-112.

«Ja sam Bernardica Soubirous», odgovori umiljato nadošla djevojčica.

Gospodin Peyramale nije poznavao Bernardice. Kad je čuo njezino ime, reče joj osornim glasom:

«Ah! to si ti .... Čudnovate se stvari pripovijedaju o tebi, moje siromašno dijete. Pogji za mnom unutra!»

Župnik je Lurdski bio visoka stasa; izgledao je dostojanstveno i strogo.

«Ma da je jako dobar», govoraše bezazleno Bernardica, «više ga se ipak bojim, nego li oružnika.»

Došli su u sobu. I ne ponudivši je da sjedne, obrne se strogi pastir k djevojčici pa će joj reći:

«Dobro; da vidimo, što hoćeš od mene?»

Djevojčica porumeni; trebalo je sve jakosti volje, što ju je Bernardica imala, kad je počela izvršivati naloge nebeske Prikaze, inače se pred župnikom ne bi usudila ni govoriti.

Svladala je svoju naravnu bojazljivost te je progovorila:

«Gospogja sa Pećine poslala me je, da kažem svećenicima, da želi imati kapelu na Masabjelu; i zato sam eto došla.»

— «Ko je ta gospogja sa pećine?»

— «To je vrlo lijepa gospogja, koja mi se prikazuje na Masabjelskoj hridi.»

— «Dobro; ali napokon, tko je ta gospogja? ... «Dali je iz Lurda? Poznaš li ti nju?»

— «Nije iz Lurda, niti je ja poznam.»

— «Šta! — pa mi još od nepoznate osobe donosiš takve poruke?»

— «Oh, gospodine župniče! gospoja, koja me šalje, nije slična drugim gospojama.»

— «Šta hoćeš reći?»

— «Hoću reći, da je tako lijepa, kako mislim, da su u nebu lijepi.»

— «A nijesi nikada pitala tu «Gospu», kako joj je ime?»

— «Jesam; ali kad je za to pitam, kimne glavom i nasmiješi se, nu ne odgovori mi ništa.»

— «Dakle je nijema?»

— «Da je nijema, ne bi mi bila mogla reći, da idem k vama.»

— «Dobro! Pripovijedaj mi, kako si naišla na nju.» (1)

G. Peyramale poče i protiv svoje volje kao i svi, koji su se kada razgovarali s Bernardicom, ćutjeti neodoljiv čar ove nevine duše, bistre i jasne kao gorska jezera, kao ona modra gorska jezera, u kojima se odrazuje sjajno plavetnilo neba.

Dao je znak djevojčici, da sjedne, te je slušao njezino pripovijedanje s velikim zanimanjem.

Kad je prestala govoriti, hineći župnik svoje ganuće, reče joj ozbiljno, neka ne vjeruje baš puno toj gospi i neka se ne brine za njezine čudnovate poruke. Govorio joj je, da je sigurno postala žrtvom kakve varave tlapnje.

Jedan čas su šutjeli.

G. Peyramale bijaše ustao; šetao se po sobi. Napokon se zaustavio pred Bernardicom i konačno joj je rekao:

«Za svaki slučaj odgovorit ćeš gospoji, koja te «je poslala, da Lurdski župnik ne običava raspravljati s osobama, kojih ne pozna; da prije svega zahtijeva, da dotična gospogja kaže svoje ime, a naročito neka dokaže, da to ime njojzi pripada. Ako ta «gospogja ima pravo na kapelu, razumjet će već

(1) Estrade, ibid p. 115.

«moje riječi; ako ih ne bude razumjela, tad joj reci, «neka slobodno više ne šalje novih poruka u župni «dvor.»

Bilo je to dne 27. veljače, poslije jedanaestoga prikazanja.

* * *

Dne 2. ožujka pokuca iznova Bernardica na vrata župnoga stana.

Došla je kazati Lurdskome župniku, kako ju je gospa i opet poslala s porukom, da joj se sagradi kapela na Masabjelu. Još je pridodala, da joj je gospa rekla: «Hoću, da se dolazi ovamo u procesiji».

Ovajput se g. Peyramale nije mogao više svladati. Da bi on sâm po svojoj volji priredio procesiju na Masabjelsku hrid!

«Iz toga se vidi — zavikao je on — da je ta tvoja gospa neznalica, kad ne zna ni propisa crkvenih za svećenstvo.»

«Ali, gospodine župniče», odvrati Bernardica ne«kako plašljivo, «gospa nije rekla, da se procesija «mora baš sada prirediti. Ja sam je sama razumjela «da govori o budućnosti.»

Odgovor je bio tako dobar i zgodan, da je Lurdski župnik počeo sumnjati o iskrenosti djevojčice. Pitao se, dali nema posla s malom smutljivkom, lukavom i prevejanom, koja zna vrlo dobro igrati svoju komediju.

Djevojčica ga je promatrala mirno i nedužno.

Naglo prekine župnik šutnju pa će joj osorno:

«Vrijeme je, da učinimo kraj tim smetnjama, u «koje me gospa i ti kušate zaplesti. Reći ćeš joj, da «s Lurdskim župnikom treba govoriti čisto i bistro!

«Tko je ona? Neka se pokaže! Veliš, da se pri«kazuje povrh grma divlje ruže. Dobro! Zamoli je «u moje ime, neka jednoga od ovih dana u veljači

«pred sabranim narodom učini, da u čas procvate «taj ružični grm. Onda ću vjerovati tvojim riječima «i ići ću s tobom na Masabjel.»

Izvrsni je dušobrižnik zaboravljao, da si Bog ne da stavljati uvjetâ. Bog tvori čudesa, ali kakova sâm hoće i kada sâm hoće.

Zato Mu regbi nije drago, kad tko s Njime tako govori, kao da bi Mu davao naloge, makar dotični imao najbolje namjere. Bog ne sluša, kad mu tko kao prostome slugi odregjuje rad i sat, kad ima posao svršiti.

PRESVIJETLI G. BISKUP LAURENCIJE I BISKUPSKO POVJERENSTVO.

Uzalud je g. Peyramale htio zastrašiti Bernardicu; uzalud se držao tako, kao da ne bi puno mario za dogagjaje kod Masabjelske hridi, jer mu je razboritost nalagala da tako čini. Neobično ganuće poče ga se doimati, kad je saznao, da dogagjaji svaki dan učestaju, i kad je čuo svjedočanstva, koja su mu dolazila sa svih strana.

Odluči dakle da će poći k biskupu te mu svu stvar razložiti i zamoliti ga za savjet.

Biskup ga Laurencije sasluša, ali ne htjede još ništa odlučiti. Ili bolje rekavši, postao je oprezan i učinio se, kao da ne bi htio u to vjerovati.

Trebalo je dakle, da Prikaza sama dokaže, tko je.

Biskup je doduše mogao lako imenovati povjerenstvo, koje bi povelo službenu istragu. Javno je mnijenje to iziskivalo.

Nu biskup je mislio, da je narod još previše uzbugjen, i da toga radi istražitelji ne bi mogli kako treba rukovoditi svoje istrage.

«Mi smo s početka mislili — pisao je poslije malo vremena biskup — da još nije prispio čas, da se uspješno bavimo ovim poslom; da nam, prije nego izrečemo svoj sud, koji se od nas očekuje, treba postupati polagano i razborito, a ne dati se zavesti od uzbugjenja prvih dana; da moramo počekati, dok se umire duhovi, da nam tako preostane vremena za razmišljanje, i da nam valja iskati svijetla pažljivim i pametnim opažanjem.» (1)

Budući da je Krist obećao sv. Crkvi, da će s njome biti do konca svijeta, ne treba se Crkvi žuriti, da na brzu ruku izreče svoje odluke. Odgagja to do posljednjega časa. Tako je sad i presvijetli g. biskup Laurencije odlučio, da će stvar odgoditi i čekati, dok vrijeme ne rekne svoju.

«Vrijeme je veliki učitelj — govorili su stari — ono napokon sve iznese na javnost.»

U Lurdu je vrijeme izvršivalo svoje obično djelo.

Da Bernardica zbilja motri neko nebesko biće, potvrgjivali su čudesni dogagjaji, koji su se sveudilj nastavljali, tu istinu sve više i više. Vjerodostojni su svjedoci bili tû, da svojim iskrenim izjavama posvjedoče istinitost njihovu.

Ukratko, bio je već nadošao čas, kad je biskup mislio, da treba proučiti izvanredne dogagjaje. I zbilja koncem srpnja 1858. imenova svečano presvijetli g. biskup Laurencije istražno povjerenstvo, kojemu povjeri tu zadaću. Ovo je povjerenstvo sastojalo od šesnaest članova.

* * *

Povjerenstvo poče takogjer raditi uz sudjelovanje vremena. Najprije je čekalo tri mjeseca, a istom je tada počelo istraživati. Istragu je kasnije vodilo tako

(1) Naredba od 28. srpnja 1858.

mudro i polagano, da je biskupska odluka, koja je bila zaključak njegova istraživanja, bila proglašena istom četiri godine poslije prvoga prikazanja.

Za to su vrijeme istražitelji sve moguće upotrijebili, da otkriju istinu.

Kakve odluke unaprijed nijesu stvorili. Nijesu išli na djelo s pomišlju, da su Masabjelski dogagjaji nadnaravni. Isto tako nijesu ni bili odlučili, da ih, kako rade bezvjerci, u prvi mah i bez ikake istrage zabace. Dakle nijesu se htjeli odlučiti ni na jednu ni na drugu stranu. Znali su dobro, da im za volju sv. vjere nije potreba odmah prihvatiti takvih neobičnih dogagjaja, jer naša sv. vjera ne treba takvih posebnih čudesa, kao što su Lurdska. Dapače bi škodili sv. vjeri, kad bi prihvatili šta takoga, što nije prije temeljito pretreseno i bjelodano dokazano. Članovi su povjerenstva stoga nastojali, da nepristranim putem dogju do potpunoga svijetla. Istraživali su savjesno i nijesu se bojali istine.

U ostalom im je i biskupska naredba nalagala, da tako čine.

«Povjerenstvo — tako je glasila — ne smije ništa zanemariti, da dogje do potpunoga svijetla i da otkrije istinu, kakva bila da bila.»

Istražitelji su dakle ispitivali Bernardicu, koja je odgovarala pod zakletvu.

Pošli su na pećinu i tražili su, otkuda bi mogao zapravo doći onaj glasoviti odsjev svijetla, kojega su se grčevito hvatali u skrajnjoj stisci tri liječnika predstojnika Massy-a.

Bernardica je bila prisutna i morala je ponoviti sve prizore prikazanjâ.

Preslušali su takogjer veliki broj svjedokâ, naročito o tome, dali je bio tamo izvor, prije nego li je voda protekla ispod Bernardičine ruke. Svi su se

slagali u ove dvije tačke, naime, da izvora nije bilo vidjeti do toga časa, kad ga je Bernardica otkrila, zatim, da ga Bernardica nije mogla drukčije otkriti, ako ne samo po Božjem nadahnuću.

Čudesna ozdravljenja, o kojima se bijaše već raznio glas, podvrgoše najstrožem ispitavanju.

Istražitelji su putovali po zemlji na sve strane, kamo su posvuda najprije obznanili svoj dolazak. Još prije nego su došli, dali su se obavijestiti, kakoga su vladanja dotične osobe, od kake su bolesti trpjeli ozdravljenici prije i u kakim su okolnostima naročito ozdravili.

Zatim se prešlo na preslušavanje u samoj nazočnosti liječnikâ, koji su prije liječili bolesnika. Ako su kod kojega ozdravljenja liječnici izjavili, da se može protumačiti na naravni način, tada su istražitelji odmah tako ozdravljenje zabacili.

Povjerenstvu je u ostalom bio dodijeljen prokušani, glasoviti liječnik, dr. Vergez, nadzornik Barègeskih toplica, član Montpellier-skoga sveučilišta.

Sva izvješća, što su stigla povjerenstvu, podvrglo ih je ovo na pregledavanje tomu glasovitomu strukovnjaku.

Ovo sasvim novo proučavanje silno je iznenadilo i duboko ganulo učenoga profesora. Nigda u svojemu životu ne bijaše naišao na šta sličnoga. Prokušani je učenjak svrstao mnogobrojna ozdravljenja ovako:

1. Dogagjaji, koji su bili «posvema i na očevidan način vrhunaravni».

2. Ozdravljenja, koja su bila *vjerojatno* čudesna, naime, kod kojih su se nekoji znakovi pokazali dvojbeni.

3. Ozdravljenja, koja su se mogla znanstveno protumačiti.

Samo je o slučajevima prve vrsti odlučilo povjerenstvo povesti istragu doma. Za druga ozdravljenja nijesu brige vodili.

Što više, bavili su se samo onim ozdravljenjima, koja su se dogodila godine 1858, a još izmed ovih izabrali su najznamenitija.

O tima dakle čudesima, izabranim izmegju tolikih drugih, pisao je slavni profesor:

«Neka tko dobro promisli svih tih osam ozdrav-«ljenja. (1) U prvi mah će se začuditi, kako je to, da «su bila prouzročena s takom lakoćom, brzinom i «nevjerojatnom hitrinom. Čudno će mu se činiti, da «se kod njih vidi, kao da bi vas liječnički red bio ne «samo povrijegjen, nego potpuno prevraćen. Sve se «protivi zakonima i pravilima znanosti. Ozdravljenje «se dogodilo, premda je bolest bila zastarjela, duboko «uvriježena i teško izlječiva, upravo kao da bi se «svemu tomu rugalo. I kako su brižljivo udešene i «sastavljene sve okolnosti, tako da se jasno vidi, «da se ozdravljenje dogodilo izvan svakoga reda «naravi.

«Takovi pojavi nadilaze ljudski um. Kako bi do-«ista mogao naš razum shvatiti tolike opreke? Jedan «te isti lijek ozdravlja različite bolesti. Ozdravlja ih «u najkraćemu času; znanost i liječnička umjetnost «nijesu ih nasuprot mogle izliječiti tečajem duga vre-«mena. Kako to, da Lurdska voda pomaže, dok se «liječničko nastojanje izjalovljuje? — zatim, da se «zastarjele bolesti iscjeljuju u jedan hip?

«Tû zaista djeluje neka čudovita sila, koja je «jača od naravnih sila. Djeluje moć, kakove voda u «sebi ne ima. Ta čudovita sila služi se vodom kao

(1) Dr. Vergez predložio je, da povjerenstvo prihvati osam ozdravljenja, koja su bila po njegovu mnijenju nedvojbeno nadnaravna. Biskup ih je iz oprenosti prihvatio samo sedam.

«jednostavnim sredstvom, da očituje svoju mogu-«nost . . .» (1)

Slavni je profesor dr. Vergez rekao pred smrću: . . . . «Ako bi me tko pitao, što sam vidio u Lurdu, «odgovorio bi na to ovo: Istražujući najvjerodostoj-«nije dogagjaje, koji daleko sižu iznad svake zna-«nosti i umjetnosti, ja sam vidio, ja sam pipao Bo-«žansko djelo — čudo.»

U takvim je prilikama povjerenstvo napokon izručilo presvijetlome g. biskupu Laurenciju svoje izvješće, na koje se tako dugo čekalo i koje se tako razborito pripravljalo. Dne 18. siječnja 1862. izagje *Pastirski list presvijetloga biskupa Tarbes-skoga, u kojemu biskup izriče sud o Prikazanju, koje se dogodilo u Lurdskoj Špilji.*

Evo doslovnih riječi ovoga suda, i te kako obrazložena dokazima:

«Mi sudimo, da se je Neokaljana Marija, Majka «Božja, istinito prikazala Bernardici Soubirous-ovoj dne «11. veljače 1858. i slijedećih dana, sveukupno osam-«naest puta, u Masabjelskoj Špilji blizu grada Lurda; «da ovo Prikazanje ima na sebi sve biljege istine i «da vjernici mogu to tvrdo vjerovati.

«Mi ponizno podlažemo svoj sud sudu sv. Oca «Pape, koji je postavljen, da vlada cijelom Crkvom.»

SV. OCI PAPE.

Papinska vlast nije napose potvrdila odluke biskupa Tarbes-skoga.

U ostalom nije to bilo ni potrebito. Tû se naime radi o jednome dogagjaju, a ne o kakvoj nauci, koja

(1) Spisi istražnoga povjerenstva (Archives de la Grotte, à Lourdes).

bi se ticala vjere i morala, jer to je jedini predmet, kojim se bavi nepogrješivo učiteljstvo sv. Crkve.

Ali ako sv. Otac i nije izdao odluke, uslijed koje bi kršćani morali vjerovati u Lurdska prikazanja, ipak su sv. Oci Pape, koji su poslije toga vladali, jasno pokazali, što sami misle o Lurdskim dogagjajima.

Godine 1869., sedam godina potom, što je presvijetli g. biskup Laurencije oglasio svoj pastirski list, blagoizvolio je Pijo IX. objaviti pismo, koje se počinjalo s riječima: *„Sjajna očevidnost dogagjaja."* (1)

Nekoliko godina kasnije primio je od Tarbeskoga biskupa na uspomenu sliku Gospe Lurdske i tada je rekao:

«Objesit ću ovu sliku u svojoj bogomoljnici, tamo, kamo idem višeput na dan moliti pred presveti oltarski Sakramenat. Pa kad mi bude duša ražalošćena, kad mi se bude činilo, da Bog ne čuje naših vapaja, uzdignut ću oči prema Neokaljanoj. Ona će moliti s nama, Ona će moliti za nas!»

Pijo se Deveti bez dvojbe sjećao Pija Petoga i bitke kod Lepanta, kad je presv. Djevica svojim zagovorom kod Boga izbavila kršćanski svijet od bjesnih, divljih i krvoločnih Turaka.

U Vatikanskim su vrtovima podigli malenu špilju, sličnu Lurdskoj. Čudotvorna je voda tekla tamo isto tako, kao u Lurdu. U ljubežljivoj su skrbi naime sv. Oca obilno opskrbljivali Lurdskom vodom.

Na svojoj svagdanjoj šetnji ne bi Pijo IX. nigda propustio, a da ne bi hodočastio k svojoj dragoj špilji Neokaljane.

Dijelio je bolesnicima blagotvornu vodu, a i sám se služio njome u bolestima svoje starosti.

* * *

(1) Breve od 4. rujna 1869.

Leon XIII. isto je tako štovao i ljubio Majku Božju Lurdsku, kao i njegov predšasnik.

Pisao je posljednjih dana svoga života:

«Već je tome blizu pedeset godina, što u gradu «Lurdu predobra Djevica, Majka Božja, očituje na «najsjajniji način, u korist svakovrsnih nevoljnika, «mogućstvo svoje pomoći i ljubežljivost svojega ma«terinskoga srca.» (1)

Često bi se u duhu prenio na Masabjelsku hrid, te izdaleka zazivao u pomoć onu, koja se udostojila tamo rasprostirati neizrecivu blagost svojega milosrgja.

«Dali ste išli u Lurd?» pitao je jednom nekoga Talijanskoga kardinala.

— «Sveti Oče», odgovorio je kardinal, «ja sam išao tamo samo u duhu.»

— «Oh, u duhu!» odvratio je Papa. «Tako smo hodili tamo svi, a i mi vrlo često na taj način tamo hodimo.»

Kad se crkva sv. Ružarja imala ono godine 1889. blagosloviti, opunovlastio je tada Leon XIII. kardinala Richarda, nadbiskupa Pariškoga, da obavi obred u njegovo ime. Kasnije pak, godine 1901., kad se imala crkva konačno posvetiti, naložio je Papa drugome kardinalu, nadbiskupu Reimskome, da ga zastupa na toj svečanosti.

Nekoliko godina prije, kad je Leon XIII. slavio svoj biskupski jubilej, darovali su mu tom prigodom misijonari Bezgrješnoga Začeća kip Majke Božje Lurdske od čistoga srebra.

Kad ga je sv. Otac primio, uskliknuo je:

«Ah! ugodnijega mi dara nijeste mogli pokloniti!» I podigao je malko kip te ga je srdačno poljubio.

(1) Pismo Liège-skomu biskupu od 11. veljače 1899. Značajno je — što treba takogjer zapamtiti — da je Leon XIII. dozvolio vlastiti Oficij i Misu o Prikazanju Majke Božje Lurdske.

Mjesec dana kasnije došao je k Papi Clermontski biskup te je tom prilikom vidio kip u sobi, u kojoj je sv. Otac obično radio. Papa mu je tada rekao:

«Postavio sam kip ovamo, da mogu usred brigâ našega vladanja svaki čas pozvati na pomoć onu, koju taj kip predstavlja.»

Kad je stoga presvijetli g. biskup Schoepfer, biskup Tarbes-ski, predložio Papi Leonu XIII., da podigne u Vatikanskim vrtovima špilju, posvema sličnu onoj, koju je presv. Djevica počastila svojom prisutnošću, prihvatio je sv. Otac ovaj prijedlog s očitim veseljem.

Već jednostavni kip od kamena, koji je ostao od Pija IX., pohagjao je Leon XIII. vjerno svaki dan i rado tamo molio. Jednoga dana reći će kardinalu, koji ga je pratio:

«Šta hoćete? To je moja mala Francuska.»

Ovu malu Francusku posjećuje i Pijo X. svaki dan, otkako je zasjeo na Papinsku stolicu, i izrazio je želju, da bi je raširili i poljepšali.

Tû ti se sada otvara pogled na različita Lurdska svetišta. Kad stojiš usred Vatikanskih vrtova, misliš, da se nalaziš na obalama Gave, «na onome mjestu, koje je — kao što je rekao Papa — postalo slavno uslijed čudnovatih prikazanja Neokaljane Djevice.» (1)

Ta mala Francuska mogla bi se nazvati i malim nebesima.

(1) Pismo presvijetlomu g. Schoepferu, biskupu Tarbes-skome, od 14. rujna 1903.

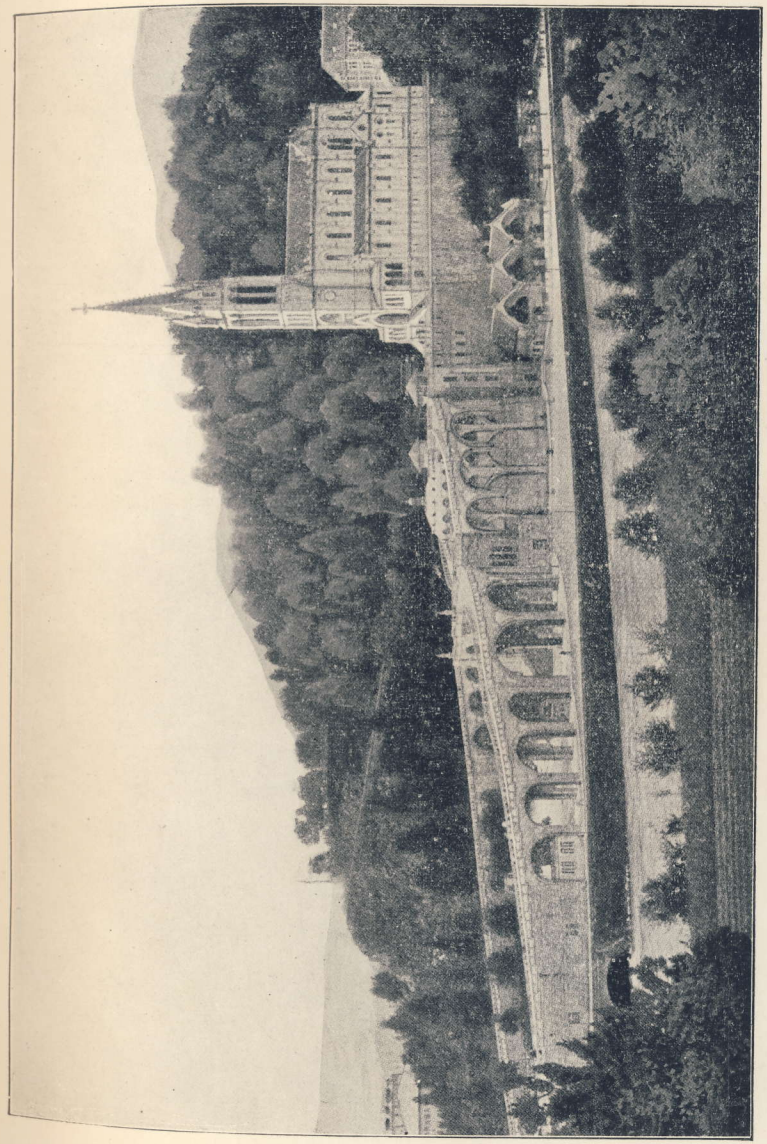

Sveopći pogled na Lurdsko Svetište, koje je podignuto na Pećini Prikazanjâ.

II.

LURD I VJERSKI POKRET SADANJEGA VREMENA.

VELEBNE MANIFESTACIJE VJERSKE U LURDU.

Otkako je sv. Crkva dozvolila štovati Majku Božju Lurdsku na hridi Masabjelskoj, postala je ova hrid, koja je prije bila zapuštena i nepoznata, najedanput slavna po cijelome svijetu i malo po malo jedno od najposjećenijih mjesta na zemlji.

Francuska je dala primjer gorljivosti; bila je to njezina dužnost.

Izuzevši baziliku, koju je «raskajana i požrtvovna» vjera Francuza podigla na visočini Montmartre-a u čast presv. Srcu Isusovome, sve su se znamenite vjerske manifestacije, koje su se dogodile posljednjega pol stoljeća, odigrale u Lurdu, kao u svome središtu.

Idući tragom malene i priproste djevojčice i odazivljući se njezinu pozivu, potekla je Francuska na obalu Gave, da se tamo pokloni presv. Djevici i da pjeva Njoj u slavu: *Ave Maria — Zdravo Marijo!*

Mogao si tu vidjeti sve slojeve Francuskoga društva: priprosto i otmeno, siromašno i bogato, neuko i izobraženo; kao da ne bi bilo megju njima nikakve razlike u podrijetlu, sreći i u nadarenosti.

Sva se tako Francuska, koja je bila odana vjeri, svrstala kao u jednu beskrajnu povorku i zaputila prema kraju bijele Prikaze.

«Gospodine župniče», rekla je Bernardica vlč. gospodinu Peyramalu, «Gospa mi je kazala:

«*Hoću, da mi dolazi narod ovamo u procesijama!*»

Velečasni se gospodin Peyramale bijaše, kao što smo vidjeli, rasrdio na tako smjelu poruku.

Pa glē! — Što se činilo nevjerojatno, obistinilo se! Hodočasnici su dolazili i neprestano dolaze, a to je doista kao jedna bezbrojna i beskonačna procesija, kakve ne pamti naša zemlja da je vidjela u ikoje drugo doba svoje povijesti.

Tek što je bila dovršena bazilika i jedva su bile rane rata od godine 1870. zacijeljene, kad već dogje odaslanstvo iz svih krajeva Francuske, da moli Masabjelsku Djevicu za potrebitu hrabrost u nevolji, koja je zadesila cijeli narod. Htjeli su si isprositi njezinu zaštitu, da ne bi u buduće već nigda izgubili ufanja, pa dogodilo se što mu drago, i da ne bi zdvajali o spasu zemlje, koju je Ona uzela pod svoju.

Ujedno su sva Francuska svetišta, u kojima se na poseban način časti ime Marijino, poslala svako po svoju zastavu u novi hram, da iskažu time Majci Božjoj Lurdskoj svoje duboko štovanje.

Kad su nosili zastavu Elzašku, prevučenu crnom koprenom, uzeo je crkveni dostojanstvenik, koji je bio na čelu svemu odaslanstvu, za rub zastavu te ju je mučke poljubio. Rana, koju je rat prouzrokovao, još je ljuto krvarila; svima redovima nepreglednoga mnoštva na taj prizor zadršće srce od boli poradi nesreće, koja im je zadesila domovinu, i svačije se oko orosi suzom. (1)

Danas vise ove zastave pod svodovima u Lurdskoj crkvi. I sjajni plamenčići, što tiho trepere u svjetiljkama, uzdižu se prema njima; i skladni zvuci pjesama odjekuju gore pod svodom; pa kad još k tomu zatrepeću i zadrhtaju zastave pod svodom, čini ti se, kao da se glasovi svih glasovitih svetišta Francuskih sjedinjuju s glasovima hodočasnika, da pjevaju slavu Neokaljanoj Djevici.

(1) U listopadu 1872.

Te zastave posvjedočavaju takogjer osobitu dobrotu i zaštitu Marijinu i navješćuju njezinu materinsku ljubav spram nas. Došle su u Lurd kao djeca neizmjerne obitelji, koja su se sakupila oko najmlagje sestrice, da joj zasvjedoče svoju odanost. Dohrlile su k obalama Gave, da joj čestitaju na preobilnoj ljubavi, što je najmlagja prima sa svih strana.

Četiri godine kasnije, g. 1876., bila je bazilika posvećena i kip Gospe Lurdske svečano okrunjen. Na toj veličanstvenoj svečanosti bilo je vidjeti trideset i pet crkvenih dostojanstvenika, med njima jednoga kardinala, *tri tisuće svećenika i sto tisuća vjernika.*

Trebalo bi dugo vremena listati po ljetopisima narodâ, dok bi našao gdje, da je takogjer prije kad oduševljenje sabralo tako velika mnoštva. U Lurdu, u Marijinu gradu, — tamo na obalama Gave sakuplja ih vjersko oduševljenje, kao što zgrće ocean na svojim obalama milijune pješčanih zrnaca.

Godine 1883. stigla su opet neizmjerna mnoštva u Lurd. Tada se slavila dvadesetipetgodišnjica Prikazanja i bio položen temeljni kamen za crkvu sv. Ružarja.

Šest godina kasnije bila je ta crkva s velikom svečanošću blagoslovljena.

Posvećena bi godine 1901. usred sjajnih svečanosti. Nabrojilo se tada dvadeset i pet crkvenih dostojanstvenika, med kojima bijahu dva kardinala i jedan patrijarh.

Godine 1873. počela su narodna hodočašća. Osim toga su se koncem devetnaestoga stoljeća priredila hodočašća, koja su sastojala od samih muškaraca. Već su se tri takova hodočašća povela u Lurd, i to

g. 1899. 1901. i 1903. U jednome od njih bilo je kakvih trideset hiljada ljudi, u drugima su ih nabrojili *pedeset do šezdeset hiljada.*

Šezdeset hiljada ljudi! — Prava vojska! Možemo reći, da se takova šta nije vidjelo od križarskih vojna.

HODOČAŠĆENJE CIJELOGA SVIJETA.

To je u glavnim crtama opisana povijest Lurdskoga svetišta za posljednjih pedeset godina. Slavna je to povijest!

Sigurno je od najveće važnosti to, što u Lurd hrle neizmjerna mnoštva vjernika. Dolaze tamo redovito svake godine, da na obalama Gave dadu oduška svojoj živoj vjeri.

Od godine 1867. do godine 1903. uključivo prispjelo je u Lurd 4.271 hodočašće, s kojima je došlo 3,817.000 hodočasnika. Razumije se, da se ovamo ne računaju privatni hodočasnici.

Naravski da prvih godina tih veličanstvenih hodočašća nije bilo toliko, kao kasnije.

Ako uzmemo u obzir sedam posljednjih godina, vidjet ćemo, da svaku godinu dolazi poprečno stô i pedeset hodočašća. U sedam je godina 1637 vlakova dovezlo 1023 skupine, koje su brojile 1,074.000 hodočasnika. (1)

Nu to je, da pravo kažemo, samo neznatni dio velikoga mnoštva, koje svaku godinu pohagja slavno Lurdsko svetište. Privatnih hodočasnika ima mnogo više, nego li onih, koji dolaze u skupinama.

Treba još k tome pribrojiti posjetnike, koji nijesu pravi hodočasnici, ali koji čestoput dolaze samo iz

(1) Vidi u *Dodatku* br. 2., potanje obavijesti o tome, sve tamo od godine 1867.

nekoga pobožnoga čuvstva, katkada takogjer iz same radoznalosti, da vide to malo mjesto, kojemu se dandanas slava razliježe od jednoga kraja svijeta do drugoga. Neznatno je mjestance Lurd postalo jedno od najslavnijih mjesta na zemlji.

Uprava južnih željeznica računa, da joj Lurdski kolodvor sâm daje više od jednoga milijuna putnika na godinu.

I s toga je gledišta kolodvor Lurdski jedan od najznamenitijih kolodvora željezničke mreže. (1)

Tako je ovaj neznatni Pirinejski zakutak, koji je prije bio med gorama osamljen i zaboravljen, postao sada pozorištem najživahnijega gibanja, kamo hrpimice hrli mlado i staro, bolesno i zdravo, iz svih krajeva svijeta. Jer izmegju 4271 hodočašća, koja smo malo prije spomenuli, bilo ih je 292 iz dalekih tugjih krajeva.

Hodočašća dolaze iz Belgije, Njemačke, Austrije, Ugarske, Španjolske, Portugalske, iz Italije, Engleske, Irske, iz Sjedinjenih Američkih država, iz Kanade, Brazilije, Bolivije, i t. d.

Biskupi daju lijep primjer. Od godine 1868. do 1. rujna 1904. nabrojili su ih u Lurdu 1641, med njima 277 nadbiskupa, 10 primasa, 17 patrijarha i 63 kardinala.

Megju ovima je bilo 757 biskupa iz stranih zemalja.

Zastupani su bili doista svi krajevi svijeta: Austrija, Nova Zelandija, Nova Kaledonija, Indija, koja je poslala 31 biskupa, Kitaj, koji ih je poslao 27, Brazilija, Meksiko, Armenija, Sirija, Ceylon, Haiti, Martinik, Zanzebar, Birma, Venezuela, Peru, Poljska, Čile, Ekvator, Nova Škotska, Rusija, Norveška .... Moramo prestati, jer ne bi nikada došli kraju.

(1) V. *Dodatak*, br. 3.

I to gibanje neprestano raste; posljednjih je godina poprečni broj hodočašća znatno nadmašio broj prijašnjih godina. (1)

Štovanje je Neokaljane Djevice, koja se prikazala Bernardici, u isto vrijeme prešlo preko Francuskih granica, raširilo se po svim Evropskim zemljama i prodrlo do u najudaljenije krajeve svijeta.

Posvuda ćemo naći ne samo kipova Majke Božje Lurdske, nego, kudgod se obazremo, vidjet ćemo Lurdskih špilja, slično napravljenih onoj, u kojoj se presv. Djevica udostojala prikazati. Opažamo, da se Njoj u čast podižu nebrojene kapele a dapače i same crkve. Bratovštine se osnivaju i priregjuju hodočašća u ova svetišta. A uzrok, zašto su nam ta svetišta draga i zašto nas k njima privlači neka osobita, tajinstvena sila, jest taj, što nas izdaleka podsjećaju na ono srećno mjesto, na onu glasovitu špilju, koje se dotaknula noga bijele Pirenejske Djevice, koju je posvetila sama Kraljica nebeska.

Kako da nabrojimo imena svih tih svetišta? Trebalo bi imenovati sve na svijetu krajeve. Štovanje je Majke Božje Lurdske zaista zavladalo po čitavome svijetu.

«Ali kakvim je to plodom urodilo?» — zapitat će tko.

Dali je Lurd kršćanstvu donio kakve koristi? Dali je i na koji je način prenuo čovječanstvo iz vjerskoga sna te probudio u njemu oganj ljubavi Božje?

Kako se to dogodilo? . . . To ćemo pokušati sada razložiti.

(1) Ostrag u *Dodatku* br. 4., naći će čitatelj broj crkvenih dostojanstvenika, koji su došli u Lurd poslije g. 1868. i to redom godinu po godinu. Ujedno će tamo naći sveukupni broj prelata, što su za to vrijeme prispjeli u Lurd iz stranih zemalja.

BLAGOSLOVNI UPLIV.

—

HODOČAŠĆA I LJUDSKO SRCE.

Ljudsko srce ima nagnuća, koja su mu tako potrebita, da bez njih ne može nikako biti. Ta su mu nagnuća postala drugim zakonom. Srce se ravna po njima i sluša ih. To su takozvani naravni zakoni, kojima se čovjek ne može ni pod koji način oteti; valja im se pokoriti.

Ako jedna misao oduševljuje čitava mnoštva, tada čovječja narav neodoljivo zahtijeva, da se ta zajednička misao očituje izvana u veličanstvenim ophodima, u javnim sjajnim svečanostima.

Što se se pak ne dogagja samo u srcu jednoga gragjanina i što ne obuzima samo dušu jednoga mjesta ili grada, nego što dapače oduševljava cijeli narod, to daje uvijek povoda, da se narod sastane i da si dade oduška zajedničkome oduševljenju.

Pa kao što se ono, što je općenito i samo u duši pomišljeno, ne dojimlje tako živo duše, to drugi zakon, koji je usagjen u čovječju narav, zahtijeva, da se ove velebne manifestacije očituju na mjestima, posvećenim kakvom slavnom uspomenom. Tako na primjer, ako narod hoće dati oduška svojim domoljubnim čuvstvima, sabere se obično na mjestu, gdje se rodio koji njegov velikan ili na mjestu, gdje je održao kaku pobjedu nad svojim neprijateljem.

To se isto može reći i o vjerskim čuvstvima. Jer je vjersko čuvstvo isto tako silno, dapače još silnije od domoljubnoga čuvstva; i ono ima pravo, i to još veće pravo nego li narodno čuvstvo, da može

u nebrojenim mnoštvima raspaliti srca vatrenim oduševljenjem.

Dakle sila vjerskoga oduševljenja takogjer zahtijeva, da se od vremena do vremena sabiru nebrojena mnoštva vjernikâ, koje oduševljava ista misao. Ona upućuje pobožne vjernike, da se često sastaju na mjestima, koja su kršćanima osobito draga uslijed kakvoga dogagjaja ili uspomene, koja je u svezi sa sv. vjerom.

Nekoji duhoviti ljudi izjednačuju Lurdska hodočašća s hodočašćima drugih vjera na svijetu, n. pr. s Indijskima ili Muhamedanskima u Meku. Na taj način misle umanjiti ugled Lurdskim hodočašćima.

A ne znaju, da im time samo koriste i uzimaju ih u obranu, mjesto da im škode.

Što se dogagja daleko od naših megja kod Muhamedanaca i Indijanaca, donekle je doduše slično onome, što se zbiva u Lurdu. Muhamedanci i Indijanci, hodočasteći na mjesta, koja su njima sveta, ispunjuju samo naravni zakon, koji je Bog sâm urezao u srca svih ljudi. To je zakon, koji zahtijeva, da se veliko vjersko oduševljenje mora očitovati u velikome narodnome gibanju. I upravo taj zakon svom silom vodi neprestano kršćanska mnoštva u Lurd.

Takogjer narodi, koji se nalaze u krivoj vjeri, moraju biti pokorni tomu zakonu. Zato se ne smijemo čuditi, ako i kod nevjernika vidimo veličajna hodočašća.

Predmet, za koji se Muhamedanci ili Indijanci oduševljavaju, jest očevidno drugačiji, nego li je ono, što častimo mi kršćani. Čuvstvo pak je jedno te isto i proizlazi iz jednoga te istoga naravnoga zakona.

Uzmimo n. pr., da se u jedno te isto dragocjeno odijelo obuku dva čovjeka, jedan lijep i vitak, drugi nakazan i zgrbljen. Dali smijemo potom reći, da

obadva čovjeka imaju jednako tijelo, što imaju jednako dragocjeno odijelo?

Sigurno nè; jer bi veliku pogrješku počinili proti zdravome mišljenju, kad bi iz toga, što se vjersko čuvstvo očituje u sličnim manifestacijama, zaključivali, da su jednako vrijedne i vjere, na koje se ovo čuvstvo primjenjuje.

Muhamedanci hodočaste u Meku; kršćani dvadesetoga vijeka hodočaste u Lurd; to je činjenica.

Ako kažete: Muhamedanci se varaju, jer časte Muhameda; dakle se moraju varati i kršćani, jer časte Neokaljanu Djevicu, — tad vi stvarate zaključak, koji se vama samima — uvjeren sam — čini strašan nesmisao, kad ga čovjek promotri u svijetlu zdravoga razuma.

Da ipak kako tako zabašurite taj očevidni nesmisao, nastojite, da mu otvoreno ne pogledate u lice; valja da ga pred svojim vlastitim očima zastirete praznim frazama, samo da nekako pokrijete njegovu goloću.

Dakle predaje Indijanske ili Muhamedanske — istaknimo to još jedanput — dokazuju samo to, da je vjerskim manifestacijama, na koje se napada, korijen u samoj naravi, da su jedan od njezinih zakona i da su za ljudsku dušu potreba vrlo velika, općenita i vječna kao što je i ona sama.

Već samo s toga razloga, kad i ne bi bilo drugih, zaslužuju ove vjerske manifestacije svako počitanje i morali bi im sa svoje strane posvećivati osobitu pažnju.

Zaista bi i to, što smo dosada rekli, bilo već dosta, da se pametan čovjek uvjeri o naravnoj potrebi hodočašćenja, kad i ne bi stvari sasvim do kraja razvili.

* * *

Ali nam treba još pridodati, da se Bog, vodeći čovjeka k njegovoj svrsi, ravna prema duševnim nagnućima, koja mu je u srce usadio, i služi bitnim zakonima, koji iz duševnoga raspoloženja proistječu.

Sv. Pavao veli, da je nadnaravno ucijepljeno u narav; služi se naravnim poletom, ali ga preobrazuje, da tako može donijeti nove plodove, — plodove dostojne neba.

Bog se dakle služi drugotnim uzrocima, a po njima obično djeluje i u samome redu spasenja.

Zakoni pak, koji su usagjeni u čovječju dušu, težnje, koje proizviru iz dna ljudskoga srca, potrebe, koje su srasle sa čovječanskom naravi, spadaju dijelomice u ove drugotne uzroke. Bog se dakle obazire na ove naravne zakone i služi se njima kao pomoćnicima, da postigne svoju svrhu.

Prema tome možemo očekivati, da Bog rado daje dozvolu svoju za ova sabiranja silnih mnoštva i da izlijeva osobiti svoj blagoslov na ove javne manifestacije, na koje sama od sebe naginje vjera narodâ.

Takogjer možemo očekivati, da Bog hoće nekoja mjesta počastiti i proslaviti time, što ih u svojoj Božanskoj dobrohotnosti opsiplje nebrojenim i izvanrednim milostima.

Ova odabrana mjesta, koja su na taj način posvećena i preporučena od samoga Boga, postaju za vjeru ono, što druga mjesta mogu biti za domovinu: čašćena središta, puna rječitih uspomena, kamo se stječu i sastaju duše, koje vodi isti zanos i isto opravdano oduševljenje, i udovoljavaju tako jednoj od najdublje ukorijenjenih i najmilijih svojih čežnja.

Djelujući Bog na taj način ostaje samo vjeran običnim zakonima, kojim upravlja ljudima i čitavim svijetom.

* * *

Nu ne smijemo još k tomu smetnuti s uma, da ovi od Boga odobreni sastanci nebrojenih mnoštva oko nekojih svetišta imaju mnogo uzvišeniju svrhu, nego li je jednostavno udovoljenje najsilnijih težnja ljudskoga srca; svrha im je ta, da koriste dušama kao što ćemo odmah vidjeti.

A to je za Boga novi razlog, da im dade svoju privolu i da ih u život privodi. Tim putem naime vodi Bog ljude k dobru pomoću bitnih nagnuća njihove naravi, kojima se Njegova Providnost služi kao pomoćnicima.

ŠKOLA VJERE, LJUBAVI I BOGOLJUBNOSTI.

Znam dobro, da ima dobrih i pobožnih duša, koje ne pokazuju veselja za velika vjerska gibanja.

Pobožnost je ovih duša donekle sramežljiva i boji se oduševljenih demonstracija i burnih manifestacija vjere. Takve pobožne duše vole u potaji obaviti svoju tihu molitvu. Nije im stalo, da bi ih tko čuo i da bi tko saznao za njihovu pobožnost.

Zato se ne ćute najbolje usred neizmjernoga mnoštva, koje je oduševljenje sakupilo iz svih krajeva, sabralo u tolikoj množini, da je mnoštvo slično uzburkanome moru. Kao što more, tako i pobožno mnoštvo katkada žestoko i silno buči, i njegova molitva nije tiha, nego čestoput šumi kao glas oluje. A to je baš molitva naroda, — upravo kao što je šumljenje valova molitva oceana i kao što je grom molitva oluje.

To se pak ne mili dušama, koje su previše nježne, i kojih je pobožnost previše bojazljiva.

Takovih duša ne računamo, jer ih je malo.

Ove veličajne i sjajne svečanosti, kod kojih je nazočno veliko mnoštvo ljudi, obično svakomu ožive

i okrijepe vjeru: čovječjemu srcu daju novu moć i snagu. Ulijevaju mu novi duh.

Udruživanje naime čuvstava jest kao i svako drugo udruživanje: združena čuvstva postaju svijesna samih sebe i svojih sila; njihovo pouzdanje biva veće.

Ona se donekle zagrijavaju na sveopćemu uzbugjenju, koje ih za sobom povlači.

Oduševljenje jednoga pobugjuje i pomaže oduševljenje drugoga. To je isto tako, kao što vidimo, da u mnoštvu, koje stupa po taktu na zvuk glazbe, označujuće korake, koracaju svi naprijed s istim oduševljenjem i dolaze mnogo dalje i idu mnogo brže, nego kad bi svaki pojedini bio prepušten samome sebi i dao se voditi samo od svoga vlastitoga oduševljenja.

U ostalom to znamo iz iskustva. Kô je ikada molio s velikim mnoštvom skupa, dobro zna, koliko žarče mu se molitva tada izvijala iz srca.

Pa to nije utisak samo jednoga časa. Ostaje u čovječjemu srcu poslije tih časova žarke vjere i vatrenih oduševljenja neka vrst svijetloga traka, koji ga tečajem čitavoga života obasjava i rasvjetljuje.

Čovjek se povrati kući, gdje daleko od buke i ljudstva dugo još ćuti blagoslovni utisak; on je iza takovih oduševljenih izlijeva vjerskoga čuvstva kao prosvijetljen, razgrijan i oživljen.

U tome su pogledu Lurdska hodočašća zadnjih trideset do četrdeset godina proizvela prava čudesa i probudila u čitavim narodima ljubav prema Bogu.

Duboko su potresla milijunima duša. Hodočasnici ni kod kuće poslije nijesu zaboravili, što su vidjeli i čuli u Lurdu. Oduševljenje im je ostalo u duši. Pa budući da su sami bili prožeti vatrom Božanske ljubavi, nastojali su, da i u drugima zapale

taj oganj, da ih probude iz duhovne pospanosti i oduševe za Božje stvari.

To je isto tako, kao kad padne kamen usred jezera. Voda se uzbiba najprije u blizini; zatim se valjaju valovi sve dalje i dalje, dok najposlije ne dogju do na kraj obalâ.

Neko te neobično čuvstvo obuzme i neko sveto veselje zavlada u tvojemu srcu, kad dogješ u Lurd, u taj kraj čudesa; kad sjediniš svoju molitvu sa žarkim molitvama onoga pobožnoga mnoštva i kad čuješ pjevanje onoga oduševljenoga ljudstva.

Naći ćeš tamo još prizora, kakovih ne vigjaš nigdje drugdje, i koji silnije djeluju na čovjeka, nego li najvatrenija besjeda.

* * *

Gdje je n. pr. na cijelome svijetu mjesto, gdje bi čovjek našao tolike ljubavi spram bolesnika, kao u Lurdu, tome od Majke Božje odabranome i osvojenome mjestu? Gdje ima još na svijetu ljubavi tako nesebične, tako požrtvovne i tako ganutljive?

Bolesnici dolaze u Lurd iz svih krajeva Francuske. Ali što velim? Oni tamo dolaze sa svih strana svijeta.

Da i ne spominjem drugih, — samih siromaha, koji nemaju dovoljno sredstava, da bi mogli boraviti u gostionici, računa se na godinu četiri do pet tisuća.

Ovi se siromašni bolesnici besplatno primaju u bolnice, koje se uzdržavaju milostinjom. Dvore ih gospogje i gospodične, koje su same naučene, da ih poslužuju drugi. Mnoge su izmegju njih dika najsjajnijih salona, i kad počaste društvo svojom prisutnošću, sve im zavigja i sve im se klanja kao pravim kraljicama.

Bogatstvo, finoća i ljepota, — ukratko cvijet društva tû dragovoljno služi siromaštvu, koje je još težim učinila bolest, pa i onda, kada je bolest odurna i ogavna.

Nježne ruke odvijaju zamazane zavoje i zavijaju gnojne rane.

A kako rado i hitro izvršuju ove plemenite gopogje djelo milosrdnoga Samaritanca! U *piscinama* svlače same svojim rukama bolesnike. Nekojim je od njih bolest tako nakazila i nagrdila tijelo, da ih je strašno vidjeti i dotaknuti ih se. — Polažu bolesnike u čudotvornu vodu s tolikom opreznošću, s tolikom nježnošću i ljubavlju, da ni rogjena majka ne može brižljivije postupati sa svojim ljubljenim djetetom.

Dogodi se dapače, da plemenita bolničarka uopće nigda već ne zaboravi bolesnice, koju je posluživala u Lurdu.

Hodočašće mine. Nu odlična gospogja ostane još nadalje u odnošaju sa siromašnom bolesnicom. I u buduće se sjeća, kako si je jednom smatrala za čast, da je mogla služiti ubogoj siromašici kao sluškinja.

Tako ljubav združuje i zbližuje duše, koje su si po rodu posvema tugje: ljubav spaja dvije skrajnosti svijeta.

Ta dragovoljna služba nije laka.

Nježna i fina bolničarka mora katkada već u pet sati ujutru bdjeti kod uzglavlja svojih bolesnika, koje je bila ostavila vrlo kasno u noći; drugda joj valja probdjeti uz bolesničku postelju čitavu noć.

Pa ako se tečajem noći dogodi, da je shrva san, i dozvole joj, da otpočine jedan sat, ne će možda imati ni naslonjača, da bi na njemu naslonila trudnu glavu i malo zadrijemala. Vidjeli su ih katkada, gdje spavaju na stepenicama.

A ipak ovih požrtvovnih bolničarka, ovih milosrdnih sestara, kojima treba još samo bijeli veo, ima čitava vojska.

Megju njima ćeš naći osoba iz svih slojeva; i svaka si smatra za čast, da smije vršiti tu službu.

Da pravo kažemo, ima ih više, nego ih trebaju: nema dosta bolesnika za sve ruke, koje se ponugjaju, da im služe.

Pa ako hoćeš na čas odvratiti pogled od ovoga ganutljivoga prizora, eno ti odmah pred očima drugoga, isto tako divnoga i ganutljivoga!

Ded pogledaj na putove, koji vode iz bolnica u *piscine,* ili pred čudotvornu Špilju, ili na prostor pred crkvom sv. Ružarja, kamo će sad odmah doći procesija sa presv. oltarskim Sakramentom!

Stotine odlične gospode i mladih ljudi, kojima na licu čitaš, da potječu iz najviših staleža, žure se s naramicama na ramenima, da prenašaju bolesnike. Vidi se, da su bogati, pa da bi lako mogli pohagjati kupališta, gdje bi provodili ugodan život; nu radije su došli ovamo u Lurd, da izvršuju tjelesna djela milosrgja.

Jedni nose nosiljke, na kojima počivaju nesretni bolesnici, koji se ne mogu ni maknuti; drugi prevažaju na malenim kolicima bolesnike, koji imaju još toliko snage, da mogu sjediti.

Oni se ne obaziru ni na ružno vrijeme ni na ljetnu sparinu. Katkada im valja ići uzbrdice i znoj oblijeva njihovo zdravo lice, ali oni idu vazda veselo i nigda se ne tuže.

«Dobar nosač — veli izrično njihova knjižica, u kojoj su sadržana na oko jednostavna, ali vrlo uzvišena pravila — dobar nosač mora dragovoljno podnositi vrućinu i zimu, sunce i kišu, glad, žegju, dugo čekanje.»

A sva se ta materinska njega iskazuje nepoznatim siromasima, kojih plemeniti bolničari zastalno ne će više vidjeti nigda u životu.

Knjižica za milosrdne poslužnike veli nadalje:

«Nosač neka po neravnim mjestima hodi, što opreznije može. Neka nipošto ne zaboravi, da ponajviše vuče siromašne bolesnike, kojima svaki odskok kôlâ ponavlja boli. Pazit će, da oprezno stupa po mjestima, koja su tek posuta šljunkom ..... Usred mnoštva i izmed kočija imat će na umu, da nervozne i osjetljive bolesnike svaki štropot i vika protresuje i prouzrokuje im bol ..... »

«Bilo sad da digne bolesnika, primajući ga u svoj naručaj, bilo da ga nosi s drugim nosačem na nosilima, nastojat će, da mu svaki njegov kret bude što nježniji i blaži; čuvat će se naglih kretnja i trsit će se, da odstrani od bolesnika sve, što bi ga moglo uzbuniti i uznemiriti.»

Što se tiče službe u *piscinama*, priznaje sama knjižica za bolničare, da treba imati dobrostivo i milostivo srce. Govori naime: «Očevidno je, da se čovječja narav tamo najviše opire, gdje vidi najžalosnije prizore.»

Treba se znati svladati i «hladnokrvno poslušati u srce prodiruće vapaje, gledati najodurnije rane, podnositi smrad, kojega će se čovjek spominjati uvijek, svlačiti, primati na ruke ta kukavna tjelesa, postavljati ih na pàsove, zamakati ih u čudotvornu vodu i ujedno moliti se.»

Bolničar mora «primiti bolesnika u svoje ruke (makar mu to ne znam kako mrsko bilo), posaditi ga na stolicu, i to blago, svući ga tako, da se bolnim udovima ne prouzrokuje bol ..... Dok bolesnika oblači, neka ga tješi; pa neka, štogod blaže i ljubeznije može, s njim postupa.»

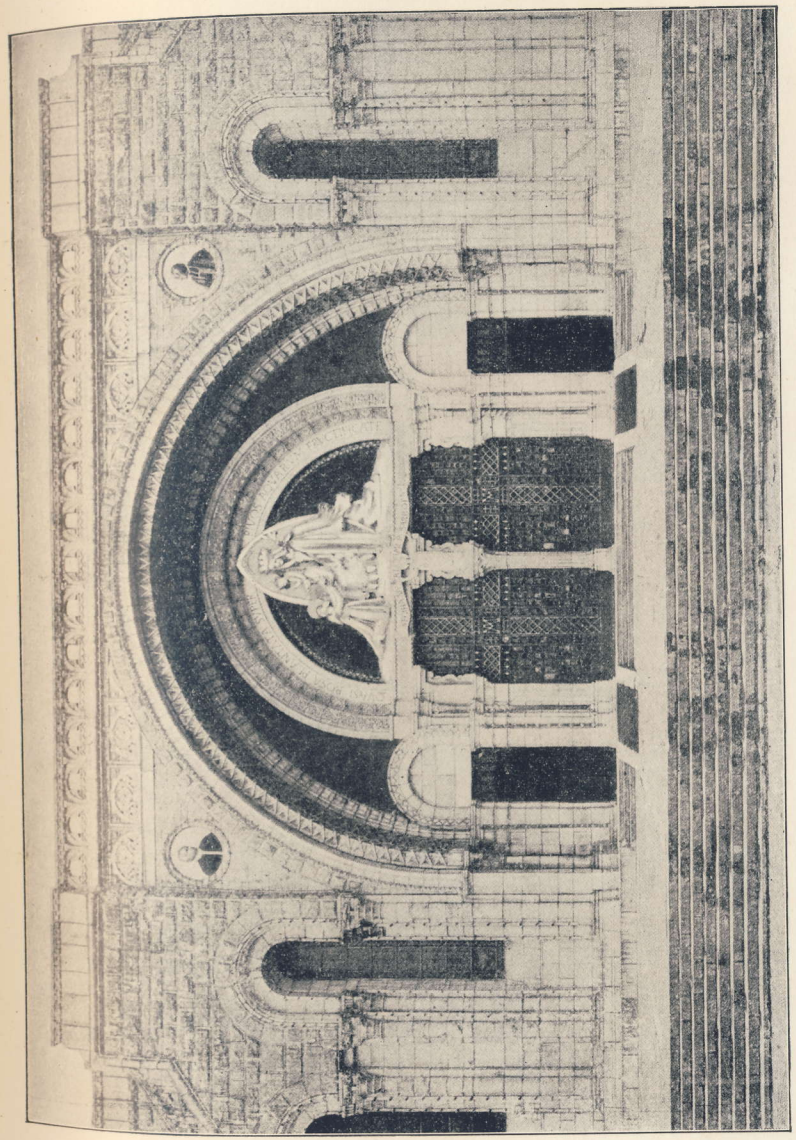

Pročelje crkve sv. Ružarja.

Kada bolesnici stignu noću u Lurd, ili u tri sata rano ujutro, mora ih nosač dočekati na kolodvoru, primiti ih i započeti uz njih svoju tešku službu.

I kad je jedanput preuzeo skrb za njih, možda već ne će imati kad misliti na se. Dogodi se višeput, da mogu što založiti istom u tri sata popodne, premda znadu ustati rano prije zore.

A sve to ti dragovoljni bolničari čine rado, kao da bi im bila dužnost.

Pa zapravo i jest im to donekle dužnost.

Ovi dobrovoljni milosrdni Samaritanci tvore pravu po izbor četu: Imaju poglavare i slušaju njihove naloge kao vojnici.

A što je najčudnovatije i najvažnije, nosači, bolničari i bolničarke dolaze u Lurd na svoje vlastite troškove i sami se tamo uzdržavaju. Niko im ne plaća putnih troškova; niko im u Lurdu ne plaća stanovanja i hrane.

Nije od potrebe, mislim, biti kršćaninom, da priznaš, da su takve požrtvovnosti udivljenja vrijedne.

Gledaj ono nesebično oduševljenje za dobro bolesnika! Promisli, kako su se ti velikodušni bolničari sasvim odrekli prijašnjih svojih svagdanjih navada! Divi im se, kako oprezno, kako brižljivo i ljubežljivo postupaju s bolesnicima, s tima nevoljnicima, kojih su bolesti čestoput odurne! Razmisli to sve, pa ako imaš čovječje srce, duboko će te taj velebni prizor kršćanske vjere ganuti i izmamit će ti iz očiju suze udivljenja.

Dali se nalazi na zemlji mjesto, jedno samo mjesto, gdje bi mogao motriti takve krasne prizore i primati tako veličanstvene nauke?

Lurd je najveća i najbolja škola ljubavi prema iskrnjemu. Ljepše i uzvišenije škole nijesi dosad vidio ni kod jednoga naroda na zemlji.

Hvala dragome Bogu i Njegovoj presv. Majci, niko ne hodi u tu školu bez koristi!

Zrak, koji se u Lurdu diše, pronikne dušu i tijelo. Do najtajnijih dijelova srca prodire čarobni dah ljubavi. Srce ga usiše i preobrazuje se.

Mnogi hrle u gorske krajeve, da bi na čistom i svježem uzduhu odahnuli i zdravlje si okrijepili. Zamjenjuju okuženi gradski zrak sa zdravim zrakom, koji vlada daleko od gradskih zadušenih ulica na jasnim vrhuncima gora.

Nešto se sličnoga dogagja kod Masabjelskih hridina, gdje se preslatka Majka Božja udostojila prikazati.

Kao zahvaćen od sile žestokoga vihra leti današnji ljudski naraštaj što dalje to gore putem sebičnosti i lakomosti. Pa kad zamijeniš taj uzbibani i uskomešani vazduh lakomoga i sebičnoga svijeta s Lurdskim zrakom čiste ljubavi, kad nekoje vrijeme, ili samo nekoliko časaka proboraviš blizu blagoslovljene Lurdske Špilje, povrati se opet zdravlje u tvoje srce, opet postaneš milostiv bližnjemu.

* * *

Nu tamo u Lurdu, u tome preodabranome gradu Nebeske Kraljice, takogjer vjera oživi.

I zbilja, naše je doba i te kako treba!

Šta ćeš, — ima ti nekojih praznih glava, koji se ničesa toliko ne boje, kao kad im tko spočitne, da ne živu prema duhu vremena. I zato su pripravni vjerovati u sve šuplje fraze, što ih neznačajni ljudi iznose proti vjeri.

Neka je nova vrst nadudosti zavladala svijetom. Porodila se iz napretka znanosti. I ta nadutost zahvaća to jače ljudska srca, što se više uslijed novih iznašašća promjenjuje lice zemlje. Duh oholosti je

čovjeka tako daleko zaveo, da je kao u pogansko doba počeo štovati kao Boga naravne sile.

Neprijatelji su vjere pokušali, da narav otmu vlasti Stvoriteljevoj, kao da bi se Božje svemogućstvo potom, što je stvorilo svijet, iscrplo ili ograničilo ili oslabilo. Oni hoće, da se vladaju tako, kao da Bog nema više nikakva posla sa svijetom, pošto ga je jednom stvorio.

Misle, da Bog ne smije i ne može činiti ništa drugo, doli samo da izdaleka promatra, što se dogagja na zemlji. To je isto tako, kao da Bog ne bi više bio gospodar svijeta, kao da se ne bi smio više obazirati na djelo, koje su Njegove ruke stvorile.

Ne dozvoljavaju mu, da bi na poseban način očitovao na svijetu svoju mogućnost:

> . . . Défense à Dieu
> De faire miracle en ce lieu.
>
> Zabranjujem Tvojoj moći, Bože!
> Da čudesa ovdje tvorit može.

Takove su misli med izobraženim svijetom uopće vladale, kad se glas o Lurdskim dogagjajima počeo na sve strane širiti.

Zabacivši dakle bezvjerci odsada čudo, počeli su nemilice dan na dan udarati na vjeru. Govorili su: «Dandanas ne ima više čudesa!» Na tome temelju stali su iznašati sve druge laži i podvale, kojima su navaljivali na svetu vjeru.

Pravi trn su im bila u očima čudesa, s kojima je Krist prije devetnaest stotina godina potvrdio istinitost svojega nauka.

Nu najposlije su i Kristova čudesa počeli u sumnju stavljati, govoreći, da je već tome davno, otkad je Krist hodio po Svetoj zemlji, pa tko zna, dali ono, što se onda držalo za čudo, ne bi nama danas izgle-

dalo posve naravno. Tà pred svijetlom najnovijih iznašašća i orijaškoga napretka modernih znanosti iščezlo je mračnjačko čudo prijašnjih vremena! U svojoj prevelikoj nadutosti ovako su se upravo sotonski i zlobno podrugivali:

«Ako je Bog negda na čudesan način dijelio slijepima vid, gluhima sluh, i ako su hromi na jednu njegovu riječ prohodili, zašto takovih čudesa danas više ne tvori? Gdje je ta razvikana svemogućnost Božja? Zašto Bog u današnje vrijeme ne očituje te svoje svemoći? Šta je zaspao?»

Da su ti nadrimudraci znali misliti, kako svaki pametan čovjek umuje, onda bi došli do toga, da ono, što je nekad bilo, može i danas biti. Tako bi barem svaki čovjek, koji ima iole soli u glavi, mislio i zaključivao. Nu oni kao u svemu drugomu, tako i tu zabrazdiše naopako i tvrdiše, da onoga, česa više nema, nije nigda ni bilo.

Takve su dakle misli onda vladale megju ljudima, koji su vodili u svijetu prvu riječ.

Pa glè! Lurdski su dogagjaji sve to promijenili!

Najedanput je sve postalo drugačije! Tû više ne ima pitanja, da li su se nekad dogagjala čudesa. Pred lice zabezeknutih bezvjeraca stupila su čudesa, koja su se dogodila u sadanje doba, jučer, danas!

Ne može sad niko reći, da je to negda bilo, i da li tko zna, da li je baš onako bilo, kako se to pripovijeda u Evangjelju.

Svjedoci su još živi; možeš ih ispitivati. Ozdravljenici još živu; možeš ih vidjeti.

Sve je jasno kao u pô dana! Tajiti toga nije moguće!

A tih se čudesnih dogagjaja broji svake godine na stotine, kako ćemo naskoro o tome govoriti.

Tako čudo, kojemu su zanijekali povjesničku vjerodostojnost i koje su izbrisali iz povijesti, pobjedonosno zauzimlje opet svoje mjesto u njoj. Ponosito stupa pred svoje protivnike i sili ih, da mu pogledaju u lice.

Mnogi okreću glavu od njega, da ga ne vide; to znamo. A ti se sude sami; sude se i odsugjuju.

Nu drugi otvore oči i — vjeruju!

Mnogi i mnogi su dobri kršćani postali mlohavi u vjeri. Držali su se doduše jošter Isusovoga križa, ali je vika nevjernika oslabila njihovu vjeru, koja je pomalo tinjala, kao plamečak izdišuće svjetiljke.

Došli su u Lurd. Vidjeli su na svoje oči, što se tamo zbiva. Slušali su o Lurdskim čudesima, kojih nije moguće tajiti; i to je u njihove duše opet povratilo nebeski, slatki mir.

Čudesni su dakle dogagjaji, koji su se izvršili po posredovanju neuke malene djevojčice, blagoslovno djelovali i još djeluju na cijeli čovječanski rod.

A nijesu bili uzrokom, da je samo u Francuskoj vjerski pokret oživio i obuzeo mah; po cijelome su svijetu ti velebni dogagjaji probudili vjersko čuvstvo. Štampa, taj mogući tumač javnoga mnijenja, posvuda je oduševljeno raznosila vijesti o Lurdu i slavila njegov blagoslovni upliv.

I tako je, kao da bi od obala hitre Gave duhnuo neki moćan i silan dah, koji spasonosno upliva na sadanji naraštaj i sili ga, da podigne glavu i upravi svoj pogled prema nebu.

Što se poslije prikazanjâ dogodilo u Lurdu, da je tako moglo potresti svijetom?

Čas je nadošao, da o tome govorimo.

DRUGI DIO.

OZDRAVLJENJA.

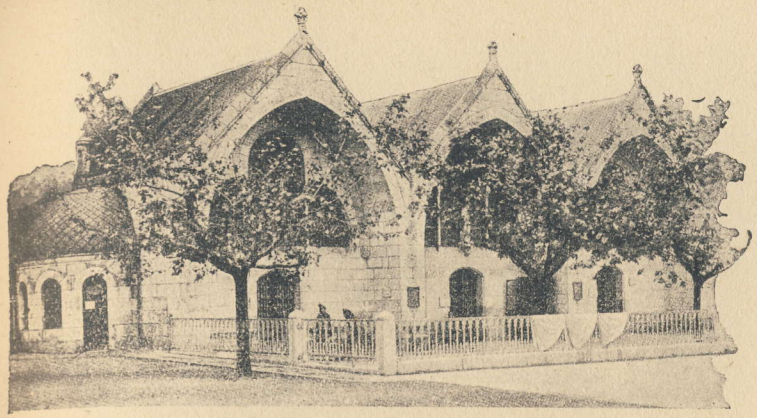

GLAVA I.

OZDRAVLJENJA LURDSKA UOPĆE.

NJIHOVO VRHUNARAVNO OBILJEŽJE.

I. Dogagjaji: njihova priznata istinitost; kako se dokazuju; broj i različitost ozdravljenjâ; nekoliko primjera. — II. Tumačenje dogagjaja: ni naravlju ni dodirom vode ne mogu se protumačiti ozdravljenja. — Ona se ne mogu protumačiti ni sugestijom: jedan način tumačenja; pokusi oprovrgnuti; sugestija i nervozne bolesti; sugestija i organske bolesti: dva različita načina ozdravljenja; u Lurdu nema sugestije. — Tumačenje nepoznatim silama. — III. Čudesa i liječnici.

I.

DOGAGJAJI.

NJIHOVA PRIZNATA ISTINITOST.

Poznato je, da je Svetište Lurdsko postalo kao trajno pozorište čudesnim ozdravljenjima.

Dogagjaje poriču još samo površne i plitke glave; svi ih ostali više manje priznavaju.

Nije bilo tako s početka.

Onda se izobraženi svijet podsmijehivao čudnim pripovijestima, što su dolazile s obala Gave. Smatrao je to kao uvredu za društvo, koje se

nije više usugjivalo ni izustiti riječi *čudo*. Gledao je u tome kobnu posljedicu lukavstva jednih i naivnost drugih.

Ali budući da su se dogagjaji neprestano ponavljali, bili su prisiljeni svi, koji su imali zdrave oči, da im pogledaju u lice, i valjalo je pripoznati njihovu nepobitnu istinitost.

To je jedna od velikih pobjeda Lurdskih.

Dandanas je nemoguće naprosto nijekati izvanredne dogagjaje, što se zbivaju na podnožju hridi Masabjelske. Mislilo se što mu drago s početka o nadnaravnim objavljenjima, odsada ih valja ispitivati.

Neki profesor medicinskoga fakulteta u Parizu pisao je prije nekoliko godina u *New-York Herald:*

«Prešlo je u običaj, da se izvrgava ruglu sve, što se piše o Špilji. Lakše će možda biti rugati se, nego li ozbiljno odgovarati. Zašto ne bi nastojali riješiti sva ova zagonetna pitanja, namjesto ih sve dalje odgagjati?»

Ovoj se želji znanosti upravo u današnje doba udovoljava.

U svojoj *Raspravi o sugestiji, primijenjenoj na liječništvo,* piše sâm slavni prvak-profesor Nancy-ske škole, dr. Bernheim: «Napominjući opažanja *istinitih* ozdravljenja, što su se postigla u Lurdu; nastojeći u ime znanosti, da ih lišim njihova čudesnoga obilježja; isporegjujući jedino s toga gledišta vjersku sugestiju sa hipnotičnom sugestijom, ne mislim time napadati vjere ni vrijegjati vjerskoga čuvstva. Sva su ta opažanja bila sabrana iskreno i pregledana od vjerodostojnih ljudi. *Dogagjaji postoje;* tumačenje je njihovo krivo.» (1)

Ne ćemo se zasad obazirati na ovu posljednju riječ; malo kasnije ćemo se već na nju povratiti.

(1) Navode te riječi *Etudes religieuses,* svez. 51, str. 367-368.

Dakle je eto, kako vidimo, i učeni Izraelićanin o tome uvjeren, da u istinu ozdravlja mnogo bolesnika kod Špilje, i da službena izvješća, što su objelodanjena o tome predmetu, potpuno zaslužuju svako povjerenje.

Tako misle svi oni, koji izbliza proučavaju, što se dogagja u Lurdu.

Istina, mogu drukčije misliti oni, koji prolaze malenim gradom samo iz radoznalosti ili dapače kao hodočasnici. Izgubljeni med nebrojenim mnoštvom, naravski da ne mogu znati, kako se savjesno sve zapisuje, što se dogagja, i da ne mogu vidjeti ništa na svoje oči, što bi nosilo na sebi biljeg čuda.

Ali je sasvim nešto drugo, kad čovjek može boraviti i kad boravi u Uredu za liječnička pretraživanja *(Bureau des constatations médicales),* koji se nalazi na prostoru pred crkvom sv. Ružarja.

Ja sam se sâm htio o tome osvjedočiti, prije nego sam napisao ovo djelo, i želio sam sve vidjeti, prije nego što opišem i stvorim si o tome sud.

Mjeseca kolovoza i rujna g. 1904. znao sam provesti po više sati a katkada i po više dana u ovome uredu za čudesa.

Vidio sam tamo veliki broj bolesnikâ, koji bijahu ozdravili. Slušao sam, kako ih ispitavaju liječnici; vidio sam, kako sastavljaju zapisnike, i moje je uvjerenje bilo gotovo: nije moguće dvojiti ni o istinitosti pa i najneobičnijih ozdravljenja, ni o potpunoj iskrenosti liječnikâ, koji ih konstatuju i koji su odgovorni za njih.

U ostalom kroz tri dana, što je trajalo narodno hodočašće, bijaše u dvorani veliki broj liječnika svakoga mnijenja i mišljenja.

Jedan od njih, koji uregjuje u Parizu veoma uvaženu psihoterapijsku smotru, izrazio se čisto i bistro,

što misli o stvari, koja nas zanima. Bila se povela med njim i jednim od prisutnika uljudna prepirka. Razgovor je po prilici ovako tekao:

«Ponajprije, g. doktore, dali ste vi uvjereni o tome, da se ovdje zbivaju vrlo izvanredni i posve vjerodostojni dogagjaji?»

— «Oh! o tome ne ima dvojbe!»

— «A da li se može čovjek sasvim osloniti na izjave liječnika, koji konstatuju ove dogagjaje?»

— «Sigurno! Pridodajem dapače, da sam mislio naći u Lurdu prikazivanje dogagjajâ, koji uopće ne postoje.»

«Stvari se razvijaju svojim običnim tijekom. Ni najmanje se na njih ne upliviše. Što se tiče zapisnikâ, u kojima se spominje bolest i ozdravljenje, ne može se ni najmanje dvojiti o iskrenosti liječnika, kao ni o skrajnoj tačnosti dogagjajâ. Jedino, što nam još preostaje, jest to, da dogagjaje protumačimo, a u tome se razilazimo.»

— «Dozvolite mi, g. doktore, da uzmem na znanje i da ponovim pred svim vašim drugovima, što ste sada izrekli. — Ovdje nema nikakve prijevare, nikakve svojevoljne neispravnosti, nikakvoga dapače nastojanja, ni što ti ja znam kakvoga pokušaja, da se djeluje potresno na bolesnike. Dakle vi ste o tome nedvojbeno uvjereni.» (1)

Nalazila su se tada u uredu dva do tri svećenika, nekoliko novinara, pet do šest političara, a med njima jedan član Austrijskoga parlamenta, i napokon dvadesetak liječnika, nepoznatih ispitatelja, od kojih mnogi bez dvojbe bijahu bezvjerci kao i ovaj, koji bješe govorio.

(1) Vidi *la Croix* od 23. kolovoza i la *Verité Française* od 26. kolovoza. Urednici pripovijedaju, što su čuli. Bili su prisutni. Mogu potvrditi njihovo svjedočanstvo, jer sam i sâm bio tamo, i poznam dapače vrlo dobro jednoga od ove spomenute dvojice.

Nu nijedan od njih ne ustade, da digne svoj glas proti istinitosti dogagjajâ, tako javno priznatih: svi ih jednako priznavahu, kao i njihov učeni sudrug.

U ostalom vidio sam još mnogo drugih liječnika u istoj dvorani, dok sam boravio u Lurdu. Većina ih je bila tako sretna, da su vidjeli tamo iscijeljenih bolesnika.

Izjavljujem, da nijesam ni jednoga liječnika našao, koji bi podvojio bilo o istinitosti ozdravljenjâ, bilo o potpunoj iskrenosti vjerodostojnih izvješća, u koja su ozdravljenja zabilježena.

Ima naime istinitih izvješća, kao što ima takogjer na žalost pripovijestî, koje nijesu vjerodostojne. U onim izvješćima, a ne u ovim pripovijestima treba tražiti istinitost dogagjaja Lurdskih. (1)

KAKO SE DOGAGJAJI DOKAZUJU.

Mnoštvo je podvrženo pogibeljnome oduševljenju. Ono se može prevariti, a katkada se i vara.

Novinstvo je skoro kao i mnoštvo, od kojega zavisi.

U ostalom novinstvo treba — to je jedan od njegovih zakona — da brzo saopćuje vijesti. Ne može se od njega zahtijevati, da čeka, dok vrijeme raspršи obmame, u koje mogu pasti nekoji bolesnici.

Koliko puta se požalila ova nerazborita i pogibeljna žurba!

Ali sto ćemo? — Cijeli svijet hoćeš ne ćeš mora biti podvrgnut onome, čega ne može nitko zapriječiti.

(1) Kad je *Zola* došao g. 1892. u Lurd, potvrdio je takogjer istinitost ozdravljenjâ. Rekao je uredniku *Temps*-a „Vidio sam osobâ, koje se nijesu mogle ni maknuti, gdje su najedanput ustale i hodile.“

Nu ako čovjek i mora da prizna zle posljedice, što ih prenagle vijesti mogu prouzrokovati u sumnjičavim dušama, treba takogjer priznati, da takve vijesti time, što pobugjuju općenitu pažnju, što daju povoda, da se stvar proučava, pa i time, što izazivlju protuslovlje, doprinose sa svoje strane, da se istina još bolje upozna.

Tako se kao od sebe povede neka vrst istrage, neko javno ispitivanje, na koje se i protivnici čuda pozivaju da sudjeluju. Vijest je o ozdravljenju stigla u sami kraj bolesnikov, u njegov grad, u njegovo selo. Sav je svijet pozvan, da istražuje njegovo stanje prije hodočašća, kao i odmah poslije hodočašća, i da pazi, kako će se dalje stvar razviti.

A dobar glas Lurda ne bi obično pri tome stradao.

Jer dogagjaji, što se zbivaju na podnožju Špilje, ne trebaju tajne; ne traže, da budu zatvoreni u kakvo podzemno svetište, kamo imaju pristupa samo posvećene osobe; ne boje se bijeloga dana, dapače hoće, da bude svijetlo.

Bit će zastalno nešto korova u žetvi čudesâ, koji novinari nude općinstvu.

Ali time, što ga izlažu na uvid svačijim očima, prijateljâ i neprijateljâ, doprinose, da ga prepoznaju. Korov pada, a ostaje samo čisto zrno.

Pogibelj je ipak pri tome, da dobro zrno ne strada od primiješanoga korova.

Eto zašto se ne valja oslanjati na novine, kad tko hoće da ozbiljno prouči čudesa, što se zbivaju pred Masabjelskim pećinama.

Novine donose vijesti — to je njihova dužnost — a vijesti ne nadomještaju dokazâ.

* * *

Spomenuo sam *Ured za liječnička pretraživanja*, koji djeluje u Lurdu. Na ovaj ured valja da se obratimo i na njegova istraživanja oslonimo, ako želimo, da zadobijemo tačne obavijesti. (1)

Zaista bijaše smjela pomisao podignuti *u pô devetnaestoga stoljeća neku vrst klinike za čudesa!*

Dugo su se vremena zadovoljavali u Lurdu time, da su objelodanjivali ozdravljenja, oslanjajući se na liječničke svjedodžbe pojedinih bolesnika, ili na izjave svjedoka, koji su pripovijedali, što su bili vidjeli.

Ali je svjedocima katkada nedostajalo mira, a često nijesu imali ni potrebite vjerodostojnosti.

Osim toga moglo je stalno općinstvo vjerovati, da nekoji nepoznati liječnici, zakopani u zakutku kojega sela, nijesu nužno ispod svake sumnje. Pa ako se i rijetko dvojilo o njihovoj iskrenosti, moglo se bar posumnjati o njihovu znanju.

U ostalom je broj ozdravljenih bolesnika danomice rastao, tako da se činilo nužno, da se ta stvar preustroji.

Osnuje se dakle g. 1882. liječnički ured.

Zadaća mu je, da ovjerovljuje svjedodžbe, što ih bolesnici sa sobom često donose dolazeći u Lurd. Pretražuje samo one bolesnike, koji žele pri svome dolasku, da im se konstatuje stanje.

Kad se dogodi kako znamenito ozdravljenje — što se vrlo često znade zbiti, dok traju velika hodočašća — liječnici odmah pregledaju i pretraže dotičnoga ozdravljenika.

Na taj se način odmah zabacuju neizvjesni ili neznatni slučajevi. Na istinu ne upliviše oduševljenje puka, koji tako lako pristaje na čudo.

(1) Čitaj takogjer *Les Grandes guérisons de Lourdes* od dra Boissariea (Paris, Tequi, grand in-oct. illustré). Izlazi prijevod toga znamenitoga djela u „*Vrhbosni*“. (Op. prev.).

Sva se pak ta istraživanja vode u pô bijeloga dana.

Stalni su liječnici službeno pripojeni uredu, kojemu je prvi predsjednik bio dr. de Saint-Maclou.

Ali vrata su širom otvorena, ne doduše svemu narodu, već svima ljudima, kojima njihov stalež i njihovo zvanje daju pravo na to: prijateljima i neprijateljima.

Osobito imaju pravu na to svi liječnici, bili oni koje mu drago narodnosti i ma kako protivni vrhunaravnim stvarima. U ostalom ih nikad ne pitaju za njihove nazore.

Možda u čitavoj Francuskoj nema klinike, koja bi bila tako pristupačna i tako posjećena.

Posljednjih četrnaest do petnaest godina bijaše u uredu za pretraživanja 2712 liječnikâ. Od tih je došlo 461 iz stranih zemalja.

Med ovima bijahu tri člana medicinske akademije, dvadeset i šest profesora Francuskih fakulteta, četrnaest profesora stranih fakulteta, osam profesora medicinskih škola, četrdeset i osam liječnika ili kirurga bolničkih, napokon sedamdeset i četiri pomoćna liječnika. (1)

Sva su imena zabilježena u zapisnicima. Ona tvore po izbor kitu, možda jedinu na svijetu.

Zadnjih osam ili deset godina dolazi poprečno na godinu u Lurd dvjèsta do dvjèsta i pedeset liječnika. Gdjekoji dan nagje ih se po šezdeset u dvorani.

Svi, koji tû dogju, pa bili kojega mu drago nazora, mogu sasvim slobodno vidjeti i ispitivati bolesnike, koji dolaze, da im se konstatuje bilo njihova bolest ili njihovo ozdravljenje.

(1) Vidi podatke o tome u *Dodatku* br. 5.

Katarina Lapeyre sa rakranom na jeziku. (Vidi stranu 155). Poslije ozdravljenja.

Prije ozdravljenja.

Dogagja se dapače često, kad je velika navala, da predsjednik ureda zna po prilici staviti ovo pitanje:

«Koji bi od kolega htio, da prouči ovaj slučaj u posebnome kabinetu ili da ga ide odmah ispitati u bolnici?»

Tomu se pozivu odazivlje, tko hoće. A sud, što ga izreknu ovi strani liječnici, pristaše ili protivnici čuda — to se ne zna — uvažuju službeni liječnici Špilje.

Prije nekoliko godina došao je u Lurd Engleski liječnik dr. Henri Head. Boravio je u uredu tako dugo, dok su trajala velika hodočašća.

Bijaše opskrbljen svim mogućim spravama za proučavanje očiju i ušiju, i za različite analize. Imao je osim toga fotografski aparat.

Bio je protestant.

Sve mu bijaše dozvoljeno činiti, što je htio. Ne samo da je posvema slobodno pratio rasprave, nego je tačno pisao bilješke, a i sâm pitao bolesnike.

Pripovijeda se, da veliki sugestičari naših bolnica nijesu tako susretljivi. Ne puštaju rado u svoje dvorane drugih osoba.

Tamo ima, kažu, dvoranâ, gdje ne ćeš naići na takve polakšice. Tamo vlada više tajna, a narod bi rado htio znati zašto ta tajna.

A napokon možda bi općinstvo imalo i pravo na to, jer ono plaća troškove za to. U Lurdu pak, gdje se narodu ne nameće nikakvi porez, otvorena su vrata širom svima onima, koji su po svome staležu pozvani, da narod zastupaju i da dolaze u njegovo ime. — Tamo ne ima nikakve tajne.

G. dr. Henri Head mogao je dakle vidjeti i govoriti sve, što je htio. Prije nego što je otputovao, rekao je dru Boissarie-u:

«Prije svega izričem svoju najiskreniju i najsrdačniju hvalu oblasti Lurdskoj, koja je meni i drugim liječnicima dala sve polakšice za slobodno i nezavisno ispitivanje bolesnikâ. Štogod smo samo mogli zahtijevati, sve nam je bilo dragovoljno i veledušno podijeljeno.»

«Nastojat ću, da svako sazna, kako ste me srdačno dočekali i kako prijazno, premda stranca, primili.»

«Što se pak tiče liječničkog ispitivanja ozdravljenjâ, sretan sam, što mogu izraziti svoje potpuno zadovoljstvo zbog načina, kojim se primaju svjedodžbe bolesnikâ.»

«Upravo je nenatkriljiva savjesnost i skrb, s kojom se ispituje vrijednost svake svjedodžbe.» (1)

Bolesnici naime, kao što smo vidjeli, donose obično sa sobom liječničke svjedodžbe, u kojima je opisana njihova bolest.

Napose u narodnome hodočašću, koje je najznamenitije od svih — s njime dolazi do hiljadu bolesnika — ima svaki od njih svoje spise.

Ovi su spisi od velike važnosti. Sadržavaju svjedodžbe, izdane od liječnikâ dotičnih bolesnika, osobito svjedodžbe, koje su napisali liječnici uoči samoga odlaska. Na taj se način sazna, u kakvome se stanju nalazio bolesnik neposredno prije hodočašća.

K ovim su spisima priložene još bilješke o ponašanju i o pregjašnemu životu bolesnikovu.

Svaki bolesnik nosi osim toga na prsima broj, koji odgovara broju njegovih spisa. Čim se dakle koji bolesnik predstavi, da mu se konstatuje njegovo ozdravljenje, uzme mu se broj, a spisi odmah otkriju svu njegovu povijest.

Tada se sastavi zapisnik, u koji se zabilježe dogagjaji.

(1) Boissarie, *Lourdes* (Paris, 1894.), str. 254-255.

Ali se ured ni time još ne zadovoljava.

Ako ozdravljeni bolesnik ostane više dana u Lurdu, pozivlje ga jutrom i večerom tamo: hoće da se osvjedoči, da uspjeh prvoga časa nije bio kratkotrajan kao kakvo uzbugjenje, koje bi ga bilo prouzrokovalo.

Kad je slučaj važan, prati ozdravljenika u njegov kraj. Poduzimlje o njemu istragu i pozivlje ga slijedeću godinu, a dapače i više godina poslije toga.

Zadržao se ti u dvorani za pretraživanje ne znam kako malo vremena, pružit će ti se oku ganutljiv prizor: vidjet ćeš, gdje stari bolesnici, koji su se prije bili izbavili od svoje bolesti, dolaze da posvjedoče, da im se prijašnja bolest nije više povratila.

Srećni ozdravljenici doprinose time u isti čas svojoj nebeskoj dobročiniteljici dokaz zahvalnosti, kojim joj posvjedočavaju, da je ne mogu zaboraviti.

Evo ti jednoga malenoga dječaka! Prati ga njegova majka.

«Koliko ti je godina?» zapita ga dr. Boissarie, koji ga nije prepoznao.

— Jedanaest.

— A jesi li bio bolestan? Ne bi rekao po tvome izgledu.

— Nè, gospodine liječniče -- reče majka — dječak nije bio bolestan.

— E pa što onda hoćete?

— Mi smo došli da ga pregledate i da potvrdite, da mu zdravlje najbolje služi. Već su četiri godine protekle, otkako je ozdravio.

Liječnik ga sada zapita za njegovo ime i potraži ga u zapisnicima od g. 1900.

Zbilja nagje tamo, da je ovaj dječak, kojemu je onda bilo sedam godina, došao u Lurd s nekom boleśću hrptenjače, da nije mogao hoditi, nego se samo

vukao na koljenima i na rukama, a da se odavde kući povratio živ i zdrav. Sve je to bilo valjano dokazano.

Minule su četiri godine: ozdravljenje se sve više potvrgjuje. Eto dječaka sad zdrava zdravcata gdje trči, kao i svi njegovi vršnjaci. Bolesti dakle, od koje je trpio, nestalo je g. 1900., a da se nije više povratila: iscjeljenje bijaše potpuno.

Sad se i to stavi u zapisnik.

Drugiput eno ti opet djevojčeta od trinaest godina, koje je prije bilo gluhonijemo pa ozdravilo. Dolazi sad da posvjedoči, da još udilj govori i čuje.

Svatko djevojčicu može pitati.

Ja sam je sâm pitao i uvjerio sam se, da veoma dobro govori i čuje.

Ozdravljenje se pokazalo stalno; treba ga samo staviti u zapisnik.

Evo ti ovdje očiju, koje negda nijesu mogle vidjeti Božjega svijetla, i koje su opet progledale, da nigda više ne izgube vida.

Ova opet žena, na čijemu se licu vide još malko žive zarastice, to ti je gospogja Rouchel iz Metza.

God. 1903. došla je ona u Lurd sa rakranom, koja joj je strašno izjedala lice, i sa dvije duboke rupe, koje su joj prolazile kroz meso s jedne na drugu stranu: jedna se rupa nalazila na desnom obrazu, a druga na nepcu u ustima.

Ove su se dakle dvije rane u tili čas zatvorile, upravo kao što blijesak sijevne kroz oblake.

Eto sad srećne žene pred nama! Liječnik meće prst na mjesto, kuda je lako mogao proći prst skroz do lica prošle godine. Mjesto je ostalo zatvoreno: to se ćuti, to se vidi. Rane je sasvim nestalo. (1)

(1) Opširno ćemo pripovijedati to čudo u posljednjemu poglavlju ovoga drugoga dijela.

Spomenuo sam samo tako ovo nekoliko zanimljivih konstatacija, koje se tiču starih ozdravljenja i kojima sam bio svjedokom. Ali sam ih vidio još mnogo drugih: tâ to se neprestano dogagja.

Običaj vlada med hodočasnicima: kad tko zadobije milost ozdravljenja, tad dolazi opet slijedećih godina s hodočašćem, da sam glavom posvjedoči, da je uspjeh ostao isti.

Tako se dakle temeljito dokazuju dogagjaji Lurdski. Istom na osnovu tako strogo dokazanih slučajeva vjerujemo u Lurdska prikazanja.

Treba zaista priznati, da se ne bi moglo na bolji, razboritiji i sigurniji način postupati.

Dali se tako budno pazi na one nesretnice, koje odlaze iz nekojih psihoterapijskih kabineta i za koje se veli, da su ozdravile? Dali i one isto tako opet dolaze, da im liječnici konstatuju, da su potpuno ozdravile i da im se bolest nije povratila?

Toga bar ne opažamo u knjigama, što su ih ova gospoda napisala. Nemoguće je saznati, da li su se postignuti učinci, ma kako neznatni bili, sačuvali i ostali isti.

Tražite izvan Lurda: vi ne ćete naći mjesta, gdje bi se brižljivije nastojalo, ne samo da se očituje, nego dapače da se i spozna istina.

«O tomu nema sumnje — reći će tko — ali kakvi su to napokon dogagjaji, što su tako tačno i tako savjesno dokazani? Da li ih ima mnogo i kakve su naravi?»

BROJ I RAZNOVRSNOST OZDRAVLJENJÂ.

U tome je pogledu povijest Lurdska jedina na svijetu.

Čudesnih ozdravljenja, što ih ta povijest podaje, broji se na hiljade, a tiču se uopće najtežih i najraznovrsnijih bolesti.

Ne zaboravimo, da se u toj povijesti poglavito navode slučajevi, koji su uvršteni u *Ljetopise Naše Gospe Lurdske* i u zapisnike ureda za liječnička pretraživanja.

Pridodajmo još k tome, da svi bolesnici, koji ozdrave, ne izjavljuju službeno svoga stanja prije odlaska. Koliko ih otide, a da se ne prijavi prije u liječničkom uredu! Računajući potom one, koje su vidjeli liječnici Lurdski, i one, kojih imena i povijest oglašuju posebni izvještaji hodočašćâ, lako je opaziti, da je liječničkom uredu poznata tek polovina postignutih ozdravljenja.

Mnogi bolesnici, koji su postigli zdravlje, ne prijavljuju se u uredu koje zato, što im preostaje malo vremena uoči odlaska, a koje opet zato, što im se neugodno podvrgnuti nekoj vrsti javnog ispitivanja.

Pa ipak se čudesnih ozdravljenja i polakšica, za koja su ured i *Ljetopisi* saznali, broji preko tri hiljade tri stotine i pedeset.

Bilo bi ih do sedam hiljada, kad bi se uračunala još k tomu ozdravljenja, koja se nijesu mogla službeno zabilježiti u Lurdu, a koja su ipak na svoje oči vidjeli ravnatelji i članovi raznih hodočašća.

Sâm ured za pretraživanja sastavlja već od nekoliko godina stô do dvjèsta zapisnika na godinu. Broj je dapače bio narastao do dvjèsta trideset i šest. (1)

* * *

Nego još jedanput — zapamtimo to dobro — ozdravljenje se ne dogagja samo u istim slučajevima. Tajinstvena sila ne djeluje samo na nekoje bolesti kao naravan lijek; ona djeluje na najraznovrsnije bolove ili bolje rekavši na sve moguće bolesti, kojima je ljudski rod podvržen.

(1) Vidi statistiku od g. 1894-1903. u *Dodatku* br. 7.

Gdjekoji misle, da se oko Masabjelske Špilje iscjeljuju samo nervozne bolesti.

Istina da se i takve bolesti iscjeljuju u Lurdu, i to mnogo. Ima ih dapače megju njima tako teških, da njihovo ozdravljenje, gledeći na njihov uzrok, ima jednaku vrijednost s ozdravljenjem i najpogibeljnijih organskih bolesti. Osim toga su nervozne bolesti po sebi neizlječive. Pa doista ne zna se, da je komu igda pošlo za rukom, da ih izcijeli, pa ni u najglasovitijim bolničkim dvoranama, gdje s njima imaju najviše posla.

Liječnici se doduše bave tamo ovim bolestima i ovim nesretnim bolesnicima, da prave s njima zanimljive pokuse, ali ih nijesu nigda iscijelili. S toga oni, koji imaju povlasticu, da tamo katkada zavire, gledaju uvijek jedne te iste bolesnike.

Što se tiče neznatnijih nervoznih slučajeva, na koje može katkada djelovati i malo jače uzbugjenje, može im se uspjeh, kad ih nestane u Lurdu, pripisati naravnom uzroku; ali se može ujedno pripisati i višem uzroku.

Toga mi ne znamo, a takvo neznanje dostaje — to je očevidno — da ovi slučajevi dvojbenoga podrijetla ne mogu sami po sebi služiti za dokaz nadnaravne moći.

Nu takvim se slučajevima baš i ne bavi obično puno liječnički ured. Ima ih drugih i te koliko!

Jer sve nervozne bolesti skupa uzete, uračunavši i najteže, ne sačinjavaju ni *dvanaesti dio* ozdravljenjâ.

Od 3.353 raznih bolesti otpada 265 na nervozne.

Sušica se prikazuje u svim oblicima. Na nju samu otpada mnogo veći broj.

Ovamo možemo ubrojiti tuberkulozu plućâ, tuberkulozu kostiju, tuberkulozu crijevâ, tuberkulozu zgloba, tuberkulozu kože, tuberkulozu kralješka, tu-

berkulozu kuka, i t. d. Od ovih je bolesti ozdravilo 650 bolesnikâ, računajući samo ona ozdravljenja, koja su uredu prijavljena i koja su se mogla zabilježiti u zapisnike.

Osim toga otpada 497 slučajeva na bolesti ustroja za probavu i njegovih privjesaka, 87 slučajeva na bolesti ustroja za opticanje krvi, a od ovih 51 slučaj na bolesti srca, zatim 146 slučajeva na bolesti disalâ (upala bronhija i porebrice), 47 slučajeva na bolesti mokraćnih ustroja, 128 slučajeva na bolesti mozga (moždine), 464 slučaja na bolesti moždana, 113 slučajeva na bolesti u kostima, 168 slučajeva na bolesti zglobova, 36 slučajeva na bolesti kože, 104 slučaja na otoke (otekline), 409 slučajeva na općenite i različite bolesti, od kojih otpada 133 slučaja na uloge, 17 slučajeva na rakrane i 14 slučajeva na rane uopće.

Pridodajmo još napose 48 slijepih, koji su progledali, i 31 gluhonijemih, koji su opet zadobili dar govora i sluha. (1)

To je kratki pregled svakovrsnih milosti, što su bolesnici zadobili oko čudotvorne Špilje!

Spomenut ćemo sad napose nekoliko milostî, što su ih zadobili razni bolesnici. Izabrat ćemo med njima osobito one primjere, u kojima je lakše dokazati bolest i ozdravljenje.

NEKOLIKO PRIMJERA.

Evo nam pred očima strahovite bolesti, takozvane *bôli de Pott* (tuberkuloze kralješka). Ta bolest nagrgjuje hrptenicu, otvara tu i tamo gnojne čirove, izjeda pluća i prouzrokuje obično sušicu.

(1) Vidi statistiku ozdravljenjâ po naravi bolestî u *Dodatku* br. 6.

Ova velika mlada djevojka, slabašna i nježna, dijete je Pariško, koje je izniklo kao divlji cvijetak na nezahvalnome tlu med ruševinama.

Krštena je u osmoj godini, a imala je sedamnaest godina, kad je primila prvu svetu pričest. Više je njezine braće umrlo bez krsta.

U bolesti ju je posjetio dr. Ferran iz Hôtel-Dieu-a, zatim kirurg de Necker. Sva su nastojanja, da je izliječe, bila uzaludna.

Čula je govoriti o Lurda.

Godinu se dana uzdržavala od užine. Tako je sakupila četrdeset i pet franaka. To joj je dosta bilo za putovanje.

Nu glĕ nevolje! Njezini roditelji ne mogu da plâte stanarine!

Plemenito dijete dade im svoju mukom stečenu prištednju, sav svoj imutak!

S Bogom hodočašće, s Bogom nado!

Ali slijedeće godine 1895. bi njezina plemenitost nagragjena. Povedoše je skupa sa bolesnicima narodnoga hodočašća.

Došla je u Lurd sa liječničkom svjedodžbom dra Chérié-a. Hrptenica bijaše zavrnuta na svojoj osi. Izgledala je kao slovo S. Nalazila se dvostruka izbočina, sprijeda i straga, dvostruka grba.

Dne 21. kolovoza unišla je Lea u *piscinu*, a nekoliko dana iza njezina povratka u Pariz pisao je dr. Chérié:

«Pozvan, da pregledam gospodičnu Leu Courtout, koja stanuje u ulici sv. Karla, našao sam:

«1. *Da je hrptenica posve upravna.*

«2. Da su dva posljedna kralješka hrptenice malko izbočena.

«3. Da je lijevo rame malko podignuto, a desna strana prsiju nešto slabija od lijeve.»

Ukratko, osim nekojih neznatnih tragova, bolest bijaše iščezla u nekoliko časaka. Hrptenica, koja bijaše iskrivljena osam mjeseci, najedanput se ispravila.

* * *

Šesnaest godina prije, dne 20. kolovoza 1878., bijaše došao u Lurd James Tombridge. Ležao je u vagonu i nije se mogao ni maknuti. Kašljao je neprestano, a čirovi mu pokrivahu tijelo.

U takvome ga stanju zaroniše u *piscinu*. Iz nje izagje drugi čovjek.

Sâm se obuče i poče hoditi čvrstim korakom. A kad je išao na kolodvor, da otputuje, nosio je sâm svoju torbu i svoje pokrivalo.

Kad ga je žena ugledala, onesvijestila se.

U drvoredu *de la Reine Hortense* u Parizu išle su za njim uzastopce osobe, koje su ga prije vidjele gdje je skoro umirući otputovao. Htjeli su se ljudi osvjedočiti, da je on to glavom. Nijesu mogli vjerovati svojim očima.

Srećni se ozdravljenik predstavi dvojici protestanskih liječnika, koji ga bijahu liječili: Dru Thorens-u i dru Mac Geven-u. Ovi potvrdiše njegovo ozdravljenje i čestitaše mu.

Neki treći liječnik kao time nezadovoljan zapitat će ga u čudu:

«Što su vam učinili, da ste ozdravili?»

— Ništa, gospodine doktore, presveta me je Djevica ozdravila.

— To nije moguće! Na svijetu nema čudesa. To su gluposti. Priznajte radije, da su vam dali nekakav lijek.

— Nè, ja nijesam uzimao već dugo vremena nikakva lijeka. A to vi znate dobro, gospodine doktore. I opet vam kažem, da me je presveta Djevica ozdravila.

— Hajdete vi i vaša presveta Djevica! To nije moguće, vi ste varalica.

Tombridge otide plačući, kad je vidio, da se s njime tako postupa. — Ali napokon, šta bi mu bilo stalo do drskosti čovjeka, koji si bio utuvio u glavu, da nema čuda!

Hvala Bogu i Majci Božjoj, da je bio živ i zdrav, a to je dosta!

* * *

Liječnik se gospodične Leonije Chartron pokazao mnogo pravednijim.

Bolesnica, koju je on liječio, uzalud je pohagjala najglasovitije liječnike: Piorry-a, Bouvier-a, Nélaton-a.

Dne 21. srpnja g. 1869. zadobi Leona najedanput zdravlje u *piscini*. Njezine je grbe nestalo u tili čas, a dr. Gagniard iz Avallon-a iskreno je izjavio:

«Nenadano i časovito ozdravljenje gdične L. «Chartron zaista je čudesno i sa svakoga gledišta «vjerodostojno. Možete se obratiti na najučenijega, na «najnepristranijega i na najiskusnijega liječnika, da «protumači ozdravljenje bolesti gdične Chartron, bo«lesti, koja bijaše postigla najviši stupanj uzme, groz«nice i sušice sa gnojenjem šest kralježaka, a koje «bijaše nestalo u nekoliko hipova, i to bez ikakvoga «liječenja, — pa neka navede za to jedan jedini pri«mjer u znanosti.

«*E. Gagniard*, otac,
doktor medicine».

* * *

G. 1892. bijaše otputovala u Lurd s narodnim hodočašćem gospogja Marija-Ljudevita Champs. Stanovala je u Parizu (1), a imala je upalu zgloba u kuku, uslijed čega nije mogla skoro nikako hoditi.

(1) Passage Waterloo, 1, rue Chauvelot.

Kad se malo dana iza toga natrag povratila u Pariz, predstavila se dne 25. kolovoza liječniku, koji je bijaše pregledao prije odlaska. Ovaj je sad pisao dru Boissarie-u:

Gospodine i dragi kolega!

Jučer me upravo posjetila gospogja Champs, koja se prije nekoliko dana nalazila u vrlo žalosnome stanju. Tada je bijah prvi put vidio. Bio sam je svestrano pregledao i našao kod nje zastarjelu vrlo bolnu upalu zgloba u lijevome kuku, što joj je skoro posvema onemogućivalo hôd....

Kako sam se razveselio, kad sam vidio gospogju Champs gdje lako hodi!...

Kuk joj je posvema zdrav; jer je bolesnica vrlo lako čučnula, pokleknula a isto se tako lako i dignula.

Ne ću da ostane nepoznat ovaj čudesni uspjeh putovanja u Lurd, i molim vas, gospodine i dragi kolega, da primite iskrene osjećaje moje odanosti, puštajući vam na volju, da to oglasite, kako mislite, da će biti najbolje.

Potpisani: Dr. ARNOULD,
Odlikovani bivši pomoćni liječnik u bolnicama Pariškim,
86, rue de Rennes.

Gospodina je Arnoulda duboko ganulo to nenadano ozdravljenje. Bolesnica bijaše naime najedanput zadobila u čas pričesti potpunu slobodu svojih kretnja. A to duboko ganuće priznao je doktor jednomu svome prijatelju u pismu, koje slijedi, i u kojemu se odvažio pripoznati nadnaravnu moć, budući da drukčije nije moguće protumačiti toga časovitoga ozdravljenja.

Dragi moj gospodine!

Pišem vam večeras, jer sam bio danas dirnut pravim čudom.... Ova je bolesnica prvi slučaj, koji sam vidio *kao liječnik prije i poslije* čudesnog ozdravljenja.

Iz dna srca zato hvalim s vama svemogućemu zagovoru presvete Djevice!

* * *

Dogodilo se takogjer, i to više puta, da je najedanput nestalo *tuberkulozne upale koljenoga zgloba (tumor albus)*, kao i *tuberkulozne upale zgloba u kuku (coxalgia)*.

Iste godine, kad je gospogja Champs ozdravila, unišla je gospodična Elisabeta Lesage u *piscinu*. Imala je na nozi spravu, koja se nije smjela skinuti.

Kako li se ne začudi, kad je izišla iz vode! Ona se lako oslanja na bolesnu nogu!

Odmah otide u ured za pretraživanja. Tamo zamoli liječnike, da joj skinu s noge aparat.

»Mi cijepamo ovaj žlijeb uzduž i poprijeko — pripovijeda dr. Boissarie — i izvlačimo van ovo koljeno, koje je tako dugo vremena bilo nepomično u toj tvrdoj škatulji.»

«Nema više ukočenosti, ni negibivosti; nema otekline nit ikakoga traga tuberkuloznoj upali koljenoga zgloba. Sve su kretnje slobodne...»

«Svakoga je traga bolesti, koja je bila tako zastarjela i tako teška, u tren oka nestalo.» (1)

Godinu dana kasnije, kad je vrijeme potpuno potvrdilo uspjeh prvoga časa, predstavi predsjednik liječničkog ureda gdičnu Lesage dru de Saint-Germain-u, kirurgu bolnice za djecu u Parizu, članu liječničke akademije.

«Dragi moj kolego — reče mu ulazeći u njegov kabinet — ja dolazim, da vas upoznam sa slučajem, možda jedinim u vašemu životu.»

— Da vidimo — odgovori smiješeći se učeni kirurg — o čemu se radi?

— Sjećate li se gdične Lesage, koja je imala tuberkuloznu upalu koljenoga zgloba, i koju ste vi išli pregledati u Amiens?

— Dakako da se sjećam.

(1) *Annales de N.-D. de Lourdes*, t. XXVI, p. 308.

«U jednoj izjavi, koju ste vi napisali svojom rukom i sâm potpisali, ponajprije savjetujete paljenje, a ne bude li to koristilo, rezanje bolesnih kostiju.»

«Dobro dakle! Bolest nije krenula na bolje, niti se uopće što rezalo, a ozdravljenje je bilo časovito i potpuno u nekoliko časaka.»

Sad dr. de Saint-Germain pregleda koljeno. Opipa ga sa svih strana, previja ga. Nato reče:

«Ama ništa nema! Koljeno je sasvim u redu. Ništa nema, što bi priječilo gibanje, nikaka traga ukočenosti. Zglob je netaknut. Kako se to dakle dogodilo?»

Dr. Boissarie mu sada pripovjedi, što se dogodilo u Lurdu, i pridoda:

«Tako se dakle, dragi moj kolego, ja mogu osloniti na vaše svjedočanstvo, da tumačim ovo ozdravljenje?»

— Dakako da možete — odgovori kirurg za djecu. Ja nemam ništa proti tomu. To se ozdravljenje ne da protumačiti i prekoračuje granice našega znanja. (1)

Lijep primjer, da mimogred spomenemo, i zaista vrijedan, da se ugledaju u nj nekoji liječnici, koji nemaju ni znanja ni ugleda jednoga dra de Saint-Germain-a i koji se boje, da će naškoditi svome neznatnom ugledu, ako priznaju nemoć naravnih uzroka u čudesnim slučajevima, gdje se ta nemoć ipak očito vidi.

Prava je znanost odvažnija, osobito kad je prati ova potpuna iskrenost, koja je jedno od njezinih svojstava i koja joj uvijek služi na čast.

* * *

Poznate li bolnicu u Villepinte-u?

(1) *Annales de N.-D. de Lourdes*, t. XXVI, p. 309.

To je zaklonište, koje je blizu Pariza utemeljila požrtvovna ljubav. Tamo se primaju mlade djevojke, zaražene strašnom bolešću: *sušicom*, koja toliko žrtava nosi u velikim napučenim gradovima.

Zakloništu Villepinte-skome posvećuje osobitu skrb, brigu i ljubav naša Gospa Lurdska.

U Lurdu ih je sigurno ozdravilo mnogo sušičavih, koji su došli iz drugih mjesta. Dolaze tamo sušičavi iz svih krajeva.

Vidjeli smo malo prije veliki broj ozdravljenjâ kod osoba, koje su bile zaražene ovom tako raširenom kao i užasnom bolesti.

Zanimljivih slučajeva ima vrlo mnogo, dapače i kad se bolest razvila do trećega stupnja i kad po ljudsku sudeći bolesniku nema više spasa.

Ne možemo ovdje govoriti o tom opširno. Zato ćemo se pozabaviti jedino sušičavkama Villepinteskim.

O njima ne može nitko dvojiti, ni pogledom na narav, ni pogledom na veličinu bolesti.

Primaju se u Villepinte-sku bolnicu istom, pošto je sušica konstatovana i razvrstaju se po dvoranama, već kako je koja više ili manje bolesna.

Tako ima jedna dvorana za treći stupanj, koji neumoljivo vodi k smrti.

Netko posjeti jednoga dana ovu dvoranu. Zapogjene razgovor s jednom bolesnicom i zapita je, kako joj je.

«Ah! — odgovori ona — naša je ovdje sudbina sigurna. Mi ne izilazimo nego da idemo u Lurd ili na groblje.»

Ove sušičavke dolaze dakle u Lurd, i dolazi ih tamo mnogo pod vodstvom sestara Marije Pomoćnice, koje dvore u bolnici.

Isprave su svake bolesnice jasne, tačne i potpune.

Iz njih se vidi, da li je mlada bolesnica u drugome stupnju sušice ili u trećemu, i da li su liječnici u iskašljivanju pronašli smrtonosni bakcil.

Moramo znati, da će isti liječnici konstatovati na povratku, da li je stanje njihovih bolesnica krenulo na bolje ili se promijenilo, ili da li je na žalost ostalo isto.

Pa istom na temelju izjava, što ih nakon ovako znanstvenog istraživanja daju ljudi, kojih je vjerodostojnost iznad svake sumnje, bit će ozdravljenja zabilježena i uvrštena u zapisnike liječnikog ureda u Lurdu ili ne.

Eto zašto su — osim njihove mladosti i tužne im sudbine — napose još zanimljive bolesnice, što ih šalje Villepinte svake godine k Špilji.

A uspjesi su upravo izvanredni!

Uzmimo na primjer jedno razdoblje od tri godine, koje je bilo na osobiti način proučavano, i na temelju kojega se može dokazati ustrajnost ozdravljenjâ.

G. 1896. dolazi četrnaest bolesnica iz Villepinte-a.

Osam ih je ozdravilo. Šest ih otišlo bez ikakve promjene.

Tri godine kasnije ostalo je ono osam ozdravljenih bolesnica potpuno zdravih.

Dvije su postale novakinje, jedna sluškinja, jedna trgovačka pomoćnica, druga sobarica u Londonu, a druga opet učiteljica u Rusiji.

Sedma se udala, a osma je učiteljica gimnazijska.

Što se tiče šest drugih, dvije su još teško bolesne, a četiri su umrle. (1)

G. 1897. dolazi iz Villepinte-a veći broj nemoćnicâ. Osokolio ih bijaše nenadani uspjeh prošle godine. Dolazi dvadeset bolesnica.

(1) Ostrag u *Dodatku* br. 8. naći će čitatelj ime svake od ovih bolesnica, ozdravljenih i neozdravljenih, kao i imena onih, o kojima ćemo odmah govoriti.

Elisabeta Lesage poslije ozdravljenja
(Vidi stranu 141).

Vion-Dury.
(Vidi stranu 162).

Opet ih je osam ozdravilo: nekoje potpuno, a nekoje djelomice.

Od ostalih dvanaest nije nam poznata sudbina dviju; deset ih nije očutjelo nikakve promjene.

Šta je postalo od njih dvije godine kasnije?

Kod prvih osam ozdravljenje je ostalo isto.

Jedna je novakinja, druga redovnica, treća nastavnica u Parizu. Dvije su postale trgovačke namještenice, a tri su se povratile k svojim obiteljima.

Što se tiče onih deset, koje nijesu ozdravile, pet ih je teško bolesnih u Villepinte-u, a pet ih je umrlo.

G. 1898. broj je bolesnicâ još veći. Villepinte posla u Lurd dvadeset i četiri bolesnice.

Kakav je bio uspjeh?

Četrnaest ih je ozdravilo, i to nekoje sasvim, a nekoje djelomično. Deset ih se povratilo u bolnički zavod u istome stanju.

Na osnovu istrage, poduzete nekoliko mjeseci kasnije, ispostavilo se, da je od prvih četrnaest ozdravljenih osam ih samo ostalo u dobru stanju, a šest ih se više ili manje opet razboljelo.

Od deset bolesnica neozdravljenih osam ih je umrlo, a dvije su na umoru.

Ukratko, od pedeset i četiri mlade sušičavke, kojih je bolest bila znanstveno konstatovana i koje bijahu većim dijelom već postigle treći stupanj sušice — strašni stupanj, kad bolest postaje neizlječiva — ozdravilo ih je dvadeset i četiri, i to većim dijelom posvema ili bar djelomično, a učinak je ostao trajan, osim kod dvije ili tri od njih.

Ozdravljene dakle djevojke bijahu isto tako bolesne kao i njihove drugarice, koje su došle s njima, a koje nijesu kao one očutjele na sebi učinak Božanskog upliva.

Drugarice im bijahu većim dijelom umrle, a one koje još živu, blizu su smrti.

Isti je udes čekao i one prve *po naravi:* eto kamo su ih patološki zakoni vodili sigurno i brzo!

Ako su se protiv svakog očekivanja naglo zaustavile na putu smrti, ne može se to pripisati nikakvomu drugom utjecaju do li posredovanju Božjemu, koji je gospodar naravi, kao što je i njezin Stvoritelj.

U nekoliko trenutaka zacijelila su ranjena pluća, izrovana dubokim šupljinama. Opet su postigla svoje naravno stanje, a život se u tren oka povratio u iznemogla tjelesa, koja je groznica istrošila.

U nekoliko mjeseci, katkada dapače u nekoliko tjedana ili u nekoliko dana moglo se konstatovati, da su ove srećne djevojke postale teže za pet, deset do petnaest kila.

To bijaše neka vrst uskrsnuća.

* * *

Za narodnoga hodočašća g. 1904. bio sam upravo u uredu za pretraživanja, kad se tamo predstaviše sušičavke iz Villepinte-a. Bijahu istom stigle u Lurd.

«Dakle, draga sestro», reče pouzdano dr. Boissarie redovnici, koja je bila dopratila bolesnice, «koliko ih je ozdravilo prošle godine?»

— Nijedna, gospodine doktore!

— Šta nijedna, sestro? Zar baš nijedna nije ozdravila?

— Nĕ, gospodine doktore!

Doktoru to nije nikako išlo u glavu.

Neko će se tada oglasiti:

«Ja znam, doktore, što je tomu uzrok, pa ću ga javno i kazati.»

«Videći bolesnice Villepinte-ske prošle godine, kako su skoro iz svih bolnica protjerane redovnice, pobojaše se, da se to isto ne dogodi i njihovome zavodu.»

«Tada one, koje su bile poslane u Lurd, odrekoše se nade u svoje ozdravljenje, samo da Bog dragi ne dopusti, da im protjeraju redovnice, koje su ih njegovale kao majke. Sve su jednodušno ovako molile:

«Dragi Bože! ne ozdravi nijedne od nas, samo nam pusti naše dobre sestre!»

«Njihove su plemenite sestre ostale, ali zato nije ni jedna od njih ozdravila!»

Kad su plemenite djevojke čule ove riječi, oborile su nĭčicĕ oči: njihova veledušna tajna bijaše otkrivena!

Požrtvovnih li djevojaka! Bijahu žrtvovale svoj život za ove redovnice, koje drugi tjeraju i šalju u progonstvo. One se bijahu veledušno odrekle nade u ozdravljenje, kao ona gospogja Catay, koja je bila došla u Lurd na trošak darežljive gdične Ivke Tulasne. Kad je pak vidjela, da njezina mlada dobročiniteljica ne bijaše zadobila zdravlja, bi joj teško pri srcu. I zato, kad je Presveti Sakramenat došao do njezine bolesničke postelje, ovako se veledušno pomolila:

«Dragi moj Bože, ako od nas dvije ima samo jedna ozdraviti, neka ozdravi Ivka!»

Odmah zaori veselo klicanje u puku. Ivka je bila ustala na svojoj nosiljci sva sijevajući od veselja. Bijaše ozdravila. (1)

Bog prima katkada ove velikodušne žrtve. Ako bi pokazao, da ih nigda ne će primiti, tad ne bismo imali nikake zasluge, kad bi ih prikazivali.

Ali On sigurno i nagragjuje takav samoprijegor. Ljubav ga dira u srce više nego li ikoja druga kre-

(1) 8. rujna 1897.

post, a Njegova pravednost zadrži to na pameti. Ništa ne će da izgubimo od trpljenja, što ga podnosimo za ljubav iskrnjemu.

Drage moje bolesnice Villepinte-ske, koje ste došle u Lurd g. 1903., uzdajte se u dobrotu Božju! Bog vas ne će zaboraviti. Što se tiče ovoga vijeka, koji je sav zagrezao u sebičnost, te nije kadar da vas nasljeduje, budite uvjerene, da vam se divi i da vas ljubi, ako vas i ne poznaje.

Očekivajući vi uzvišeniju nagradu, ako umrete prerano poradi svoje žrtve, osjećaji, kojima će vas počastiti svi oni, koji budu čuli govoriti o vama, bit će kao ono mirisavo cvijeće, kojim je stari vijek kitio žrtve čas prije nego bi pale na podnožju žrtvenika. Vi ćete unići u rajsku slavu uz sveopće udivljenje, i da tako kažem, ovjenčane ružama, kojima će vas okititi svaki smrtnik.

* * *

Premda sušica ima jasnih znakova, tako da se nijedan pametan čovjek, koji se iole u tu stvar razumije, ne može u tome prevariti, ipak su *rakrane* i *rane uopće* još štrašnije i očevidnije bolesti. Sav ih svijet može vidjeti.

Od ovih dakle osjetljivih bolesti, o kojima se može svatko na svoje oči osvjedočiti, ozdravlja mnoštvo bolesnikâ u Lurdu.

Dne 24. kolovoza 1894. unišla je gdčna Konstancija Piquet iz Soulaires-a (Eure-et-Loir) u čudotvornu vodu s rakom, koji je bio star tri godine i koji joj je izjedao prsa.

Dr. Martin iz Lèves-a nije htio operirati ove otekline, jer je mislio, da se ne da izliječiti. A to je odlučno izjavio u svojoj svjedodžbi.

Jedna prijateljica bolesnice, gdična Masson, vidjela je tu ranu još u čas odlaska. Napokon ju je bolničarka, koja je pomagala bolesnici pri kupanju, vidjela na svoje oči i dotakla se razrovanih prsiju svojim rukama, prije nego je bolesnica unišla u *piscinu*.

Dva minuta kasnije izašla je gdična Piquet iz kupališta. Nije oćutjela ni boli, nit ikakvoga uzbugjenja. Sad baci oči na bolesnu stranu: Otekline ne bijaše više vidjeti. Odmah to očitova svojoj milosrdnoj poslužnici. Bijaše sva izvan sebe od radosti.

Sat kasnije prikaže se srećna Konstancija u uredu za pretraživanje. Tamo je bilo na okupu petnaest do dvadeset liječnika, a med njima se nalazio i dr. Regnauld, profesor medicinske škole u Rennes-u. Uzalud su liječnici tražili traga raku: zaista bijaše u tili čas iščeznuo!

«Vidio sam doktora Martin-a», pisao je dne 17. studenoga g. 1893. neki vojnički kirurg. «Vrlo je ljubezan čovjek, pošten i iskren, ali ne dijeli naših nazora.»

To nije smetalo kirurga majora, da se ne izrazi o njemu tom prigodom:

«Dr. Martin se ne ustručava pripoznati čudesni značaj dogagjaju, koji nas zanima.»

A to bijaše u istinu i pravo. Kako bi inače i mogao misliti?

* * *

Rana je Joakine Dehant zacijelila isto tako brzo, kao što je i nestalo raka Konstancije Piquet.

Dogagjaj je dapače još čudnovatiji, ako uopće može što čudnovatije biti. To nadilazi sve, što čovjek može samo pomisliti!

Joakina bijaše došla u Lurd sa Liège-škim hodočašćem.

Imala je ranu, koja je truhnula. Bila je ta rana duga trideset i dva centimetra, a široka petnaest.

Protezala se od koljena do članka i prodirala sve do kosti. Bila je već razorila žile i mišice.

Noga bijaše zavinuta unutra, a koljeno ukočeno.

Strahovita se ta bolest bijaše pojavila iza kolere, za kojom je slijedio tif, a bolesnica je trpjela od nje već dvanaest godina.

Čitav joj tjelesni ustroj bijaše poremećen. Ova djevojka od dvadeset i devet godina nije težila nego dvadeset i sedam kila.

Za putovanja je morala promijeniti zavoje u Paray-u i u Agen-u, i to naočigled cijeloga naroda. Bilo je to previjanje skopčano s boli.

Bijaše to g. 1878.

Dne 13. rujna dogje u *piscinu* već u četiri sata ujutro.

Gospodična Leona Dorval, koja ju je bila tamo dopratila, pomogla joj je svući se. Ali kad je vidjela, u kakom se užasnome stanju nalazila bolesnica, reče joj:

«Joakino, ja ne ću nigda privoljeti, da vas zaronim u vodu takvu, kakva ste. To bi bila neoprostiva preuzetnost!»

— Leono — odgovori joj siromašna bolesnica — ja preuzimljem svu odgovornost. Posadite me samo na zemlju, ja ću već sama saći u *piscinu*.

— Nè, Joakino, vi ćete umrijeti!

Joakina nastavi svom silom moliti. Valjalo je popustiti.

Bolesnica se dakle okupa, ali uzalud.

«Siromašna moja Joakino!» reče joj njezina prijateljica. «Vi ste imali toliko pouzdanje, pa ipak nijeste ozdravili.»

— Nè, ali što zato, Leono? Opet ću doći.»

I zbilja se povrati u devet sati.

Ljudî, što su se kupali, bijaše malo. Zato ona osta dugo u vodi. Ali nije bila skinula zavoja, koji joj obavijahu bolesnu nogu.

Iza kako je izašla iz čudotvorne vode, Leona joj se slučajno dotaknu noge, dok ju je oblačila. Joakina ne ćutje nikakve boli.

To joj se čudnovato činilo. Zato zamoli svoju prijateljicu, da je jače pritisne. Pa kako još nije ništa ćutjela, htjede Leona da se osvjedoči, što je s ranom.

Odmota zavoje, koji su ranu pokrivali, i odmah uskliknu:

«Joakino! tû nema ništa više, vi ste iscijeljeni!»

Samo je crvena pjega pokazivala mjesto, gdje je bila rana.

Sad i Joakina pogleda na to mjesto te sva vesela uskliknu — kako to ona sama pripovijeda —:

«Živjela naša Gospa Lurdska! Vidite, kako ona to lijepo umije! Ne samo, da mi je opet stavila na nogu novu kožu, nego mi je još zamijenila meso i list.»

Leona htjede vikati svima hodočasnicima: *čudo!* Joakina, koja je bila još tužna sbog ostatka svojih bolova, zaustavi ovo prenaglo oduševljenje.

Ipak se podveče bijaše glas o tome raznio.

— Je li istina, da nemate više rane? — zapita je g. župnik Haltinnes-ki.

— Jest, istina je — odgovori ona. — Ja nemam više rane na svojoj nozi, kao što je ni vi nemate na svojoj ruci.

Potom je kao u slavlju otpratiše do svratišta, u kome je stanovala. Dvadeset, trideset do pedeset osoba zamoliše je, da bi vidjele na svoje oči čudo.

Ugjoše s njom skupa u sobu. Bijaše tamo vidjeti u jednome kutu komadića truhloga mesa, što ga je bila izvadila iz rane isto jutro.

Otkrije svoju nogu, onu nogu, koja je bila «u pravome smislu riječi truhla», kako je to sama odlučno govorila.

Bolesti je nestalo. Zacijeljenje se pokazalo čisto, čitavo, potpuno. Uzbugjenje očevidaca bijaše postiglo svoj vrhunac.

Sjutradan na večer bijače Joakina Dehant u *piscini*, kad joj žestoka bôl potrese svim njezinim udovima. Činilo, se, da joj sve kosti pucaju.

U isti čas opazi ona, kao i njezina drugarica, gdje joj se iskrivljena noga ispravlja, kao kazalo, koje se vrti na uri, kako su se same izrazile.

Noga, složena na dvoje, raspruži se, mišice se rastegnuše, a koljeno, došavši na mjesto, zadobi opet svoj naravni oblik.

Megjutim se kuk pomaknuo, a to joj je prouzrokovalo neopisivu bol.

Joakina se onesvjesnu i pade. Leona je mislila, da će umrijeti.

Ali poslije nekoliko vremena dogje opet k sebi i otvori oči. Sve je bilo u redu. Svake je boli bilo nestalo, a ono tijelo, koje je tako dugo bilo iskrivljeno, izgledalo je upravno i okretno.

Sve se tiskalo oko nje. Narod ju je pratio k Špilji, kamo je išla odložiti svoje štake, kojih nije više trebala.

Sat kasnije pratila je veliku procesiju (1) kao i svi ostali hodočasnici. Pa premda je otišla sa zad-

(1) Ta procesija, takozvana *la procession aux flambeaux*, procesija sa bakljama, jer svaki učesnik ima u ruci svijeću, počinje na večer u suton. Zovemo je velika procesija za razliku od male procesije, koja je u 4 sata popodne i na kojoj se nosi presv. oltarski Sakramenat, kojim se daje blagoslov svakomu pojedinomu bolesniku. (Op. prev.)

njim redovima, ipak je došla skoro najprva na kraj puta, koji vijuga u zavojima na izbočini gore.

Pet dana kasnije bila je u Namur-u i prikazala se svome liječniku dru G. Froidbise-u.

Ovaj joj bijaše pri odlasku izdao slijedeću svjedodžbu:

«Ja potpisani, Gustav Froidbise, doktor medicine, i t. d., u Ohey-u, pokrajini Namur-skoj u Belgiji, izjavljujem, da sam pregledao gdičnu Joakinu Dehant, staru dvadeset i devet godina, rogjenu u Wanfercée-Baulet-u, nastanjenu u Gesves-u, i da sam pronašao ovo:

«1. Uganuće zgloba desnoga kuka.

«2. Trajno zgrčenje postraničnih goljeničnih mišica dônje okrajine toliko, da je proizvelo akcidentalnu uvinutost noge.

3. Čir, koji je pokrivao dvije trećine desne noge sa izvanjske strane.

«Da to potvrdim, dao sam ovu izjavu.

«Ohey, 6. rujna 1878.

«Dr. *G. Froidbise.*»

Eto kako je glasila svjedodžba, kad je Joakina otputovala u Lurd!

Evo opet svjedodžbe, koju je izdao isti liječnik u dan, kad se povratila iz Lurda i koja bi priložena k pregjašnjoj:

«Ja potpisani, doktor medicine, i t. d. u Ohey-u, pokrajini Namur-skoj, u Belgiji, izjavljujem, da sam pregledao gdičnu Joakinu Dehant, staru dvadeset i devet godina, rogjenu u Wanfercée-Baulet-u i nastanjenu u Gesves-u, *i konstatovao, da je ozljedâ, spomenutih u ovdje priloženoj svjedodžbi, posvema nestalo.* Jednostavna crvena pjega pokazuje mjesto, gdje je bio čir.»

«Gesves, 19. rujna 1878.

«Dr. *G. Froidbise.*»

Bez dvojbe da će svakomu ova kratka i jezgrovita izjava biti i te kako jasna!

Ona jednostavno potvrgjuje u dva retka neprijepornu zbiljnost nečuvena dogagjaja, koji prevraća sve naravne zakone.

Razumije se, da je dr. Vergez, odlični profesor Montpellier-skoga sveučilista, proglasio «ovo čudo nepobitnim».

«Nenadano ozdravljenje rane — govorio je slavni profesor — ili bolje rekavši ozdravljenje velikoga i staroga čira na vrlo poremećenome tjelesnome ustroju i namještenje uganutoga kuka samo od sebe jesu činjenice, koje se ne mogu nikako naravno protumačiti. Ljetopisi liječnički ne poznaju a i ne će nikad poznavati sličnih slučajeva.»

Ozdravljenje je bilo tako temeljito, tako korjenito, i tako je potpuno uništilo svaku klicu bolesti, da se je tjelesni ustroj odmah iza toga razvio izvanrednim načinom.

Vidjeli smo, da Joakina u Lurdu nije težila, osim dvadeset i sedam kila.

«Dandanas — pisala je nekoliko godina kasnije, — ja važim šezdeset i pet kila i vazda od onoga časa uživam najbolje zdravlje.» (1)

O vi, koji čitate ove retke i kojih ja bez dvojbe ne ću nigda poznavati, — ako možda pripadate onima, koji ne vjeruju u čudesa, sjećajte se katkada Joakine Dehant!

Ni njezino ozdravljenje, ni posebne okolnosti, koje su ga pratile, ne mogu u čovjeku pobuditi sumnje.

Ali ako ipak o tom sumnjate, dajte vi sami povedite istragu, dok još svjedoci živu. Pa kad dogagjaj svestrano i temeljito istražite, odbacite svaku predsudu, pogledajte mu otvoreno u lice i pitajte se:

(1) *Annales de N.-D. de Lourdes*, t. XI. p. 223. et suiv.

«Da li takova šta može proizvesti sama narav, djelujući po svojim zakonima?»

Pustite onda, neka vam vaša savjest odgovori pa činite ono, što vam ona kaže.

* * *

Katarina Lapeyre. — «Rakrana se nikako ne može izliječiti.»

Te će riječi ostati istinite usprkos svakoga napretka modernih znanosti.

Liječnička nam znanost ne podaje ni jedan jedini primjer ozdravljenja te trašne bolesti, koja ima svoj korijen u samome tjelesnom ustroju i koja se polagano, ali neprestance razvija.

Ljetopisi nam Lurdski uza sve to bilježe više ozdravljenja te užašne bolesti.

Ovdje navodimo ozdravljenje Katarine Lapeyre, rogjene u Toulouse-i, ulici sv. Ane br. 2.

Ona je imala rakranu na jeziku.

Dr. Boutet izjavi u svjedodžbi, koju je izdao dne 13. lipnja g. 1887., da se ozdravljenje može postići samo operacijom.

I zbilja operacija bi poduzeta.

Isti je liječnik izjavio, da je operacija sjajno uspjela, ali pridoda, da se boji, da će se bolest opet povratiti.

I u istinu se povrati tri mjeseca kasnije. Kraste su bile pokrile čitavu jednu stranu jezika. Jadna je Katarina govorila sada vrlo nerazumljivo.

Hranu je gutala kroz jednu cijev. Grlo joj je bilo zatvoreno. Bili su joj izvadili sve zube, da joj ne vrijegjaju strašne rane. Sile su je posvema ostavile. Bila je blijeda kao vosak; više mrtva, nego živa.

Liječnik htjede poduzeti po drugiput operaciju, nu ona ne htjede na to pristati. Domala ostavi bol-

nicu Hotel-Dieu-a, kamo se bila zaklonila preporukom župnika sv. Stjepana.

U mjesecu smo lipnju .... Po cijeloj se Francuskoj popisuju bolesnici, koji će besplatno otputovati u Lurd, da ištu pomoći u Djevice, kad im već ni na jedan način ne može pomoći ljudska vještina.

I bijedna Katarina moli, da bi je ubrojili megju ostale bolesnike. Molba joj nije uslišana, osobito stoga, što je prije, naime g. 1887., bila u Djevičinu Gradu, kad je već imala rakranu.

Onda si je uzalud jadnica prala lice; Djevica ne htjede baciti svoga milostivoga pogleda na nju.

A sad, kad misli da će je premila Marija ozdraviti, ljudi ne će da je povedu na mjesto, gdje se ona nada, da će zadobiti ozdravljenje!

Bilo joj je da očaja .... Nebo regbi ne će da čuje njezinih uzdisaja i suza, a ljudi eto oklijevaju, da joj ispune posljednju želju!

«Ne žalostite se — govorahu joj gospogje de Raquemaurel, de Bourdés i njezina vjerna prijateljica Lacroix — ne žalostite se, vi ćete učiniti devetnicu sa drugim hodočasnicima i mi ćemo moliti za vas, tà Presveta vas Djevica Marija može i ovdje ozdraviti!»

Na te se i slične riječi ipak nekako umiri, te započe devetnicu u čast Djevice Lurdske. Svaki se dan prala blagoslovljenom Lurdskom vodom.

Pa gle! Posljednji dan devetnice Katarina ućuti znatnu nenadanu polakšicu, rak se umanji — nestane ga. Grlo se otvorilo, ona lako govori i jede. Nestalo je glavobolje, od koje je uslijed gnjiloće jezika silno trpjela.

Katarinu su Lapeyre fotografirali prije nego su joj učinili operaciju. Ona je tu fotografiju donijela sa sobom u Lurd g. 1897., i pokazala ju je liječničkom uredu.

Slika točno predočuje žalosno stanje, u kojemu se nesretnica nalazila. Tu se vidi, kakva je ona bila prije ozdravljenja.

Pošto ovo ozdravljenje nije bilo objelodanjeno, dr. Boissarie, predsjednik liječničkog ureda, otputova u Toulouse-u i tamo povede istragu.

Stotinu mu je vjerodostojnih svjedoka potvrdilo sve, što smo dosada ispripovjedili.

O ozdravljenju kao ni o bolesti ne može biti nikake sumnje.

Doktor je Boissarie s najvećom strogošću i tačnošću poveo istragu u istoj sobi, gdje je bolesnica ozdravila i u istome mjestu, gdje je ona cijeli svoj život javno provodila.

Gospogju Lapeyre poznaje i ljubi cijelo susjedstvo: svi su s velikom žalosti pratili razvitak njezine bolesti, osobito su tjeskobno očekivali svršetak operacije, koja, kako smo vidjeli, nije nego za tri mjeseca zaustavila razvitak raka, koji se zatim opet pojavio. — Najedanput je vidješe zdravu zdravcatu. Tu ne može biti prijevare. Stotinu je osoba različite dobi i staleža potvrdilo ovo ozdravljenje.

Katarininu dušu napunjaju samo dvije uspomene: užasna bolest i čudesno ozdravljenje. Ona gori od ljubavi i zahvalnosti k Neokaljanoj Djevici, a kad se radi o Njezinoj časti i slavi, onda je ona živa vatra.

Ništa je na ovome svijetu ne može uznemiriti. Ona živi od ljubavi i zahvalnosti.

Čovjek ne zna, čemu da se više divi: ili nenadanom i časovitom ozdravljenju ili onoj sretnoj ženi, koju Neporočna Djevica ozdravi, ne u *piscini* ili na prolasku sv. Sakramenta izmegju mnoštva, čije molitve silom prodiru nebesa, — nego u siromašnoj njezinoj sobici, i to onda, kad su je bili zapustili liječnici, dapače i sami njezini prijatelji, koji je ne htje-

doše povesti u Lurd, da ne zauzme mjesta drugomu bolesniku, spram kojega će se možda milostivija pokazati Bl. Djevica.

Prije rekoh, da Katarina živi od ljubavi i zahvalnosti.

I pravo je! Tà presveta joj je Djevica učinila ono, što znanost ni umijeće ne mogoše učiniti.

Ona — kako je gospogja Lacroix izjavila dru Boissarie-u — radi od jutra do mraka, da zasluži tri franka, od čega 12 novčića stavlja na stranu, samo da uzmogne svake godine poći do Masabjelske hridi, da tako iskaže svoju žarku zahvalnost Neokaljanoj Mariji.

Tamo k posvećenoj Pećini tu sretnu ozdravljenicu vuče svake godine ljubav i zahvalnost....

Tamo na mjestu Djevičinih Prikazanja ona sada zdrava i vesela s onim hiljadama hodočasnikâ s najvećim oduševljenjem pjeva onu poznatu: Zdravo, zdravo, zdravo Marijo!....

Tamo, gdje Gava svojim tajinstvenim romonom pjeva neprestance Neporočnoj Majci pjesmu ljubavi i zahvalnosti, prenaša se duhom plemenita Katarina, koja će na vijeke ostati živim svjedokom moći i milosrgja Djevičina.....

* * *

Udovica Pécantet iz Bagnères-a. — Ova je siromašna udovica radi teških bolesti morala ostati više godina u krevetu.

Napokon joj bolest popusti; ona se digne na oko zdrava.

Ali to ne bijaše zdravlje, nego više nekaka stanka, samo da uzmogne podnositi drugu bolest, mnogo težu i strašniju.

Pa doista ne progje dugo, a ona opet oboli uslijed raka, koji se bijaše pojavio na usnama, te se dan na dan povećavao, dok nije obuhvatio čitavu dônju stranu.

Bolesnicu je bilo strašno vidjeti.

Udovica je Pécantet stanovala u ulici «Langue di Bagnères» br. 59. Imala je sirota četvero dječice.

Treće se je dijete pripravljalo, da po prviput primi Spasitelja u svoje tijelo.

Svakiput, kad bi njegova bolesna majka pomislila na taj dan, koji je naskoro imao osvanuti, njezino bi se srce kao nježne majke napunilo žalosti...

Znala je, da njezin sin ne će očutjeti sve ljepote i veselja toga velebnoga dana, pošto u onaj presretni trenutak, kad bude primio premilostivoga Isusa u svoja prsa, ne će vidjeti kod sebe svoje majke. Ona je vrlo dobro znala, da ne će moći dopratiti svoga ljubljenoga sina na Gozbu, koju mu je ljubav njegova Otkupitelja pripravila.

Osjeća, da je posvema oslabila. Snage joj danomice nestaje. Vrijedni je i učeni dr. Lafforgue njeguje s najvećom pomnjom i skrbi već punih osam mjeseci.

Svaki je ipak njegov napor bezuspješan.

Rak se neprestance razvija. Bolesnica se sama sebe već stidi, ćuti smrad, što iz nje izlazi. Pokrije si gnjusnu ranu rupcem, da drugi ne vide strašne rane, koja ju je nagrdila. Bolest je dakle na vrhuncu.

U to joj sinu sretna misao.

«Pošto mi ne pomažu svi lijekovi i nastojanja liječnička, učinit ću — reče — devetnicu i otići ću u Lurd.»

Četiri je dana sakupljala svoje sinove na molitvu. Četvrti dan otputova sama bez pomoći i novca, jedino je imala kao preporuku jedno pismo za bolnicu Saint-Frai.

Stigavši u Lurd sva shrvana i na pola mrtva, imala je samo jednu misao: da otigje do Špilje; jednu jedinu želju: da se opere u *piscini*; samo je tada jednu potrebu ćutjela, da se naime može pomoliti moćnoj Kraljici.

Hodeći k *piscinama* od slabine više puta pade. Sestrice su je odvraćale, da ne ide tamo, jer su se i onako sad nà morale zatvoriti piscine.

Nu ona ne presta moliti i napokon evo je kod čudotvornoga vrutka.

Bilo je kasno. *Piscine* su se zatvarale. Što će sada? — Ništa nego otkrije i pokaže svoju gnjusnu ranu, kao dokaz, da ima pravo da se okupa. Sestra čuvarica na pogled smradne rane uzmakne, uzdrhta, problijedi, zatim se nadvlada, pak, da ne ražalosti bolesnice, opere joj ranu, ali joj ne dozvoli, da se okupa, videći je sasvim oslabljenu.

Ozdravljenje nije odmah uslijedilo.

Bolesnica je svaki dan, dok je trajala devetnica, dolazila u *piscine,* te si prala ranu uvijek s istom vjerom i pouzdanjem.

I njezina je vjera bila nagragjena. Svršetkom devetnice bolesne otekline bijaše nestalo, usnice zadobile svoj naravni oblik, koža poprimila svoju običnu boju.

Tko sretniji od nje? — Sestrice su je zadržavale, da ostane još u Lurdu, ali je ona žarko željela, da se što prije povrati k svojoj djeci.

Kad se povratila u Bagnères, djeca su joj od velikoga ganuća plakala, kad su je vidjela zdravu. Nitko se nije osjećao sretnijima od njih.

Ta siromašna, ali plemenita obitelj nije živjela za više dana nego od suzâ, ali suzâ, koje bijahu izraz nutarnjega veselja i zadovoljstva. Vidjeli su, da im je najmiliji na tome svijetu zdrav. To ih je uznosilo. Videći svoju majku zdravu, hvalili su Majku

James Tombridge.

Rane su se nalazile na jednoj i drugoj strani vrata. Ozdravljen dne 20. kolovoza 1878. u piscini. (Vidi stranu 138).

Stvoritelja svoga, koja im je njihovu tjelesnu majku povratila zdravu.

Nu ne prođje nekoliko dana, a siromašna udovica ućuti, da joj se bolest vraća. Ona je to smatrala kao opomenu; razumjela je, da nije dala nebu dosta vremena, te izvrši potpuno svoj posao. Zato otputova po drugiput u Lurd, gdje proboravi nekoliko dana podvostručivši svoje molitve i vjeru.

S ovoga se putovanja povrati *posvema* zdrava.

Bolest se više *nikad* nije povratila.

Liječnik Lafforgue, koji je dugo vremena liječio bolesnicu, fotografirao ju je, prije nego je otputovala u Lurd. Slika jasno prikazuje, kakvo je bilo lice gospođje Pécantet.

Isti liječnik g. 1895., dne 17. svibnja, izda svjedodžbu, u kojoj jamči za ozdravljenje bolesnice, kojoj nije koristio nikakav njegov lijek. Ističe, kako je nestalo u nekoliko dana bolesti, i to samo jednostavnim pranjem mrzle vode.

Uvjeren sam, da nijednomu čitatelju ne će pasti na pamet, da to ozdravljenje pripiše moći mrzle vode.

Svagdanje nas iskustvo uči, da mrzla voda ne tvori takvih čudesa.

Gospođja je Pécantet potpuno ozdravila. To je potvrdio i dr. Gandy iz Bagnères-a u svjedodžbi od 13. lipnja g. 1895.

Sad je bez ikakve poteškoće vršila svoje svagdanje poslove.

Kad je osvanuo dan, u kojem joj je ljubljeni sin imao primiti prvu sv. Pričest, ona je dakako prisutna bila tomu dirljivome prizoru.

Ne da se opisati, što je sve taj dan osjećala.

Njezin je sin u tome vidio veliko milosrđje i dobrotu moćne Djevice Lurdske. On je odsada imao postati pravi apoštol Bezgrješne Djevice.

Nije on sâm, kojemu je presveta Djevica pokazala svoje milosrgje, povrativši mu zdravu majku. Ima ih na hiljade, kojima je Lurdska Majka Božja udijelila kaku milost. On će se svima tima pridružiti, te sav svoj život hvaliti i slaviti predragu Majku nebesku, koja mu je spasila majku tjelesnu . . .

* * *

Završimo brzo ovaj svakako jako nepotpuni pregled o raznim ljudskim bolestima, kojih je nestalo na čudesnim obalama Gave.

Rekli smo prije, da je zaštita Neokaljane Djevice podijelila *slijepima* vid, a *nijemima* govor.

Navedimo jedan ili dva primjera izmegju tolikih drugih.

Franjo Vion-Dury bijaše oslijepio prije sedam godina.

«Ja potpisani, doktor medicine, i t. d. — pisao je odlični Lyonski liječnik za oči, dr. Dor — izjavljujem, da Franjo Vion-Dury, otpušteni vojnik iz Lalleyriat-a, kantona Nantua-skoga (Ain), boluje na odluštenju dviju mrežnica. Pa premda mu se mrežnica na lijevom oku opet prilijepila, ipak ovo oko ne razlikuje dana od noći. S desnim okom g. Vion-Dury jedva broji prste u daljini 0^{m} 30 od oka. On je dakle sasvim nesposoban za ikaki rad i mora se smatrati kao *potpuno slijep* na oba oka, budući da je njegova bolest posvema neizlječiva.»

«Lyon, 11. rujna 1884.

«*Dr. Dor.*»

Vion-Dury bijaše zadobio ovu bolest u službi. Zato mu bi dne 11. srpnja 1884. doznačena godišnja potpora od šest stotina franaka. Kasnije g. 1890. bi primljen u bolnicu Confort-sku, blizu Bellegarde-a.

Petnaest je dana već bilo, otkako je stupio u bolnicu, kad dne 2. kolovoza na savjet redovnica odluči da moli Boga za vid, ovo neprocjenjivo dobro, kojega mu ljudi nijesu bili kadri da povrate.

Ali je mislio, da je nevrijedan tako velike milosti.

Sestra Marta bila je postavila na njegov stôl bočicu Lurdske vode.

Bio je sâm i već u svojoj postelji. Nikako mu se nije dalo da samo tako traži osobite pomoći s neba.

«Ajde ti kukavico!» reče si najedanput . . . «Vrag ne će biti navijek tvoj gospodar!»

Izvadi dakle čep i zamoli srećnoga Chanel-a, svoga zemljaka, da moli za njega u presvete Djevice čudesnu milost, koju se on nije usudio izravno sâm moliti.

«Tada», pripovijeda on, «zamočih do tri puta kažiprst desne ruke u Lurdsku vodu i svaki puta ovlažih njome letimice svoja dva oka.

«Treći puta osjetih strašnu bôl, kao da bi mi tko zabô nož u obadva oka.»

«Ama sestra se prevarila! Ona mi je dala amonijaka (nišadora).

«Da se osvjedočim o tome, prinesoh bočicu k svojim usnama. Tek što su se dotaknule vode, kad mi se *najedanput, u koliko pukne puška, povrati očinji vid.*

«Raspoznavao sâm zavjese, prozore i druge stvari.

«Šimune, Šimune, ja vidim!» — Tako se zvao moj najbliži susjed. — «Hajdete brzo po sestre!»

«Neki drugi, koji ne bijaše još u postelji, približi mi se:

«Ako vidite, recite mi, kako sam odjeven.»

— Vi imate pletenu košulju, ovratnik i šešir.

— Tà zbilja on vidi!

«Zatim otrča da obavijesti o tomu sestre. Ove odmah dogjoše.

«Megjutim ja bijah ustao.

«Sestre me nagjoše naslonjena na krevet. Držao sam upravo u ruci bočicu Lurdske vode i govorio:

«Je li to moguće! Je li to vjerojatno!.... Ah! Bože moj, Bože moj! O presveta Djevice, moja dobra Majko, kako si dobra!»

«Po glasu sam poznavao svaku od prisutnih osoba. Rekoh napose sestri Gabrijeli:

«Oh! kako ste vi odjeveni! Vi imate bijeli veo kao redovnice, koje sam vidio u Dijon-u....»

«A to ste vi, draga sestro Marta. Po vašemu sam hodu mislio, da ste mlagja.»

«Od toga vremena, *ja vidim, kao da sam mladić od dvadeset godina.*»

Tri godine kasnije, dne 1. svibnja 1893., obdržavala je *Udruga Francuskih očnih liječnika* svoju sjednicu u Parizu. Na sjednici je govorio i dr. Dor.

Spomenuo je bolest Vion-Dury-a, ono dvostruko odluštenje mrežnice, koje «je — kaže on — bilo konstatovano od mnogih stručnjaka i koje se nije moglo nikako izliječiti.» Još pridoda:

«Vion-Dury ostao je sedam godina i pô u tome stanju. Zatim je bez posebnoga liječenja, prigodom jednoga putovanja u Lurd (1), zadobio opet, može se reći, naravni vid.

«Na desno oko potpuno vidi, a lijevo oko ima oštrinu vida jedne trećine namjesto $^1/_{200}$.

«To je jedini dosada poznati slučaj, dokle je ozdravljenje doprlo poslije tako dugoga vremena.»

(1) Poslije nekoliko godina je pamćenje prevarilo doktora glede ove okolnosti. Bolesnik je, kao što smo vidjeli, ozdravio, a da nije ostavio bolnice, u kojoj je boravio.

Doktor zaključi pred skupštinom, da u buduće ne bi više izjavljivao, «da je vrlo staro odluštenje neizlječivo. Kad je Vion-Dury ozdravio — reče on — mogu i drugi ozdraviti.»

— Dakako da mogu — trebalo bi mu odgovoriti — ali samo na onaj isti način, naime čudom Božjim, budući da nijedan drugi nije nigda bio uspješan.

Dr. Dor je protestant. Njegovo svjedočanstvo dobiva time samo veću vrijednost i važnost.

Ali nije tû dosta istaknuti samo jednostavno ozdravljenje neizlječive bolesti, kao što je isti liječnik učinio; treba takogjer istaknuti časovitost ozdravljenja.

Ono je bilo strjelovito, kao hitac iz puške, kako se zgodno izrazio sâm Vion-Dury.

A to se nigda ne će moći naravno rastumačiti, pa ni kad bi se u budućnosti pronašao kaki nepredvigjeni način liječenja, koji bi bio kadar malo po malo izliječiti odluštenje mrežnice, staro sedam do osam godina, dosljedno previše staro, a da se dandanas ne smatra kao stalno i neizlječivo.

Vion-Dury je zadobio opet vid bez ikakvoga lijeka, i to u manje vremena, nego što ga se hoće, da to izrazimo. A to narav nije nigda učinila, niti će kad učiniti! Jer na taj način narav ne iscjeljuje. Njoj se uvijek hoće vremena. (1)

* * *

Evo tû imamo pred očima jednu *gluhonijemu* od rogjenja, Aureliju Bruneau iz Chabris-a (Indre).

Kad je imala dvadeset godina, ulijevala je tri dana po nekoliko kapi Lurdske vode u svoje uho i zadobila je u tren oka sluh (11. listopada 1872.), a sa sluhom i dar govora.

(1) Što se tiče ove posljednje primjedbe, vidi malo dalje, što se o tomu kaže u *dva različita načina ozdravljenja* i u *Dodatku* br. 15.

Nije joj drugo trebalo, nego da nauči govoriti; jer se jezici ne nagagjaju, oni se uče.

Liječnik njezine obitelji, dr. de la Mardelle, pregledao ju je poslije ozdravljenja i napisao:

«Već od malenih nogu pokazivala je ova djevojka, koja je bila povjerena našoj skrbi, stalne znakove *gluhonijemosti* od rogjenja ... Dne 11. prošloga listopada, nakon povratka jednoga hodočašća iz Lurda .... zadobila je ona najedanput sluh .... Ozdravljenje je stalno i neprijeporno. *Gluhonijema čuje i govori.*» (1)

* * *

Pet godina kasnije dogodilo se isto čudo u Lurdu samome. Ozdravila je jedna djevojčica od sedam godina, koja je bila gluhonijema od rogjenja. Zvala se Roza Evrard. Bila je iz Wanlin-a u Belgiji.

Već godinu dana prije bijaše otac Rozin učinio zavjet, da će povesti svoju kćercu u Lurd, čim bude sakupio potrebiti novac za tako dugi put.

Megjutim je povede sa sobom u hodočašću k Špiljama Naše Gospe Lurdske u selu Conjoux (čit. Konžù).

Ulazeći u Špilju uskliknu djevojčica: «Moj Bože!»

Od toga je doba Roza pomalo čula i izgovarala nekoje nerazumljive riječi.

U Lurdu dne 28. kolovoza 1897. njezin se jezik najedanput razriješi.

Djevojčica je dapače tako dobro govorila, da je predsjednik ureda za pretraživanja sumnjao o njezinoj prošloj bolesti, usprkos svjedočanstvu oca joj i velečasnoga župnika.

Neki mladi Belgijski liječnik, koji bijaše tu prisutan, veoma se zanimao za taj čudesni dogagjaj.

(1) Vidi u *Dodatku* pod br. 9. u cijelosti dvije svjedodžbe dra de la Mardelle.

Dr. Boissarie ga zamoli, da povede o tome dogjaju temeljitu istragu u svojoj domovini i da mu pošalje o tome rezultate.

Odgovor dogje brzo, budući da se dr. Delforge bio svom dušom latio posla, koji je bio preuzeo na se.

Već dne 13. slijedećega rujna pisao je g. Haversin, župnik Wanlin-ski:

«G. dr. Delforge ... vodio je istragu skupa sa gg. dr. Lurquin-om, liječnikom kraljevske kuće u Houyet-u, i Vincent-om, tajnikom društva Dinant.

«Dvadeset i pet je svjedoka dragovoljno potvrdilo *pod zakletvu*, da se Roza Evrard rodila gluha i nijema, pa da sve do šeste godine nije sasvim ništa čula niti dala od sebe kakvoga glasa. Istom pošto je njezin otac učinio zavjet, da će povesti svoju kćercu s hodočašćem u Lurd, činilo se, da čuje i izgovara nekoje riječi, kao: *Moj Bože, tata, mama.*

«U Lurdu pak, kad se okupala u *piscini*, nestalo je potpuno ove dvostruke bolesti.

«Otkako se dne 30. prošloga kolovoza povratila iz Lurda, ona govori i čuje vrlo dobro.»

Sam dr. Delforge poslavši rezultat istrage pisao je:

«Sjednica je bila javna pa ipak nitko nije došao reći, da djevojčica nije bila gluha i nijema.»

Svojedobno bijahu pozvani liječnici, da to posvjedoče.

Navedimo slijedeće izjave, koje su odlučne:

«Ja potpisani, J. Lurquin, doktor medicine u Houyet-u, potvrgjujem, da sam vidio i pregledao djevojčicu Rozu Evrard iz Wanlin-a *dan prije njenog odlaska u Lurd* i da sam konstatovao, da je djevojčica mogla samo mucati nekoje riječi (tata i t. d.). Ujedno potvrgjujem, da sam opet pregledao djevojčicu *poslije njenog povratka* iz Lurda i konstatovao,

da je vrlo znatna, dapače *čudovita* poboljšica nastupila u njezinu stanju. Ona dakle govori vrlo razgovijetno i izgovara sasvim jasno riječi. Ipak ne može da izgovori nekojih suglasnika, kao T i R.

«Izdano u Wanlin-u, dne 12. rujna 1897.

«*Dr. Lurquin.*»

Ovako je zaključivao sa svoje strane dr. Delvaux jednu svjedodžbu, koju je izdao dne 10. rujna iste godine:

«Prema tome ja mogu tvrditi, da Roza Evrard nije više ni gluha ni nijema.»

Napokon bi pozvan i dr. Ljudevit Rutten, specijalista za ušne bolesti u bolnicama Châtelet-a i Namur-a, da pregleda djevojčicu.

U svojoj svjedodžbi, izdanoj u Namur-u, dne 27. listopada 1897., pisao je isti liječnik ovako:

«Malena Roza Evrard .... čuje danas i razumije sve, što joj se kaže, a što više, ona sada govori, kao osoba, koja je vješta govoru.

«Pogrješke u izgovaranju, koje se kod nje opažaju, jesu neznatne i često se nalaze kod djece iste dobi.»

Učeni je liječnik ovako zaključio:

«Ja mogu potvrditi, skupa sa svojim kolegom, doktorom Delvaux-om, načelnikom u Rochefort-u, da Roza Evrard nije više *ni gluha ni nijema,* da je naučila sasvim dobro govoriti, i to tako brzo, *te se može reći časovito.*»

Eto nam tû pred očima — svatko će sigurno priznati — dogagjaja prvoga reda i znanstveno dokazana! I zato nije moguće nijekati mu istinitost, isto tako kao što mu ne može čovjek zatajiti neobični i vanredni značaj, i da odlučno kažemo — čudesni.

Djevojčica zadobi najedanput sluh i nauči skoro tako brzo govoriti, da je «ta nauka» izgledala kod nje kao časovita. To su zaista činjenice, koje razoružavaju sigurnost onih, koji ne će da priznaju čuda.

* * *

Znam dobro, da nekoji, ne mogući nikako pobiti ozdravljenjâ, kojima je Lurd pozorištem, nastoje na svaki mogući način da ih, ma kako bilo, naravno protumače, samo da ne budu prisiljeni priznati utjecaja nebeskoga.

Što smo dosada pripovijedali, dostaje bez dvojbe za najveći broj ljudi, da jasno uvide, da je na naravni način nemoguće protumačiti dogagjajâ.

Možda ipak ne će biti suvišno, da proučimo u bitnosti ove različite načine, kojima su sve mislili protumačiti čudesne dogagjaje.

Tako ćemo bolje uvidjeti, kako svi ti načini ne mogu nikako da zadovolje uma, koji iskreno teži za istinom.

II.

TUMAČENJE DOGAGJAJA.

Uopće se može sa sigurnošću ustvrditi, da se svako tumačenje čudesnih ozdravljenja Lurdskih, koje isključuje čudo, mora razbiti o tri nepobitne činjenice, kao o tri kamenite klisure. Te su činjenice:

1) *izvanredni broj* ovih ozdravljenja, a to se ne može nikako pripisati kakvome slijepome i srećnome slučaju;

2) *sama narav ozdravljenjâ,* koja često nadilazi moć stvorenih sila;

3) *način,* kojim se često zbivaju, n. pr. njihova trenutačnost, čega narav ne poznaje.

Svaka je od ovih činjenica kadra da probudi vjeru u vrhunaravnu moć. Kad se sve tri skupa združe, tvore divnu svjetlost, jasnu kao dan, to jest — očevidnost. Duh, koji iskreno traži istinu, ne može se nikako oteti tome svijetlu, razumije se, ako ujedno pozorno prati svu stvar.

Nekoji se protivnici čuda u ostalom puno ne ustručavaju priznati svoju zabunu.

«Priznajem — pisao je kao zaključak dr. Diday u svome pamfletu (pogrdni spis) proti Lurdskim dogagjajima — priznajem, i nije mi to teško opetovati, da su ozdravljenja, koja pripovijeda g. Lassere, čudna, neobična, da nadmašuju i te kako sve ono, što mi liječnici običajemo opažati, a još mnogo više ono, što običajemo postizavati.

«Sigurno imaju tamo čemu da se čude i najizobraženiji gledaoci, priznajem to otvoreno. I te kako dobro pojmim zadivljenje svjedoka, zahvalnost sretnih ozdravljenika.» (1)

Dr. Diday je tako govorio, kao što vidimo, o prvim ozdravljenjima, što su se dogodila odmah poslije vigjenja Bernardičinih.

Što bi bio istom rekao, kad bi poznavao ona ozdravljenja, koja su se odonda dogodila, a koja puno katkada nadmašuju prvašnja važnošću, a neizmjerno brojem?

Bez dvojbe bi uvidio — kao što se u ostalom čini, da je to uvidio posljednjih godina svoga života (2) — da je to kud i kamo teže protumačiti, nego što je u prvi mah mislio.

(1) Vidi Boissarie, *Lourdes,* pages 99-100.
(2) Vidi sprijeda str. 81.

Na koji su dakle sve način kušali protivnici čuda protumačiti ozdravljenja?

Što su odgovarali i što odgovaraju mnoštvu onih, koji govore:

«Ako ne ćete, da u ozdravljenjima gledamo prst Božji, pokažite nam kaki naravni uzrok, koji bi nam stvar riješio i tako nas udovoljio, uzrok, koji bi bio kadar izvesti ono, što mi držimo za čudo.»

Oni se sami ne slažu u svojim odgovorima i već različitost ovih tumačenja bila bi možda dosta, da se uvjerimo, kako se tim putem čudesni dogagjaji ne mogu protumačiti.

Bilo što mu drago, istražujmo sad ove razne načine tumačenja, jedan za drugim.

KAKO NI NARAV NI DODIR PEĆINSKE VODE NE MOGU PROTUMAČITI LURDSKIH OZDRAVLJENJA.

Iz početka je bilo u običaju pripisivati ljekovitim svojstvima Lurdske vode čudovite dogagjaje, kojih nijesu mogli nijekati, a koje su htjeli pod svaki način lišiti nadnaravnoga im značaja.

Stalne osobe potražiše dapače jednoga ljekarnika iz vrlo neznatnoga kantona Pirenejskoga. Mnogo su od ovoga ljekarnika očekivali, čije su poslušne gostarice krivulje bili naručili, da im dadu bar neko prividno pravo.

Pa ipak sve, što su mogle učiniti ove seoske gostarice krivulje, jest to, da su pomoću njih mogli stvoriti jednu neodregjenu hipotezu, koju su podupirali s isto tako neodregjenom i pustom nadom.

«*Čini nam se,* da ne ćemo predaleko zaći — pisao je njihov vlasnik — ako ustvrdimo, uzevši u obzir kolikoću i kakvoću tvarî, iz kojih ova voda sastoji, da će liječnička znanost u kratkome roku *možda* u

njoj pronaći osobitih ljekovitih sastavina, radi kojih će se moći ista voda ubrojiti megju vode, koje sačinjavaju rudno bogatstvo našega kraja.»

Tako uza svu svoju dobru volju nije mogao ovaj uslužni ljekarnik da pronagje i samo jednu ljekovitu tvar u čudotvornoj vodi, nego se utekao k proročanstvu, koje sâm stavlja na kocku: *možda* će je drugi pronaći.

Ovaj *možda* jest kao glasoviti sonet Boileau-ov: sve je to jedna pjesma.

Budući da su se iza toga protivnici čuda izjavili zadovoljnima i znanstveno upućenima, tad ih zaista nije bilo baš teško o tome uvjeriti.

Ipak je valjalo popustiti.

Jer malo vremena iza toga polakomivši se općinsko vijeće za *bogatstvom*, koje bi *možda* mogla ova nova voda donijeti zemlji, odluči, da će dati potvrditi ovu sjajnu analizu, koja mu se ipak činila malko *nepotpuna*. (1)

Predstojnik bijaše predložio g. Filhol-a, jednoga od najodličnijih članova Toulouse-škoga fakulteta za prirodoslovne znanosti i najuvaženijega kemičara na jugu, kao najpouzdanijega čovjeka, na koga se moglo obratiti, tim više, što on bijaše već dosada savjesno proučio veći dio mineralnih voda Pirinejskih.

Gospodinu Filholu bi dakle naloženo, da analizuje vodu sa Špilje. I on se dade na posao.

Neustrpljivo su očekivali rezultate njegova znanstvenoga pretraživanja.

Izvještaj stiže napokon poslije dva mjeseca. Bio je to smrtni udarac za proročanske nade, kojima su mudrijaši onoga kraja za čas uspavljivali svoj zabrinuti skepticizam.

(1) Sjednica općinskoga vijeća u Lurdu dne 3. lipnja 1858.

«Iz ove se analize vidi — pisao je odlični kemičar — da je voda s Lurdske Pećine tako sastavljena, te se može smatrati pitkom vodom, sličnom većini onih voda, što se nalaze po brdinama, kojima je tlo bogato vapnencem.

«Ova voda *nema u sebi nikakve djelatne tvari, kadre, da joj dade kakih osobitih ljekovitih svojstava.* Može se piti bez bojazni, da će naškoditi.»

A u pismu Lurdskome načelniku, kojim je popratio izvješće, pridodavaše g. Filhol:

«Izvanredni učinci, za koje se tvrdi, da su se postigli porabom ove vode, ne mogu se, barem ne u sadanjemu stanju znanosti, protumačiti po naravi solî, što ih je analiza u njoj otkrila.»

Gorko je bilo razočaranje za sve mudrijaše onoga kraja.

Ova gospoda bijahu javno priznala čudesne učinke vode sa Špilje. Dapače su se pozivali na njih, da potvrde učena nagagjanja prijatelja ljekarnika, po čijemu bi se mnijenju imalo *možda* naskoro naći u ovoj čudotvornoj vodi ljekovitih sastavina .... i izvor bogatstva onome kraju.

Što dakle da sada reknu? Što su mogli odgovoriti? Oni bijahu pali u jamu, koju su bili sami iskopali.

Stalno je to, da im nije više ni na kraj pameti bilo, da se pozivaju na ljekovite sastavine vrutka. Pa i zbilja nijesu više na to mislili.

Prestali su dakle tumačiti na ovaj način ozdravljenja isti dan, kad je izišao na javu izvještaj g. Filhola. I nikome odsele nije palo na um da se pozivlje na ljekovite sastavine vode Lurdske.

* * *

Ali ako Lurdska voda nema u sebi ljekovitih svojstava, ne možemo li zar držati, da barem djeluje

svojom temperaturom, i tražiti uzrok ozdravljenjima u hladnome kupanju *piscinâ*?

Već su više nego jedan puta pokušali da protumače ovim putem ozdravljenja.

Treba ipak primijetiti, da se ne usugjuju otvoreno braniti svoga mnijenja, koji nastoje tako netemeljito da protumače ozdravljenja. Utječu se dvoznačnim i šupljim frazama, kojima nastoje da mu prikriju goloću.

Jer zaista je veoma lako to oprovrgnuti.

Ponajprije Lurd ne ima *monopola* liječenja vodom. Ne upotrebljava se voda samo u Lurdu. Ona se može upotrebljavati, a i upotrebljava se na drugim mjestima, i to u mnogo boljim okolnostima, a zato i mnogo uspješnije.

Ako bi dakle tû po srijedi bila samo moć liječenja vodom, onda se ne bi u Lurdu dogagjalo drugo, nego što se dogagja i na drugim takim mjestima, a još i manje.

Istina je pak, da se na drugim mjestima ništa ne dogagja, što bi se ma izdaleka moglo prispodobiti onome, što se vidi u Lurdu.

Lako se može čovjek o tome uvjeriti već na temelju onoga, što smo dosad pripovjedili, a tijekom će rasprave to još većma opaziti.

Dogagjajima će dakle sigurno biti drugi uzrok.

Osim toga se veliki broj ozdravljenja dogagja u Lurdu i na drugim mjestima, a ne samo u *piscinama*.

Dapače se može ustvrditi, da se od neko petnaest do dvadeset godina ozdravljenja najviše dogagjaju izvan *piscina*.

Napokon bi mogli nabrojiti mnogo bolesnika, koji su ozdravili, a da se nijesu *nikada* kupali u čudotvornoj vodi.

Spomenimo izmegju onih, koje smo već prije imenovali, onoga Vion-Dury-a, koji je bio slijep, pa ozdravio daleko od Lurda u jednoj bolnici pokrajine Ain-a. Takovih primjera ima mnogo.

Tajna se ozdravljenja ne nalazi dakle u doticaju hladne vode, kad čovjek može ozdraviti, a da je se ne dotakne.

U ostalom treba da ponovno naglasimo: studena voda ne tvori takvih čudesa! To nas i te kako uči svagdanje iskustvo.

Stoga obično pripisuju protivnici Lurda izvanredne učinke, što se opažaju na podnožju Špilje, jednome posvema drugome uzroku.

Taj uzrok, na koji se oni osobito pozivlju, dandanas više nego igda prije, jest — sugestija.

Istražujmo dakle stvar tačno, da znamo, što nam je o tome misliti.

SUGESTIJOM SE NE MOGU PROTUMAČITI ČUDESNI DOGAGJAJI.

—

JEDAN NAČIN TUMAČENJA.

«Kako ste vi ozdravili?» zapita jednoga dana neki liječnik Mariju Briffaut, koja je već četiri godine bolovala od gnojne upale zgloba u kuku sa dubokim crvotočem u kostima, pa je najedanput zadobila potpuno zdravlje u *piscini* prije nekoliko dana. Bolova i rane bijaše posvema nestalo u tili čas. (1)

Veleučenome našemu doktoru nije to nikako išlo u glavu. Ali on bijaše čvrsto odlučio, da se ne će predati.

(1) Dne 1. rujna 1893. Marija je Briffaut iz Saint-Léger-a, okružja Gray-skoga (Haute-Saône).

Na odgovor je bio u ostalom sasvim pripravan Doktor je dobro ćutio, da mu je odgovor malo nedostatan. Ali je ipak radije volio da bar kako tako protumači dogagjaj, kad ga već nije mogao nijekati, nego da bude logično prisiljen, u pomanjkanju svakoga naravnoga tumačenja, priznati posredovanje nekoga višega uzroka, za koji on nije htio nipošto znati

Zapita dakle djevojku:

«Kako ste ozdravili? Ko vas je izliječio?»

— Ko me je izliječio?.... Presveta Djevica!

Liječnik se nasmiješi s onim izražajem prezira, što ga osjeća viši i odličniji čovjek za siromašne duhove, koji se nalaze u ljestvici bića na mnogo nižemu stepenu od njega.

Često ćeš puta naići na takav slučaj. Ova gospoda ne opažaju, kako se takim nadutim ponašanjem izvrgavaju ruglu.

Nasmiješivši se dakle liječnik reče djevojci, koja je po čudu ozdravila:

«Pustite vi, gospodično, presvetu Djevicu na miru! Priznajte radije, da su vas već unaprijed uvjeravali, da ćete ozdraviti. Rekli su vam:

«Jedanput u Lurdu u taj i taj čas ćete ostaviti postelju, na koju ste prikovani.

«Takve se stvari tamo dogagjaju, a mi to nazivljemo sugestijom.»

Djevojka odgovori prostodušno, da se stvari nijesu nipošto na taj način dogodile. U ostalom nije ni znala, što je to sugestija.

Liječnik joj sad tu stvar protumači i pruži joj knjigu g. Zole, koja će joj, govoraše, stvar još bolje razjasniti.

Djevojka ne htjede te knjige ni da pogleda.

Odmah liječnik na nju strašno planu, pokuša je uplašiti. Pa kad je zbilja vidio djevojku uzbugjenu

Kćerka dra Aumaître Yvonne Aumaître
(Vidi povijest ovoga ozdravljenja u *Dodatku* br. 9).

Udovica Pécantet (Vidi stranu 158).

i gdje se iznenagjena tim prizorom trese, ublaži se — pripovijeda ona — i «*ponudi mi novaca, ako priznam, da sam u istinu ozdravila sugestijom.*»

Djevojka odbi ovu sramotnu pogodbu. Nato liječnik otide svojim putem mrmljajući, da je slučaj istina izvanredan, ali da će ga on ipak rastumačiti.

Eto na što se opet i opet vraćaju protivnici čuda!

Malo ih je sigurno, koji kušaju potkupiti savjest, kao ovaj, da opravdaju svoje načelo, ali im zato njihovo načelo nije manje drago. Njihova nevjera uvijek traži, kamo bi se zaklonila, i hvata se kao utopljenik slamke kakve predsude, samo da ne bude prisiljena priznati čuda.

Treba li da sve kažemo?

Bojim se, da mnogi izmegju njih poznaju tek vrlo slabo ovo liječenje sugestijom, kojoj učinke vide posvuda.

Tvrdnje, koje su bile izgovorene s najvećim uvjeravanjem i koje sam znao katkada čuti u dvorani za pretraživanje, a i drugdje, bijahu mi još živo na pameti, kad sam mislio, da mi valja pročitati djela učenjakâ, koji se odlikuju u tome predmetu.

Moje je iznenagjenje bilo vrlo veliko.

Ova djela ne govore ništa o svem onomu, što bijah toliko puta čuo na svoje uši. *Ja sam morao zaključiti, da mnogi i mnogi od samih liječnika poznaju sugestiju tek po čuvenju, a da je nijesu nikada proučavali; a ovo njihovo neznanje i previše joj povećava silu.*

U ostalom ćemo se o tome sad osvjedočiti.

POKUSI SE POBIJAJU.

Ako uza sva svoja nastojanja glasoviti sugestičari ne postizavaju rezultatâ, koje im pripisuju oni, koji tih uspjeha ne poznavaju, ipak ih postizavaju

nekoje, — bar prema onome, što sugestičari sami objelodanjuju.

Ali zar im moramo u tome slijepo vjerovati? Treba li sve držati za suštu istinu, što oni tvrde? Ima stručnjaka, koji o tome dvoje, dapače izmegju onih, koji isto tako mrze na sve, što je vrhunaravno.

Osvrćući se g. Frank na neku dugu raspravu gospodina Liégeois-a, reče pred čitavom *akademijom moralnih i političkih znanosti* ovo:

«Ne namjeravam nijekati hipnotičkih pojava; ja samo hoću da kažem, da se oni pojavi, koji su nam opisani od g. Liégeois-a, ne mogu nikako stalno dokazati.» (1)

Nijesu samo tvrdnje g. Liégeois-a bile podvrgnute strogoj kritici.

U glasovitoj parnici, koja se vodila pred porotničkim sudom u Parizu, narugao se dekan medicinskoga fakulteta, g. Brouardel, svemu onomu, što pripovijedaju profesori u Nancy-u. Poznato je, da su oni najuvaženiji od svih sugestičara Francuske.

«Takova šta», govoraše učeni dekan smiješeći se, «dogagja se, čini mi se, samo u Nancy-u, dok mi slična šta nigda ne vigjamo u Parizu.»

Neki poznati pristaša psihoterapije rekao je meni samome u Lurdskome uredu za pretraživanje pred jedno dvadesetak liječnika:

«Pokusi su Bernheim-ovi zlo izvedeni. Ja ih ne odobravam.»

A Bernheim je sada čuveni ravnatelj Nancy-ske škole. (2)

Ako dakle nikako ne ćemo da prekoračimo granice, trebat će možda da budemo malo oprezni, prije nego u što povjerujemo.

(1) Liégeois, *De la Suggestion* (Paris, 1889), p. 152.
(2) Vidi takogjer Delboeuf-a u *Dodatku* br. 16.

Ali da izbjegnemo prigovorima i najodlučnijih pristaša *psihoterapije* (1), i da razlaganje, koje će slijediti, bude sasvim temeljito, uzmimo, da su tvrdnje Bernheim-ove posvema mjerodavne, pa raspravljajmo na temelju principâ, što ih je on sâm postavio.

To znači postaviti se na najnezgodnije stanovište prema stvari, koju ovdje uzimljemo u obranu. Ali ako je dotična stvar dokazana, zaključci će biti time sigurniji.

SUGESTIJA I NERVOZNE BOLESTI.

Ponajprije uzmimo u pretres samo nervozne bolesti, jer o njima treba da napose raspravljamo. Druge bolesti pustimo zasad na stranu.

Veliki broj slobodoumnika, koji govore s prezirom o čudesnim Lurdskim dogagjajima, pripisuju ih sve bez pitanja i proučavanja utjecaju živaca na organizam. Čovjek bi zbilja još rekao, da si oni utvaraju, da se sve do najnovijega vremena nije ni znalo, da postoje nervozne bolesti.

To je velika bludnja.

Liječništvo je i u toj struci napredovalo; to je zakon svake praktične znanosti. Ali sugestija nije bila nepoznata. A što će možda u čudo staviti nekoje osobe, obuzete predsudama, jest to, da se i sama Crkva time bavila.

Tako u svojoj glasovitoj raspravi *O Proglašenju sluga Božjih blaženima* upozoruje Benedikt XIV. na to sve one, koji su po službi dužni dokazati čudesa, potrebita za proglašenje svetaca.

(1) U slučaju, da ne bi kojemu od čitatelja bila jasna ova riječ, pripominjemo, da je *psihoterapija* isto, što i *liječenje pomoću duše*, ili drugim riječima pomoću sugestije, kojom se jako upliva na maštu (moć mišljenja).

On ne će da se drže kao čudesa ozdravljenja, koja se mogu protumačiti utjecajem živaca. Prema njegovoj odredbi dakle smjet će se vrlo rijetko priznati čudo u histeriji (živčana bolest), u padavici, i u raznim oblicima uzme. Osobito kaže o histeriji:

«Kad se radi o histeriji, ne valja misliti, da je čudo, kad nestane krize, nego kad prestane bolesno stanje, koje ju prouzrokuje.» (1)

I pridodaje:

«Treba takogjer spomenuti, da su histerične žene podvržene naravnim krizama, koje mogu biti uzrokom, da se sasvim oslobode od svoje bolesti.

«Bit će dakle veoma teško držati za čudo takova ozdravljenja. Ako su koji puta istraživaoci uzroka za beatifikaciju i kanonizaciju to pokušali, ne znam da su ikada u tome uspjeli.»

Dakle Crkva promatra malko nepovjerljivim okom vanredne dogagjaje, koji se mogu katkada protumačiti utjecajem živaca.

A u slučajevima, gdje se može sumnjati o utjecaju, ona u svojoj razboritosti postupa, kao da bi bio taj utjecaj siguran.

Naravno da i liječnici ureda za konstatacije postupaju isto tako.

Prije smo spomenuli, kako je dr. Boissarie predstavio gdičnu Elizabetu Lesage doktoru de St.-Germain-u, članu liječničke akademije, iza kako je ozdravljenje bilo konstatovano. Tom mu je prigodom rekao:

«Ovo se ozdravljenje, dragi moj kolego, dogodilo u *piscini* Lurdskoj. Ja sam vam bez dvojbe imao pravo reći, da nijeste vidjeli slična primjera.»

— Ali dà! Ja sam vam vidio drugi primjer — odgovori učeni doktor — i to u istim okolnostima.

(1) *De Canoniz.* libr. IV. art. I., Cap. XIII., n.° 14.

Dugo sam vremena liječio neku djevojku, koja je bolovala od upale zgloba u kuku. Sva sredstva, što sam ih upotrebljavao, ostala su bez uspjeha. Ozdravljenje je djevojka postigla u Lurdu u jedan čas, i to potpuno.»

G. de Saint-Germain kaza tada ime srećne djevojke.

— Doista je — odvrati g. Boissarie — ova djevojka ozdravila u Lurdu. Ali nijesmo objelodanili njezina ozdravljenja, jer smo mislili, da je imala nervoznu bôl u kuku.

— Nije to bila nervozna bôl u kuku — reče nato odlični liječnik — nego je je to bila prava bôl u kuku s teškom povredom zgloba.

Kako se iz toga vidi, bijaše ured za konstatacije u svojoj razboritosti prekoračio dapače granice. Zabacio je bio ozdravljenje organične bolesti od straha, da ne bi potvrdio ozdravljenje živčanoga podrijetla.

* * *

To će reći, zar ne, da naravne sile, fizične ili moralne, mogu učiniti, da u čas iščeznu sve bolesti, u kojima se čini da igraju ulogu sami živci?

To zaista nè!

Bilo bi dosta navesti za to kao primjere one vječne bolesnice, koje su Charcot i nekoji drugi tako dugo skrivali u svojim dvoranama.

Moramo pretpostaviti, da bi ih tako glasoviti liječnici sigurno izliječili, da su mogli. Nitko ne će valjda reći ni pomisliti, da oni nijesu toga htjeli učiniti, da mogu po volji proučiti različite pojave njihove bolesti. Taki bi postupak bio strašno barbarstvo.

Iz toga slijedi dakle, da su ove glasovite histerične osobe, o kojima se toliko bajalo svijetu, bile

neizlječive uza sva sredstva, kojima su raspolagali oni, koji se nazivlju lučonošima znanosti!

Pa zaista Bernheim priznaje, da se sve nervozne bolesti ne mogu nipošto izliječiti hipnotizmom i sugestijom.

A ipak «su nervozne bolesti polje, na kojima psihoterapija razvija osobito svoju djelatnost.» (1)

Dakle psihoterapija ne može djelovati na nekoje nervozne bolesti, i to na veliki i važan dio njih.

Uzmimo na primjer nevrasteniju.

Mogu li što proti njoj sugestičari? Čujte odgovor:

«Kad je nevrastenija nasljedna, kad joj je uzrokom pokvareni sustav živčevlja, tada je — valja otvoreno reći — obično neizlječiva.» (2)

A evo sad ćemo nabrojiti bolesti i bolesnike, kojima sugestija ne može ni najmanje pomoći.

«Nebrojeno je mnoštvo ovih nesretnih mučenika svoga živčanoga sustava, kojima je život dugo mučeništvo .... Smetnje sa strane možgjana: vrtoglavice, polustrana glavobolja, nepodnašanje svijetla, omaglica, šûm u ušima, bešćutnost, uzbugjenost, glavobolja; smetnje sa strane hrptenjače: boli uzduž hrptenice, lancinirajuće boli, trnci, ukočenost, osjećaj zime, vrućine, bodenja u koži, slabost u stezanju mišica, drhtanja, tresavice, trzanja; smetnje sa strane perifernih živaca: boli u živcima, bolne tačke, grčevi mišičja, djelomična znojenja, nabujice krvi i kožni osipi; smetnje sa strane utrobe: poremećena probava, nabuhlost, proširenje želuca, pomaknuće želuca i crijeva; smetnje sa strane srca i disala: lupanje srca, nesvjest, tjeskoba, zasopljenost, pseudo-astma, pseudo-angina prsiju; smetnje u menstruaciji: boli za vijeme

(1) Bernheim, *Hypnotisme, suggestion, psychothérapie.* (Paris, 1903, 2me édit.) page 319. Odavde smo izvadili sve svoje podatke o tome predmetu.

(2) *Ibid.*, p. 337.

menstruacije, pomanjkanje mjesečnine, krvarenja iz materice; duševne smetnje: strah, bjesomučnost, tromost mišljenja, strah od prazna otvorena prostora, mòra, i t. d.

Nigda ne bi došli kraju, kad bi imenovali mnogostruke, zapletene, različite pojave, koji s većom ili manjom žestinom pritiskuju ove nesretne žrtve, tako da do očajanja dovode njihove obitelji i njihove liječnike.» (1)

Na sve ove učinke «nevrastenije .... zlokobne, ako smijem tako reći, nasljedne i rasprostranjene» (2), ne ima nikakoga upliva sugestija. Ozdravljenje se nikada ne polučuje.

Dapače rijetko biva, da sugestičar mnogom strpljivošću postigne kaku jednostavnu poboljšicu, koja bi bila od kake trajnosti:

«Naskoro . . ., bolest se opet pojavi u svoj svojoj žestini, a bolesnici i liječnik — što! zar i liječnik! — gube pouzdanje u svako sugestivno liječenje. Nesretnici trče od specijaliste do specijaliste, putuju sa svojom bolešću od kupališta do kupališta, sad se utječu liječenju vodom, a sad trljanju, sad opet homeopatiji, a sad dosimetriji ili zrncima Mattei .... Eto to ti je žalosna povijest mnogih nevrastenika!»

Pravi nevrastenici, nevrastenici po temperamentu, znaju dakle dobro, u kakvome se stanju nalaze: psihoterapija ne može ništa ili skoro ništa proti njihovim teškim bolovima.

Ona isto tako malo može, bar kako uči Bernheim, proti «zastarjeloj i ukorijenjenoj hipohondriji (sumornost)» (3), i uopće proti svim duševnim bolestima.

(1) *Ibid.*, p. 336.

(2) Sve ono, što se ovdje o ***sugestiji*** navodi u navodnicima, a nije označen pisac, izvagjeno je iz Bernheim-ova djela.

(3) *Ibid.*, p. 339. - Što je histerija obično za ženske, to je hipohondrija za muške. (Op. prev.)

«Više puta sam pokušao da izliječim melankoliju, hipohondriju, bjesomučnost, mahnitost, preveliko strašenje od progonstva, pa mi *nigda* to nije pošlo za rukom.» (1)

Isto je tako i s padavicom.

«Upotrebljavao sam hipnotizam (umjetno uspavljivanje), kod dosta velikoga broja padavice (epilepsije) ili jednostavnih epileptičkih vrtoglavica, ali nijesam postigao kakih znatnih ili trajnih uspjeha.» (2)

Na isti način ni «vidovica (teška živčana bolest, chorea, Veitstanz), govorim o pravoj vidovici, ne može se izliječiti sugestijom .... Sugestija ne može isto tako kao ni drugi načini liječenja ugušiti u zametku vidovice .... Bolest se i nadalje razvija sve do svršetka.» (3)

«Ukočenost se opire sugestiji» takogjer. (4)

Vidi se, da se — ako je vjerovati novijim izjavama ravnatelja Nancy-ske škole — veliki broj nervoznih bolesti: ukočenost, vidovica, padavica, bjesomučnost, različite mahnitosti, melankolija, sumornost, kao i mnogobrojni pojavi nevrastenije, ne mogu nikada izliječiti sugestijom. (5)

To je vrlo važna nauka, o kojoj mnogi i mnogi, koji rado govore o ovome predmetu, regbi da nemaju

(1) *Ibid.*, p. 340.
(2) *Ibid.*, p. 341.
(3) *Ibid.*, p. 342.
(4) *Ibid.*, p. 343.

(5) To potvrgjuje i Njemački liječnik dr. Hoffmann iz Düsseldorfa. On kaže: „Obično daju ljudi preveliku važnost ljedžbenim učincima sugestije u nervoznim bolestina (histerije, i t. d.). S pravom se dakle ima čovjek čuditi, da ove bolesti nemaju trajnoga uspjeha, ako se jednostavno liječe sugestijom, osim u vrlo rijetkim slučajevima. ***Svaki puta***, kad sam nastojao da djelujem na slične bolesti, (a nastojao sam oko toga kroz više godina), mogao sam postići samo ***kratkotrajne*** uspjehe.“ (Ueber die Anwendung der physicalischen Heilmetoden. Halle a. d. S. Marhold 1898).

ni pojma. I te kako bi ih iznenadilo, kad bi im se reklo, tko tu nauku naučava.

* * *

Druga nauka Bernheim-ova, korisna, da se zapamti, jest, da se bolesti, koje same u sebi mogu biti ili ne mogu biti nervozne, ne smiju nužno držati za nervozne, jedino s toga razloga, što se nalaze kod osoba nervoznih, makar te osobe zbilja bile histerične.

Evo djevojke od trideset godina, koja od šesnaeste godine trpi od nepotpune uzetosti na lijevoj strani sa nekojim histeričnim znacima ..... Mnogi su se liječnici, koji su vidjeli bolesnicu, dali prevariti od histeričnih pojava, tako da su sve pripisali histeriji.

«Ja sam pak konstatovao, da je njezina poluuzetost u istinu organska. Postoji pojačanje tetivnih refleksa koljena i noge. Postoji ona značajna ukočenost gornjeg uda, koje je polusagnuto, a opire se jednako sagibanju kao i ispruženju. Postoji oporost polustrane kljenuti s lijeve strane lica prvobitno kljenutog, što se nikad ne opaža kod histerične uzme.» (1)

Tako govori najglasovitiji učitelj sugestije.

Dolazi mi ipak nešto ovom prigodom na pamet. Čuo sam uvažene ljude gdje ozbiljno, s proročanskim tonom tvrde, da je svaka uzma, iscijeljena u Lurdu, bila histerične naravi, i da se ozdravljenje moglo pripisati duševnom uplivu, čim je izgledalo, da je stanje moglo biti, ne kažem histerično, nego i samo nervozno.

Očevidno je, da nijesu ni najmanje poznavali pitanja, o kojemu su s tolikom stalnošću govorili.

Jednoga se dapače dana imao neki inače odličan liječnik izjaviti o jednoj uzmi, koje je bilo nestalo

(1) Bernheim, *Hypnotisme*, etc. p. 353.

pred njegovim očima. Pa što mislite, što je učinio? — Čujte, pa se krstite! — Nije htio u tome slučaju priznati organske bolesti samo s toga uzroka, što je bolesnica za cijeloga svoga života pala samo jedanput u nesvijest, naime, kad joj je umrla majka!

Ne spada li ova osobita sklonost u one strašne fikse ideje, što ih škola Nancy-ska ne može izliječiti?

* * *

Spomenimo još jednu važnu primjedbu učenoga profesora. On uči, da jedna bolest, koja je s početka samo histerična, prouzrokuje, ako se produlji, pravih organskih ozljeda, i otada se više ne može izliječiti sugestijom.

Uzmimo na primjer jednoga bolesnika, kojemu je omečina (ubiotina, contusio) ili reumatizam zahvatio udove ili živce bedra. Vrijeme i zgodan način liječenja iscijelit će organsko poremećenje.

Ali «bôl može i nadalje ostati, koja se kod nekih bolesnika uzdrži posebnom živčanom osjetljivošću. Živčani sustav nastoji kod njih da sačuva stečeno svojstvo; on podržaje nadalje nekom vrsti nesvjesne autosugestije bôl, drhtanje i ukočenost mišica. Nepomično udo stvara mišičnu zgrčenost i ukočenost zglavaka, koja nastaje uslijed zgrčenja vlakanaca. Otuda se razvija živčana bôl u kuku, koja može postati neizlječiva; to je onda *drugotna organska ozljeda, prouzrokovana djelatnim poremećenjem.*» (1)

Pisac se malo dalje povraća na ovaj predmet.

«Sugestija — kaže on — može izliječiti ili poboljšati slučajnu nevrasteniju, «samo ako bolest nije previše zastarjela, *ako se nije navikom ukorijenila u živčanome središtu.*» (2)

(1) Bernheim, *Hypnotisme*, etc. p. 322.
(2) *Ibid.*, p. 336.

Ovaj se posljednji učinak postizava dakle s vremenom.

Ta primjedba vrijedi i za jednostavne živčane trzaje, koji se vremenom isto tako uvriježe u organizam. — Bernheim piše:

«Izliječio sam grčevitih trzaja, koji su bili stari nekoliko mjeseci i dapače jednu godinu. Kad je bolest vrlo stara, te se duboko ukorijenila u živčani sustav, sugestija može da ne uspije.» (1)

Zbilja ne zna se, da je sugestija ikada što mogla u takim okolnostima; najviše, ako je bolest bila stara jednu godinu, a za stariju od jedne godine nije se mogao konstatovati nikakav uspjeh.

Tako najneznatnije živčano poremećenje, kao što je trzanje, prouzrokuje u organizmu u vrlo kratko vrijeme velikih nereda, koji ga čine neizlječivim.

Što treba dakle misliti o težim poremećenjima, mislim uvijek time ona, kojima su s početka jedino uzrokom živci i koja zahvaćaju samo djelovanje?

Jasno je, da je zlo, prouzrokovano u tjelesnom ustroju, ma kako sad ta poremećenja kratko trajala, još mnogo veće i mnogo teže.

Ova nauka, koju Bernheim na laku ruku razlaže, a o kojoj on regbi ni najmanje ne dvoji, od velike je važnosti za konstataciju Lurdskih ozdravljenja.

Jer evo što iz nje logično slijedi!

U bolestima, kojima su sigurno uzrok živci, a kud i kamo više u bolestima, kojima je uzrok dvojben, ako živčano poremećenje traje već dugo vremena, ne treba više brigu voditi za ono, što je bilo s početka: bolest je sad organska i psihoterapija ne može tû ništa.

To je nauka prvaka učitelja!

(1) *Ibid.*, p. 343.

Ona jednim mahom ruši hvalospjeve, što ih katkada učenici, koji malo poznavaju ove nauke, pjevaju u čast moći sugestivnoga liječenja u najistinitijim zastarjelim poremećenjima.

Kad takovih bolesti nestane, a osobito kad iščeznu nenadano, ne budi vas briga za njihovu narav: stalno je, da su napokon barem organi bili zahvaćeni i da je svako liječenje sugestijom ostalo neuspješno.

Sam Bernheim tako uči.

Ozdravljenje se dakle mora na drugi način razjasniti.

* * *

SUGESTIJA I ORGANSKE BOLESTI.

Što istom da kažemo, ako pustimo na stranu živčane bolesti, koje su vremenom nužno postale organske, pa prijegjemo na bolesti, koje jesu i koje su bile uvijek organske?

Tu se još očevidnije pokazuje nemoć sugestije, ako uopće može biti što očevidnije.

Čujmo još, što kaže Bernheim:

«Sugestijom se liječe jedino živčane bolesti.» Ako sugestija može da uspostavi poremećeno živčano djelovanje, ne može izliječiti bolesnih udova. (1)

A malo dalje veli:

«Sugestija ne može namjestiti uganuto udo. Ne može splasnuti zglob, natečeni od reumatizma, nit uspostaviti razorene moždane srčike.» (2)

I opet:

«Ne valja stvar pretjerivati. Izravno djelovanje psihoterapije proti organskim ozljedama jest ograničeno. Njome čovjek ne može uništiti upale, ni zapri-

(1) Oper. cit., p. 320.
(2) *Ibid.*, p. 321-322.

ječiti, da se kaka novotvorina ili otvrdnuće žilâ kucavica ne razvije. Sugestija ne ubija mikrobâ, ne zacjeljuje okrugloga želučanoga čira.» Ne može takogjer učiniti, da «*nestane sušice.*» (1)

Ali dokle zapravo ipak siže djelovanje psihoterapije u ovim različitim slučajevima, pa ma kako sad ono bilo ograničeno? — Odmah ćemo to reći.

Uzmimo na primjer sušicu. Sugestičar će kušati zapriječiti ili umanjiti nekoje posljedice bolesti, na koje, bar po Bernheimovu mnijenju, može donekle djelovati, kao što je kašalj, besanica i t. d.

«Čineći to — kaže on — ja ublažujem bol bolesniku, ako ga i ne mogu izliječiti. Katkada dapače, poboljšavši stanje, ja povećavam njegovu otpornu snagu, proti mikrobu zarazitelju i tako zaustavljam razvitak bolesti, ako je već ne mogu zapriječiti.» (2)

Eto što sve mogu učiniti ova gospoda, bar prema onome, što naučava njihov prvak učitelj. Zato nekoliko stranica dalje pišući o psihoterapiji, primijenjenoj na organske bolesti, govori on nekako melankolično:

«Može se izliječiti samo ono, što je izlječivo... Sugestija ne može uspostavati ono, što je razoreno.» (3)

A na slijedećoj stranici piše:

«Treba reći, što je pravo: polučeni su uspjesi kratkotrajni. Sugestija može uspostaviti djelovanje, ako ga ozljeda nije još posvema zahvatila, ako je poremećenje ovoga djelovanja čisto živčano poremećenje, prosto od fizične ozljede. Sugestija ne obustavlja razvitka organske bolesti. Prečesto se njome postizava samo kratka poboljšica. Bolesti, koje po svojoj naravi napreduju i brzo se šire, kao što je

(1) *Ibid.*, p. 325.
(2) Oper. cit., p. 325. To isto uči Švedski sugestičar doktor Wetterstrand. Vidi u *Dodatku* br. 10.
(3) *Ibid.*, p. 352.

pokretno poremećenje, pločna otvrdnulost i t. d., neodoljivom se silom razvijaju, dok ne nadogje čas, kad sugestija ne može ništa.»

Čujte dobro, što kaže: katkada sugestija ne može ništa ni kod samoga živčanoga poremećenja, a nigda nije ništa mogla kod ozljede!

* * *

Mislim dakle, da je čitatelj dobro shvatio stvar! On sada zna, da je moć sugestivnoga liječenja veoma ograničena u živčanim bolestima, a da ništa izravno ne može u organskim bolestima, barem što se tiče ozdravljenja.

Sada, dok nam je duh još sav prožet ovom neprijepornom naukom, koju predaje najglasovitija sugestička škola, škola u Nancy-u, dozovimo si u pamet čudesna ozdravljenja, koja se vide u Lurdu, i o istinitosti kojih, kao što smo rekli, ni najmanje ne sumnjaju pravi učenjaci.

Naveli smo za to prije nekoliko primjera izmegju stotinu drugih, koje bi mogli izabrati. Poslije ćemo ih navesti još mnogo drugih.

Zaključak sâm od sebe slijedi: nikako nije moguće protumačiti Lurdskih ozdravljenja sugestijom. Jer vrlo često se ta ozdravljenja odnose na organske bolesti, i to na najteže, na najveće i na najzastarjelije bolesti, na koje sugestija ne može ni najmanje djelovati.

Ali to nije jedini uzrok, kao što ćemo sad odmah vidjeti, zašto moramo zabaciti ovo tumačenje.

DVA RAZLIČITA NAČINA OZDRAVLJENJA.

Način, kojim se mnoga ozdravljenja zbivaju oko Špilje, razilazi se posvema od načina, kojim djeluje psihoterapija, kad ona u istinu djeluje.

Znamo doista, da je moć phihoterapije, kao što smo rekli, vrlo omegjena. — Uspjesi, koji se njome polučuju, jesu *polagani* i *postepeni,* a nijesu časoviti.

Pokusi Bernheim-ovi i njegova nauka pružaju nam za to dokazâ.

Profesor spominje kao svoj najljepši uspjeh, da je oslobodio jednu ženu od upale zgloba, koja joj bila nedavno zahvatila koljeno. Nije ju izliječio izravno, nego tako, da je obustavio bol. Bolesnica, ne podnoseći više boli, mogla se sama izliječiti, jer joj je već bilo uspostavljeno gibanje zgloba u svakome pravcu.

Ali se sve to malo po malo postiglo.

«Pošto je bol bila obustavljena — kaže Bernheim — kretnje su zglobova, koje su uslijed boli bile zapriječene, *postepeno* bile uspostavljene.» (1)

Drugi se slučaj tiče žestokoga reumatizma, koji bijaše megju ostalim teškim posljedicama ostavio iza sebe kod neke djevojke ukočenost bolnih udova.

Evo kako je djevojka ozdravila:

«Sugestija, koju je sestra upotrijebila u budnomu stanju, i sugestivno *liječenje* iscijelili su u *nekoliko tjedana* ovu ukočenost. Bolesnica je mogla postepeno podići svoje ruke u vis i stojati na nogama. Njezino tijelo, koje je bilo na pô sagnuto, dok je stajala, *postepeno* se uspravilo pod uplivom *lagane i duge* sugestije.» (2)

Mogao bi gdjeko o tome podvojiti, pa odgovoriti da je — pošto bijaše već nestalo organske ozljede, kao što misli i sam Bernheim, te bilo još zahvaćeno samo djelovanje — da je ozdravljenje moralo uslijediti i da je uslijedilo naravno, a da nijesu ništa tome doprinijela uvjeravanja dobre sestre u bolnici.

(1) Bernheim, *Hypnotisme,* etc. (Paris 1903), p. 327.
(2) *Ibid., Ibid.*

Ali dopustimo ipak, da su zbilja što djelovala. Barem se iz toga vidi, da je ovaj utjecaj djelovao samo s vremenom.

Profesor u Nancy-u govori na drugome mjestu o nekojim bolima u živcima, koje mu je pošlo za rukom izliječiti. Govor je o takvim bolima, koje su «bez ozljeda», o čisto živčanim bolestima.

Bôl se može s početka povratiti, piše on, «ali je iza nekoliko dana nestane za uvijek.» (1)

Isto je tako sa «razdraženostima sućutno bolnima, sa neugodnostima, s bolima utrobe, s bljuvanjem, skopčanim s bolestima materice ili želuca.» Sve se ove boli mogu ublažiti, a katkada i izliječiti.

«Ipak se mogu povratiti; ali čestom, dugom i ustrajnom uporabom sugestije *kroz nekoliko tjedana i mjeseci* može čovjeku poći za rukom, da iskorijeni ove smetnje.» (2)

Vidjeli smo, da psihoterapija ne može izliječiti nevrastenije, koja potječe od temperamenta. Ipak se čini, da može iscijeliti nekoje smetnje sa strane živaca.

«Ova poboljšica — kaže učeni profesor — može biti trajna kod nekojih bolesnika, samo je valja podržavati *dugotrajnom i opetovanom sugestijom.*» (3)

Nepobitno dakle stoji: *Ovaj način liječenja treba sudjelovanja vremena.*

* * *

Sada je jasno, da toga načina ne pozna onaj, koji hoće da pomoću njega protumači *nenadana* ozdravljenja, koja se opažaju u Lurdu.

(1) Oper. cit., p. 344.
(2) *Ibid.*, *Ibid.*
(3) *Ibid.*, p. 337. To isto uče sugestičari, dri Delboeuf i Wetterstrand. Vidi u *Dodatku* br. 11.

Dr. Boissarie.

Ispitivanje u uredu za konstatacije. (Vidi zanimljivu bilješku u *Dodatku* br. 9).

Pa ako se ova ozdravljenja i odnose na vrlo neznatan broj bolestî, na koje može donekle djelovati psihoterapija, ipak ne može sugestija razjasniti trenutačnih ozdravljenja.

Ona bo ne djeluje časovito. Iskustvo to bjelodano dokazuje, a oni, koji prave pokuse, priznaju to iskreno.

Časovitost pak je jedan od osobitih biljega velikih ozdravljenja, kojima je pozorištem okolica Špilje. Ne velimo, da se ovaj biljeg svagda nalazi; mi samo kažemo, da se pokazao i da se često pokazuje, a to je dosta.

Čudesni dogagjaji, koji nose ovo obilježje, ne mogu se često nikako naravno protumačiti već radi težine samih bolesti, na koje se odnose, kao ni veći dio drugih Lurdskih ozdravljenja. Ali oni imaju osim toga još ovo značajno obilježje božanskoga djelovanja: časovitost.

Sve se postepeno razvija. Narav napreduje malo po malo; ona koraca, a ne trči, osobito ne pravi skokova prema poznatoj i općenitoj rečenici: *Natura non facit saltum.*

Sam Bog može drugčije djelovati, jer On sam može biti bez nje, bez njezinih sila, kao i bez njezinih zakona.

Nasuprot sugestivno kao i svako drugo liječenje nužno se oslanja na narav, i tako ostaje podvrženo običnom načinu njezina djelovanja.

To se ne može poreći, nego valja hoćeš ne ćeš priznati, da je tako, bio ti sad koga mu drago nazora u filozofiji i vjeri. Nego valja to dobro zapamtiti.

Istaknimo dakle ponovno: sugestija djeluje malo po malo, kada djeluje. U Lurdu se nasuprot vidi, da se dogagjaju ozdravljenja munjevitom brzinom. Pa još kaka ozdravljenja! Najteža, najnenadnija, najzna-

menitija, a istodobno najjasnija, najčudnija i najočevidnija!

Gospogja Drossing boluje već šest godina od raka na lijevoj strani prsiju i od žlijezda, što su se razvile pod pazuhom.

Ona se dvaput okupa u čudotvornoj *piscini*. Sve je bilo gotovo: nije ostalo više nikakvoga traga bolesti.

«Da sam vidio, da joj je nanovo narasla noga», reče doktor Teuwen, njezin liječnik, «ne bi se bio više začudio.» (1)

Gdična Marija Moreau imala je ognojenu oteklinu iste naravi, koje bolesnica radi svoje prevelike slabosti nije mogla operirati.

U Béziers-u je. Obavi devetnicu i postavi si posljednje noći oblog Lurdske vode na bolesnu stranu, te zaspi.

Kad se poslije dva sata i pô probudila, postavi i ne znajući zašto ruku na svoja prsa.

Je li to moguće? Ona ne može da sama sebi vjeruje. Nema više otekline: ostala je samo redovita i dobro zacijeljena brazgotina, znak i dokaz, da je bolest najedanput iščezla. (2)

«Brzina ovoga ozdravljenja — piše dr. Martel, koji je odmah pregledao bolesnicu — dostaje, da se dokaže, da je ovaj dogagjaj izvan reda naravi. Čovjek ga može bez ikakvoga straha, da će se prevariti, uvrstiti med one, koji posve očevidno nose na sebi vrhunaravni značaj.»

Isto je tako jedna djevojka iz Poitiers-a, Amelija Chagnon, oćutjela na sebi neposredni učinak moći nebeske.

(1) Dne 2. svibnja 1885. Gospogja je Drossing imala 44 godine. Rodom je iz Tongres-a (Limbourg Belgijski). Vidi *Annales de N.-D. de L.*, t. XVIII, pp. 31 et 131-132.

(2) U kolovozu 1876. Vidi *Annales de N.-D. de Lourdes*, t. X., p. 12.

Imala je crvotoč u kostima lijeve noge. Kost joj bijaše u čitavom opsegu truhla; pomična u svakome pravcu otcjepljivala se od bližnjih dijelova. Osim toga je uslijed bijele otekline morala držati koljeno i čitavu nogu u aparatu, koji se nije smio skinuti.

Dne 21. kolovoza 1891. odvije joj milosrdna bolničarka, gospogja de la Salinière, zavoj, da je okupa, i nagje obilno gnojenje.

Unigje u *piscinu* i najedanput slavodobitno zavapi: «Ja sam ozdravila!»

Pregledaše joj ranu: rana joj bijaše zacijeljena. Koljeno se pak bijaše povratilo u svoje naravno stanje: nije bilo više ni otekline, ni boli.

Ozdravljenje se bijaše dogodilo naočigled šest osoba, koje su posluživale djevojku.

Pô sata iza toga bijaše ona u uredu za pretraživanje.

«Uzalud smo tražili», pripovijedao je predsjednik ureda, «kaki trag onim ozljedama. Ništa nije bilo na nozi, ništa na koljenu.»

Dr. Dupont bijaše pregledao bolesnicu dan prije odlaska u Lurd, kao što je to sâm izjavio.

«Kad se povratila — pridodaje on — evo što sam, iza kako sam je tačno pregledao, pronašao: pištanjak (fistula, vrsta čira), koji je bio po prilici velik 0^{m} 02, iščezao je; zacijeljenje je bilo potpuno, jasno i stalno. Nikake boli nije ćutjela pod pritiskom ruke na različitim dijelovima zgloba.»

Šest dana kasnije, dne 5. rujna, pisao je takogjer dr. Gaillard (1) iz Parthenay-a:

«Ja potpisani i t. d. potvrgjujem, da je gdična Amelija Chagnon, kojoj sam ja liječio crvotoč u kostima lijeve noge i kroničnu upalu koljena, potpuno

(1) Vidi *Annales de N.-D. de Lourdes*, t. XXVI., p. 248.

ozdravila, i da nema više ni traga ovim dvjema bolestima.»

* * *

Kaka postoji sličnost izmegju ovih ozdravljenja i iscijeljenja one toliko razvikane rane, o kojoj govori Charcot?

Jer Charcot je znao, da se u Lurdu iscjeljuju rane, a to mu je smetalo.

Valjalo je pošto po to reći, da je živčani utjecaj kadar zacijeliti rane; inače kako zabaciti vrhunaravni značaj? A to mu je najviše ležalo na srcu.

Nu profesor ne bijaše nigda vidio ma samo jednoga sličnoga primjera tečajem svoga dugoga službovanja, akoprem je proveo svoj život megju najznamenitijim histeričnim osobama na svijetu.

Nije mu takova šta bilo poznato ni iz opažanja njegovih kolega.

Ali što velim? Nije slična šta našao ni kod svojih predšasnika.

Trebalo je čak posegnuti za godinom 1731. i za poviješću gjakona Pâris-a ... Nikada bolje!

Tamo je on našao, da je jedna osoba, koja je imala ranu na prsima, ozdravila stavljajući na bolesno mjesto po pregršt zemlje sa groba glasovitoga sveca jansenističkoga.

«Ipak», kaže on, «valja pridodati, da je rana na grudima bila zacijelila istom koncem mjeseca, *poslije osamnaest dana,* i da je bolesnica mogla unići u kočiju i izaći iz nje tek 30. rujna, to jest, *četrdeset dana kasnije.*»

Eto, to vam je jedini dogagjaj, koji je pisac djela *La Foi qui guérit* (Vjera, koja ozdravlja) našao, da ga isporedi sa dogagjajima Lurdskim, i to na potajni način, to jest, ni ne spomenuvši ih!

Ne ću da istražujem, koliko ima istine u ovoj povijesti gjakona Pâris-a, u koju je Charcot bez oklijevanja i u prvi mah povjerovao s poslušnošću i pokornošću, što je vrlo hvale vrijedno sa njegove strane.

Uzmimo, da je ta povijest zbilja istinita, kako u glavnom, tako u potankostima. To je nužno, da dogagjaj bude imao kaku važnost.

Ako je tû bio vrhunaravni upliv, kao što su jansenisti tvrdili, ozdravljenje ne dokazuje ništa u prilog autosugestiji.

Ako se učinak ima isključivo pripisati utjecaju pouzdanja u zacijeljenje rane, zašto nijesu htjeli ili zašto nijesu mogli sto puta kasnije u liječničkim klinikama na isti način ozdraviti nervozne bolesnice, koje su ipak izabrali izmegju hiljadu? (1)

Napokon dopustimo, da je autosugestija u istinu proizvela rečeni uspjeh. Ipak valja priznati, da je u ovom jedinome slučaju, kojim bi se mogla ponositi njezina povijest, sasvim drukčije djelovala, nego li časovito. Trebalo je *osamnaest dana*, da potpuno zacijeli rana, a *četrdeset i osam dana,* da u istinu ozdravi bolesnica.

Imamo li zar krivo, kad kažemo, da ovaj daleki i dvojbeni slučaj nema ništa slična sa nenadanim ozdravljenima, kojima se kao svjedoci dive hodočasnici Špilje?

* * *

Doista bi mogli lako navesti još mnogo primjera: tâ povijest Lurdska njima obiluje!

God. 1869. Leonija Chartron iz Lormes-a, u Nièvre-skoj pokrajini, trpjela je od pet ili šest godina

(1) Poznato je, da je proti izričnoj nauci Bernheim-ovoj pripisivati zacijeljenje rane sugestiji. — Vidi u *Dodatku* br. 12, zanimljivo svjedočanstvo, koje izrijekom potvrgjuje svu nauku, koju smo razložili u ovome poglavlju.

od crvotoči u kralješcima. To je strahovita bolest, koja se nazivlje *Pottovom bolešću* (tuberkuloza kralješka). Imala je na legjima znatnu grbu.

Došla je u Lurd u želježničkim kolima za bolesnike. Ležala je na postelji.

«Tada — pripovijeda liječnik, koji ju je njegovao, gosp. Gagniard iz Avallon-a — bi odvedena na izvor. Unigje u nj i izagje zdrava. Nije trebala sad više ničije pomoći. Hodila je amo tamo hitro i veselo. *Njezine grbe bijaše u tili čas nestalo.* I odonda je ostala vazda čila i zdrava.» (1)

Neka se to dobro zapamti! Njezin vlastiti liječnik to posvjedočava.

Desetak godina kasnije, mjeseca kolovoza god. 1878., neka Parižanka, gospogja Duval, bi pregledana od dra Cotin-a.

Liječnik je konstatovao bijelu oteklinu (tuberkulozu zgloba) na lijevome laktu, a osim toga gnojnu udubinu, u koju si mogao postaviti, kako se on izrazio, «orah srednje veličine.»

Opet pregleda svoju bolesnicu poslije povratka iz Lurda, dne 11. rujna, i nagje «ranu potpuno zacijeljenu, a *udubinu zatvorenu* .... Nije bilo više vidjeti nikakvoga gnojenja ni vodotočja.»

Još je pridodao:

«Sve ovo svjedoči za potpuno i neočekivano brzo «ozdravljenje bolesti, koja bi po običnim zakonima «liječništva trebala više tjedana ili dapače više mje«seci, da se izliječi, *pretpostavivši,* da bi se izliječila, «budući da napredovanje bolesti nije podavalo ni«kake nade u ozdravljenje, te se bilo bojati, da će se «morati udo rezati.

«Za potvrdu toga i t. d. «*H. Cotin.*» (2)

(1) Vidi *Annales de N.-D. de Lourdes,* t. V. pp. 30 et 270.
(2) Vidi *Annales de N.-D. de Lourdes,* t. XI., p. 151.

Sad je baš zgodan čas, da spomenemo odlučne riječi dra Vergez-a, profesora medicinskoga fakulteta u Montpellier-u:

«Časovito zacijeljenje ranâ ili bolje rekavši brza *uspostava* svih sastavnih elemenata kože i tjene (gornja kožica) jest izvan svakoga djelokruga naravnih sila.» (1)

A ovaj se vrhunaravni pojav često pokazao u Lurdu.

Treba se samo sjetiti rane Joakine Dehant, koja je bila duga trideset i dva centimetra, a iščezla tako brzo, da je Joakina rekla:

«To je, kao da bi mi tko postavio na moju siromašnu istruhlu nogu novu kožu.»

Kasnije ćemo vidjeti još najnoviji slučaj gospogje Rouchel iz Metza.

* * *

Navedimo megjutim nekoliko primjera za ovo nenadano uspostavljenje raznih sastavnih dijelova organizma, što je odličnome profesoru u Montpellier-u izmamilo usklik udivljenja i vjere.

Gdična Elizabeta Lesage ozdravi, kao što smo vidjeli, u jedan čas od bijele otekline na koljenu.

U uredu za konstatacije skinuše joj aparat, u kojemu je stajala nepomično njezina noga.

«Sva su gibanja slobodna!» kliknu dr. Boissarie, predsjednik ureda. «Bedro iznad koljena manje je za tri centimetra od bedra druge noge.» Ali kad ga je podveče nanovo izmjerio, našao je, «*da je već naraslo za dva centimetra.*» (2)

Dne 2. srpnja g. 1873 izagje Karolina Esserteau iz piscine u tren oka preobražena. Sat prije izgle-

(1) Vidi *Annales de N.-D. de Lourdes,* t. XIII., p. 315.
(2) Vidi *Annales de N.-D. de Lourdes,* t. XXV., p. 102.

dala je kao prava lešina, kako se izrazio dr. Peyrusse, koji je bijaše vidio u kripti.

«Vidio sam opet tu osobu, koja je izgledala malo prije u kripti kao lešina», pisao je dr. Peyrusse. «Ne bijaše to više ona osoba . . . .»

«Karolina je hodila preda mnom čvrstim i sigurnim korakom. Mišična snaga i osjetljivost njezinih udova bijahu se povratile.»

«To bijaše čudo.» (1)

Uskrišena Karolina ravno pogje u kuću misijonarka.

Tamo ju je Paulina Mercier, njezina srdačna prijatelica, promatrala sva plačući od radosti i čudila se videći gdje su njene noge, koje su bile malo prije tako suhonjave i slabe, najedanput postale jake.

Karolina ih u ostalom pokazivaše s prostodušnošću. Nijesu li to bili očiti dokazi čuda?

Dr. Cavayé pregleda takogjer noge. Bile su čile, kao i kod svake druge osobe, koja nije bila bolesna.

Malo kasnije, dne 10. listopada, dr. Grimaud, nadzornik kupelji Barèges-ških, konstatovao je sa svoje strane, «ispupčenost nižih dijelova, koji su prije bili osušeni.... Isto je tako na višim djelovima — pridodaje on — našao uspostavu mišične vlati.»

Očevidno je, da narav ne djeluje takom munjevnom brzinom.

Spomenimo napokon vrlo rijedak slučaj, koji je jednako ganutljiv kao što i neobičan, naime ozdravljenje dviju sestara, Lucije i Dragojle Renauld, koje su imale jednaku bolest i ozdravile razmaku od jedne godine, obadvije na čudesni način.

Lucija stigne u Lurd g. 1891. mjeseca kolovoza sa liječničkom svjedodžbom, u kojoj je stojalo, «da

(1) *Guérison de Caroline Esserteau* (Paris 1895), p. 61.

boluje od mišičnoga sušenja na lijevoj nozi, što je bila posljedica djetinje uzme.»

Noga joj je bila isto tako kratka kako i slaba. Djevojka je hodila na opetku, visoku 0^m 03.

Iza posljednjega kupanja u *piscini*, dne 24. kolovoza, obadvije su noge postale jednako duge i jednako jedre.

Dogagjaj se pretraži u liječničkom uredu. Dadoše izuti djevojku, koja bosonoga nije hramala. Nasuprot bi hramala, ali na desnu nogu, kad se opet obula.

Sad zamoliše jednoga liječnika, da pogje s njome k postolaru. Opeci biše poravnani, i odmah je djevojka hodila, kao i svi drugi ljudi.

Bolest, od koje bijaše Lucija tako ozdravila, bila je nasljedna u njenoj obitelji. Njezina sestra Dragojla trpjela je takogjer od iste bolesti.

Videći ona, kako je Lucija ozdravila, odluči da i sama potraži svoje ozdravljenje u presvete Djevice.

Otputova dakle sa narodnim hodočašćem, slijedeće godine 1892.

Dr. Monnier, kirurg bolnice svetoga Josipa u Parizu, bijaše je pregledao dne 12. srpnja.

«Mi smo je pregledali», piše on u svojoj svjedodžbi, «i konstatovali razliku u duljini skoro 0^m 03 na desnoj strani donjega uda.»

Ista se razlika konstatovala i kod njezine sestre, nu na lijevoj strani.

«Nikakva znaka u ostalom», nastavlja kirurg, «kakoj boli u kuku, iliti nasljednom uganuću.»

Dragojla dogje u Lurd.

Hroma djevojka sagje u *piscinu*. Kad je iz nje izašla, opazi, da su joj noge postale jednake. Obuče se, ali ne može da hodi u desnoj cipeli, koja je imala vrlo visok opetak i jaku pločicu od pluta.

Nekoliko vremena, iza kako se povratila u Pariz, doktor jû je Monnier iznova pregledao.

Sve su mjere bile poduzete, da se ni u čem ne potkrade ni najmanja pogrješka.

«Pregledali smo djevojče, i našli smo obadvije hrptenice i obadva kuka posvema jednaka.»

Premda Dragojla ima osamnaest godina, ipak je narasla od 12. srpnja 0^m 02 do 0^m 03. Ali kod nje se, kaže odlični liječnik, «bez svakog oboljenja produljilo dônje desno udo, koje prekoračuje normalni rast donjega lijevoga uda za 0^m 028 do 0^m 029.» Iz toga slijedi, «da je svakoga traga pokraćenosti nestalo.»

Tako bi vjerodostojno potvrgjena konstatacija, koju su bili učinili u Lurdu u sami čas, kad je Dragojla bila izašla iz *piscine*.

Stalno je bilo, da je kod nje kao i kod njezine sestre jedna noga, koja je bila kraća od druge za tri centimetra, najedanput se za toliko produljila u čudotvornoj vodi, i da je hramanje, koje je trajalo četiri godine, na taj način potpuno izcijeljelo u jedan čas.

Učeni se kirurg bolnice svetoga Josipa, konstatujući ovaj neočekivani dogagjaj, nije mogao uzdržati, a da ga ne proglasi «posvema izvanrednim».

Pa to u istinu i jest. Dapače je još nešto više.

Nè, zaista narav ne može sama od sebe učiniti, da najedanput izrastu za tri centimetra koža, mišice, dapače same kosti, pa još k tomu ograničiti svoje djelovanje na ono od dva uda, kojemu je to potrebito, a da ne protegne svoj utjecaj na drugo udo.

Pa ipak se to vidjelo i znanstveno potvrdilo!

Nijesmo li imali pravo, kad smo rekli, da se u Lurdu dogagjaju čudnovati pojavi, kojih nikaki naravni uzrok ne može proizvesti, i da se povrh toga dogagjaju s takvom brzinom, s takvom hitrinom i s takvom časovitošću, kakvom sugestivno liječenje

nigda ne djeluje, pa ni kod onih vrlo rijetkih bolesti, za koje pristaše toga liječenja tvrde, da su podvržene utjecaju sugestije?

Niko pametan ne može o tome dvojiti. Činjenice to potvrgjuju.

U LURDU NEMA SUGESTIJE.

Recimo na koncu još ovo! Da sugestija može djelovati, mislim u svome redu i na svoj način, ponajprije treba — razumije se samo po sebi — da postoji. Toga ne može nitko nijekati.

Nu sugestija ne postoji kod bolesnikâ, koji ozdravljaju u Lurdu.

Za nekoje od njih ne može biti ni govora o tome.

Uzmimo na primjer onu sasvim malenu djecu, koja su ozdravila.

Tako Juraj Lemesle ozdravi, kad je imao trideset i jedan mjesec, od djetinje uzme (1897). Ferdinandu se Balin-u, djetetu od trideset mjeseci, povrati koljeno na svoje mjesto (1895). Mali Duconte, kojega je njegova majka u dobi od dvije godine sva izvan sebe od tuge i žalosti odnijela na vrutak Špilje, ozdravi, kad se već mislilo, da će sad nà umrijeti (1858). *Yvonne Aumaître*, kojoj su obadvije noge bile sakate i koju je njezin otac liječnik usprkos njezinu plaču zaronio u čudotvornu vodu, kad su joj bila dvadeset i tri mjeseca, izagje i znje zdrava (1896). A. Mertens ozdravi u dobi od devetnaest mjeseci od uzetosti desne ruke (1895). Petru Estournet-u, djetetu još pri sisi, postadoše zdrave bolesne oči (1864.). Napokon Pavao Mercère, komu je bila tek jedna godina, ozdravi od dva nasljedna prodera.

Naravno da ne može biti govora o psihoterapiji kod takvih ozdravljenja. Što ih je dakle prouzrokovalo?

Jer napokon mora da ih je nešto prouzrokovalo. Svaki učinak ima svoj uzrok.

Odgovorite mi sad po svojoj savjesti vi, koji ne vjerujete u čudesa! Što je izliječilo ovu djecu od neizlječive bolesti? Što ih je izliječilo, i to većinom u nekoliko časaka? (1)

Uvjerenje nije takogjer zacijelilo spužvastoga čira Lucije Fraiture, koja se nije nadala, da će ozdraviti (1873). Nije uspravilo na noge bolesne od dvadeset i osam godina Lucije Fauré, koja je, brinući se više za druge nego za se, unišla u *piscinu* samo da ugodi svojim drugaricama. (2)

Osvjedočenje nije takogjer dne 17. rujna 1901. povratilo vida Kersbilck-u, onome prosjaku slijepcu iz Lille-a, koji je rijetko kad išao u crkvu i koji je toliko cijenio sve ono, što se dogagja u Lurdu, da je *brankardijere* (prenosioce bolesnika) nazivao *brakonijerima* (lovokradicama), i govorio o *piscinama* .... nešto, što se ne može ovdje napisati.

A pod kojim je utiskom ozdravila ona siromašna žena iz Ain-a?

Ista se povratila kući s hodočašćem svoje biskupije bolesna, kao što je i otputovala.

Okrutni su joj se slobodoumnici podrugivali, kad se povratila, radi slaboga uspjeha njezina putovanja. Sva iznemogla legne rano spavati. Pošto je bila umorna, brzo zaspi, a kad se ujutro probudila, novi joj život tekao u svim udovima. Njezine je bolesti nestalo, ona je ozdravila. (3)

(1) Vidi bilješku u *Dodatku* br. 16.

(2) Dne 24. kolovoza 1882. Liječnik Lucije Fauré, doktor Lagasse, izjavio je sâm u svojoj svjedodžbi, da se nije nadala ozdravljenju od tako stare bolesti, na koju bijaše već navikla. Vidi *Annales de N.-D. de Lourdes*, t. XVI., p. 347. — Za Luciju Fraiture vidi *Annales*, t. VIII., p. 139, et t. IX., p. 227.

(3) Bila je to Ljudevita Lescuyer, rodom iz Grièges-a, koja je bolovala od tuberkulozne upale zgloba u desnome kuku, i kojoj je želudac bio posvema oslabio. Ozdravi dne 18. rujna 1902. u bolnici de Ponte-de-Veyle. (V. *Journal de la Grotte*, 18. janvier 1903).

Mnogo je drugih bolesnika ozdravilo kao ona. Oni su opet postigli zdravlje daleko od Špilje i manifestacijâ, koje se odigravaju na podnožju špiljâ. Zdravlje je potražilo njih u samotnoj sobi onda, kada nijesu bili potreseni nikakim vjerskim uzbugjenjem, često kad nijesu ni mislili ozdraviti, katkada dapače, kad nijesu ni na što mislili: u dubokome i tvrdome snu ....

* * *

Nedavno je isto tako Marija-Ljudevita Mouchel iz Yvetot-a, kojoj se bila uslijed operacije slijepoga crijeva (crvuljka, appendicitis) načinila velika gnojna rana, došla u Lurd, i na svom povratku našla, kad se probudila iza sna, ranu zatvorenu i potpuno zacijeljenu. To je odmah konstatovao liječnik, koji ju je tri godine liječio. „Rana se trbušnoga proreza — piše on — bijaše rašírila i povećala, prouzrokovavši *gubitak substancije*, u veličini dva franka, a u dubljini 0m 01. Premda je bolesnica uzimala danomice sve moguće lijekove za čišćenje, ipak je samo jedanput na mjesec hodila od sebe, i to uz strašne bolove. — Ja potvrgjujem, da je svega ovoga nestalo drugi dan iza njezina povratka iz Lurda. Yvetot, dne 5. kolovoza 1904.“

Spomenimo takogjer onaj stari, nu dobro poznati dogagjaj. Drvodjelja Franjo Macary iz Lavaur-a imao je varikozne teške čirove (otôk žilâ) punih trideset godina. Nije mario za Boga ni za Njegove zapovijedi. Kršćanske su mu dužnosti bile deveta briga, a u svojim strašnim mukama, kad bi mu žena molila, on bi grozne kletve rigao. Kad je za zabavu pročitao Lasserre-ovo djelo, sretne slučajno kapelana Lavaurske župe, koji se spremao na put u Lurd i ponudio se prisutnim osobama na službu, neka samo izraze svoje želje. Macary ga zamoli kao i drugi, da mu donese bočicu Lurdske vode. Kad je primio bočicu, pomisli, da mu valja prije od svega srca obaviti kaki pobožni čin. Izmoli dakle kratku molitvu, prem je bio slabi kršćanin, polako opere svoje rane i zaspi. Oko ponoći se budi i ne ćuti više nikake boli. „Ja sam ozdravio!“ zaviče on svojoj ženi, koja je spavala u bližnjoj sobi. — „Šta luduješ?“ odgovori ona. „Šuti i spavaj!“ — Ni jedno ni drugo ne pokuša ustati, da se osvjedoče, dali je tome zbilja tako. Istom u jutro opaziše to. Svega bijaše nestalo: „Koža je moje noge isto tako glatka — reče Macary — kao koža mojih ruku.“ Ovaj ga čudesni dogagjaj obrati, on postade opet revan kršćanin. (*Annales de N.-D. de Lourdes*, IV., p. 111).

To su primjeri, u kojima sigurno ne će nitko vidjeti upliva vjerske sugestije. Gdje je ovdje ushićena prevelika nada, gdje vjera u sigurnost ozdravljenja?

Očevidno je, da se nijedan od ovih slučajeva ne može protumačiti sugestijom.

Ali pogjimo još dalje! Ma kako se kome ove riječi čudnovate činile, ipak ih ne krzmajmo napisati: U Lurdu nema sugestije! U Lurdu nijedan bolesnik ne ozdravlja sugestijom!

To je meni samome jednoga dana rekao u prisutnosti mnogih liječnika, na veliko njihovo začugjenje, neki odlučni sugestičar, koji je iz radoznalosti prisustvovao pobožnostima hodočasnikâ.

Ovaj je sugestičar imao pravo. «Svećenici, koji zazivaju milosrgje Božje, i kojima odgovara narod — govorio je on — mole, a ne zapovijedaju. Na taj se način ne sugestijonira.»

Pa doista, da koja osoba bude sugestijonirana, treba da tvrdnja bude jasna, odlučna i izrečena na zapovjedni način. (1)

Svećenici se u Lurdu ne služe takvim tvrdnjama. Oni dapače ne poznaju ni najbitnijih počela psihoterapije. Sugestičar, koji mi je to rekao, a koji se u stvar dobro razumije, opazio je to takogjer, i to sasvim pravo.

Dakle se u Lurdu ne nastoji ništa činiti, niti se čini, što treba, da se proizvede sugestija u bolesnicima.

Ali će mi kô reći, da se bolesnici sami, podraženi onim, što se oko njih zbiva, sugestioniraju, a da toga i neznaju.

Kad bi zbilja bilo tome tako, sa svim tim ne bi se moglo protumačiti ono, što se dogagja; jer sugestivno liječenje ne može nikako proizvesti takovih učinaka, kao što smo to dovoljno dokazali.

Ali u istinu nema nikakvoga traga autosugestiji na podnožju Špilje.

(1) Vidi o tome predmetu Wetterstrand-a u *Dodatku* br. 13.

Ta je primjedba od velike važnosti. Stoga je valja dobro dokazati, to više, što će možda iznenaditi mnogoga čitatelja.

Pokušajmo dakle da dokažemo istinu!

Sugestivno liječenje sastoji bitno u posvemašnjem osvjedočenju, koje ili izvana ili od same osobe dolazi: da ovoga ili onoga poremećenja u organizmu, da ove ili one boli, i ovoga ili onoga organskoga nereda više nema.

Sugestičari doista hoće, da «svaka moždana stanica, obuzeta kakom idejom, tako djeluje na živce, da ovi moraju ostvariti dotičnu ideju.» (1)

Čim bolesnik koleba u vjeri, svako djelovanje postaje nemoguće, i već ne može biti govora o sugestiji.

Nasuprot je djelovanje to vjerojatnije, što je osvjedočenje življe i jače.

Oslanjajući se dakle učitelji psihoterapije na ova načela, misle, da je vjera najprikladnije sredstvo za sugestivno liječenje.

Zašto? Jer je vjera, kažu oni, već po svojoj naravi slijepa. Zato osvjedočenje, koje dolazi od nje, može lako biti duboko, potpuno i neograničeno. (2)

Ovaj se način umovanja osniva na velikoj pogrješci i težkoj zabludi. Oni, koji tako umuju, ni najmanje ne poznavaju, kao što se jasno vidi, naravi kršćanske vjere, o kojoj ipak govore s takom stalnošću.

Dapače se ljuto varaju i u samome značenju riječi.

Kad se govori o *vjeri* bolesnikâ u njihovo ozdravljenje, uzima se ova riječ u smislu *pouzdanja*. Prava

(1) Bernheim, *Hypnotisme*, etc. (Paris, 1903), p. 32.

(2) Evo doslovce Bernheim-ovih riječi: „Vjera čini čudesa, jer je vjera slijepa, jer ona ne umuje, jer isključuje istraživanje i nameće se maštи.“ *Hypnotisme*, etc. (Paris, 1903), p. 52-53.

vjera, vjera, kao *bogoslovna krepost*, jest nešto sasvim drugo; jest ponizno i iskreno pristajanje uz vjerske istine, što ih se Bog udostojio objaviti svijetu.

A to je *slijepa* vjera, da se poslužimo nepravim izrazom onih, kojih ideje ovdje pobijamo!

Ova vjera, naime prava vjera, osniva se i te kako na razumu, samo ako joj taj razum kazuje, da je Bog naučao tu nauku ljudima, pa da su ljudi dužni vjerovati njegovoj nepogrješivoj riječi.

Ali megjutim, dok vjera prihvaća Njegovu riječ, ne umuje. Ona vjeruje, jer je Bog govorio, koji ne može privariti niti slagati, a ne zato, što nauka, koju je objavio, odgovara zdravome razumu.

Što se tiče *pouzdanja*, što ga može kô imati pogledom na kaku izvanrednu milost nebesku, ono nije i ne može biti slijepo.

Bog me *može* ozdraviti, *ako samo hoće*. Eto to je sve, što me vjera uči!

Hoće li me ozdraviti?

Moja vjera sasvim ništa ne zna, ona me ništa ne uči o tome.

Ona dakle nema *nikakvoga utjecaja* na moje pouzdanje, ni na moje osvjedočenje, koje bi mi pružalo sigurnost, da ću ozdraviti.

Nasuprot, ako je ovo osvjedočenje neograničeno, tada će moja vjera ustati, da ga suzbija. Ona će mi reći, da sam ja jako preuzetan, kad s takom sigurnošću očekujem milost, koje Bog nije nikomu dužan podijeliti, i da se moram smatrati manje vrijednim nje od mnogih drugih.

Nemaju dakle pravo oni, koji govore, da vjerski značaj moga osvjedočenja, ili bolje rekavši moga pouzdanja, pridodaje tomu taku jakost, kakve mu nikako ljudsko umijeće ne bi moglo podati.

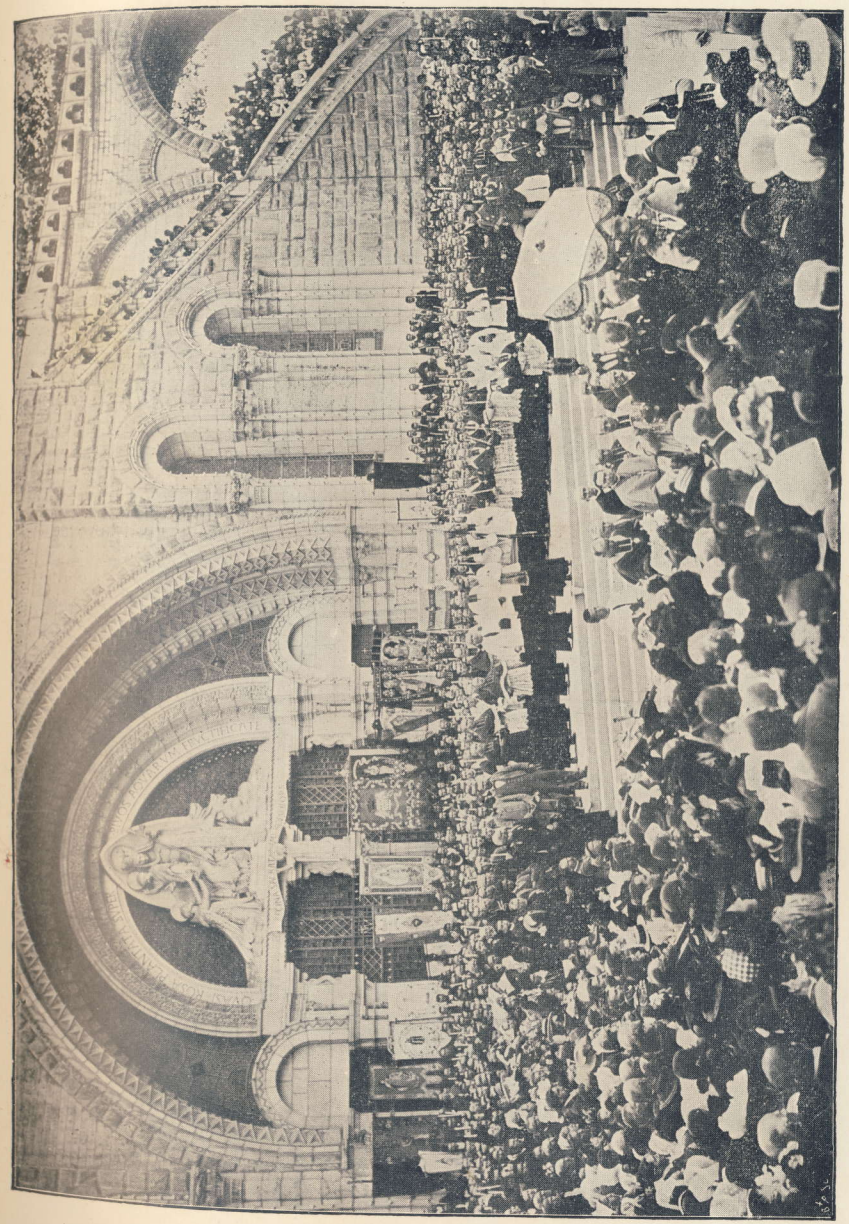

Pročelje veličanstvene bazilike sv. Ružarja u Lurdu.

Naprotiv vjera podržava ovo pouzdanje u granicama jednostavnoga uzdanja. Ovo uzdanje ublažuje još odanost u volju Božju, kojom vjernik pušta Bogu na volju, hoće li ga ozdraviti ili ne.

Pitam ja sada: Gdje je tû ono odlučno osvjedočenje, koje bi sama vjera činila neograničenim? Gdje je tû ona *vjera, bitno slijepa po samome svome značaju, u sigurnost ozdravljenja?* Nije se moguće očevidnije varati!

Ne govorite dakle, da sugestija djeluje u Lurdu u boljim okolnostima, nego li drugdje! Nasuprot ona tamo djeluje u mnogo nepovoljnijim okolnostima, ili bolje rekavši, ona tamo ne djeluje nikako.

Isto tako malo doprinose tome pjesme, svijeće, zastave i narod, koji gorljivo i žarko moli!

Da bude ko sugestijoniran, treba, kao što sam rekao, da bude osvjedočen. Ne može biti sugestije bez osvjedočenja.

Toga nitko ne poriče od onih, koji znaju, što je sugestija, i koji se njome bave. To je dapače kod njih temeljno i bitno načelo.

Hoćete li da izliječite kakvu bol — ako je uopće možete izliječiti — morate osvjedočiti bolesnika, da ne trpi više ili da će prestati bôl.

Ako koleba u vjeri, ako nije o tome osvjedočen, nema ni sugestije, i ozdravljenje ne može slijediti.

Držimo to dobro na pameti! To je prvi zakon ovoga duševnoga liječenja, njegov bitni zakon.

Bolesnici, koji dolaze tražiti zdravlje u blizini Špilje, ne mogu biti sigurni, da će ga tamo postići, osobito ne po nauku njihove vjere.

Jer njihova vjera — naglasimo to dobro — dozvoljava im samo pouzdanje, i još k tome pouzdanje, podregjeno nedokučivim namjerama Božjim, i dosljedno uvijek neizvjesno.

Ta vjera javno opetuje pred njima i u njihovo ime, prema malo prije razloženoj nauci:

«Gospodine, *ako hoćeš, možeš* me izliječiti.»

Slušajući ove riječi ona veoma uvažena ličnost, o kojoj sam malo prije govorio, reče u čudu: «Mislio sam, da ću ovdje naći sugestiju, ali sam se prevario!»

Pa u istinu je i nema!

Pouzdanje, a osobito uvjetno pouzdanje i već unaprijed odano u volju Božju, postiglo sad svoju svrhu ili ne, nije se nikada držalo za ideju, koja bi uvjeravala i koja bi mogla djelovati u psihoterapiji.

Neka nagje, tko može, samo jedno uvaženo djelo, koje bi obaralo ovu tvrdnju. Ona je nepobitna. O tome mogu dvojiti samo oni, kojima su pokusi učiteljâ sugestije i njihova nauka bili sve do sada *Španjolska sela.* (1)

* * *

Sugestivno liječenje ne može dakle protumačiti čudesnih ozdravljenja, koja se dogagjaju na podnožju Masabjelskih pećina.

Mi smo to dosad i te kako jasno dokazali.

Sami dogagjaji, kako smo rekli, neizmjerno nadmašuju po svojoj *naravi* moć, koja se pripisuje sugestiji.

Osim toga *način*, kako se zbivaju, posvema se razlikuje od načina, kojim sugestija djeluje; jer sugestija djeluje polagano i postepeno, razumije se u omegjenim granicama svoga djelokruga. Nasuprot tajinstvena sila, koja djeluje u blizini Špilje, izvodi svoje čudnovate učinke munjevnom brzinom.

Napokon, zašto da još govorimo o sugestiji?

Ako već sama čudnovata narav uspjeha i časoviti način, kojim se dogagjaju, ne bi silno nadilazili

(1) Vidi *Dodatak,* br. 14.

granica njezine moći, sugestija se ipak ne bi mogla držati za pravi uzrok vanrednih pojava, koji se vide u Lurdu, budući da se u Lurdu njome ne služe.

Eto zaista dosta razlogâ, da se ne traži potrebnoga tumačenja u djelovanju ovoga načina liječenja, koji je u ostalom veoma neizvjestan.

Jedan bi jedini od tih razloga bio kadar da čovjeka osvjedoči. Svi skupa uzeti sačinjavaju divnu cjelinu, a temeljitost njihova mora da uvjeri svakoga, koji iskreno traži svjetlost istine.

NEPOZNATE SILE.

To je posljednje sredstvo, kome se utječu naši neprijatelji!

Kad čovjek više ne zna, što da odgovori drugima i samome sebi, a megjutim je odlučio da ne pripozna čuda, utječe se pod zgodno zaklonište nepoznatih sila.

Jednoga sam dana prisustvovao znanstvenom okršaju, u kojemu se pobjegjenik napokon utekao ovome skrajnome sredstvu.

Molim, neka mi se dozvoli, da opetujem prizor, jer je poučan.

Jedan liječnik, koji se nije samo bavio mediciuom, i jedan bogoslovac, koji se nije samo bavio bogoslovljem, sastadoše se nekom prigodom u Lurdu.

Bijaše to na obalama Gave, u onome krasnome drvoredu, zasagjenom Karolinskim topolama, koji počinje od Špilje i prostire se niz rijeku.

Rijeka se valja na desno izmegju gromača hridine, gdje se pjeneći razbija, dok se na lijevo prostire šumom obrasli brijeg, po kojem amo i tamo rastu jele, platane, kesteni i lipe, med kojima bagrene svojim kao snijeg bijelim i mirisavim cvijećem rasprotiru u premaljeće ugodan miris.

«Kad želite, da se po volji porazgovorimo, e pa dobro, sjednimo ovdje!» reče bogoslovac približivši se jednoj klupi pokraj Gave.

Pa kako se prilično razumijevao u staru literaturu, pridoda:

«U jednomu dijalogu Platonovom — vi ćete se toga možda sjećati — osobe, koje se razgovaraju, isto tako udobno sjedaju pod sjenu platanâ.»

Sjedoše dakle i razgovor započeše.

Naravno da se počeše razgovarati o čudnovatim dogagjajima, koji su se zbivali u njihovoj neposrednoj blizini i u tako velikome broju.

Liječnik ih nije nijekao, ali ih je tumačio na svoj način.

Razumije se, da ih je vrlo brzo prestao tumačiti pomoću mrzle vode, jer je dobro znao, da hladna voda ne tvori takih čudesa, i osim toga mnogo bolesnika ozdravlja, a da i ne ide u *piscine*.

Zabaci takogjer malo po malo sugestivno liječenje, koje je u ostalom dosta slabo poznavao, i kojemu je dosljedno iz početka pripisivao veću moć, nego što ga ima u sebi, kao i mnogi njegovi kolege.

Napokon iscrpivši dokaze uteče se djelovanju nepoznatih sila, i evo kako se po prilici razvijao razgovor.

Liječnik: «Najzad, velečasni gospodine, tko vam jamči, da naravne sile, kojih mi još ne poznamo, ne izvode izvanrednih ozdravljenja, koja vi neposredno pripisujete Bogu?»

Bogoslovac: «A tko vama, doktore, jamči, da postoje ove naravne sile, kojih mi još ne poznamo?»

Liječnik: «Ah, sigurno nitko! To je samo hipoteza.»

Bogoslovac: «Dakako, ali jedna nevaljala, bezrazložna hipoteza, jedna od onih, na koje se ne valja

nikada oslanjati, hipoteza, koja nema nikakoga temelja i koje ništa ne opravdava, osim u koliko vam je potrebita, da vjerni svojoj predsudi isključite svako čudo. Nu predsuda, dragi moji doktore, nije nikad ništa dokazala. Kad ne biste vi imali unaprijed stvorena mnijenja i unaprijed prihvaćena zaključka, uvjeren sam, da ne biste nikad ni u snu bili pomislili na ovu hipotezu u zraku, koja je tako slaba, kao jedan od onih mjehurića od sapuna, što ih dijete svojim dahom napuhne.»

Liječnik: «Moguće. Ali napokon, ako je moja hipoteza bezrazložita, recite mi zašto?»

Bogoslovac: «Najprije zato, jer nema nikakoga znanstvenoga temelja, a zatim, jer se njome čovjek može poslužiti, da potvrdi najčudnije fantazije pomamne mašte. — Jer napokon, doktore, dozvolite mi, da jedan čas naklapam. Što biste vi odgovorili, kad bih vam ja rekao, da će po mojemu mnijenju za sto godina čovječji rast doseći visinu glasovitoga Eiffelovoga tornja?»

Liječnik: «Ja bih vam odgovorio, da šalu zbijate. Trebalo bi samo da proučite djela životoslovaca (biologista), velečasni moj gospodine, i vi bi tamo našli, da se zametak ljudski ne može razviti do tako gorostasne veličine.»

Bogoslovac: «A ja bih vam na to odvratio: nemoguće je to po sadašnjim zakonima! Ali ja poznam jednoga liječnika, svoga prijatelja, čovjeka inače umna i ljubezna, koji vjeruje u nepoznate zakone, čim se radi o kakome dogagjaju, koji ga po sadašnjim zakonima sili, da prizna čudo, i tako dogje u opreku sa jednom od svojih predsuda. Ako on ima pravo da postavlja bezrazložnu hipotezu u prilog onoga, što misli, onda i ja imam na to pravo, kao i svi drugi sa mnom. Istina, po sadašnjim zakonima ne možemo

vjerovati, da će se naš organizam razviti do tako vanredne visine; ali kô zna .... nepoznati zakoni?! O *biologiste*, gdje su još nepoznati zakoni?! Gdje one tajinstvene sile, koje će nam još budućnost otkriti?! Tko bi bio rekao prije sto godina, da ćemo moći slušati glas koga prijatelja iz Pariza u Marsilji! Tko bi bio rekao ....»

Liječnik: «Znam već, što mislite time reći. To je dobro poznata i zastarjela fraza! Ne zamjerite mi, što se tako izrazujem; tà sâm sam se njome više puta služio.»

Bogoslovac: Ali baš zato ja tako govorim. Ja se služim vašim oružjem, upotrebljavam vaše dokaze, jer hoću da vam pokažem, da oni ravno vode .... do *apsurda.*

«Zareklo mi se, doktore, i zato vas molim za oproštenje! Ali je ideja tako valjana, da ćete vi ispričati, uvjeren sam o tome, jedno radi drugoga.»

Liječnik: «Nastavite dakle, molim vas!»

Bogoslovac: «Dobro! Što biste vi, gospodine doktore, molim vas rekli, da vidite — što je nemoguće — gdje suho drvo pod nožem prolijeva krv, i to pravu krv, kao ranjena životinja, ili gdje kamen lista i cvijeta, kao biljka u proljeću, pa da vam tko dogje i kaže, da taj pojav može biti naravan, i da će se jednoga dana bez dvojbe otkriti sakrivene sile naravi, uslijed kojih može kamen postati drvo, a drvo životinja?»

Liječnik: «A što još ne! Ja bih mislio, da se ruga sa mnom, i molio bih ga, da me pusti na miru.»

Bogoslovac: «I imali bi pravo! Ali na koncu on bi takogjer postavio svoju bezrazložnu hipotezu, protivnu svim poznatim zakonima, upravo baš tako kao što i vi činite. Vjerujte mi, doktore, kad jedno načelo može logično dovesti do takovih apsurda, tada je

ono osugjeno: apsurd se ne nalazi u zaključcima, jer su oni logični, nego se nalazi već u samome načelu.»

Liječnik: «Vi ste ipak malko tvrdi; jer napokon ja mislim, da se puno toga može dopustiti, samo da se ne mora priznati vrhunaravno, što vrijegja razum i znanost.»

Bogoslovac: «Gospodine doktore, vi ste se sad izdali. Šta! Vi biste zar radije dopustili nešto, što je nemoguće, nego li vrhunaravno! dapače i apsurd?... Doista vi morate isključiti apsurd i vi ga isključujete.»

«Što se tiče razuma i znanosti, kojom se vi toliko ponosite, tad znajte, da ih ja ovaj čas branim, a vi da ih ostavljate na cjedilu. Jer pred pitanjem, što ga nameću dogagjaji, ja stojim kao matematičar pred jednadžbom. Ja mislim, da je ljudski razum može riješiti i ja je nastojim riješiti. Nasuprot vi držite, da je razum za to nesposoban. Vi govorite kao dijete, koje algebarski brojevi plaše: «Tu je jedna nepoznanica; neka je nagje i traži ko hoće! Moj je razum za to nesposoban. Ja ne ću pokušati riješiti jednažbe. Prepuštam tu skrb slijepome slučaju budućnosti.» To ne znači ni izdaleka znastveno postupati. Recite slobodno, da moje riješenje ne valja, i dokažite to svojim. Inače priznajte, da se razum ljudski mora mnogo prije zadovoljiti mojim nastojanjem, nego li vašim neradom, i ne smatrajte se više njegovim braniteljem. — Ali osim toga, kad bi i bila istina, da bi novi, nepoznati zakoni mogli jednoga dana uništiti zakone, koje sada poznamo, izvodeći protivne učinke, tada sadašnji zakoni ne bi bili zakoni, nego privremene hipoteze; a prema tome morala bi se znanost, koja se na njima temelji i koja ih je otkrila, smatrati djetinjastom igrom, nedostojnom, da je štuje ozbiljan čovjek i da se dapače na nju obazire. A jadan bi se

razum čovječji, koji bi tako dugo vremena prihvaćao očite pogrješke za nepobitne istine, morao smatrati odsele nesposobnim da razlikuje istinu od neistine, i priznajte to, on ne bi imao uzroka, čim da se ponosi.»

«Valjalo bi dakle žrtvovati razum i znanost. To je drugi zaključak, dragi moj doktore, koji se ne može prihvatiti i koji pokazuje, koliko vrijedi vaša hipoteza, iz koje on naravno slijedi.»

Liječnik: «Ja ću se s vama u tome složiti, ako hoćete. Ali napokon ne možete ni vi, ni ja nijekati, da duh ljudski od vremena do vremena ne iznalazi novih i posve neočekivanih zakona.»

Bogoslovac: «Vidim, da mislite na paru, na brzojav i na telefon .... Mislio sam, da već ne ćete da o tome ponovno govorimo.

«Dobro! Poslušajte, gospodine doktore, što ću vam sad reći! Često ovi tobožnji novi zakoni nijesu ništa drugo, do li nove uporave (aplikacije) vrlo starih zakona. A kad se napokon otkriju pravi zakoni, koji su sve dotle bili nepoznati, što se doista znade dogagjati, tad se oni postavljaju uz stare zakone, a nikada na protivnu stranu. Zakoni, koji u istinu vrijede kao takovi, jesu nepromjenljivi kao i narav, i ne trebaju se bojati, da će ih budućnost oprovrgnuti.

Narav si naime ne može protusloviti: u njoj vlada harmonija i sklad. Ona bi nosila u svome krilu klicu razora i smrti, kad bi jedan od njezinih zakona, koji je jošter nepoznat, mogao oboriti drugi već poznati njezin zakon. S toga gledišta vlada suglasje izmegju prošlosti i budućnosti; nema tu opreke; narav ne ratuje sama proti sebi. Kamen ne živi i ne daje života. To je stalan zakon! Vi možete biti sigurni, da ga ni jedan drugi ne će nigda oboriti, pa trajao svijet još hiljadu vijekova.»

Liječnik: «A vi iz toga zaključujete?

Bogoslovac: «Ja zaključujem, da se, ako je koji naravni zakon temeljito dokazan od početka svijeta, tako na primjer, da se poremećeni organizam odmah ne uredi, da se tkivo, koje je ozlijegjeno ili koje je izginulo, ne iscjeljuje i ne uspostavlja u tren oka, — da se onda može za sigurno držati, da se u doslije sakrivenim i nepoznatim zakonima ne nalazi nijedan, koji bi bio s prijašnim zakonima u opreci.

«I pridodajem napokon ....»

Liječnik: «Što? Zar imate još koji razlog da mi navedete? Priznajem vam, da sam već skoro sklon da prihvatim vaše mnijenje.

Bogoslovac: Dopustite mi, gospodine doktore, da vam stavim još jednu primjedbu, u koju ja postavljam veliku važnost.»

Liječnik: «O veoma rado, velečasni gospodine! Izvolite samo govoriti, ja slušam!»

Bogoslovac: «Dobro, doktore! Ne ima nepoznatih zakona, koji bi mogli oboriti stalne zakone, koje poznamo. To je, kao što sam rekao, stvar sigurna, a i vi regbi da mislite isto tako.

«Ali, ako bi i postojao koji — što je nemoguće — zašto bi se samo mi njime služili, a ne takogjer i drugi? Mi bi ga isto tako malo poznavali, kao i drugi, i ne bi bolje od drugih znali, koji su uvjeti potrebiti, da djeluje.

Liječnik: «Molim vas, izrazite se malo jasnije! To mi se čini veoma zanimljivo.»

Bogoslovac: «Ja velim, doktore, da ne znam, zašto bi samo Lurdski hodočasnici imali tu povlasticu da se služe ovim blagoslovnim nepoznatim zakonima, koji u tili čas i bez ikakvoga lijeka povraćaju zdravlje bolesnicima i osobama, koje već umiru.

«Ovih zakona, ako bi i postojali, oni ne bi bolje poznavali od ostalih ljudi; a isto se tako ne bi znali

bolje njima ni okoristiti od drugih. Zašto bi dakle ti zakoni djelovali za njih i samo za njih?

«Tako se na primjer nosi Svetotajstvo pred bolesnicima, koji su u dva reda povrstani. Pustimo sad na stranu vjersko uzbugjenje, jer je dobro poznato, koliko ono kao zakon psihoterapeutički može djelovati. Hoće se time reći *sugestija*, a mi znademo, dokle siže njezina moć. Ako pustimo na stranu vjersko uzbugjenje i ne obaziremo se na sveti čin obreda, preostaje nam jednostavna šetnja, koja se obavlja pred nosiljkama bolesnikâ. I ja sad pitam: prvo, koje bi zaista okolnosti ove šetnje mogle izazvati djelovanje nepoznatoga zakona, koji bi imao u jedan čas povratiti zdravlje onima, koji su ga izgubili, i drugo, zašto se i ostali svijet ne bi postavljao u iste okolnosti i okoristio istim dobročinstvima?

«Vi me sigurno dobro razumijete, gospodine doktore?»

Liječnik: «O, sasvim dobro! Moram dapače priznati, da već ne znam, što bi vam čovjek mogao odgovoriti.»

Bogoslovac: «U dobri čas! Napokon ćemo se sporazumjeti. Dozvolite mi megjutim, da još nešto naglasim.

Zašto bi, rekoh, samo hodočasnici Lurdski crpali korist iz ovoga tobožnjega nepoznatoga zakona, koji u čas povraća život umirućim?

«Sigurno zato, što bi oni sami poznavali uvjete, neophodno potrebite, da on djeluje?

«Ali otkle njima ovo izvanredno znanje? Tâ oni dolaze sa svih strana svijeta! Nijesu se nigda prije vidjeli. Pa što, zar bi svaka skupina, i dapače svaki hodočasnik napose bio tako srećan, te bi instinktivno, da ne bi toga ni znao, osjetio u sebi ovo isto toliko sakriveno, koliko dragocjeno znanje?

«Tû naime ne može biti ni govora o kakvomu srećnomu slučaju. Kad bi se to iskustvom samo jedanput potvrdilo, moglo bi se misliti, da su se ovi srećnici slučajno namjerili na čarobnu šibiku, kojom pokreću tajinstveni stroj.

«Ali jer se to dogagja neprestano, znak je, da se to može nekako naučiti i da su hodočasnici Lurdski upućeni u tajnu. U tome slučaju morali bi drugi biti veoma naivni, kad joj ne bi isto tako ušli u trag i kad im ne bi, videći hodočasnike gdje se služe njome u velikoj množini i svaki čas, dapače pošlo za rukom da im tu tajnu izmame.

Liječnik: «U istinu mi se sve ovo razlaganje čini vrlo osnovano i regbi da nijesam nigda takova šta čuo.

Bogoslovac: «Ako sam vas ovim razlaganjem donekle zadovoljio, znak je, da ga ja sâm nalazim neoborivim.

«Sad vidite, gospodine doktore, da se utjecajem nepoznatih sila isto tako ne može ništa protumačiti, kao ni sugestijom ni mrzlom vodom. Nè, nikakav naravni uzrok, ni poznati ni nepoznati, ne može protumačiti čudesnih dogagjaja, što se opažaju ovdje.

«Svi su ovi dogagjaji kao glasovi, koji veličaju Boga i Njegovu Svemogućnost. Od Njega oni potječu i Njega oni navješćuju.»

Liječnik: «Osim vašega malko zanosnoga načina govora, ja sam pripravam da govorim, kao i vi, velečasni moj gospodine!

«Ja priznajem to i zašto da se branim? Vi ste mi otvorili oči.»

Bogoslovac: «Vjerujte mi, dragi moj doktore, da to vama više služi na čast, nego li meni. Ja sam samo bacio sjeme, a vaše je plemenito i pošteno srce uzrokom, da je ono proklijalo.»

III.

ČUDESA I LIJEČNICI.

Svi liječnici nijesu na žalost takvi, kao ovaj, o kome smo sada govorili.

Kadšto se nameće pitanje: «Budući da se ljudske bolesti iscjeljuju tako nebeskom pomoću Neokaljane Djevice, tad ono, što se dogagja u sjeni njezina svetišta, mora osobito zanimati liječnike.

«Kako se dakle oni vladaju pogledom na Lurdska čudesa?»

— Svi se ne vladaju jednako.

Ima ih ponajprije takvih, koji su puni predsuda, te su odlučili da na svaki način pobijaju vrhunaravno, pa što mu drago oni čuli ili dapače vidjeli.

Ovo uporno nijekanje ne dolazi nipošto od njih kao od liječnikâ. To treba dobro zapamtiti. Ono dolazi od filozofâ, — ako to nije malko previše rečeno za veliki broj ovih jakih duhova, koji katkada izgledaju slabi.

Njihova ih dakle filozofija čvrsto veže. Oni su njezini robovi.

Kad se nagju pred kakim čudesnim dogagjajem, koji je podvrgnut njihovu ispitivanju ili koji po svojoj naravi zahtijeva, da ga ispitaju, filozofija im ne dozvoljava, da djeluju posvema slobodno. Oni se ili sistematski uzdržavaju od toga ili svoj sud unaprijed stvore.

I tako se oni sa znanstvenoga gledišta nalaze u mnogo lošijem položaju, nego li vjernici.

Vjernik ispituje dogagjaje Lurdske sasvim nezavisno.

Jer ga njegova vjera nikako ne veže, da ozdravljenje, koje proučava, mora naći vrhunaravno. Vjernik može nastaviti svoje istraživanje bez ikakvog obzira i prihvatiti koje mu drago zaključke s iskrenom odanošću, koju duguje istini. Ne mora ih kao drugi silomice iskrivljivati u prilog kake predsude, kojoj bi svako protivno riješenje bilo na osudu.

Ukratko, sloboda je njegova duha cjelovita. Nije tako kod slobodoumnjakâ.

Dakle, što se dogagja med liječnicima slobodoumnicima, o kojima sad govorimo?

Kod jednih slobodni mislilac brani liječniku da proučava dogagjaje Lurdske, makar mu oni sa liječničkoga gledišta pružali osobitu korist, možda jedinu.

Kod drugih, do kojih dopiru ovi dogagjaji i proti njihovoj volji, slobodni mislilac im čak brani da dadu iskreno svjedočanstvo; na primjer, on im brani da izdadu svjedodžbe ozdravljenja iza sretnog hodočašćenja, ili on im unaprijed navlaš daje dosta nejasne svjedodžbe, da se bolesnik ne može njima služiti, ako ozdravi.

Jednoga dana dogje neka djevojka u Lurd sa liječničkom svjedodžbom, u kojoj je stojalo, da je *sušičava.*

Iza prvoga kupanja u *piscini* djevojka se oćuti zdrava. U uredu za konstatacije ne nagjoše joj nikake ozljede u prsima. Bolesti nije više bilo, ako je uopće prije bilo.

Budući da je svjedodžba, koja je bolest konstatovala, bila kratka, premda izrična, iz razboritosti brzojaviše liječniku, da dobiju novo, jasnije izvješće. Ne spomenuše dakako ni riječce o ozdravljenju.

Liječnik odmah odgovori brzojavno: «Ona je *sušičava.*

Treba istaknuti, kako se poslije doznalo, da su isto tako mnijenje imali njegovi kolege, koji bijahu prije njega liječili bolesnicu.

Djevojka otputova, može se pomisliti s kakom radošću.

Odmah otrča k svome liječniku te ga zamoli, da potvrdi pismeno njezino potpuno ozdravljenje, jer da je sasvim ozdravila, o čemu se može osvjedočiti.

On to učini, ako i nerado. Ali kad ona htjede da svjedodžbu pročita, opazi, da se zbilja u njoj tvrdi, da je ozdravila, nu da je ozdravila od *reume.* (1)

Eto u što se bijaše obratila sušica prve svjedodžbe i brzojava! Sad je bila eto samo reuma. Slobodni mislilac bijaše ispravio liječnika i tako ga natjerao u laž.

Ima druga vrst liječnikâ, kojima se povijest Lurdska ne može takogjer podičiti.

Oni istina nijesu zaraženi tako silnom i slijepom predsudom proti onome, što je vrhunaravno; ali budući da vrhunaravno nije toliko u modi med njihovim kolegama, čuvaju se brižljivo svake prigode, da se ne moraju o tom izjaviti, a i kad izriču svoje mnijenje, rade to uvijek tako, kako da se ne osramote.

Ima ih napokon takovih — srećni smo, što to možemo izjaviti — koji se ne boje, bili sad kaki mu drago njihovi nazori, da pripoznaju ozdravljenje, samo kad ga konstatuju.

Mogli bi ovdje objelodaniti četiri do pet stotina takovih savjesnih svjedodžbi, radi kojih bi mogli čestitati onima, koji su ih potpisali, kad ne bi već i onako bili dužni reći otvoreno istinu, kad su pozvani da dadu svjedočanstvo.

(1) Vidi Boissarie, Lourdes, pp. 127-128.

Pridodajmo još, da se mnogi od njih ne zadovoljavaju time, da posvjedoče povratak potpunoga zdravlja, nego dapače katkada odvažno izjavljuju, da je dogagjaj izvan granica liječničkoga umijeća, često da se ne da drugčije protumačiti doli izravnim posredovanjem Božjim.

Četvrtina ili još više svjedodžbi, koje potvrgjuju ozdravljenje, izjavljuje to čisto bistro.

Nekoje od ovih naći će čitatelj u našemu *Dodatku*, barem u glavnim crtama. (1) Jedna je od tih svjedodžbi potvrgjena *od sto i više liječnika,* sabranih na jednoj skupštini!

Med liječnicima, koji su javno priznali čudo u dogagjajima, stalno i znanstveno od njih dokazanima, nalazimo: tri kirurga Pariških bolnica, od kojih je jedan pravi a drugi dopisujući član liječničke akademije; dva izvanredna profesora medicinskoga fakulteta, tri prvaka-liječnika u bolnicama, jednoga liječnika Talijanske bolnice, jednoga profesora medicinske škole, šest prvaka-liječnika ili bivših prvaka-liječnika klinike, i mnogo bivših pomoćnih liječnika u Pariškim bolnicama.

Neka nam bude dozvoljeno, da navedemo ovdje nekoliko takvih svjedočanstva, koja služe samo na veliku čast njihovim svjedocima!

Na taj ćemo način u ostalom najljepše završiti ovu dugu raspravu i postaviti joj krunu. Vrijeme je naime da dovršimo.

Čujmo najprije, što veli dr. Chrestien, izvanredni profesor Montpellier-skoga fakulteta.

God. 1872. objelodani on u *Union Nationale* dugačak isvještaj o ozdravljenju gdične Marije-Ljudevite Delpon, i zaključi ovim odlučnim riječima, u kojima se očituje pravo Francusko čuvstvo:

(1) Vidi *Dodatak*, br. 9.

«Zašto dakle ne bi posvjedočio ovo čudesno ozdravljenje i žašto bi se bojao porugljivih riječi nekojih jakih ili slabih duhova?

«Činim što sam dužan,

«Bilo sad što bilo!

«*Chrestien,*

«Izvanredni profesor medicinskoga fakulteta.»

Ne zna se doista, što su «jaki duhovi» Montpellier-ski mogli odgovoriti na ovako odvažnu izjavu čovjeka, u kome su ipak morali pripoznati osobito uvaženu ličnost.

Kad je desetak godina kasnije, dne 9. srpnja g. 1883., gdčna Lucija Fauré u jedan čas ozdravila u *piscini* od neke bolesti od rogjenja, «sa sjedištem u zglobu obadva kuka», zaključio je njezin liječnik dr. Lagasse svoju vrlo opširnu i tačnu svjedodžbu ovim riječima:

«Ponizne duše, kao i nepristrani iskreni učenjaci, priznat će, da se tako izvanredni dogagjaj ne da protumačiti nikojim naravnim sredstvom. Da se takova šta zbude, trebalo je otajstvenoga i vrhunaravnoga posredovanja. Slučaj se dogodio i neprestano traje: može ga vidjeti sav svijet i svaki dan. Ne ću da poričem njegove očevidnosti: Ja vidjeh, ja vjerovah.»

Nije se mogao bolje da izrazi! To je zaista vapaj iskrene duše: *Ja vidjeh, ja vjerovah!*

Čitali smo već prije isto tako iskrenu izjavu dra Arnould-a. Sjećat ćete se još, kako je pregledavši gospogju Champs prije i poslije njezina ozdravljenja pisao jednome svome prijatelju: Bio sam «danas ganut pravim čudom.» I nije oklijevao da pripiše izvanredni dogagjaj «svemogućemu zagovoru presvete Djevice.»

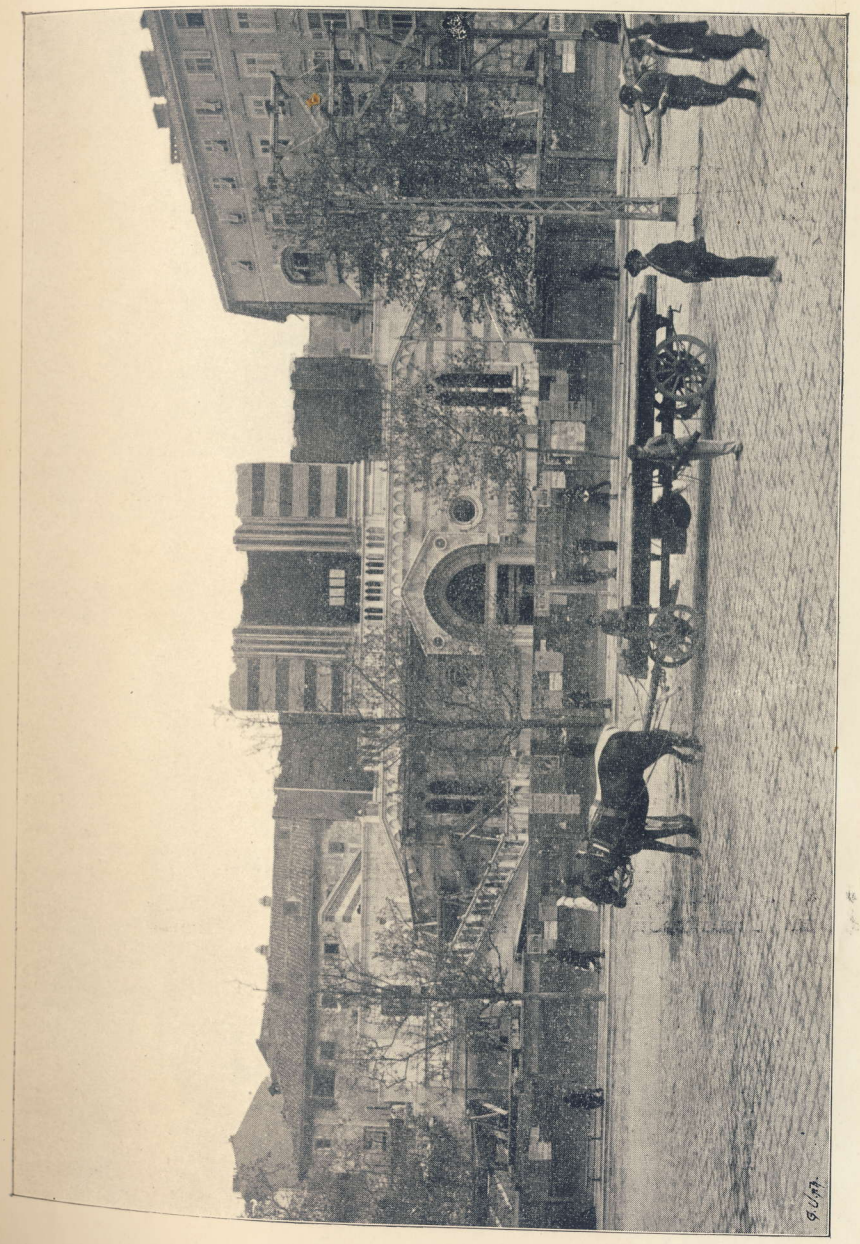

Novosagrađena donja crkva (Kripta) Č. Č. O. O. Kapucina na Rijeci. (Vidi u *Dodatku* br. 9, 10).

Da jednim pogledom oka preletimo pri svršetku sve čudesne dogagjaje, što se zbivaju oko Špilje, pustimo neka govore dva poznata liječnika.

Evo ponajprije, kako se izrazuje jedan učenik Charcot-ov, dr. Konstantin James, u jednoj znamenitoj znanstvenoj raspravi, objelodanjenoj u *Paris-Journal*-u:

«Pohodio sam Lurd s istim vidicima i nazorima, koje sam imao, kad sam pohagjao i druge kupelji. Ali da ne spominjem druge, nego samo osobne dogagjaje, hoću time reći one, koji se odnose na moje klijente, potvrgjujem, da sam vidio bolesnikâ gdje su ozdravili, kad sam ja i moji kolege sudili, da njihovu stanju ne mogu već ništa pomoći sredstva naravi i umijeća.

«Dosta je u ostalom zaviriti u listinu, u kojoj su pobilježena ozdravljenja i koja objelodanjuju izvještaji i listovi, da se čovjek uvjeri, da ih med njima ima mnogo, koja zaslužuju ime *čudo.*»

Napokon spomenimo krasne riječi dra Vergez-a, izvanrednoga profesora medicinskoga fakulteta u Montpellier-u, koji je tako izbliza proučavao povijest čudesnih ozdravljenja!

Kad je dne 8. rujna 1886. slavni profesor vidio, da su mu dani izbrojeni i da je njegova zadaća dovršena, ukratko ponovi svoje utiske od dvadeset i pet godina u jednome pismu, koje je kao njegova oporuka. Evo doslovce njegovih riječi:

«Pitaju me, što sam vidio u Lurdu. Dosta su dvije riječi, da to kažem.

«Ispitujući najvjerodostojnije dogagjaje, koji sižu izvan moći znanosti i umijeća, ja sam vidio, ja sam pipao rukama djelo Božje — čudo.

«Vidio sam naravnu vodu, u kojoj se krije nekoja moć, jača od silâ, kojima narav može raspola-

gati, i kojoj se djelovanje proteže na najraznovrsnije slučajeve. Vidio sam gdje ova voda uvjek ista i nepromjenljiva proizvodi sasvim med sobom različite vrhunaravne učinke.

«Istrgnuti umiruće dijete iz naručaja smrti; povratiti vid oku, neosjetljivu za svijetlo uslijed teške ozljede; uliti život u obamrla uda; izliječiti zastarjeli, veliki i vrlo oporni čir, to su bila njezina prva djelovanja.

«Ona, koja su slijedila za njima, nijesu manje čudnovata ni važna.

«Nekoja se tiču bolestî, koje su neizlječive, kao sušica u posljednjemu stepenu, rak i pokretno poremećenje.

«Žetva je bila bogata, obilna i dugotrajna. Ona svejednako traje .... To ti je neprestano *čudo, ono je na dnevnome redu.*»

«Čudo je na dnevnome redu!» Neka se to dobro upamti!

Ovima je riječima ukratko i sjajno opisana čitava povijest izvanrednih dogagjaja, koji se odigravaju na obalama Lurdske Gave po zagovoru nebeskoga i slatkoga Bića, koje se udostojalo jednoga dana položiti svoje djevičanske ružama okićene noge na tresuće se grane divlje ruže.

Pripovjedimo sad sa nužnim potankostima nekoliko važnijih primjera ovoga blagostivoga i divnoga milosrgja!

Opisani sa okolnostima, u kojima su se razvijali, dogagjaji će bez dvojbe biti zanimljiviji i zasjati bolje u svoj svojoj velebnosti.

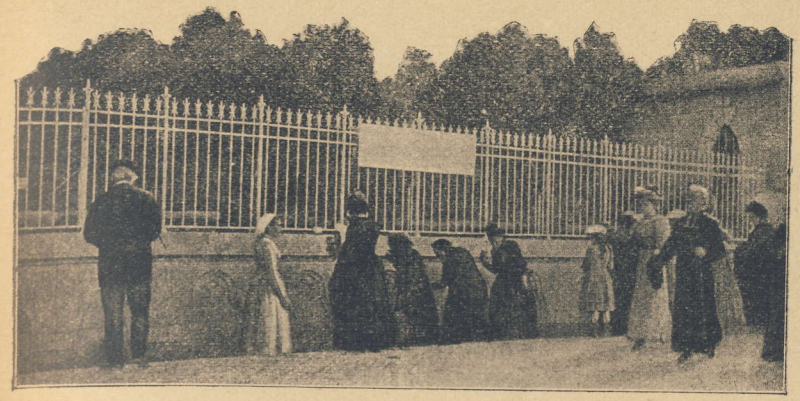

GLAVA II.

NEKOLIKO PRIMJERA.

I. Petar de Rudder. II. Čudesno ozdravljene osobe jednoga romanopisca. III. Gospogja Rouchel. IV. Gabrijel Gargam.

I.

PETAR DE RUDDER.

I. Bolest. II. Ozdravljenje. III. Poslije smrti.

I.

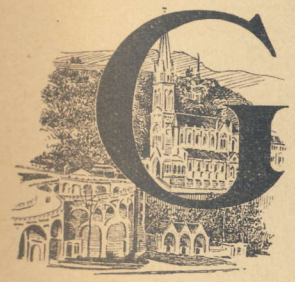

Godine 1875. živio je na kraju šume podgrofa Du Bus de Gisignies u Jabbeke-u neki nevoljni težak, koji je pobugjivao na smilovanje sve susjede.

Stanovao je u čednoj kolibi sa ženom i dvoje dijece: sa sinčićem od tri godine i sa kćerju, koja je imala petnaest godina.

Zvao se Petar de Rudder. (1)

(1) De Rudder ili Derudder rodio se dne 2. srpnja 1822. u Jabbeke-u. Jabbeke je općina u Belgiji sa 2500 stanovnika, u zapadnoj Flandriji megju Bruges-om i Ostende-om.

Podgrof ga bijaše primio na svoje zemljište, i tako je on mogao živjeti.

Petar se naime de Rudder nije mogao hraniti djelom ruku svojih.

Bijaše mu se nekom nezgodom prebila jedna noga i na njoj se otvorile dvije gnojne rane, koje su već počele truhnuti i smrdjeti.

Bolovao je Petar već osam godina.

U to doba, kad je Petar baš jednoga zimskoga dana, dne 16. veljače 1867., hodio na svoj svagdanji posao, susretne na putu dva drvara, braću Knockaert, koja su sjekla drva u blizini dvorca.

Jedno od ovih stabala bijaše na nesreću palo na obližnje polje. Dva mlada brata nastojahu da ga polugama natrag dovaljaju na put.

Videći ih de Rudder u neprilici, ponudi se da im pomogne, na što oni dragovoljno pristaše.

Stade dakle sjeći grane jednoga grma, koji ih je priječio u poslu.

Ali u taj čas podignuto se stablo svali na njega, a deblo mu smrvi lijevu nogu.

Gosp. Du Bus pošalje odmah po liječnika dra Affenaer-a iz Odenburga.

Liječnik konstatova prijelom dviju kostiju noge. Listnjača i goljenica bijahu jedna i druga prelomljene na istoj visini, malo niže ispod koljena.

Da utvrdi prelomljene komade i da ih pokuša sastaviti, obavije ih škrobljenim zavojima.

Ali nekoliko tjedana kasnije, kad je na molbe ranjenika, koji je strašne muke trpio, odlučio da mu skine spravu, opazi, da je bolest, mjesto da je na bolje krenula, uslijed novih zapletaja krenula još na gore.

Komadi bijahu otcijepljeni od svoje pokosnice. Plivali su u gnoju, jer se bila otvorila gnojna rana, koja je bila u savezu sa središtem prijeloma.

Druga se široka i gnojna rana prostirala na spletu noge.

tako ne samo da u kostima nije nastupila nikaka poboljšica, nego bijaše već duboko zahvaćeno i samo mišično tkivo.

Iza više mjeseci bezuspješnoga liječenja dr. Affenaer izgubi svaku nadu u ozdravljenje.

U ostalom još nije bila u porabi antiseptička metoda (kojom se liječi gnjiloća), koju je Lister te iste godine bio istom prvi put obilježio. Bijaše dakle vrlo teško uspješno djelovati proti gnojenju.

* * *

Najviše se liječnika obično onda pozivlje, kad već svaka pomoć liječnička postaje očito bezuspješna.

De Rudder-a pregledaše dakle mnogi liječnici: dri Jacques i Verriest iz Bruges-a, neki drugi iz Varssenaere, dr. Van Hoestenberghe iz Stalhille-a. Svi do jednoga izjaviše, da je rana neizlječiva.

Napokon podgrof Du Bus htjede čuti još mnijenje profesora Thiriart-a iz Briselja. Ovaj predloži, da se odreže noga, jer da je to po njegovu i njegovih kolega mnijenju jedini lijek.

De Rudder ne htjede pristati na ovo skrajne sredstvo. Morade leći i ostati u krevetu čitavu jednu godinu posred strašnih bolova.

Kad se pridigao, mogao je hoditi samo oslonjen na dvije štake. Nije se nigda mogao dotaći bolesnom nogom zemlje.

Prao bi svoje rane dva do tri puta na dan i zavijao pamučnim platnom bolesnu prelomljenu nogu, koja mu je zadavala tako strašne boli.

* * *

Ovo je žalosno stanje trajalo osam godina i dva mjeseca, kad de Rudder osvanu u dvorcu de Jabbeke dne 5. travnja 1875.

Došao je moliti podgrofa, da mu dozvoli hodočastiti k Lurdskoj špilji u Oostacker-u, blizu Gand-a.

Belgijanci bo štuju u Oostacker-u jednu naravnu špilju, koju su tamo podigli po uzorku i na uspomenu one Špilje, koju je presveta Djevica pohodila na obali Pirinejske Gave.

Slično bijaše učinila — ako je ovdje slobodno šta svjetskoga spominjati — ona stara junakinja, koja, po starodrevnoj predaji, daleko sudbinom bačena od posvećenoga mjesta, u kome je počivao pepeo muža joj junaka, bijaše podigla prividni grob na obalama jedne rijeke, kojoj je nadjenula ime one rijeke u domovini, da počasti ovim nadgrobnim spomenikom veliku i dragu uspomenu, kojom joj je srce bilo prepuno. Duša čovječanska, kao što sam rekao, ima takogjer svojih zakona.

Upravo se taj dan, dne 5. travnja, nalazila u dvorcu de Jabbeke dražesna djevojka, sestrična mladoga podgrofa, kojemu je doskora imala postati ženom.

Podgrofica Du Bus došla je mjeseca rujna god. 1904. u Lurd, te je pripovijedala ove uspomene svoje mladosti, kojih se iza toliko godina još dobro sjećala.

De Rudder je već od dugo vremena želio poći u Oostacker, pripovijedala je ona. «Ali dok je moj stric živio, ne htjede mu za to dati dozvole. Moj je stric bio zadojen *liberalnim* idejama, te nije vjerovao u mogućnost čuda (1). Govorio je dakle, da će rado dati liječiti De Rudder-a po svima liječnicima, koje De Rudder zaželi, ali da se ne će izvrgavati ruglu

(1) U Belgiji se nazivlje *liberalna stranka*, kako će to čitatelju biti poznato, ona stranka, koja je u oporbi sa katoličkom.

i dozvoliti mu, da ide hodočastiti. Kad je umr'o moj stric, moj muž, koji bijaše njegov baštinik, dopusti drage volje de Rudder-u da izvede svoju namisao. (1)

To zaista nije bilo zato, što se mladi podgrof nadao, da će vidjeti nevoljnika zdrava; ali mu nije htio uskratiti veselja, kojega je moglo utješiti u njegovoj nevolji.

Odlazak bi dakle odlučen i urečen prekosjutra dan, dne 7. travnja.

* * *

Da shvatimo svu važnost onoga, što će slijediti, moramo tačno znati, kakvo je bilo stanje bolesnikovo u ovaj čas i sve dokle nije stigao pred špilju.

Dr. Affenaer bijaše odstranio komad kosti, koja se bijaše otcijepila na mjestu prijeloma i nalazila se u tkivu. (2) To je bio znak, da su komadi prelomljenih kostiju bili sada odijeljeni jedan od drugoga.

Negdje u mjesecu siječnju bijaše došao dr. Van Hoestenberghe da vidi bolesnika. Evo dakle, što je on o tome rekao u istrazi, o kojoj ćemo poslije govoriti:

«Rudder je imao ranu na gornjemu dijelu noge. Na dnu ove rane vidjele su se dvije kosti, jedna od druge udaljena tri centimetra.

«Nije bilo vidjeti ni najmanjega znaka zacijeljenju. Petar je trpio mnogo i podnosio ovu bôl već osam godina.

«Donji je dio noge bio pomičan u svakome smjeru. Peta se mogla podignuti tako, da se noga savinula u sredini. Noga se mogla tako zavrnuti, da si petu mogao okrenuti naprijed, a prste ostrag.

(1) Vidi *Journal de la Grotte*, 25. sept. 1904.
(2) To se zove u medicini *sequester* (od *sequestrare* = odijeliti).

«Sva su ova gibanja nailazila jedino na otpor mekanoga tkiva.

«Budući da sam ga vidio u takvu stanju, potvrgjujem, da noga nije mogla ni na koji način potpuno zacijeliti za ono vrijeme, što je proteklo od moga posljednjega posjeta do hodočašća». (1)

Pa doista stanje nije krenulo na bolje, kako ćemo sada vidjeti. Mnogobrojna bo i sigurna svjedočanstva približavaju nas malo po malo danu odlaska u Oostacker.

Dr. Verriest pretraži de Rudder-a nekoliko vremena poslije dra Van Hoestenberghe-a. On nagje bolesnika u istome stanju, u kome i njegov kolega, i u kome se prije nalazio.

Malo kasnije, devet dana prije hodočašća, Ivan Houtsaeghe, kasniji bačvar u Stalhille-u, blizu Jabbeke-a, mogao se takogjer osvjedočiti, da se stanje nije ništa promijenilo.

«Šta ste vidjeli na nozi?» zapitaše ga na istrazi.

— Vidio sam — odgovori on — ranu veliku kao dlan ruke.

— Da li su zavoji bili ovlaženi?

— Dà, od krvavog otoka, koji je strašno zaudarao.

— Jeste li dobro vidjeli, da je noga bila prelomljena?

— Jesam! Petar je tako savio rukom nogu, da su iz rane izašla *dva okrajka prelomljene kosti, koja su se pokazala na površini.*

— Da li su okrajci bili zaokruženi?

— Ne, nijesu bili zaokruženi. Izgledali su kao okrajak svake druge prolomljene stvari.

«Petar mi je pokazao, kako može okrenuti petu, gdje su prsti, a prste, gdje je peta.»

(1) *Annales de N.-D. de Lourdes*, t. XXVI, pp. 54-55.

U nedjelju, dne 4. travnja, posjeti de Rudder Ljudevita Knockaert-a, težaka u Jabbek-u. Ovaj vidje isto, što bijaše vidio Houtsaeghe.

* * *

Sjutradan, dne 5. travnja, kako već znamo, dogje de Rudder u dvorac g. Du Bus-a.

Tû se ona, koja je imala doskora kao podgrofica unići u plemićke odaje, mogla na svoje oči osvjedočiti o groznim mukama, koje je nesrećnik podnosio.

«Nalazila sam se — pripovijeda ona — u dvorcu de Jabbeke, kad je de Rudder došao tamo sa svoje dvije štake. Vrlo bi često dolazio u dvorac, da posjeti podgrofa Kristijana Du Bus de Gisignies. Svladana od znatiželjnosti, htjela sam vidjeti nogu de Rudder-ovu. Nato odmota on svoje zavoje, koji su bili puni gnoja i krvi. Nesnosljivi se smrad iz rane rasprostirao. Posljednji se okrajci zavoja bijahu zalijepili za ranu i nijesu se mogli odlijepiti. Na taj prizor ja i nehotice uzmakoh.»

U večer istoga dana desila se kod bolesnika susjeda njegova, Marija Wittizacle, upravo kad je zavijao ranu, i tako je vidjela ranu i prelomljene kosti.

Po drugiput ih je vidjela sjutradan, dne 6. travnja, dan prije hodočašća, skupa sa susjedom Van Horren-om i njegovim sinom Julijem Van Hooren-om, koji ostadoše dva sata s njome kod Petra de Rudder-a.

U ostalom je sve troje posvjedočilo to na vjerodostojam način. Evo njihove izjave:

«Potpisani izjavljuju, da su vidjeli dne 6. travnja 1875. prelomljenu nogu de Rudder-ovu. — Dva su okrajka prelomljene kosti provirivala iz kože i bili odijeljeni jedan od drugoga gnojnom ranom, dugom tri centimetra ....

«Potpisani: Julije Van Hooren, Eduard Van Hooren, Marija Wittizacle. — Jabbeke, dne 25. travnja 1875.»

U istrazi zapitaše Eduarda Van Hooren-a:

«Da li ste vi potpisali ovu svjedodžbu?»

— Jest, mi smo potpisali tu svjedodžbu.

— Znate li vi dobro, što ste potpisali?

— Dä, dä, o tome nema dvojbe!

— Da li ste vi baš dan prije (hodočašća) vidjeli de Rudder-a?

— Jest, dan prije, naveče. Bio sam kod njega zajedno sa svojim sinom i Marijom Wittizacle.

— Šta ste vidjeli?

— Petar je odvio svoju nogu, da je privije, i *tako je savio nogu, da nam je pokazao dva okrajka prelomljene kosti.*

— Nijesu li ove kosti opet bile sastavljene?

— Nè! Ostale su uvijek takve, kakve sam ih prije vidio. Obadvije su kosti ostale jedna od druge rastavljene, noga je bila pomična i ljuljala se. Mogao si njom okretati, kud si htio.»

Eto u kakvomu se stanju nalazio bolesnik na večer 6. travnja.

Morao je otputovati, i otputova sjutradan još prije zore.

Isti vjerni susjed, Van Hooren, izagje mu na put, da ga podravi na odlasku. Nekoliko se časaka porazgovoriše, a zatim se Petar de Rudder otputi sa svojom ženom.

* * *

Bio je to veliki dan, dan zauvijek znameniti, koji je svitao za nj.

Bilo je četiri sata u jutro.

Još bijaše noć. Ali se domalo obzorje počelo svjetlucati pod utiskom prve svjetlosti dana, i u ovoj

si proljetnoj zori osjećao, kako se sva priroda veselo budi na novi i svježi život.

U srcu je de Rudder-ovu podrhtavala isto tako, kao u svoj prirodi, neka nada u novi život.

Ipak je put bio dug i vrlo mučan. Oslonjen na svoje dvije štake i podupiran od svoje žene, trebao je bolesnik više od dvije ure, da prevali ono 2.500 metara do postaje.

Čekajući na dolazak vlaka otpočine u kućici željezničkoga stražara, Petra Blomme-a, pokraj kolodvora.

Kad je nadošao čas odlasku, Petar ga Blomme prenese u vagon sa dvojicom ili trojicom dobrih ljudi.

Videći on, kako mu se noga ljulja, nije se mogao uzdržati, a da ne reče nevoljniku:

«Ali šta ćete raditi u Oostacker-u s takvom nogom? Ostanite radije kod kuće!»

Na to de Rudder odgovori:

«Drugi su ozdravili u Oostacker-u. Zašto ne bih i ja ozdravio?»

Megjuto stigne vlak i bolesnik bi smješten u kupé.

Trebalo je stati u Gandu. Jedan dio puta — do Bruges-a — imali su de Rudder i njegova žena za suputnike Ivana Duclos-a i njegovu majku. Ovi vidješe tom prigodom takogjer strašnu bolest, koju su toliki drugi bili već vidjeli.

Napokon evo Ganda!

Trebalo je ostaviti željeznicu pa dalje do Oostacker-a u omnibusu.

Kočijaš je omnibusa bio velika i jaka ljudina, kako je sâm Petar rekao. On se dakle sâm prihvati bolesnika, da ga skine s kočije, kad dogjoše k cilju svoga putovanja.

U taj se čas prelomljena noga neobično savila.

«Glete!» reče nato glasno kočijaš, okrenuvši se prisutnima. «Ovaj će čovjek još izgubiti svoju nogu!»

Ali kad je bacio pogled u svoju kočiju, nije ga više bila volja šaliti se. Pod je naime od kočije bio zamazan krvavim gnojem. Sav ogorčen nad tim prizorom, otrese se na gospogju de Rudder, koja nije znala, što da odgovori.

* * *

Evo dakle napokon bolesnika blizu one blagoslovljene špilje, kamo ga je vukla njegova želja!

Kako je bio sjeo pred kip, hodočasnici, koji su hrpimice dolazili, gurkali su, prolazeći kraj njega, kukavnu njegovu nogu. To mu je zadavalo strašnih bolova.

No to su imali biti posljednji bolovi.

Vidjeli smo, kako su nas razna svjedočanstva postepeno dovela sve do časa, do kojega smo došli.

Tû ne može biti ni najmanje dvojbe. Tačno se u ovaj čas de Rudder još uvijek nalazio u žalosnome stanju, u kome se nalazio punih osam godina. Kosti su bile prelomljene. Budući da je jedan komad kosti bio izvagjen, manjkalo je tri centimetra, da su se krajevi, inače nepravilni, mogli približiti, ne velim sastaviti, nego samo da su se opet mogli primaknuti jedan drugome. A dvostruka je gnojna rana povećavala još strašne boli bolesnikove.

Sva je dakle ljudska nada bila izgubljena! To je zgodan čas za Božju Providnost.

Da vidimo, kako će Ona tû posredovati!

II.

Stigavši de Rudder pred špilju, bijaše časak otpočinuo.

Napio se malo vode, zatim je obišao dva puta oko špilje.

Pokušao je to i po trećiput, ali nije mogao do kraja, tako se jako bio umorio. Ćutio se sav shrvan.

Sjeo je dakle, kao što smo vidjeli, pred kip presvete Djevice na jednu od klupâ, koje su bile priregjene za hodočasnike.

Što je taj čas molio? Često je kasnije to pripovijedao, a osobito gospogji podgrofici Du Bus.

Najprije je molio oproštenje za sve svoje grijehe. Zatim je molio Našu Gospu Lurdsku za milost, da može raditi i tako djelom ruku svojih prehranjivati ženu si i djecu, da ne mora više živjeti na teret drugih.

Odmah nasta u njegovu biću ne znam kaki preokret.

Ćutio se dirnut, ganut i uzrujan. Bio je kao izvan sebe.

Ne misleći na ono, što radi, zaboravivši, da su mu potrebite štake već osam godina, usta bez ičije pomoći, otide, progje kroz redove hodočasnikâ i klekne pred kip.

U isti mah dogje k sebi. Opazi, da je hodio i da kleči.

«Ja klečim!» kliknu on. «Gdje sam to, o Bože moj!»

Odmah se dignu preobražen, vas sijevajući od veselja i poče pobožno obilaziti oko špilje.

«Šta je to? šta to radiš, šta to radiš?» zavapi njegova žena, videći ga gdje tako hodi.

Zatim joj se smuti, posrne i pade u nesvijest.

Sve se zgrnulo oko de Rudder-a. Svi ga pitaju. Tu nema nikake dvojbe: on može ravno stojati, on hodi. Oslanja se na svoje dvije noge i stupa lako i bez boli. Konac je svim bolovima: on je ozdravio! Aleluja! Aleluja!

* * *

Nekoliko časaka kasnije bili su u dvorcu gospogje markizice Alph. de Courtebourne. Mnogo je hodočasnika bilo tamo dopratilo de Rudder-a i njegovu ženu.

Pregledaše nogu, već toliko vremena bolesnu, i nagjoše na svoje veliko začugjenje, što je mamilo suze, da su golijen i stopalo (taban), koji su prije nekoiko časaka bili jako natečeni, *opet poprimili svoj naravni objam,* i to tako, da su melem i zavoji, u koje je bila omotana noga, sami od sebe pali. Nema više rana: *obadvije bijahu zacijeljene;* a napokon, što nadilazi sve, *prelomljene kosti bijahu se opet sastavile, premda su prije bile jedna od druge rastavljene tri centimetra. One se bijahu srasle i obadvije su noge izgledale jednake.*

«Od toga doba — pitao je kasnije liječnik istražitelj de Rudder-a — što ne, vi ste mogli hoditi bez štaka?»

— Jesam, i to koliko sam htio.

* * *

Pa u istinu, uza svu osjetljivost, kojoj je njegova noga, nenavikla već toliko vremena svakomu pritisku, kroz osam dana bila podvržena uslijed dodira obuće, Petar se de Rudder nije ništa na to obazirao.

Izišavši iz dvorca markizice de Courtebourne povrati se natrag k špilji, da ponovno posvjedoči svoju zahvalnost. Tri puta obigje još oko špilje.

Kad je zatim nadošao čas odlasku i omnibus upravo htio ostaviti Oostacker, pospješi de Rudder korake, da ga dostigne.

Kad je na večer sišao s vlaka u Jableke-u, željeznički ga stražar Blomme pogleda sav prenerażen.

«Hodio je sasvim dobro — pripovijedao je — i bez štaka.»

— Možda vas vaše pamćenje malko vara — reče mu istražitelj, da ga iskuša. — Možda takogjer malko pretjeravate.

— Ja znam dobro, što govorim — odgovori odvažno Blomme. — Ja se toga vrlo dobro sjećam i sigurno ništa ne pretjeravam.

Nego to još nije sve. Nova su iznenagjenja imala još slijediti.

Na putu, koji je vodio od kolodvora do njegove siromašne kuće, zgrnulo se bilo mnoštvo naroda.

«Šta je to?» zapita bačvar Houtsaeghe.

— De Rudder je ozdravio i vraća se iz Oostacker-a.

— De Rudder da je ozdravio?! Ta to nije moguće. Znam, kakva je bila njegova noga: vidio sam je.

Ja pristupim bliže — pripovijeda Houtsaeghe — i «opazim de Rudder-a, okružena od svjetine. Hodio je sasvim dobro i bez štaka.»

G. Du Bus bijaše otputovao u Briselj sa svojom zaručnicom i majkom.

«Bijasmo upravo za stolom», pripovijedala je podgrofica mjeseca rujna 1904. u uredu za konstatacije u Lurdu. «Bijasmo za stolom, kad oko dva sata primismo brzojav od jednoga svoga zakupnika, u komu je javljao čudesno ozdravljenje. Pročitavši podgrof Du Bus brzojav, silno se ganu i reče:

«Nijesam nikada vjerovao u čudo; ali ako je de Rudder ozdravio, tada je to pravo čudo i ja ću vjerovati u nj.»

«Sjutradan — pripovijeda nadalje gospogja Du Bus — kad smo se povratili u dvorac de Jabbeke, dogje de Rudder i predstavi se cijeloj obitelji. Bio je potpuno zdrav i hodio je veoma dobro. Rana je bila zacijeljena.»

Kad je de Rudder došao u svoju siromašnu kućicu, baci mu se njegova kći Silvija u naručaj jecajući. Već rano u zoru bijaše pobožno djevojče zapalilo svijeće pred slikom Marijinom. Marija joj je povratila oca zdrava, srećna, vesela i preobražena.

Maleni pak sinčić, koji ne bijaše nikad vidio svoga oca bez štaka, nije htio vjerovati, da je njegov otac ovaj čovjek, koji je uspravo stajao i koji je hodio kao i svi drugi ljudi.

Doskora se pronese ta vijest čitavim selom. Susjedi bijahu prvi dotrčali, da vide na svoje oči, što su držali za nemoguće.

Napose Van Hooren i njegov sin, kao i Marija Wittizacle, koji su se bili prijašnju večer na svoje oči osvjedočili o svim strahotama bolesti, ostadoše izvan sebe od čuda, kad vidješe, da od prijašnje bolesti nije ostalo ni traga.

Nekoliko dana kasnije moradoše potpisati svjedočanstvo, koje slijedi:

«Mi izjavljujemo, da se de Rudder dne 7. travnja povratio sa svoga hodočašća k našoj Gospi Lurdskoj u Oostacker potpuno zdrav. Kost se bijaše srasla, rane je bilo nestalo. De Rudder je mogao hoditi, stojati i raditi, kao i prije svoje bolesti.»

Ovo sjajno čudo postade kao javan dogagjaj.

U župnoj se crkvi svetkovala devetnica sa pjevanim sv. Misama. Crkva je svaki dan bila puna svijeta. Od dvije hiljade duša svega pučanstva prisustvovalo ih je devetnici do hiljadu pet stotina. Ovih se devet dana svetkovalo skoro kao i nedjelja.

Crkvena i svjetovna oblast, kao i odlični mještani, htjedoše da ovjekovječe ovaj čudesni dogagjaj nekom vrsti vjerodostojnoga spomenika.

Sastaviše dakle slijedeću izjavu:

PETAR DE RUDDER,
poslije svog ozdravljenja.
Obadvije su se kosti lijeve noge, koje su bile prelomljene osam godina, bile u čas spojile.

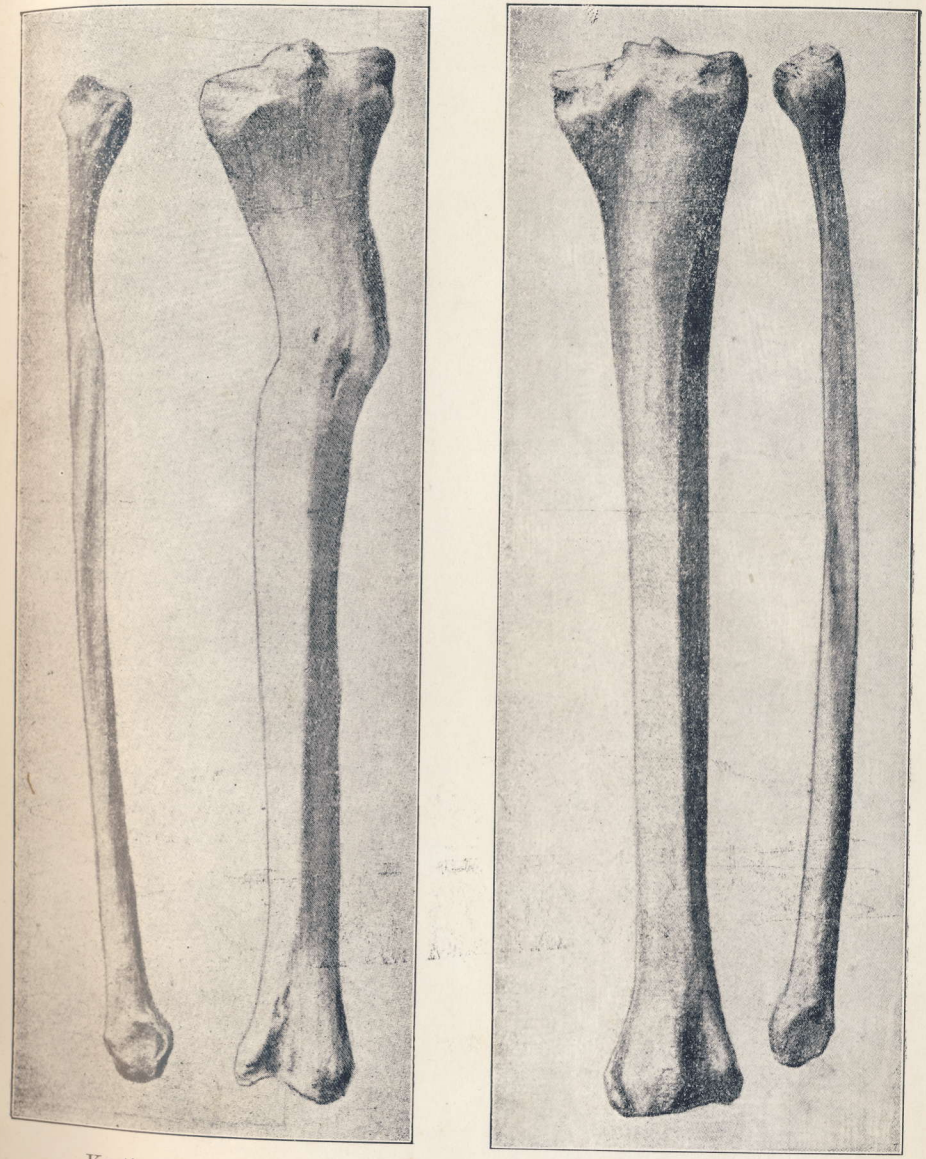

Kosti nogu PETRA DE RUDDER-A kakve nam ih pokazuje autopsija,
Trag se prijeloma vidi na kostima lijeve noge, na lijevo čitatelja takogjer se vidi da su uza sve to, što je bio odstranjen komad kosti od tri centimetra, ove dvije kosti isto tako duge kao i kosti desne noge.

«Mi potpisani župljani općine Jabbeke izjavljujemo, da je goljenica Petra-Jakova de Rudder-a, rogjena i nastanjena ovdje, stara 52 godine, bila tako prelomljena uslijed pada stabla dne 16. veljače 1867., da je, pošto se pokazala bezuspješna svaka kirurgička pomoć, bolesnik bio napušten i poglašen neizlječivim od glasovitih liječnika, i kao takav smatran od svih onih, koji su ga poznavali; — da je zazvao u pomoć Našu Gospu Lurdsku, koja se časti u Oostacker-u, i da se vratio kući posvema zdrav i bez štaka, tako da može kao i prije bolesti obavljati sve poslove. Mi izjavljujemo, da se ovo nenadano i čudnovato ozdravljenje dogodilo dne 7. travnja 1875.

«Potpisani: *L. Slock,* župnik; *Aug. Rommelaere,* kapelan; *D'Hoedt,* načelnik; *Aug. Stubbe,* činovnik; *P. Maene,* činovnik; *C. Sanders,* predsjednik crkvenih otaca; *Karlo de Cloedt,* član općinskoga vijeća i crkveni otac; *F. Demonie,* crkveni blagajnik; *J. Callewaert,* pisar; *P. de Sorge; J. de Simpel,* općinski savjetnik; *L. Boutin Perloot;* podgrof *Du Bus de Gisignies,* senator.

«Općinski pečat.

«Jabbeke, dne 15. travnja 1875.»

Treba med potpisanima istaknuti podgrofa Du Bus-a, senatora, koji, kao što smo vidjeli, nije vjerovao u čudo, i g. P. de Sorge, slobodnoga mislioca, koji je, kad je umr'o, bio civilno pokopan.

Ova su svjedočanstva sasvim nepobitna.

U ostalom ih potvrgjuju i svjedočanstva liječnikâ.

* * *

Čuvši dr. Affenaer pripovijedati, da mu je klijent ozdravio, stigne brže bolje iz Oudenbourg-a 8. trav-

nja, to jest slijedeći dan iza ozdravljenja. Došao je ujutro.

De Rudder-a nije bilo kod kuće. Vraćajući se iz crkve bijaše se zadržao kod g. Karla Rosseel-a. Tamo ga je liječnik i zatekao.

Vrlo brižljivo pregleda nogu, koja je još dan prije bila tako teško ozlijegjena, i bi osobito iznenagjen, kad je našao nutrašnju stranu goljenice posvema glatku na mjestu prijeloma.

Više je osoba prisustvovalo ovom ispitivanju. Dr Affenaer nije mogao svladati svoga uzbugjenja pred njima. Krupne suze kanuše mu iz očiju, i on duboko ganut reče:

«Vi ste, de Rudder, potpuno ozdravili. Vaša je noga kao noga tek rogjenoga djeteta. Sva su ljudska sredstva bila bezuspješna, ali što ne mogu svi liječnici, može presveta Djevica.» (1)

Sjutradan, dne 9. travnja, dogje i dr. Van Hoestenberghe. Začuvši i on za čudnovatu vijest, povede se za primjerom senatora Du Bus-a: s početka ne htjede u to vjerovati.

Ali se nije htio tvrdokorno opirati činjenicama, kao nekoji slobodni, ali i ograničeni duhovi. Smatrao si je za dužnost, da se sâm glavom o tom osvjedoči, i dogje navlaš za to iz Stalhille-a u Jabbeke.

Kad je došao, radio je Petar u svome vrtu. Kopao je zemlju.

Liječnik osta sav zabezeknut na taj prizor, jer nije vjerovao u čudo. Zamoli bogalja još od juče, da ugje u svoju kuću, gdje ga je želio pomno pregledati.

Nato Petar, da dokaže, da je ozdravio, stade skakati kao dijete na očigled zapanjenoga liječnika.

Ovaj ga isto tako najbrižljivije pregleda.

(1) *Annales,* t. VIII., p. 200.

Nagje jednu brazgotinu ispod koljena, drugu veću na spletu, obadvije očiti dokazi i bolesti i ozdravljenja. Zatim pažljivo progje prstom uzduž unutrašnje površine golijeni i nagje, kao i njegov kolega iz Oudenbourg-a, da je ova površina sasvim glatka na mjestu prijeloma. Nikake pokraćenosti ni hramanja. Petar bijaše potpuno ozdravio.

Pred ovim očevidnim dokazom Božanskoga posredovanja, plemenita i iskrena duša dra Van Hoetenberghe-a nije više kolebala. Kao onaj Francuski liječnik, čije smo riječi prije spomenuli, rekao je i on, premda na svoj način: *Ja vidjèh, ja vjerovah.*

* * *

U ostalom nije samo njemu otvorilo oči ovo čudesno ozdravljenje.

Živio je tada u Jabbeke-u neki bezvjerac, po imenu de Weisch. Na očigled tako očevidnoga dokaza vrhunaravnoga djelovanja, izjavi on, da je bezvjerstvo nemoguće, pa da treba prihvatiti nauku Crkve. I od tada je postao pravi vjernik. (1)

Ali jedan od onih, kojega je čudo najviše iznenadilo i ganulo, jest kočijaš omnibusa iz Ganda u Oostacker.

Bio je to čovjek bez vjere. Megjutim, kad je čuo, da je bolesnik, koga je jutrom nosio na svojim legjima sa prelomljenom nogom, sat kasnije u jedan čas prohodao i potpuno ozdravio, njegovo bezvjerje morade podleći. On posta dobar kršćanin i takav osta. (2)

Ukratko, bijaše to veličajan vjerski dogagjaj, kojim se mnogi okoristiše.

(1) *Annales de N.-D. de Lourdes,* t. XXVI., p. 77.
(2) *Annales,* t. XXVI., p. 108.

Po prilici dvadeset godina kasnije zapita netko g. župnika u Jabbeke-u:

«Ima li u vašoj župi osobâ, koje nemaju vjere ili koje ne vrše kršćanskih dužnosti?»

G. župnik Jabbecke-čki odgovori:

«Ne, nema sad ni jedne.»

* * *

Osamnaest godina iza dogagjajâ, koje smo sad pripovjedili, odluči koncem g. 1892. neki Belgijski liječnik, koga je ovo ozdravljenje osobito zanimalo, da povede o njemu istragu, da ga tako uzmogne strogo znanstveno proučiti.

Skoro su svi svjedoci bili još na životu. De Rudder je takogjer živio. Pokazivao se dapače vrlo vjeran i zahvalan prema svojoj nebeskoj dobročiniteljici.

«Poslije njegova ozdravljenja», pripovijeda podgrofica Du Bus, «držali smo ga petnaest godina kao radnika i vidjeli smo ga skoro svaki dan gdje moli krunicu. Pobugjivao je na bogoljuban život sav svijet.»

Bio je to u ostalom marljiv i neumoran radnik, čiju je preveliku radinost trebalo obuzdavati, tako je bio zauzet za posao, sa svim tim, što je bio dobrano poodmakao u dobi.

Hodočastio je u Oostacker uvijek rado i veselo. Srce ga je neprestano tamo vuklo. *Do četiri stotine puta pohodi Majku Milosrgja, da Joj zasvjedoči svoju ljubav i harnost.*

Bila su dakle još pri ruci sva sredstva, da se povede temeljita istraga. Dr. Royer iz Lens-Saint-Rémy-a odluči svakako da je provede.

Ali ju je htio provesti sa skrajnom strogosti, tako da ne bude o tome više ni najmanje sumnje.

U tu svrhu htjede uzeti za pomoćnika jednoga od svojih kolega, koji je istina bio na glasu radi

svoje znanosti i poštenja, ali i radi svoga bezvjerstva. Bio je to dr. Mottait iz Hannut-a.

Pisa mu dakle dne 16. prosinca 1892:

«Vrlo cijenjeni kolego!

«Poslao sam vam *Anale* Lurdske od posljednjega mjeseca listopada. Mogli ste u njima čitati opis de Rudder-ova ozdravljenja.

«Molim vas, dragi kolego, da bi se za volju istine izvoljeli pridružiti meni, da iznova povedemo istragu i sakupimo tačne podatke o de Rudder-u, koji još živi.

«Vaši će dobro poznati nazori služiti svima kao najbolja jamčevina za nepristrano istraživanje. To je tako istinito, da su mi dvije osobe iz Huy-a izjavile, da su pripravne namiriti sve troškove za vaše putovanje.

«Poći ćemo u Jabbeke, pohodit ćemo liječnike, koji su liječili De Rudder-a.

«Ako prihvatite moj prijedlog, skupa ćemo dogagjaj istražiti, što bolje budemo mogli, samo da dogjemo do čiste istine.

«Izvolite primiti i t. d. . . .

«*Dr. Royer.*»

«Činilo se s početka, da dr. Mottait pristaje na to, ali poslije, kad je pročitao povijest ozdravljenja, zamuknu. Očevidno je bilo, da se povlačio natrag i da nije htio pristati na prijedlog.

Dr. Royer morade dakle sam otputovati u Jabbeke.

* * *

Ali mu Providnost priteče u pomoć i posla mu pomoćnika, kakvoga je želio, da niko ne bude mogao ni najmanje posumnjati o istinitosti i o iskrenosti istrage i njezinih rezultata, kakvi mu drago oni bili.

Slučajno se namjeri u vlaku na čestita trgovca, koji je putovao u Bruges, dakle nedaleko od Jabbeke-a. Doskora se povelo pitanje o vjeri i liječnik brzo opazi, da ima posla s odlučnim bezvjercem.

Takvoga je čovjeka on baš želio.

Odmah mu predloži, da zamijeni odsutnoga kolegu, koga je htio isprva uzeti za pomoćnika.

Na sreću je trgovac jako dobro govorio Flamanski i Francuski. Mogao je dakle služiti za tumača.

Budući da je imao slobodna vremena i bio u ostalom pravičan čovjek, koji nije drugo tražio, nego da se strogo prouči izvanredni slučaj, koji je bio u opreci sa njegovim nazorima, pristane na prijedlog liječnikov. Bijaše zbilja zanimljivo vidjeti kršćanina i bezvjerca gdje skupa rade s istim žarom i oko istoga predmeta, da dogju do istine.

Što više, budući da je g. Taffeniers — tako se zvao trgovac — sâm poznavao jezik Flamanski, slobodni je mislilac obično preslušavao svjedočanstva i prevodio ih vjerniku. *Vjernik* bi dolazio do njih jedino po kazivanju *nevjernika.*

Ali evo što se dogodilo!

Budući da su se svjedočanstva množila, zasja vrhunaravni značaj dogagjaja, koji je bio podvržen istrazi, upravo u divnome svijetlu. Slobodni je mislilac bio najprije ganut, zatim potresen i napokon osvjedočen. A to je on iskreno i priznao.

Time se odlučno i konačno potvrdio čudesni dogagjaj.

Može se reći, da nijedan historijski dogagjaj nije bio dokazan s većom tačnošću, strogošću i većom množinom dokazâ. Bilo ih je, koliko si htio.

Činilo se, da nije moguće već dogagjaja bolje dokazati, kad se smrću de Rudder-ovom porodi nova misao.

III.

Petar de Rudder umrije od upale pluća u šezdeset i petoj godini, dvadeset i tri godine poslije svoga ozdravljenja. Bilo je to dakle dne 22. ožujka 1898.

Dr. Van Hoestenberghe, onaj isti, koga je ovo čudo bilo obratilo, htjede vidjeti kosti one noge, koja je bila tako dugo bolesna pa se tako nenadano povratila u svoje normalno stanje.

Dobije dakle dozvolu, da može iskopati lešinu. Dogodilo se to dne 24. svibnja 1899. Doktor prereže obadvije noge na zglobu koljena.

Tako je i sama autopsija (paranje mrtvaca) služila, da dade svjedočanstvo. A njeno svjedočanstvo potvrdi sva ostala.

Neka čitatelj pogleda sliku, koju ovdje donosimo. Opazit će, da se na lijevoj nozi, to jest onoj, koja je čitatelju s desne strane, vidi jasan trag dvostrukoga prijeloma kosti, uspostavljena tako, da usprkos iskrivljenju gornjega komada, povlačena unatrag kroz osam godina od pregibnih mišica bedra, okomita os lijevoga uda ima isti pravac, kao i os desne noge; tako da je težina tijela bila jednaka na jednoj i drugoj strani. Što više, uza sve to, što je bio komad kosti odstranjen iz ozlijegjenoga uda, ipak su ona bila jednako duga.

Nevidljivi kirurg, koji se udostojao posredovati, bijaše učinio u jedan čas, što niko drugi nije mogao izvesti u mnogo godina, a bijaše to izveo na čudesan način. Istodobno, da svatko to vidi, bijaše njegova ruka ostavila trag prijelomu, kao očiti znak Božanskoga djelovanja.

* * *

Pet godina prije, objelodanivši dr. Royer rezultate svoje istrage, bijaše iznio više važnih tačaka.

Ponajprije, govoraše on, od 7. travnja 1875. nije bilo više vlaknasta žulja, a poslije prijeloma sa ranama i razmakom kostiju, ovaj bi žulj morao sjediniti još, i to kroz dugo vremena, komade kostiju. Nasuprot su se komadi sjedinili izravno jedan s drugim.

Što više! Premda lijeva noga nije bila zatvorena u nepomičnom aparatu u času, kad je izliječena, ipak je izgledala jednako ravna, kao i desna noga.

Napokon, premda je bilo nestalo komada kosti i premda su komadi prije ozdravljenja bili rastavljeni jedan od drugoga tri centimetra, ipak udo nije postalo ništa kraće.

Zato je dodavao liječnik na koncu.

«Svaka bi dvojba bila bezumna i dosljedno nepravedna. Svaki će uvigjavni čovjek priznati, da se ovo ozdravljenje dogodilo vrhunaravnim posredovanjem.»

Kasnije iza toga i poslije autopsije g. 1899. objelodanio je dr. Royer i potpisao sa dva druga kolege, sa drima Van Hoestenberghe-om i Deschamps-om, vrlo važan članak o slučaju de Rudder-ovu. (1)

Pošto su ova tri liječnika pripovjedili i strogo dokazali sve dogagjaje, izjavljuju, da ozdravljenje *nije moglo biti djelo kake naravne sile.* Ovaj se zaključak osniva na znanstvenoj raspravi, punoj svjetlosti i neodoljive sile.

Na temelju svega onoga, što je čitatelj dosada vidio, sigurno će i sam lako doći do zaključka, do kojega su i ovi liječnici došli.

* * *

(1) *Revue des questions scientifiques,* n.° d' octobre 1899.

Navedimo na koncu tačne izjave, što ih je jedan od ovih liječnika još g. 1892. priposlao dru Boissarie-u.

Tû će čitatelj vidjeti ukratko opisane glavne dogagjaje, koje smo pripovjedili. Tako će imati pred očima kratak i vjerodostojan sadržaj.

Dakle dne 21. kolovoza 1892. pripovijedao je dr. Van Hoestenberghe u prvome svojemu pismu:

«Petru su se de Rudder-u, dok je radio, prelomile lijeva goljenica i listnjača. Nogu mu je smrvilo stablo, koje se oborilo na nj. *Toliko je bilo smrvljenih komada, da si, dok su se tresla uda, čuo udarati kost o kost, kao lješnjake u vreći.*

«Rana nije nigda zacijeljela. Kosti se nijesu srasle. Uzalud je g. grof Du Bus dao liječiti bolesnika kroz šest godina. Ovomu je čovjeku, zapuštenu i ostavljenu od svih, bilo uprav da očaja, kad sam mu ja jednom prigodom pregledao nogu.

«Ne treba dugoga opisivanja. Dônji se dio cjevanice sa stopalom u pravome smislu riječi ljuljao na kraju uda tako, da sam mogao petom više od jedanput okrenuti oko osi uda.»

Malo zatim, dne 3. rujna, pisao je isti liječnik predsjedniku ureda za konstatacije:

«Kad je Petar de Rudder otišao u Oostacker, bilo je osam godina, što je povlačio svoju nogu za sobom i hodio mučno na dvije štake. Donji dio goljenice i stopalo visjeli su kao dronjak.

«Petar se natrag povratio još isto veče bez štaka i sve poskakujući. Sjutradan je već učinio više milja pješice, srećan, što napokon iza toliko vremena može opet hoditi.

«Naravno da sam ga otišao vidjeti i ja vas uvjeravam, da nijesam vjerovao u ovo ozdravljenje.

«Šta sam našao? Nogu, koja je bila posvema zdrava, i to tako, da bih bio sigurno držao, da ova noga nije nikada bila prelomljena, kad ne bih bio prije pregledao nevoljnika.

«Pa u istinu, kad sam pipao prstima polako goljenicu, nijesam osjetio na njoj ni najmanje nepravilnosti, nego sam našao površinu sasvim glatku odozgo do dolje. Sve, što se moglo zamijetiti, bilo je nekoliko neznatnih brazgotina na koži.»

Kako je to bilo iste godine, kad je g. Zola došao u Lurd, završio je dr. Van Hoestenberghe svoje pismo ovim riječima:

«Ovaj će vam list možda stignuti, kad budete u razgovoru sa g. Zolom. Ako bi to bilo, bit ću sretan, da pročita ove retke i da mi dozvoli da mu kažem ovo nekoliko riječi:

«Gospodine, ja sam bio bezvjerac, kao i vi. Čudo de Rudder-ovo otvorilo mi je oči, koje su sve doonda bile zatvorene svijetlu.

«Sumnja bi me istina još katkada znala obuzeti, *ali ja sam stao proučavati kršćansku vjeru i molio sam.*

«Dobro! Izjavljujem vam na svoju poštenu riječ, da nemam više ni najmanje dvojbe. Ja vjerujem potpuno i primjećujem, da sam sa vjerom našao sreću i nutarnji mir, kojega nijesam nigda prije poznavao.» (1)

* * *

Završimo ovim iskrenim riječima. G. Zola bijaše ostavio Lurd, kad je list tamo stigao. Ali taj list može svima služiti kao spasonosna opomena.

Oni, koji su na svoju nesreću bezvjerci, kao što je bio dr. Van Hoestenberghe, neka se veledušno odluče da učine ono, što je on učinio. Neka proma-

(1) *Annales de N.-D. de Lourdes*, t. XXV., pp. 161-162.

traju vrhunaravna djelovanja, kojima je svijet pozorištem! Neka ih promatraju nepristranim okom, koje se ne boji istine i koje nije odlučilo da se zatvori, ako mu se ona pokaže!

Ujedno neka mole Boga, da im pošalje svjetlost, koja rasvjetluje duh, odozgo s neba, otkuda ona silazi i rasvjetluje poglede!

Obasjani njome, njihova će se duša isto tako, kao i duša liječnika de Rudder-ova, i te kako utvrditi u vjeri i osjetiti uslijed toga slatkost, koja se ne može isporediti s nikakom radošću na svijetu.

Kad se Bog pokaže, treba Ga gledati, da ga vidiš, i treba Mu govoriti, da Ga čuješ.

———o———

II.

ČUDESNO OZDRAVLJENE OSOBE JEDNOGA ROMANOPISCA.

1. Klementina Trouvé. 2. Gospogja Gordet. 3. Marija Lemarchand. 4. Marija Lebranchu.

God. 1892. dogje u Lurd neki dobro poznati romanopisac za vrijeme najglavnijih hodočašća. Htio je vidjeti i zatim na svoj način pripovjediti, što bijaše vidio.

Ali to bijaše jedan od onih ljudi, koji ne stavljaju samo tako na kocku svoga stečenoga glasa i svoje koristi. Upotrijebi dakle sve svoje znanje i umijeće, da ih ne izgubi.

Oprezno bijaše pripravio javno mnijenje za svoj put. Listovi su se sve natjecali, da objelodanjuju njegove dopise, a općinstvo je bilo vješto pripravljeno, da nestrpljivo očekuje rezultate ovoga izleta, i .... knjigu, koja je imala nakon toga izaći.

U Lurdu samome bila su spisatelju širom otvorena sva vrata. Kako tamo nema nikake tajne, mogao je lako sve vidjeti.

Imao je tu osobito povlasticu, da je mogao, kadgod je htio, zaći u ured za liječnička pretraživanja, kamo je inače za velike navale teško zaviriti onome, koji nije liječnik.

Tamo je našao ozdravljenih osoba. Mogao ih je po volji ispitivati i tražiti o njihovu stanju zanimljivih obavijesti od mnogobrojnih liječnika, koji su bili prisutni u dvorani i od kojih su nekoji bili bezvjerci kao i on.

Ali što velim? On ih bijaše najprije vidio u bolesničkomu vlaku, u onome *bijelome vlaku,* što ga je zanimljivo opisao svojim realističkim perom, prijateljem isto tako boli kao i opačine.

Prikažimo ovdje najglavnije od ovih ličnosti.

On ih je sâm pokušao na život probuditi u svome djelu. Zanimljivo je sravnjivati roman sa zbiljom.

1. KLEMENTINA TROUVÉ.

Dne 20. kolovoza 1892. bilo je sa mnogobrojnim liječnicima i g. Zolom više novinara u uredu za konstatacije u Lurdu.

«Najedanput — pripovijeda jedan od njih — nastade gibanje u dvorani. Nadošao je bio prvi bolesnik.

«Siromašna djevojčica! Iz dna srca sam je malko sažaljivao. Mlada kao kaplja rose, jedva joj petnaest godina, velikih plavih očiju. Lica otvorena i umna pod plavim vlasima, koji su se poput zlatnoga vijenca savijali oko njezine malene i bijele seljačke poculice.

«Zvala se Klementina Trouvé.

«Razloži svoj slučaj, koji je bio već poznat. Ali prisutnici hoće da je čuju. Tad ona uzbugjenim glasom pripovjedi svoju povijest.

«Njezina peta bijaše posvema struhla. Nije mogla više hoditi. Prostodušno prizna, da je zavidnim okom gledala svoje srećnije drugarice, pa da je žarko molila presvetu Djevicu, da može i ona jednoga dana obući svoje cipele i ići k sv. Misi.

«Rana se gnojila ....

«Sad pokaza svoju nogu, sasvim zdravu, a svi se liječnici sagnuše, da konstatuju, da je rane po-

svema nestalo. Tek je neznatno rumenilo i lako slegnuće pokazivalo mjesto, gdje je bila rana.

«G. Zola, koji je bio prisutan pregledavanju, griskao je okrajak svoje rukavice, što je kod njega bio znak velike napetosti duha. Djevojčica se žurila da otide. Napokon joj to dozvoliše. Brže bolje navuče svoju čarapu i obuče cipelu, te odleti kao ptica, jedva dočekavši, da je izmakla pogledu ove gospode, koja su pratila svaki i najmanji njezin kret.»

Romanopisac, koji nazivlje Klementinu Trouvé Sofijom Couteau, piše o tome dogagjaju u svomu djelu:

«Djevojčica otvori vrata, smiješeći se i čedna, sa sjajnim očima, u kojima je odsijevala oštroumnost . . .

— Sofijo, pripovijedajte gospodinu!

«Djevojčica je svojim lijepim ponašanjem svraćala na se pozornost.

«Tada mi se noga na zlo dala. Nijesam mogla samo više hoditi u crkvu i trebalo je svaki dan zavijati ranu, budući da je teklo nešto, što baš nije bilo čisto . . . . G. Rivoire, liječnik, koji bijaše ranu prorezao, da je vidi iznutra, govoraše, da će trebati izvaditi kost, uslijed čega bi sigurno postala šepava . . . A tada, pošto sam se vruće pomolila presvetoj Djevici, išla sam zamočiti svoju nogu u vodu . . . A onda je sve ostalo u vodi, na mojoj nozi nije bilo ništa više, kad sam je izvadila.» (1)

I.

Ovaj gospodin Rivoire, liječnik, bio je u istinu dr. Cibiel iz Lusignan-a (Vienne), koji je, budući dugo vremena liječio mladu bolesnicu, izdao o njezinu stanju ovu svjedodžbu:

(1) Zola, *Lourdes*, (Paris, Fasquelle 1903.), pp. 191-192.

«Potpisani liječnik svjedoči, da je mlada Klementina Trouvé, iz Rouillé-a, zahvaćena od upale kosti i pokosnice na peti, pošto se nije mogla izliječiti prorezom i čistivim uštrcavanjem. Ova bi se bolest mogla izliječiti samo temeljitom operacijom na bolesnome mjestu ili vrlo dugim liječenjem na temelju antisepsije i općenitih sredstava za oporavljenje. (1)

«*Dr. Cibiel.*

«Lusignan, dne 11. lipnja 1891.»

Dakle Klementina bijaše došla u Lurd dne 20. kolovoza 1891. sa narodnim hodočašćem.

Sjutradan, dne 21., okupa ona u *piscini* svoju siromašnu nogu, bolesnu već tri godine, i *u čas* bolesti nestane. Djevojčica bijaše ozdravila.

Nikakvoga više gnojenja, nikake više boli: rana je bila zacijeljena, a djevojčica je mogla hoditi, kao i sve druge djevojčice njezine dobi.

Mogla je dapače odmah obući cipele, koje joj je jedna gospogja, što je bila došla s hodočašćem, kupila.

Pogled na ove cipele napuni je bezazlenom radošću, i ona je veselo poskakivala, uzlazeći po stepenicama u bolnici.

Kako joj na putu bijaše iz rane više teklo gnoja, bojala se, da joj zavoja i vunice, što bijaše sa sobom ponijela, ne će biti dosta. Zato reče podgrofici de Roederer s dražesnom prostotušnošću:

«Presveta je Djevica učinila vrlo dobro, što me je ozdravila prvi dan, jer već za sutra ne bi imala čime zavijati rane.»

Drugi dan, dne 22. kolovoza, bi o tome obaviješten njezin liječnik od g. župnika u Rouillé-u. (2)

(1) *Annales de N.-D. de Lourdes*, t. XXVIII., p. 164.
(2) Rouillé je trgovište u pokrajini Vienne, blizu Lusignan-a.

Dr. Cibiel bijaše u Bagnols-u, pokrajini Orne. Kad se osam dana kasnije povratio u Lusignan, pregleda svoju mladu klijentu i izda slijedeću svjedodžbu:

«Potpisani liječnik potvrgjuje, da je mlada Klementina Trouvé, koja bijaše dne 12. lipnja 1891. zahvaćena od pištanjka na tabanu uslijed tuberkuloze pokosnice, sada ozdravila, i da nije ostalo drugoga traga od njezine stare bolesti, osim nekoliko znakova, što sačinjavaju brazgotinu, i nešto neznatnijega razvitka tabana. Osim toga potvrgjujem, da malena bolesnica ne ćuti nikake boli pod pritiskom ruke na ovome mjestu, i da lako stoji na svojoj prije bolesnoj nozi.

«*Dr. Cibiel.*

«Lusignan, dne 1. rujna 1891.»

Kad je dr. Cibiel potpisivao ovu svjedodžbu, reče g. župniku Rouillé-skomu:

«Izdat ću vam svjedodžbu, koju ste željeli, isto tako iskreno i rado, kao što sam izdao i svjedodžbu, u kojoj se potvrgjivala bolest.»

«Pa pošto sam ga zamolio — pripovijedao je župnik — ako bi mogao pridodati, da je djevojčica ozdravila u Lurdu, odgovori:

«To nije od potrebe! Imate za to svjedodžbu i to je dosta.

«U ostalom, gospodine župniče — pridoda on — oprostite mi, što ću vam reći, ali ja ću vam opetovati ono, što sam već rekao majci Trouvé: «Bio to sad vrag ili Bog, dijete je ozdravilo, i to sasvim ozdravilo; a ja sam zato srećan, veoma srećan.» (1)

Svi se stanovnici malenoga sela nijesu pokazali tako zadovoljni. Osobito protestanti nijesu mogli zatajiti svoje zlovolje.

(1) *Annales de N.-D. de Lourdes*, t. XXVIII., p. 20-21.

Dolazak g. Zole u Lurd g. 1892.

«Kad sam otputovala u Lurd — pripovijedaše djevojčica godinu dana kasnije u uredu za konstatacije — govorili su mi: «Hajde, možeš putovati i hodočastiti! Nu znaj, da ćeš se natrag povratiti, kao i svi oni, koji su tamo išli.» I spominjali su mi neku djevojku iz susjedstva, koja nije bila ozdravila prošle godine.

«Kad sam se povratila i kad su me vidjeli, da hodim bez štaka i da sam ozdravila, mrmljali su: «Ona nije nikad ni bila bolesna.»

* * *

Sve to bijaše pripovjedila Klementina pred g. Zolom, koji se je regbi puno za to zanimao.

«Ali, doktore — reče on napokon g. Boissarie-u nekako zbunjeno, kao čovjek, koji nema što da odgovori — to je čudo, što mi ovdje pokazujete! Žalim, što ne vidim ovdje pokraj vas kojega profesora Pariške škole.»

— Meni je to isto tako žao kao i vama! — odvrati liječnik. — Do njih samo stoji, da dogju. Naša su im vrata širom otvorena.

Mimogred spomenimo, da se taj čas nalazio u dvorani jedan kirurg iz bolnice Pariške, nekoliko dopisujućih članova liječničke akademije, nekoliko bivših i sadašnjih pomoćnih liječnika u Pariškim bolnicama, napokon nekoliko liječnika iz više znamenitih gradova Francuske, nekoliko njih iz naših kupelji, kao i sa stranih fakulteta. (1)

«Da li ste vi sami konstatovali ranu prije ozdravljenja?» zapitat će opet pisac.

— Ně! — oodgovori predsjednik ureda. — Ja sam je vidio samo sat kasnije, kad je zarastica bila

(1) Imena se svih ovih liječnika nalaze popisana u zapisnicima ureda.

još sasvim svježa. Ali su je vidjele nebrojene osobe, na čelu im njezin liječnik, koji sigurno ne vjeruje u čudo. Čuli ste, kako se izjavio u svojoj svjedodžbi.

— Ja bih želio, da ste je vi vidjeli.

— Ali znajte ponajprije, da mi ne možemo pohagjati svih bolesnika, koji dolaze u Lurd. Tako ih je na primjer jučer stiglo hiljadu. Kako dakle da proučimo svih ovih hiljadu slučajeva?

«Osim toga naše bi mnijenje moglo lako izgledati sumnjivo, prvo zato, što se naglo ispitivanje nepoznata bolesnika ne bi činilo tako vjerodostojno, a drugo osobito zato, što bi zlobni svijet držao naš sud pristranim.

«Radi toga se mi ponajprije oslanjamo na liječnike bolesnikâ, bili oni sad vjernici ili bezvjerci. Ali nakon toga, ako bolesnik ozdravi i ako je njegova bolest bila važna, mi sami nastojimo, da se povede svestrana istraga u njegovu mjestu. Taj nam se način postupanja čini najboljim i najpouzdanijim .... Ali on je takogjer jedino moguć.

«Čujete, gospodine Zola, hoćete li da me uhvatite u riječi? Evo djevojčice, za koju vam se tvrdi, da je imala gnojnu ranu na peti pune tri godine, sve do 21. posljednjega kolovoza, pa da je najedanput ozdravila ovdje i u ovaj isti dan. Pozivljem vas, da bi izvoljeli povesti sa mnom znanstvenu istragu o ove dvije činjenice: o bolesti i o ozdravljenju. Pristajete li na to?»

Tako pred svima natjeran u škripac, odgovori romanopisac, da nema vremena i da se zato ne može baviti takim ispitivanjima .... Ukratko ,on se natrag povuče i zaključi:

«Kad vi sami, doktore, nijeste vidjeli rane, pokažite mi šta drugo!»

II.

Istraga, koje ne bijaše htio povesti javno i otvoreno kao ljubitelj istine, bi mnogo kasnije povedena, ali na tajni način, bilo po samome njegovu nagovoru, ili bar s njegovom izričnom dozvolom; jer se istražitelj dičio, da ga je g. Zola pohvalio.

Ovaj je istražitelj bio neki pastor protestanski.

Išao je dva puta u Rouillé, ostao tamo svaki puta, koliko je vremena od jednoga vlaka do drugoga. Nije vidio skoro nikoga drugoga do li protestante. Nije dobio nikakvoga potpisa i nije dapače izdao na javu nijednog imena, budući da njegovi svjedoci nijesu imali odvažnosti, da kažu svoje ime.

On hoće dakle, da mi s jedne strane vjerujemo riječima ljudi, koji se baš puno ne pouzdavaju u svoja svjedočanstva, kad žele, da im imena ostanu nepoznata, a s druge strane da vjerujemo odlučnome protivniku, koji može svojim nepoznatim svjedocima metati u usta, što ga je volja, jer su mu zaista u tome posvema slobodne ruke.

Imenuje samo jednu osobu izmegju onih, za koje tvrdi, da ih je posjetio, naime dra Cibiel-a.

Ako je tome vjerovati, liječnik mu je u glavnom ovo rekao:

«Kad sam posljednji puta, dne 11. lipnja 1891., pregledao bolesnu nogu, žurilo mi se i nijesam dobro pretražio rane.

«Djevojčica je bila dva puta u bolnici u Lusignan-u i otišla je iz nje obadva puta iscijeljena.

«Temeljita operacija, o kojoj govorim u svojoj svjedodžbi, nije ništa drugo doli liječenje rane sa čišćenjem i antiseptičkim zavijanjem. To bi trajalo nekoliko mjeseci.

«*Po svoj prilici* da je rana zacijeljela, kad je djevojčica otputovala u Lurd. Bit će da se napravila krasta, koja je skrivala ozdravljenje, a onda je ova krasta jednostavno otpala u *piscini*. To bi se bilo naravno uslijed pranja noge dogodilo i ovdje.»

* * *

Ima u ovim tvrdnjama, ako su one u istinu bile izrečene, netačnih činjenica i bezrazložnih hipoteza, od kojih je barem jedna sasvim kriva.

Prva je netačnost tvrditi, da je dne 11. lipnja bila bolesnica na brzu ruku pregledana od liječnika. U ostalom ne bi to njega i onako ispričavalo, budući da mu je bila dužnost, da tačno pregleda onu, o čijem je stanju imao izdati vjerodostojnu svjedodžbu.

Dr. Cibiel nije samo pregledao ranu taj isti dan, nego ju je takogjer pipaljkom petraživao. Gospogja Trouvé držala je za ove bolne operacije svoju kćer na koljenima, dok je gospogja Sardet, u čijoj se kući to dogodilo, pridržavala nogu djevojčice, koja je od boli jaukala.

Bilo je tû u ostalom više osoba prisutnih.

Što više, uslijed bušenja rane bijaše proteklo mnogo krvi, radi česa je trebalo dobro izribati pod vodom.

Druga je bludnja tvrditi, da je djevojčica bila dvaput na liječenju u Lusignan-skoj bolnici i da je obadva puta ozdravila. U istinu ona je bila tamo samo jedandut, i to bez ikakvoga uspjeha.

To jasno dokazuje svjedodžba, koju je poglavarica bolnice izdala g. 1891., dakle tri godine prije pastorova sastanka sa doktorom, s kojim se razgovarao dne 25. rujna 1894.

Evo kako glasi ta svjedodžba:

«Ja potpisana, poglavarica bolnice Lusignan-ske, uzimam si za čast potvrditi, da je mlada Klementina Trouvé iz Rouillé-a, stara 14 godina, stupila u našu kuću dne 4. travnja 1890., da se liječi od crvotoči u kostima sa gnojnom ranom na desnoj nozi. Uza sva sredstva, koja smo prema propisima liječničkim upotrebljavali, ova djevojčica *nije ućutjela nikake znatne poboljšice* za ona četiri mjeseca, što ih je proboravila u bolnici. Kad bi se rana zatvorila na jednoj strani, poslije četiri ili pet dana opet bi se otvorila na drugoj. Morade se dakle povratiti svojoj kući dne 27. srpnja.

«Imala sam prigodu vidjeti ovu djevojčicu i pregledati njezinu nogu dne 10. kolovoza 1891. *Stanje se ne bijaše promijenilo,* a rana je izgledala isto tako kao i prije.

«Da to potvrdim, bilježim se:

«Dne 14. rujna 1891.

«*Sestra Deléchelle.*»

U ostalom sâm liječnik bijaše izjavio u svojoj svjedodžbi od 11. lipnja g. 1891., da se bolest sve doonda «nije dala izliječiti ni prorezom ni čistivim uštrcavanjem», to jest, da je već skrajna sredstva, koja su bila za to upotrebljena, nijesu mogla izliječiti.

Eto kako *je pisao* u vrijeme bolesti! Ako je tri godine kasnije protivno *govorio,* znak je, da ga je pamćenje bilo već dobrano ostavilo.

* * *

To su pogrješke pogledom na same *dogagjaje.*

Što se tiče *hipoteza*, one u istinu malo vrijede. Svako može, ako nalazi u tome veselje, isto tako nagagjati, kao i liječnik, i s istim pravom.

Ali se osim toga čovjeku nameće pitanje, kako to, da bi se prorezom i uštrcavanjem postiglo u ne-

koliko mjeseci, što se istim sredstvima nije polučilo u tri godine, kako je to jasno izraženo u svjedodžbi. Odakle sad ovim sredstvima ta nova moć?

Pa kad bi ova laka nada i imala kakvoga temelja, što ne stoji; što bi zar zato čudo bilo manje važno? . . . .

Kad bi se djevojče i moglo izliječiti shodnim liječenjem i sudjelovanjem vremena — u nekoliko mjeseci — ipak još preostaje da se protumači, kako je ozdravila bez ikakvoga liječenja i u tili čas.

Ali to još nije sve. Najčudnovatije jest to, što se tvrdi, da se *tobože* nije znalo, kakvo je bilo stanje mlade djevojke, kad je otputovala u Lurd.

Na temelju čega, molim vas, može ovaj liječnik, koji uzaludno muči ovu djevojčicu tri godine, misliti i govoriti, da bi iscjeljenje *samo od sebe* moralo uslijediti u dva mjeseca, osobito kad on sâm priznaje, da je nije već ni jedanput pregledao, otkako je konstatovao težinu njezine bolesti, i kad dobro zna, da je više od dvadeset svjedoka vidjelo otvorenu ranu za vrijeme hodočašća?

Vi ne imate ništa da tome prigovorite, što ne? Priznajte to sasvim iskreno.

Pitalo se liječnika. On dakle nije imao ništa da kaže. Ali neka onda barem ne daje riječ nekakomu tobožnjemu vidiocu, da ozbiljno pripovijeda javnosti, česa on kao i sama javnost ne poznaje.

Ovake vrsti Defijskoga proroštva pobugjuju uvijek malko na smijeh . . . ., osim možda, kad ih iznosi protestanski pastor i kad ih treba prikazati važnima u prilog kakve predsude, kojoj izmiče tlo.

Nè, nije moguće, da je dr. Cibiel rekao ono, što mu se podmeće, da je rekao. Navodeći pastor njegove riječi, bit će, da ih je u svojoj strasti izopačio.

Stalno je, da vlastoručnim njegovim spisima imamo mnogo više vjerovati, nego li onim ljudima, koji su kasnije štošta nabrbljali, pa da nam pravednost i dužnost nalažu, da se oslanjamo na liječničke svjedodžbe.

* * *

Što se tiče onih više ili manje nesigurnih izjava, što su ih bezimeni protestanti poslije više godina izdali o bolesti Klementininoj, a da se u ostalom nijesu nigda prije bavili njome, svatko će doista priznati, da njihove riječi ne mogu imati tolike važnosti, kao riječi tolikih svjedoka, koji su vidjeli na svoje oči bolest i koji se nijesu bojali da potpišu svoje svjedočanstvo.

Čitali smo malo prije svjedočanstvo poglavarice bolničke. Dne 10. kolovoza 1891., jedanaest dana prije ozdravljenja, pregledala je ona ranu svoje prijašnje bolesnice i našla ju je u istomu stanju, kaka je bila prije nekoliko mjeseci.

Tako i sestra Marija-Eugenija, koja je imala njegovati bolesnike u Rouillé-u, izjavljuje, «da je više puta vidala tuberkuloznu ranu . . ., pa da je vidjela rečenu ranu jošter dan prije nego je otišla na duhovne vježbe, dne 23. srpnja 1891. Izgledala je još sveudilj ista.»

Dne 17. kolovoza, kad se mlada bolesnica pripravljala, da se drugi dan pridruži narodnome hodočašću, njezino se stanje nije bilo ni najmanje promijenilo.

Taj isti dan vidjela je naime gospogja Pavla Delaigne u kući svojih roditelja «otvorenu ranu, iz koje je curio gnoj, pomiješan s krvlju. Zavoji, kojima bijaše obavita noga, bili su posvema zamazani.» Njezina je majka vidjela takogjer ranu.

Još napominje, da je gospogja Trouvé «bila dovezla svoju kćer u kolicima, budući da djevojčica nije mogla dugo hoditi.»

Ranu je takogjer vidjela više puta u bolesti gospogja Aleksandra Fouquet. Dva ili tri dana prije odlaska u Lurd vidjela ju je udova Boutin, dva dana prije gospogja Ivka Sardet, a dan prije odlaska vidjele su je gospogje Honorata Neau (čit. Nò) i Ernestina Jamel, a isto tako i gdična Marija Boutin.

Svjedoci tvrde, da je djevojčica više puta pred njima postavila u gnojni otvor, da ga zatvori, komad krpice, široke 0m 01 do 0m 02, a duge od 0m 12 do 0m 15. Služila se pri tome bumbačom ili iglom pletićom.

U takvomu se dakle stanju zaputila u Poitiers, da se odanle odveze s hodočasnicima do podnožja čudotvorne Špilje.

Tamo je primi tajnica društva Naše Gospe od Zdravlja za biskupiju Poitiers-sku, gospogja podgrofica de Roederer.

«Vidjela sam ranu», pisala je poslije gospogja de Roederer. «Vidjela sam ranu, koju je djevojčica pri svome dolasku odmah odvila. Napor putovanja bijaše pospješio gnojenje, i djevojčica je plakala, kad je pomislila, da će joj naskoro ponestati krpa. To ju je žalostilo i jedva sam je mogla utješiti. Opet sam vidjela djevojčicu onaj dan, što ga je proboravila u Poitiers-u. Vidjela sam je takogjer u vlaku. Rana je bila još uvijek ista i obilno je iz nje tekao gnoj.»

Takva je bila mala bolesnica, kad je otputovala u Lurd. — Hugenotima (1) je bilo njezino čudesno ozdravljenje trn u oku. Eno ti zato tri godine kasnije jednoga njihova pastora i neznatnoga broja njegovih

(1) Tako su zvali u Francuskoj kalviniste, protestante. (Op. prev.).

istomišljenika gdje drsko tvrde, da djevojčica nije nigda ni bila bolesna. Kud ćeš veće besramnosti? — Čini se, da su se sami stidjeli svoga nepoštenoga djelovanja, kad su se bojali izdati na javu svoja imena.

Poznato je, kako je bolesnica nenadano ozdravila u piscini, dne 21. kolovoza 1891.

III.

Godinu dana kasnije povratila se, da joj liječnici ureda Lurdskoga potvrde, da joj je peta odonda ostala posve zdrava i da se bolest nije povratila, ukratko, da nije ništa preostalo od one tuberkulozne bolesti, od koje joj je, kako izjavljuje liječnička svjedodžba, bila zahvaćena noga.

Romanopisac ju je pozorno i simpatično promatrao. Pripovijeda, da su je dali izuti. Htjeli su, da se sve osobe, prisutne u dvorani, mogu na svoje oči uvjeriti o stanju djevojčice.

«Brzo se — pripovijeda on — pokazala malena noga, vrlo bijela, vrlo lijepa i pravilna, sa zarasticom povrh zglavka: *bjelkasta je pruga, koja se vidjela, svjedočila, da je bolest bila teška.* Nekoji su se liječnici bili približili i promatrali šuteći nogu. Drugi, koji su bili bez dvojbe o tome uvjereni, nijesu su se ni maknuli s mjesta. Jedan od onih prvih, vrlo uglagjena ponašanja, zapita, zašto presveta Djevica nije djevojčici, dok je u Lurdu bila, uspostavila sasvim novu nogu. To da je i onako ne bi više stajalo.» (1)

Ovaj bi «vrlo uglagjeni» liječnik bio sa svoje strane bolje učinio, da je pametno šutio. Govorio je baš kao prosta neznalica.

(1) *Lourdes*, p. 192.

Kad bi, da se prizna koji dogagjaj, i da se izvedu i upotrijebe zaključci, koji iz njega slijede, trebalo odgovarati na niz tajinstvenih «zašto», koji sve mogu čovjeku pasti na pamet, tad uopće ne bi bilo nikakve pozitivne znanosti. Ne bi mogli ništa raspoznavati. Ne bi mogli ništa govoriti, niti se ičim služiti, jednom riječi, ne bi mogli živjeti. (1)

Ali osim toga je ta primjedba toga dana pala, da ne može biti gore. Vrlo lako ju je naime bilo s uspjehom oprovrgnuti.

Kad bi čudo, kako ste vi izrazili želju, o naivni doktore, bilo uništilo «dugu zarasticu, od koje je bjelkasta pruga svjedočila za tešku bolest», tada je g. Zola ne bi vidio, isto tako kao što ni vi, nit iko drugi. Klementina ne bi nosila neizbrisivoga biljega ozdravljenja, kao ni bolesti, a hugenoti njezina sela, kao i cijele Francuske, koji su se za njima slijepo poveli, mogli bi sa svih strana vikati, da nije nigda imala gnojne rane na peti. Možda bi se dapače, jer je proteklo nešto vremena od dogagjaja, danas usudili skinuti svoju krinku i potpisati svoje svjedočanstvo.

«Što Bog čini, čini dobro», pisao je Lafontaine u priči «Žir i tikva» i ugodno se rugao Garu, koji je stavljao smiješna pitanja o upravljanju Božje Providnosti i koji se divio samome sebi govoreći, da bi on bio drugčije i bolje učinio, nego li Stvoritelj.

Dakle je potomstvo Garovo besmrtno?

* * *

Ozdravljenje Klementine Trouvé daje kakogjer povoda junaku romana, da štošta bunca i naklapa. Taj junak, koji govori, nije nitko drugi doli sâm pisac.

(1) Pogledaj u ***Dokatku*** br. 17, što uopće treba misliti o ovim malko naivnim pitanjima, a napose o pitanju: Zašto Bog nije učinio da izraste novo udo?

Očito se vidi, kako je smeten, kad se utječe množini neizvjesnih tumačenja, od kojih ni jedno u ostalom ne odgovara njegovu očekivanju.

Vidio je djevojčicu, slušao je njezine riječi i čuo njezin govor. Ne može je okriviti radi laži, pa i ne okrivljuje ju toga radi.

«Ona nije lagala», pripovijeda on; ali «tko zna», da li nije i nehotice «polako iskrivila istinu?»

Očito je ova sumnja bez ikakvoga temelja.

Jer Klementina nije poslije nekoliko dana, nego odmah, čim je izišla iz *piscine*, izjavila, da je ozdravila, i otišla u liječnički ured, da se tamo predstavi i da se službeno konstatuje njezino ozdravljenje. A već sjutradan je njezin župnik obavijestio o tome dra Cibiel-a, koji se sâm na svoje oči o tome osvjedočio, kad se osam dana kasnije povratio u selo. U ostalom za ovaj dogagjaj ne jamče samo njezine riječi, nego takogjer mnogo svjedoka.

Junak i pisac napominju još: «tko zna», da li se ozdravljenje dogodilo u jedan hip, da li nije trebalo za to vremena? Najzad nitko nije vidio noge, ni prije ni poslije zaronjenja u *piscini*. (1)

Tomu prigovoru daje slavni romanopisac veliku važnost. Uzalud bo na drugomu mjestu govori o onim «nepoznatim silama», koje su, kao što smo prije vidjeli, skrajnje sredstvo, kojemu se utječu oni, koji ne imaju više, što da odgovore. Pisac sâm u njih ne vjeruje! Rekao je sam u liječničkom uredu upravo baš glede ozdravljenja, o kojemu sad govorimo, a to isto u svojoj knjizi meće u usta jednoj od svojih ličnosti:

«Neka mi se pokaže samo jedan prst, koji je odrezan jednim mahom nožem pa opet zacijeljen u vodi .... i ja ću vjerovati.» (2)

(1) *Lourdes*, pp. 70-71.
(2) *Lourdes*, p. 193.

Nu, ako je ikoji povjesnički dogagjaj dokazan, to je bez dvojbe časovitost zacijeljenja rane kod male bolesnice iz Rouillé-a. Imati obraza pisati, da nitko nije vidio bolesne noge, ni prije ni poslije ozdravljenja, prekoračuje zaista svake granice poštenja.

Čitatelj treba, da se samo sjeti mnogobrojnih svjedočanstva, koje smo dosada naveli. Jer svjedoci, koji su potvrdili bolest, potvrdili su ujedno i ozdravljenje, i to časovito i neposredno ozdravljenje.

Tako na primjer u svjedodžbi, o kojoj smo prije govorili, piše podgrofica de Roederer:

«Djevojčica je ozdravila dne 21. kolovoza, dok se je kupala u *piscini*. Rana se je u *tren oka* zatvorila. Sastala sam opet Klementinu u bolnici od Sedam-Žalosti. *Preskočila bi po više stepenica na jedanput* i kušala je trčati. Njezino je veselje bilo neopisivo. Jednako je govorila: «Sad mogu dobro trčati, ali ne znam više . . . .» Liječnici Lurdski konstatovaše još *istoga dana* ozdravljenje. Da to potvrdim, bilježim se:

«*De G. Vtesse de Roederer.*»

Da spomenemo napokon posljednje svjedočanstvo! Ono je od vrlo velike važnosti, jer dolazi od same osobe, koja je prala mladu bolesnicu i koja je vidjela na svoje oči, kako je Bog ranu na čudesni način zacijelio.

To je gospogja Pavla Lallier iz Sens-a (Yonne). (1)

«U petak, dne 21. kolovoza 1891. — piše gospogja Lallier — nalazila sam se u Lurdu u *piscini* za djecu sa gdičnom Cornet iz Pariza i sa više drugih gospogja, koje su bile zabavljene kupanjem bolesnikâ, a kojih ja nijesam poznavala. Već sam bila okupala u čudotvornoj vodi puno siromašnih malenih bole-

(1) Rue de l'Epée, n.º 6.

snika, kad opazih da dolazi k meni Klementina Trouvé. Sjećam se veoma dobro još sada, kaki je utisak na me učinila. Bila sam ganuta na pogled njezine čistoće i nevinosti, opazila sam njeno blijedo i boležljivo lice. Vukla se teško, oslanjajući se na debeo štap.

«Oprezno i s počitanjem prihvatih noge siromašne djevojčice, koju sam bila posadila na stolicu, i *sama ih zamočih* u blagoslovljenu vodu, koja se nalazila u ovećemu sudu. Uz to sam šaptala obične molitve presvetoj Djevici.

«Ne sjećam se više pravo, što se dogodilo sa zavojima, kojima je bila omotana noga Klementinina i koji su bili skinuti prije, nego li je djevojčica bila izručena mojoj brizi. *Mislim, da ih je držala u rukama,* pa da su od uzbugjenja, koje je nastalo uslijed ozdravljenja, pali u vodu, otkuda su ih malo kasnije izvukli.

«Kad sam izmolila *Zdravumariju,* započela sam molitvicu: Blagoslovljeno budi Neoskvrnjeno Začeće i t. d. i t. d., ali je nijesam imala kada dovršiti. Siromašna se naime mala bolesnica bijaše osovila na noge i uskliknula: Pustite me! ja sam ozdravila!

«U istinu ona bijaše ozdravila, i to sasvim ozdravila pomoću čudotvorne vode naše Gospe Lurdske. U isti čas JA VIDJEH na desnoj njezinoj peti *široku brazgotinu, koja se zatvarala,* da tako rečem, *pred mojim očima.* Meso se sastavljalo i činilo se, kao da se samo od sebe opet sašiva . . . . Nijesam mogla vjerovati, što sam gledala, a moje je uzbugjenje bilo toliko, da nijesam mogla poći za Klementinom, koja je sva obuzeta i opojena radošću htjela odmah ići k Špilji, da se zahvali presvetoj Djevici i da tamo odloži svoj štap. Noge me nijesu htjele nositi.

«Nakon nekoliko časaka dostigla sam svoju dragu malu ozdravljenicu, koja je hodila bez ikake pote-

škoće, i otpratila sam je u ured za konstatacije. Tamo se nalazilo mnogo liječnika na okupu.»

Ostalo je poznato. Mnogobrojni liječnici, koji su bili prisutni u dvorani, konstatovaše zacijeljenje rane, kako to svjedoči zapisnik, koji bi odmah sastavljen.

* * *

Ako toliki dokazi ne mogu zadovoljiti i najvećih bezvjeraca i kritičara, tad doista ne znam, što bi mogli više željeti?

Koji je povjesnički dogagjaj temeljitije dokazan, dapače izmegju onih, o kojima ne bi mogao sumnjati, a da sumnja ne bi odmah bila izvrgnuta smijehu?

Evo osjetljivoga dogagjaja, — dogagjaja, koji mogu oči vidjeti, i to svačije oči, koji mogu, da tako reknem, ruke pipati, i to svačije ruke!

Nebrojeni svjedoci izjavljuju, da su ga vidjeli na svoje oči i da su ga pipali svojim rukama, i to svjedoci, dostojni svakoga štovanja, najozbiljniji i najvjerodostojniji. Vjerodostojne svjedodžbe liječnikâ, i to vrlo znamenitih liječnika, pridružuju se njihovu svjedočanstvu i potvrgjuju ga.

Pa doista, bio čovjek zadojen kojima mu drago filozofskim nazorima, logika, kao i poštenje, neodoljivo zahtijevaju, da se pokloni: nije se moguće boriti proti očevidnosti.

Pa ako je istina, da je jedna grebotina, u čas zacijeljena u *piscini*, dostatna, da dokaže čudo, kao što je to rekao i pisao romanopisac, zaključak sam od sebe slijedi i ne preostaje nego da čovjek usklikne:

«Zašto bi to nijekao? Jasno vidim: prst je Božji ovdje!»

———o———

2. GOSPOGJA GORDET.

G. Zola bijaše došao u Lurd, čvrsto uvjeren, da će tamo naći mnoštvo živčano bolesnih osoba, koje su po sreći ozdravile duševnim uzbugjenjem.

Ali ih nije našao.

Nu kako su takovih osoba trebovali njegovi filozofski nazori, stvori si jednu, baš kakvu je želio, u osobi gdične de Guersaint.

Gdična de Guersaint nije u njegovoj knjizi samo kakva nuzgredna osoba, nego junakinja. Sav se roman okreće oko nje. Tako su čitatelji, videći kako se uvijek pojavljuje ova osoba, prinuždeni misliti, da su osobe, koje su ozdravile u Lurdu, obično njoj slične.

Pisac se unapried hvastao, da će vjerno opisati, što bude vidio. Ali nije ispunio svojih obećanja. Utisak, što ga ostavlja njegovo djelo, u prilog je njegovim predsudama, nu protivan dogagjajima. Ovaj je odlučni realista žrtvovao zbilju zahtjevima teze.

Pa ako svu pomnju ulaže u to, da oriše ono, česa nije vidio, opet ne opisuje dogagjajâ, koje je vidio, pa ni onda, kad su ga živo ganuli.

Istu večer, — kad su ga slobodni mislioci u Lurdu počastili punčom, kao dičnoga borca za njihovu stvar, i kad je on odgovarao na njihove zdravice, izjavljujući, da je došao s nakanom, «da otkrije istinu — tako se on obično izrazivao — i samo istinu», — upravo to veče stiglo je hodočašće iz Berry-a, a jedna je mlada žena teškom mukom silazila s vlaka oslanjajući se na bolničare.

Čim je izišla iz vlaka, dade se odvesti u svojim bolesničkim kolicima pred crkvu svetoga Ružarja i

prisustvova po prviput u svome životu nezaboravnom prizoru, velikoj procesiji sa svijećama.

Zvala se gospogja Gordet.

I.

Rodila se g. 1860. u Henrichemont-u, glavnome mjestu kantona Cher-a, od čestitih roditelja, koji su se bavili trgovinom. Dvanaest godina ima, da se udala za mlada trgovca iz istoga kraja. Blagoslov je Božji očito počivao na ovim srećnim ljudima.

Iz početka su mladim supruzima cvale same ruže. Zdravlje, sloga, lagodnost, da ne rečem, bogastvo, sve im je to obećavalo srećnu budućnost. Kudgod bi prolazili, svi putovi kao da su im bili posuti cvijećem: sav im je život bio jedna pjesma i nadanje.

Ali ih brzo snagje kušnja. Supruga je imala naskoro postati majkom.

Mladoj se ženi dogodi nesreća, uslijed čega je za dugo vremena ostala slaba.

Još se nije bila oporavila od svoje nemoći, kad joj dvije godine kasnije pade na rame ruda spravljenoga omnibusa, koja se prelomi i svali je na zemlju napola mrtvu.

Od to doba ne može više da hodi! Povlačili su je u naslonjaču ili su je vozili u bolesničkim kolicima. Sav joj je tjelesni ustroj bio odsada u temelju poremećen.

G. 1884. dobila je zadavicu (grlicu, anginu), zatim upalu dušnicâ (bronhija), napokon ju je uhvatila groznica i nije smjela izlaziti iz sobe čitavu zimu. Kasnije joj obolješe i probavila; imala je grčeve u želucu, zatim upalu u želucu. Dvaput je poslaše u Bourboule, jedanput u Pougues, napokon u Vichy, ali uvijek bez uspjeha.

Bijaše to jedna od onih bolesnica, kojima je zdravlje posvema narušeno i kod kojih liječnici sve moguće upotrebljavaju, koje šalju od kupališta do kupališta, dok napokon ne izgube svaku nadu u njihovo ozdravljenje.

* * *

Premda je ovo dvoje supruga bilo kršćanski odgojeno, ipak su sve doonda bili dosta mlaki u izvršivanju svojih vjerskih dužnosti.

Jednoga je pak dana gospogja Gordet stupila u crkvu svetoga Ljudevita Francuskoga u Vichy-u i poklekla pred kip naše Gospe Lurdske. Razmišljajući tu o neuspjehu svake ljudske pomoći u dugotrajnoj njezinoj bolesti, od koje je trpjela, zapita se mlada žena, ne bi li bolje učinila, da moli nebo za pomoć. I pomisli prvi puta na putovanje k čudotvornoj Špilji.

Kad se povratila u Henrichemont, rekoše joj upravo, da Berry priregjuje hodočašće. Pridružila bi se bila hodočasnicima sa svetom radošću. Teška bolest njezine majke prisilila ju je, da je morala odustati od nauma. Ali je htjela barem da plati put za neku siromašnu bolesnicu, koja je mjesto nje pošla.

Činilo se s početka, da je njezina milostinja slabo nagragjena.

Jer šest mjeseci kasnije, dne 24. siječnja 1889., spopadoše je veoma žestoki nutarnji bolovi. Tako je strašno od boli jaukala, da su je čuli van.

Za četiri mjeseca sve do svibnja spopali bi je upravo neopisivi bolovi. Liječnik napokon izjavi, da joj se nešto u nutarnjem ustroju premjestilo, pa da joj je neophodno potrebit počinak.

Kad je bolesnici malo odlanulo, htjede jednoga dana da pogje u crkvu u kočiji. Premda je imala

prijeći samo preko trga, nova se kriza pojavila poslije toga. Naskoro joj noge uskratiše službu. Trebalo se pomagati štakama, a u isti se čas nutarnja bolest pogoršala, pošto je pridošla *gnojna upala potkožnoga tkiva i oteklina*.

Mnogo je liječnika liječilo gospogju Gordet. Spomenimo napose dre Barbey-a i Castay-a iz Henrichemont-a, i dra Témoin-a iz Bourges-a. Tražili su dapače pomoći i kod liječnikâ homeopata. Pokušali su sva sredstva i tražili su pomoći kod svih liječnika, kako se dogagja u svim očajnim prilikama kod onih, koji su bogati i koji mogu plaćati troškove.

«Tražila sam pomoći redom kod trinaest liječnika», pripovijedala je bolesnica. «Dvanaest sam se godina ravnala po njihovim propisima, ali su se sve moje nade izjalovile. Već sam od prvoga dana ćutjela, da se približuje konac mojemu životu.»

Napokon poslije godinu dana dogodi se nova kriza, koja malo da nevoljnici nije život privela kraju. Dr. Castay svjetova, da se pozovu roditelji bolesnice, koja primi posljednu pomast i pripravi se na smrt. Bijaše se pojavila upala opne trbušnice (pelveoperitonitis).

* * *

Godina 1890. progje bolesnici isto tako nesrećno, kao i prijašnja. Polakšica nije nikakva nastupila.

Bilo je u proljeću, dne 13. ožujka g. 1891. Videći gospogja Gordet, da joj sva nastojanja i svi lijekovi, koje su joj davali, ništa ne pomažu, potuži se toga radi svome liječniku.

Ovaj joj odgovori: «Preostaje nam još samo jedno sredstvo .... Sakupite što prije moguće sve svoje sile, pa kad budete mogli podnijeti tegobe puta do Pariza, vješt će kirurg poduzeti operaciju, koja je neophodno potrebita, da ozdravite.»

Trebalo je dakle posredovanja kirurgijskoga, a slabost bolesnice nije dopuštala, da se to izvede.

Dva mjeseca kasnije pisala je gospogja Gordet: «Najveća moja šetnja sastoji u tome, da dogjem do svoga naslonjača pomoću svojih štaka.»

Nadala se tada, da će hodočastiti u Lurd.

«Ali jao! — pisala je u istome listu — kako ću podnijeti tegobe ovoga puta, ja, koja u najboljim svojim danima ne mogu podnijeti, da me pô kilometra vuku u mojim bolesničkim kolicima.»

A ipak joj se činilo, da bi ozdravila kod Špilje, kad bi joj bilo moguće tamo poći. Ali bi sva odana u volju Božju govorila:

«Ipak se podlažem volji Božjoj!»

Činilo se, da je Božja volja bila, da ne hodočasti te godine; jer se sa liječničkoga gledišta činilo ovo putovanje ludost. Bolesnica je sama ćutjela i govorila da bi mogla umrijeti na putu.

U takvim okolnostima mislio je župnik Henrichemont-ski, njezin ispovjednik, da mora priključiti svoje molbe molbama njezine obitelji, i nagovorio ju je, da je odustala od tako pogibeljnoga pothvata.

* * *

Evo nas napokon u godini 1892!

Prvih mjeseci iste godine dogje liječnik opet na svoju već poznatu misao i reče jednoga dana bolesnici:

«Kirurgija je uvelike napredovala. Odlučite poći u Pariz, da se tamo operirate.»

— Ne, gospodine doktore — odvrati mu ona. — Moji ne će toga, a ne ću ni ja .... Nego mislim poći u Lurd i tamo ću ozdraviti bez operacije.

— To je putovanje upravo nemoguće za vas — odgovori liječnik — a ne ćete ni ozdraviti.

Sama je bolesnica dobro znala, da je to pogibeljno. Što velim? Bojeći se, da ne bude preuzetna, i da svojom preuzetnošću ne naškodi vjeri, ovako se molila Bogu:

«Bože moj! primi me k sebi, prije nego otputujem u Lurd, ako moram umrijeti na putu.»

* * *

Uza sve to otputova.

Pratio ju je njezin muž. Morali su dne 28. kolovoza doći u Châteauroux (čit. Šatorù), gdje su se imali sastati svi hodočasnici Berry-jski.

Od grada Henrichemont-a do kolodvora bilo je daleko po prilici dva kilometra. Bolesnicu su polako vukli u kolicima, da joj trusanje ne naškodi.

Gospogja je Gordet teškim srcem pomišljala na svoju kćer, na svoje roditelje i na svoju kuću, koje je možda za uvijek ostavljala. S osobitim je ganućem promatrala mili kraj, koji se prostirao okolo nje.

«Gledala je onaj beskrajni niz brežuljakâ, koji su bili zarašteni prostranim šumama, promatrala je bolnim okom one plodne doline, one livade i polja, koja su bila presječena zelenim ogradama. Bijaše na njih skoro zaboravila u svojoj bolesti, a sad ih je možda posljednji puta gledala. Činilo joj se, da joj se para srce od boli, i da joj sve to izgleda zato tako lijepo, što je morala sve to izgubiti.» (1)

Govorila si je: «Natrag ću opet ovim putem ili sasvim zdrava ili još možda u mrtvačkomu lijesu.»

Tako je kolebala izmegju nade i straha. Jedan ju je glas pozivao u Lurd, a drugi joj je u dnu srca šaptao, neka ne ostavi svoje obitelji i svoga kraja, pa ako joj valja umrijeti, nek umre kod kuće med svojima, a ne na putu kao kakva skitalica.

(1) Bournichon. *Un des beaux faits de Lourdes,* p. 72.

Kad je zato malo kasnije krenuo vlak, opazi njezin muž, kako su joj krupne suze kanule iz očiju.

Njezin otac, ne imajući njezine vjere, nije imao ni njezina ufanja. Zato se bijaše svim silama opirao njezinu odlasku i nije ju htio zagrliti.

Bijaše još uoči odlaska sve moguće upotrijebio, da je odvrati od toga putovanja, ali mu je uzaludan bio sav napor. Zatim je otišao na ladanje i tamo je u samoći oplakivao svoje drago dijete, koje se nije nadao više vidjeti.

* * *

Kogod je na putu bolesnicu vidio, svakomu se sažalila.

Do Châteauroux-a su putovali u prvome razredu. Ali od Châteauroux-a dalje nije bilo više u vlaku za hodočasnike kôlâ prvoga razreda.

Za pokoru i da vlada med svim hodočasnicima neka jednakost, bio je vlak sastavljen isključivo od vagona trećega razreda. Samo je jedan vagon bio na raspolaganje za drugi razred.

Gospodin i gospogja Gordet mislili su uzeti mjesto u ovome vagonu, ali je bio krcat.

Tako su bili prinuždeni potražiti si mjesto u trećemu razredu. Ali su i ova mjesta bila natrpana svijetom! Napokon teškom mukom nagjoše mjesto.

«Bilo nas je šest osoba», pripovijeda jedna putnica. (1) «Bilo nas je šest osoba, koje smo skupa sa svojim simpatičnim župnikom otputovale iz Morlac-a. Mislili smo, da će nam se u Châteauroux-u pridružiti tri druga hodočasnika i tako zauzeti još preostala mjesta. Deseto bi mjesto imalo po našemu računu ostati prazno, i tako je bilo izgleda, da će nam za ovoga dugoga putovanja bili nešto udobnije. Spro-

(1) Gdična Jelena Bellier iz Montrouse-a. Ovaj je dogagjaj bio objelodanjen u *Courrier de l'Ile Bourbon.*

vesti noć sjedeći sasvim uspravno, jedno prama drugome, nije nam se činilo baš ni najmanje ugodno. Ipak je vrijeme odmicalo, a nitko se nije pokazao. Neka je neizvjesna nada napunjala naše srce. Namjesto jednoga mjesta više, mi smo ih imali četiri . . . koje li sreće! . . . .

«Najedanput, baš u čas, kad je vlak imao krenuti, otvore se naglo vrata i pred našima se očima pokaže nosiljka, na kojoj je ležala neka mlada žena olovne boje.

«Bože! bolesnica! . . .

«Zavikasmo od straha i požurismo se, da zabranimo ovome vrlo neugodnome društvu ulaz u kola. Naši prigovori nijesu ništa koristili. Suprug je bio već stupio unutra i pomagao svojoj ženi da ostavi nosiljku i da sjedne. Pokušasmo još jedanput, da se tome opremo, ali nas je domala ljubaznost, s kojom se je ova strana žena obratila prema nama, duboko ganula.

«Ja sam bolesnija, nego što se misli», reče nam ona. «Svaka malo jača trešnja može mi prouzrokovati upalu trbušnice. Zato su me moji roditelji bolnim srcem otpralili, a s tom me brigom i moj muž prati. Kucali smo na vrata svih vagona. Kola su krcata svijetom. Ovdje samo ima malo mjesta, pustite me da s vama putujem, a tečajem će puta moj muž nastojati, da me drugamo smjesti.»

«Pa jer smo se bili umirili, razoružani onom angjeskom blagošću, pridoda ona vrlo ponizno:

— Jako mi je žao, što vas tako smetam, i znam dobro, da ste protivni tome . . . .

«Pokušali smo da popravimo svoje prvo uzbugjenje samoljublja. Ustupili smo bolesnici i njezinu mužu dva suprotna kuta. Postavismo med dvije klupe kovčeg i načinismo joj tako neku vrst kreveta.

«Bolesnica nije mogla sjedjeti. Dvanaest godina već ima, da je bolesna, a četiri su godine, da ne hodi više. Trpjela je od nutarnjih bolova, koji bi joj izmamljivali bolne jecaje, čim bi se je tko dotaknuo. Ostavila je svoju kuću još jutros, ćutjela se jako umorna! i t. d., i t. d. U ponoći smo čuli, kako je rekla svome mužu: — «Sva sam slomljena! Kad bi mogli dati po kome donijeti strunjaču, na kojoj sam putovala dovle . . . .»

«Putovanje je bilo nesnosno. Strašna nas je vrućina silila, da svakiput skočimo iz vagona, kad bi se zaustavio vlak, da odahnemo malko na čistomu zraku pod stablima i potražimo malo vode na zdencima, da si tako rashladimo lice i ruke. Bolesnica se nije mogla ni maknuti. To joj je moralo samo povećati još vrućinu. Ipak se nije tužila, nego je sve strpljivo podnosila.»

Kad hodočasnici ugledaše malo dalje iza Agen-a veličanstveni kip Naše Gospe od Srećnoga Susretaja (N.-D. de Bon-Encontre), koji se diže na jednomu brežuljku i izdaleka vidi, zasja bolesnici lice od sreće. Opetovala je u svome srcu:

«Srećna Susretaja! Srećna Susretaja! Dà, o moja Majko, tebe sam napokon *susrela* na svome putu. Ja se uzdam u Te: Oh! ozdravi me!»

U Tarbes-u ju je obuzelo, kao i sve hodočasnike, sveto uzbugjenje, «kad je opazila na obzorju, kako piše jedan od njih, snjegovite vrhunce visokih Pirineja, obasjane sunčanim tracima. Visoke su se gore jasno raspoznavale, premda ih je od njih dijelilo još petnaest milja. Svaki je govorio: Tamo je naš cilj, tamo je zemlja Marijina! Na podnožju ovih velelijepih vrhunaca krije se Špilja Neokaljane!»

Napokon je izbilo šest sati.

Lurd! Lurd! Evo Lurda!

Ova čarobna riječ odjeknu od jednoga kraja vlaka do drugoga. Svačije se srce napuni neopisivim oduševljenjem. Tako se negda dogagjalo med prvim križarima. Kad bi ovi izdaleka ugledali Sveti Grad, svi bi u jedan glas oduševljeno zavapili: Jeruzalem! Jeruzalem! Evo Jeruzalema!

* * *

Čim je dakle Gospogja Gordet sa srcem punim svete radosti stigla u svratište, dade se odvesti k blagoslovljenoj Špilji, na mjesto, kuda je imala proći velika procesija sa svijećama.

Naroda je bilo neizmjerno mnogo one večeri.

Bolesnica je s nasladom promatrala ovu povorku bez kraja. Izdaleka je čula pjev hodočasnikâ, vidjela je, kako svijetli i treperi blago svjetlucanje svijeća, ali nije raspoznavala rûkû, koje su ih nosile, jer su ostajale u tmini.

Njezine oči nijesu gledale do li veliku rijeku ognja, čitavo more u gibanju, kojega su se valovi pretvorili u iskrice.

Ili bolje rekavši — jer ju je misao vodila tamo gore prema nebeskim visinama — čovjek bi rekao, da je tisuće zvijezda sašlo najedanput s neba i doletjelo na zemlju, da uzveliča slavlje Neokaljane, prateći Je i veselo svjetlucajući, kao na novome nebu.

Nebrojeni su glasovi dopirali do nje pomiješani i nejasni. Ali od jednoga kraja do drugoga te nepregledne povorke razabirao se jasno jedan pripjev. Opetovala bi ga sad ova sad ona skupina. Kako jedan drugoga pjevajući nije mogao čuti, bila je to kao neka vrst neprekidnoga i neprestanoga zazivanja, i svakiput, kadgod bi poslušao, čuo bi uvijek: *Ave, ave, ave Maria!* — Zdravo, zdravo, zdravo Marijo!

Ove je svete riječi gospogja Gordet opetovala u sebi s velikom ljubavi. Pozdravljala je iz dubine svoga srca Onu, kojoj bijaše došla u pohode tako izdaleka, ona, siromašna bolesnica, a koja će je, ufala se, naskoro ozdraviti.

Sjećala se onih dvanaest dugih godina svojih patnja i svih bolesti, koje se bjehu oborile na nju.

Sad je bolovala, već su tome tri godine, od gnojne upale trbušnice. Ima tri godine, da su joj se napravili čirovi, koji su se otvarali svakih petnaest ili dvadeset dana. Četiri dana jošter prije odlaska, dne 25. kolovoza, bijaše joj se jedan od njih provalio. Iz bijednice je isteklo puno gnoja. Sedamnaest do osamnaest puta na dan curio joj je gnoj iz rane. Iz čira je još teklo, kad se bolesnica spravila na put. Prekjuče ju je bio pohodio posljednji puta njezin liječnik i rekao joj prema svome osvjedočenju bez okolišanja:

«Na povratku svome iz Lurda, ne zaustavljajte se ovdje! Idite u Pariz, treba da tome bude kraj. Morate se podvrći operaciji, jer tako jedino možete ozdraviti.»

Bolest je dakle na vrhuncu svome, a ona se usugjuje moliti presvetu Djevicu, da je oslobodi od nje u jedan mah.

Tko je ona napokon, da postigne tako izvanrednu milost? Neka drugi, koji su oko nje, mole! Oni prije zaslužuju, da im molitve budu uslišane.

A potom, ako na čudesni način zadobije zdravlje, kakve li odgovornosti za ostali život!

I ona, koja je toliko željela čudo, bojala se, da se ne dogodi čudo!

U ovakvima neizvjesnim čuvstvima, u kojima se izmjenjivala u isti čas nada i strah, pouzdanje i odanost, progje joj ova prva večer, slatka i bolna ujedno na nju, dok su megjutim obale Gave odjekivale pje-

smama i dok je duga zavojita ognjena povorka odmotavala oko nje svoje nebrojene kolobare svijetla.

Kad su je natrag dovezli u svratište, procesija se svršavala. Tu i tamo čuo si još, kako hodočasnici pjevaju posljednji večernji zbogom Gospi, a u tami, koja se malo po malo spuštala na zemlju, mogao si opaziti osamljenih svijeća ili združenih u malenim hrpama, gdje lutaju u noći i povraćaju se u grad, kao zakašnjeli putnici, posljednji svijedoci veličajne svečanosti, koja se završavala.

Gospogja Gordet nije mogla usnuti one noći. Neprestano su se izmjenjivala u njezinoj uzbugjenoj duši razna čuvstva, koja bijahu njome potresla tečajem procesije sa svijećama.

Na posljetku joj se ipak duša umirila, te se sva odana u volju Božju ovako molila: «Gospodine, nek se vrši volja Tvoja!»

II.

Napokon evo očekivane zore!

Jutro je već rasprostiralo posvuda svoje blago svijetlo. Tu i tamo čuli se oni prvi glasovi i oni veseli poklici, koji su budili na novi život.

Bolesnica je ustala. Bilo je to 30. kolovoza, dan, na koji ona odsele ne će moći nigda zaboraviti.

Već u šest sati bila je u Špilji, gdje je Elzaško-Lotarinško hodočašće slušalo sv. Misu. Oslonjena na svoje štake i podupirana od svoga muža pristupila je k Stolu Gospodnjemu, da se pričesti, zatim je nanovo ušla u svoja bolesnička kolica.

Tû je iznova zamolila presvetu Djevicu, da bi je izliječila, ali unaprijed primajući s pokornošću odgovor s neba; jer je velikodušno žrtvovala svoje zdravlje i dapače svoj život, ako Božja Providnost hoće, da ona trpi ili da umre.

Malo kasnije odveze se u ured za konstatacije i zamoli predsjednika, da je pregleda. Ovaj pogleda njezinu svjedodžbu i odgovori joj:

«Nema uzroka, da vas mi pretražimo. Bolest, od koje vi trpite, dobro je poznata, i nitko ne može to bolje posvjedočiti od liječnikâ, koji su vas tako dugo liječili.»

Liječnik primijeti još: «Presveta će vam Djevica iskazati veliku milost, ako vas ozdravi.»

Način, kako su bile izrečene ove riječi, malo su ulijevale nade u srce bolesničino. Običaj je u liječničkom Lurdskom uredu da tišaju nadu bolesnikâ, mjesto da je još većma pobugjuju.

Gospogja se Gordet udalji malko razočarana.

Sat kasnije došla je u *piscine* . . . .

«Bilo je deset sati», pripovijeda dražesni pripovjedač, čiji smo opis malo prije prekinuli. «Bilo je deset sati. Upravo sam obavila svoje molitve u Špilji i mislila se povratiti u svratište, kad nasta neko komešanje na strani *piscinâ*. Približim se tamo s drugim osobama. U isti čas iz stotinu grla zaori slavodobitni poklik . . . . *Magnificat*, braćo moja! . . . jedna je bolesnica ozdravila.

«Nato se mnoštvo bučno potisne naprijed i svatko hoće vidjeti, hoće gledati, hoće konstatovati. Ja sam takogjer gledala. O čuda! O neizrecive radosti. O neopisivoga ganuća! . . . .

«To je naša bolesnica, naša nemoćnica, naša suputnica!

«Njezino pouzdanje u Mariju bilo je naplaćeno, ona je ozdravila. Stupa puna radosti, pa ne obazirući se ni na šta oko sebe, pokleknu pred kip prečiste Djevice.»

Što se dakle dogodilo? Čujmo sada!

* * *

Dosavši gospogja Gordet da se okupa, bijaše čula, kako Lotarinški svećenik, koji je poticao na molitvu, više, «da će hodočašće otputovati, a da ni jedna jedina osoba nije zadobila milost ozdravljenja ove godine.»

Gospogju Gordet obuze sućut prema dragim stanovnicima Metz-a i Strasbourg-a, koji su ostali u srcu Francuzi usprkos kobnih posljedica rata. Ona zaboravi na samu sebe i zamoli Boga, da ozdravi kojega od njihovih bolesnika, odgodivši, ako bi trebalo, njezino vlastito ozdravljenje.

Izgovorivši ove posljednje riječi, pune heroičke ljubavi, unigje u jednu od *piscina.*

Tamo su se nalazile kao bolničarke gospogja grofica od Coëtlosquet-a, gospogja udova Mongeolle (čit. Monžòl), obadvije iz Nancy-a, i dvije redovnice iz Niederbronn-a.

Ove gospogje posadiše bolesnicu na plahtu, koju su skupa podržavale, i zaronile su je tako u čudotvornu vodu.

Čim se gospogja Gordet dotakla vode, sva odana u volju Božju, ponovi na glas molitvu, što je bijaše još prije izrekla:

«Bože moj, neka se vrši volja Tvoja!»

«Sve četiri nas — piše grofica od Coëtlosquet-a — bile smo duboko ganute u duši. Gospogja Mongeolle reče nato bolesnici: «Šta vi ne vjerujete, da vas presveta Djevica može ozdraviti?»

— Oh, vjerujem! — odgovori ona. — Tada bez ikake boli i znaka, koji bi odavao, što se dogodilo, sasvim se uspravi i stade hoditi u *piscini.* Mi bijasmo raširile ruke, da joj pritečemo u pomoć u slučaju, ako bi posrnula .... Ali je ozdravljenje bilo potpuno! Sve se skupa zahvalismo Mariji. U ostalom je tim čuvstvom bila sva prožeta i gospogja Gordet. Uvijek

će mi lebdjeti pred očima i vazda ću se živo sjećati, kako nam je sklopljenim rukama govorila:

«Ah, drage i dobre moje gospogje! pomozite mi zahvaliti se presvetoj Djevici! Jer moliti za kakvu milost, vrlo je lako, ali je teško pokazati se zahvalnim, kako treba, na podijeljenoj milosti.»

«Kad je minulo prvo uzbugjenje — pripovijeda nadalje plemenita bolničarka — uzašla je sama po tri stepenice *piscine* ..... Napokon se zaputila k Špilji.» (1)

«Vidio sam je, kad je izišla iz *piscine*», pripovijedao nam je neki svećenik iz Metz-a, abbé Meyer. «Više je trčala, nego hodila. Došavši pred kip presvete Djevice, koji se uzdiže povrh *piscina,* pala je na koljena obuzeta čuvstvom beskrajne zahvalnosti.»

G. Gordet čekao je zabrinut. Bio se naslonio na jedno stablo i držao ruku na rudi kolica, koja su već četiri godine vozila njegovu dragu bolesnicu.

Najedanput opazi svoju ženu, koja je ravno dolazila k njemu, sa štakama u ruci, čvrsta koraka i sa smiješkom na usnama.

Nije mogao vjerovati svojim očima. Pitao se, da li to nije san. Bojao se, da nije postao žrtvom kakve opsjene.

Ali je njegova žena bila već sasvim blizu njega. Ona stupa, ona živi!

Odmah se kao izvan sebe i kriknuvši sruši na koljena.

Bolesnica je već uhvatila rudu svoje kočijice i vukla je sama pred Špilju.

«G. Gordet išao je za njom — pripovijeda jedan očevidac — sav zadivljen, ... zapanjen.»

(1) *Lettre de Mme comtesse de Coëtlosquet,* 17. octobre 1892. V. *Un des beaux faits de Lourdes,* p. 186.

Nato sa svih strana odjeknu u mnoštvu poklik: «ozdravljenica, ozdravljenica!» a *Magnificat* zaori iz hiljadu glasova, koje je oduševljenje oživljavalo i ushićivalo.

* * *

Nekoliko časaka kasnije predstavila se gospogja Gordet iznova u uredu za konstatacije. Nu ovaj je put došla tamo čvrstim korakom i bez ičije pomoći.

Premda je doktor Boissarie bio navikao na čudesa, ipak nije mogao zatajiti svoga začugjenja, kad je opazio pred sobom u ovome novome stanju, sa smiješkom na licu, na kome je odsijevala neizreciva radost, iznemoglu bolesnicu, koja bijaše istom sat prije ostavila njegov ured.

Odmah zapodjenu temeljitu istragu skupa sa doktorima Thomassin-om iz Ahéville-a (Vosges) i Pavlom Ducreux-om iz Bligny-sur-Ouche-a (Côte d'Or), koji su se taj čas nalazili u dvorani.

Iznova pročitaše liječničku svjedodžbu bolesnice. Nijesmo našli «nikakvoga traga — piše doktor Boissarie — onoj tako zastarjeloj i ukorijenjenoj upali.»

«Uopće se cijelo stanje bilo potpuno promijenilo. A što se tiče pojedinih tjelesnih ozljeda, bilo ih je nestalo, a da nijesu ostavile ni najmanjega traga.» (1)

Pokraj gospogje Gordet — pridodaje liječnik — «stajao je njezin muž, izvan sebe od radosti i koji nije nalazio ni jedne riječi, da očituje svoje uzbugjenje.»

Slijedeći dan u sedam sati bilo se cijelo hodočašće Berry-sko našlo na okupu u crkvi sv. Ružarja.

Na prvoj klupi, sasvim blizu svetišta, sjedjela je gospogja Gordet, a pokraj nje njezin muž. Kad je nadošao čas svetoj Pričesti, obadvoje pristupiše k

(1) *Annales*, t. XXVI., p. 230.

Stolu Gospodnjemu, kamo je g. Gordet bio već odavna zaboravio put. Prečista je Djevica u isti čas bila ozdravila tijelo jednoga i dušu drugoga.

* * *

Taj isti dan u tri sata poslije podne imala se srećna ozdravljenica predstaviti u uredu za konstatacije.

A bila je već tamo u jutro, kao takogjer dan prije po podne.

«Bila je preobražena», veli službeni zapisnik, govoreći o ovome drugome posjetu. «Čovjek bi mislio, da je ozdravila prije šest mjeseci. Jela je s tekom kruha, koje hrane nije mogla uživati već od više godina.»

Isto su je dakle popodne iznova očekivali, a nije znala zašto.

Na stvari je bilo ovo. G. Zola bijaše istoga dana, dne 30. kolovoza, zamolio predsjednika ureda, da bi se s njim porazgovorio. Ovaj, da mu udovolji želji, htjede mu dati prigodu, da izbliza vidi novo čudo.

Kad je dakle gospogja Gordet stupila u dvoranu, nije znala, kakvoga će posjetnika tamo zastati. Mislila je, da je gosp. Zola kakvi liječnik, koga je zanimala njezina bolest i njezino ozdravljenje.

Predsjednik mu ureda najprije dade ispripovjediti njezinu povijest. Zatim zamoli g. Zolu, neka ispituje sam ozdravljenicu, ako to želi.

Ovaj sad poče govoriti, kako mu je žao, što liječnici Špilje nijesu sami pregledali bolesnice.

«Doista smo mogli to učiniti — odgovori doktor — budući da nas je ona sama za to zamolila. Ali svjedodžba liječnika, koji ju je liječio tečajem njezine duge bolesti, od veće je važnosti, nego li bi bilo pretraživanje od jednoga časa, koje bi svakako ispalo nepotpuno.»

Mogao je pridodati, da riječ doktora bezvjerca ima takogjer veću važnost od njegove u očima mnogih ljudi, a bez dvojbe i u očima g. Zole.

Pisac primijeti, da je svjedodžba malko stara.

U istinu, izdana dne 9. kolovoza, bila je stara tri tjedna. To je bilo upravo ništa za jednu staru bolest koja se imala dapače po svojoj naravi neprestano pogoršavati, i koja se mogla, kao što bijaše izjavio liječnik izliječiti samo tako, kad bi se odrezali bolesni udovi.

Gospodin se Zola obrne sad k ozdravljenici:

«Zašto se — zapita je on — nijeste htjeli podvrći operaciji, kako su vam to svjetovali?»

— Jer u to — odgovori ona — nijesam postavljala nikakve nade i jer sam bila osvjedočena, da će me presveta Djevica ozdraviti u Lurdu.

Pred ovim tako odlučnim ispovijedanjem vjere, pred ovim pouzdanjem u vrhunaravnu moć, a prezirom ljudskoga umijeća, naturalistički se pisac regbi za čas smeo. Ali se brzo sabrao i rekao:

«Zašto, kad ste imali tako živu vjeru, kroz toliko vremena, što ste trpjeli, nijeste prije hodočastili?»

Gospogja se Gordet okrene prema župniku Henrichemont-skome i odgovori:

«Jer mi je to g. župnik bio zabranio.»

— Šta ste vi dakle — reče g. Zola obrnuvši se k časnome svećeniku — odgagjali po svojoj volji ozdravljenje svoje župljanke? Ili ste možda imali manje pouzdanja u uspjeh, nego li ona?....

— Oprostite!... odgovori mu župnik..., ali jer roditelji gospogje Gordet nijesu htjeli na to pristati, a njezin liječnik smatrao putovanje nemogućim, nijesam ja mislio da je moram na to nagovarati.

— Dobro ste učinili.... A zašto ste, kad su ove godine okolnosti ostale iste, i možda još gore, dozvolili, što ste isprva branili?....

KLEMENTINA TROUVÉ.
(U Zolinu romanu *Sofija Couteau*).

GOSPOGJA GORDET.

— Zapreke, koje su dolazile s druge strane, bijahu pale same od sebe. Roditelji su dali svoju dozvolu, suprug je pratio svoju ženu, liječnik je izdao bolesnici svoju svjedodžbu, a ja sam bio sretan, što sam se mogao pridružiti njima svima i doći ovamo, da sjedinim svoje molitve s molitvama, koje su tako srećno uspjele.

— Sve je to vrlo dobro .... na vašemu bi mjestu ja isto tako učinio ....

«A što će reći vaši župljani, gospodine župniče?»

— Ne znam toga, gospodine! Skoro se bojim onoga, što nas čeka tamo. Strah me je, da ne će manifestacija biti previše srdačna, možda srdačnija, nego li je ja želim.

— Dakle ste vi pripravili ovu manifestaciju, gospodine župniče? — prihvati živo g. Zola.

— Ima dvadeset i četiri sata, gospodine — odgovori mirno svećenik — da se čudo dogodilo. Molio sam gospodina i gospogju Gordet, da ne obavijeste o tome svojih obitelji, hoteći da progje bar jedna noć od ovoga čudesnog ozdravljenja i da mu potvrdi trajnost. Istom su jutros brzojavili, a i ja sam tek jutros poslao vijest svome kapelanu ....

— To je sasvim u redu, gospodine župniče! Vi ste pametno postupali.

Malo smeten, ne znajući više što da odgovori, prijegje pisac rukom grozničavo preko čela ili je sukao svoje brkove. Najedanput se okrene prema gospogji Gordet:

«Da li ste vi nervozna, gospogjo?»

— Bože moj, gospodine, ne znam što da na to odgovorim .... Možda jesam, možda nijesam, već prema tome, što mislite time reći. Istina, da imam katkada svojih mušica, kao i druge žene, ali ne mislim, da sa mnom vladaju živci.

Suprug se umiješa u razgovor i reče, da njegova žena nije nikada pokazala nikakvog osobitoga znaka, po komu bi čovjek sudio, da je nervozna, i da bolesti, od koje je tako dugo trpjela, nijesu sigurno bili uzrokom živci.

G. Zola prizna, da mu se gospogja Gordet zbilja činila sasvim mirna žena, kojom nijesu gospodovali živci, i da joj je stavio ovo pitanje, jedino da umiri svoju savjest.

Nato se povrati na svoje obične prigovore: Na koncu konaca je gospogja Gordet ozdravila od uzme; na ovu je pak mogao djelovati živčani sustav.

Zaboravljao je, da i uzma, kad je tako zastarjela, prestaje biti čisto živčanom bolesti. Ona postaje organskom bolesti, a tada nema te sugestije, bilo izvana, bilo iznutra, koja bi mogla izliječiti organsku bolest, kao što smo to prije vidjeli. (1)

U ostalom se u ovomu slučaju nije radilo samo o čistoj uzmi. Sav je tjelesni ustroj bio duboko povrijegjen; i *postojala je oteklina.*

G. Zola primijeti: «Ova oteklina nije bila konstatovana.»

— Ali jest! — rekoše mu. — Redoviti ju je liječnik bolesničin sâm konstatovao, a obilni gnoj, koji je iz nje tekao, nije dao u ostalom o tome ni najmanje sumnjati.

— Najposlije — pridoda on — ako je ova oteklina postojala, tko zna, da li se ne će nanovo povratiti i pojaviti?

Odmah ćemo vidjeti, da se nije više pojavila.

Zaista se g. Zola, stavljajući takva pitanja, pokazao veoma čudan.

Ovdje prigovara, da ozdravljenja nije potvrdilo vrijeme, jer da se tek dogodilo. A kad mu se pokazuje ozdravljenje, staro godinu dana, koje je vrijeme moglo odonda potvrditi, kao što je bilo ozdravljenje Klementine Trouvé, tad se tuži, da je previše staro.

(1) Vidi str. 188-190.

Trebalo je ipak birati, ili otvoreno reći, da je odlučio tvrdokorno zatvarati oči, bilo što bilo, i koje mu se drago svijetlo pokazalo u tajinstvenomu svijetu, koji je htio, kako je tvrdio, proučiti.

Nekoji su prigovori priznavanje.

* * *

Hodočašće Berry-sko stigne u Bourges dne 2. rujna, u dvanaest sati i pô. Društvance od pet do šest osoba bilo je na kolodvoru i čekalo s grozničavom nestrpljivošću, dok sigju putnici.

Mogao si tu opaziti djevojčicu od deset godina i čovjeka, koji je imao preko pedeset.

Kad su med narodom opazili gospogju Gordet, kako stupa sama, bez ičije pomoći i čvrstim korakom, obuze ih silno uzbugjenje, koje im nije dalo da joj se približe.

Ali se ona već približavala svome ocu i svojoj kćeri sa posmijehom na licu i raskriljenih ruku.

Smeten, izvan sebe, ne znajući više, što čini, ni što vidi, uzmicao je njezin otac pred njom sve dalje, što mu se ona više približavala. Najedanput skoči i zagrli župnika Henrichemont-skoga:

«Ah! gospodine župniče, dozvolite, da vas zagrlim; vi ste nam je spasli.»

Opet se vidjeti, nakon toliko patnjâ, i u tako velikoj radosti, — kakvoga li sastanka, kakve li slasti, kakvoga li nezaboravnoga časa u životu! Svi su očevici toga prizora bili duboko ganuti u srcu; suze udariše svima na oči.

U Bourges-u su imali odmora četiri sata. Trebalo je objedovati. Gospogja je Gordet jela bez poteškoće

čvrstih jestvina, kojih njezin želudac nije već četiri godine mogao podnositi.

Otac joj je promatrao taj prizor s udivljenjem.

Ovaj se put nije mogao više uzdržati. I njega, koji se bio protivio hodočašću, koji kao bezvjerac nije mario za crkvu, obuze čuvstvo vjerske zahvalnosti. Od radosti, kao da je bio malko izgubio glavu, pa podigavši čašu reče: «U zdravlje dobre Djevice Lurdske!»

To bijaše njegova molitva, molitva, koja je sasvim vatrena proizlazila iz njegova srca, i koje njezin neočekivani oblik nije bez dvojbe priječio, da se ne uspne do nebesa.

* * *

Na večer stigoše u Henrichemont. Neizmjerno mnoštvo naroda čekalo ih je. — Sve se tiskalo oko ozdravljenice. Svi su je htjeli vidjeti.

Već sjutradan ujutro, dne 3. rujna, dogje sâm njezin liječnik, dr. Castay, da je pohodi. Silno ga dirnu prizor, koji je motrio svojim očima.

«Gospogjo — reče napokon — želim da vas pomno pretražim. Hoću da se osvjedočim o svima promjenama, koje su nastale u vama. Namjeravam to učiniti sa svom mogućom strogošću. Povratit ću se poslije podne.»

I zbilja se povratio.

Dugo je pretraživao srećnu ozdravljenicu. Uzalud je tražio traga onoj ukorijenjenoj upali, onome čiru, kojega je postepeno razvijanje pratio kroz tri godine. Svega je bilo nestalo. Našao je tkivo uspostavljeno, kao i nove organe.

Odmah dakle izdade dugu svjedodžbu. Posljednje riječi ove svjedodžbe glase ovako:

«*Na temelju liječničke znanosti mogu izjaviti, da je bolesnica ozdravila.* Želim samo, da to ozdravljenje bude potpuno i trajno u prilog bolesnice.»

Čitatelj može lako u ovoj posljednjoj želji zamijetiti skeptički duh, koji ima malo pouzdanja u sjutradan.

Vidjeli smo, kako se g. Zola, da ne mora priznati čuda, još na očevidniji način utekao neizvjesnoj budućnosti.

Da li je bolesnica bila potpuno ozdravila? Vrijeme će nam na to odgovoriti.

* * *

Dobro! — Vrijeme je odonda reklo svoju, a njegovo je svjedočanstvo sjajno.

Pisac ovih redaka, prije nego ih je počeo pisati, htio je saznati od same gospogje Gordet, kako je s njezinim zdravljem, koje je negda bilo tako jako poremećeno, iza njezina ozdravljenja u Lurdu g. 1892.

Zamolio ju je, da mu piše i da mu ujedno kaže, da li se svima potankostima knjižice, iz koje je želio crpsti podatke, može bezuvjetno vjerovati.

Evo njezina odgovora:

«Henrichemont, 28. rujna 1904.

«Prečasni gospodine!

«Žurim se, da odgovorim na vaš list, i posvjedočavam, da je sve ono, što pisac djelca *Un des beaux faits de Lourdes* pripovijeda u njemu glede moje bolesti i mojega ozdravljenja, gola golcata istina.

«Ozdravljenje je bilo isto tako potpuno, kao i časovito, a od moga prvoga kupanja u *piscini*, dne 30. kolovoza g. 1892., bolest se nije više pojavila.

«Liječnici nijesu našli više ni traga bolesti. Ja se nijesam oporavljala. Mogla sam odmah raditi iza svoga povratka iz Lurda i obavljati upravo teške poslove. Od moje duge i strašne bolesti nije mi preostalo drugo, do li uspomena, koju ću čuvati, dok

budem živa, u svome srcu, da se zahvaljujem Onoj, koja se pokazala tako dobrom i tako milosrdnom prema meni.

«Ljubav, zahvalnost i slava Našoj Gospi Lurdskoj!!!....

«Izvolite primiti, i t. d.

«*V. Gordet.*»

U ostalom je pisac sâm vidio gospogju Gordet na obalama Gave, kamo je zahvalnost neprestano vodi. On je s njom govorio. Nitko ne bi mislio, da je bila dugo vremena bolesna. To ti je sad jaka i krjepka žena.

Prizivalo se na vrijeme. Ono je odgovorilo i eto njegova odgovora! Ovaj odgovor potpuno potvrgjuje rezultate prvoga dana.

* * *

Istina je dakle, da je gospogja Gordet poslije dvanaest godina, za kojih je njezino jadno tijelo bilo podvrženo tolikim bolestima, kad je osim toga ovaj poremećeni ustroj bila već tri godine potkopavala nutarnja bôl, koja se mogla izliječiti jedino kirurgijskom operacijom, — da je gospogja Gordet opet zadobila potpuno zdravlje u čudotvornoj *piscini,* u kojoj se zadržala jedva nekoliko časaka.

Njezin se tjelesni ustroj bio tada u čas promijenio, i to za uvijek.

U svojoj zahvalnosti ona rado kliče, kao što smo vidjeli: Slava Našoj Gospi Lurdskoj!

Pa i pravo je, što upire svoj pogled gore prema nebu.

Narav nije nigda proizvela takvih čudesa!

———o———

3. MARIJA LEMARCHAND.

Romanopisac, koji se u Lurdu nazivao «doktorom lijepih znanosti» (docteur ès sciences humaines), tražio je osobu, koja bi privlačila na se sveopću pozornost. Govorio je, kako želi osobito vidjeti, da se osvjedoči, živu ranu, koja je potpuno iscijeljela.

Taj je slučaj vidio kod Klementine Trouvé.

Ali je — kako će se čitatelj sjećati — prigovarao, da je ovo ozdravljenje staro jednu godinu, i zahtijevao je, da mu se pokaže kakvo drugo iste naravi, koje bi se na neki način dogodilo na njegove vlastite oči.

I zbilja mu Providnost Božja osobitom srećom udovolji želji, da se ne bude mogao nikako opravdati.

Bijaše vidio megju hodočasnicima jednu mladu djevojku iz Caen-a, koju je strašna rakrana nagrgjivala.

Zvala se Marija Lemarchand.

Bilo je to najstarije dijete mnogobrojne obitelji. Radila je marljivo svaki dan od jutra do mraka, da prehrani svoje bolesne i siromašne roditelje.

Ali ju je okrutna bolest bila spopala i zaustavila u žaru njezine požrtvovnosti, i u punome cvijetu njezine dražesti i mladosti. Imala je osamnaest godina.

To je ona, koju g. Zola opisuje u svojoj knjizi pod imenom Elize Rouquet.

Čitatelj može tu lako opaziti, kako je ona odvratno na nj djelovala. Jer se često svraća na to i bezobzirno ju opisuje. Poznato je u ostalom, kako su g. Zoli mile ove slike.

Iznesimo gdjekoje iz njegova djela glavnije crte ovog opisa.

Tako će nam on sâm pokazati, kakova je bila nesrećna djevojka, kad je došla k čudotvornoj Špilji.

Evo nam ponajprije bolesničkoga vlaka, bijeloga vlaka!

U odjelu junaka djela nalazila se, pripovijeda pisac, «slaba djevojčica, kojoj je lice bilo zamotano «u crni rubac. Pod crnim je rupcem groktao hrapavi «glas .... Napokon rubac pade, a Marija (junaki-«nja) zadrhta od groze. Pokaže se rak, koji je bio za-«hvatio nos i usta, i malo se po malo povećavao. Po-«lagano se zagnojavanje neprestano pokazivalo pod «krastama i izjedalo sluznice. Glava, produljena po-«put pseće gubice, sa svojim oporim vlasima, i svojim «krupnim i okruglim očima, strašno je izgledala. «Sada su nosne hrskavice bile već skoro izjedene, «usta se bijahu povukla i otegnula nalijevo uslijed «otekline gornje usnice, te izgledala kao neki kosi «prorez. Bila su nečista i bez oblika. Sukrvica po-«miješana s gnojem tekla je iz goleme modre rane.»

Pisac pokazuje zatim jednoga putnika, koji je «takogjer uzdrhtao, kad je opazio, kako Eliza Rouquet «oprezno stavlja komadiće kruha u krvavi otvor, koji «joj je služio mjesto usta. Sve su osobe u vagonu «bile poblijedjele na pogled toga strašnoga pri-«zora.» (1)

Nijedan od hodočasnika nije ju za vrijeme puto-vanja mogao vidjeti, a da nije oćutio u sebi upravo odurne ogavnosti.

Evo ih u Poitiers-u, gdje se vlak bio zadržao i imao sad nä otputovati!

Velika je žurba vladala na kolodvoru.

«Mnogi su trčali na zdenac, da napune vodom «vrčeve, čuture i boce. Gospogja Maze, vrlo nježna «i fina žena, pogje tamo s namjerom, da si opere

(1) Zola, *Lourdes,* (Paris, Fasquelle, 1903), pages 15-16.

«ruke. Ali kad dogje bliže k zdencu, nagje tamo «Elizu Rouquet, baš u času, kad je pila vodu. Od-«mah uzmaknu pred nakazom, pred onom psećom «glavom s izjedenom gubicom, na kojoj se pružao «kosi prorez njezine rane. Bila je isplazila jezik i «njime laptala vodu. Svi su na taj prizor isto tako «uzdrhtali i bojali se napuniti boce, vrčeve i čuture «na tome zdencu, na komu se ona bila napila.» (1)

Napokon evo Lurda!

Bolesnice su u bolnici i pripravljaju se, da pogju k Špilji.

Bila je to prava *toaleta* ....

«Eliza je Rouquet napokon opazila malo ogle-«dalo .... posudila ga si je i postavila naprotiv svoga «uzglavlja. Zatim je s najvećom pomnjom i osobitom «skrbi povezala lijepo rubac oko svoje glave, da sa-«krije svoje nakazno lice sa krvavom ranom.» (2)

* * *

U takvomu se stanju nalazila nesrećna mlada djevojka, koju je Bog bio izveo na put pred čovjeka, koji je tvrdio, da traži istinu.

Ovaj put slučaj nije mogao nikako biti zamršen. Nije se radilo o kakvoj nutarnjoj bolesti, koja, budući da se ne vidi, može zlobnima ljudima dati željenu izliku, da izbjegnu neugodnomu zaključku, koji su u ostalom već unaprijed zabacili, pa bio on ma kako logičan.

Slavni «doktor lijepih znanosti» gledao je na svoje vlastite oči užasnu ranu i opisao njezinu strahotu. Pridodajmo još, da nije svega rekao, premda njegovo pero tako rado crta gnjusobu.

(1) *Lourdes,* p. 51.
(2) *Lourdes,* p. 148.

Kako ćemo odmah čuti od njezina liječnika, Marija Lemarchand nije imala samo na licu tuberkuloznih čirova, iz kojih je tako obilno tekao gnoj, da su joj bila potrebna po četiri zavoja na dan. Bili su ti zavoji široki kao ruka i pokrivali su obadva obraza, jezik, vjegje, donji dio nosa i gornju usnu, koja je bila jako natečena, kao i samu donju usnu. Imala je osim toga istih takih rana na drugim mjetima tijela, osobito na unutrašnjoj strani lijevoga lista (na nozi). I napokon su joj pluća bila zahvaćena od tuberkuloze na obadva vrha.

Povrh toga je mlada djevojka kašljala već tri mjeseca i bacala krv. Svaku bi je večer tresla ona polagana, uporna i strašna groznica, koja potajno i malo po malo vodi nesrećne sušičave k smrti. (1)

U takvomu je žalosnomu stanju izišla iz bijeloga vlaka, dne 20. kolovoza 1892.

Videći je hodočasnici, sažalila im se. Većina je bolesnika smatrala svoj udes manje nesretnim, kad su sravnjivali svoju nesreću sa njezinom.

I «jedna se samo misao — kako veli pisac — uzdizala iz sviju ovih duša, opojenih nadom: Ah! Presveta Djevice! Moguća Djevice! Kakvoga li čuda, ako takvu bolest ozdraviš!»

* * *

U nedjelju dakle, dne 21. kolovoza, oko četiri sata po podne, unigje Marija u jednu od piscinâ.

Jedva se dotakla čudotvorne vode, kad ocutje strašne boli u glavi i u licu. Tad najedanput odskoči, skine svoje zavoje i poviče: Ja sam ozdravila!

Pa doista rana se bila zatvorila i gnojenje prestalo. Nema više otekline ni na usnama, ni na nosu, ni na jeziku.

(1) *Annales,* t. XXV. p. 124; t. XXVI. p. 36.

Upravo se tu baš nalazio jedan liječnik, koji bijaše vidio bolesnicu prije kupanja i koji ju je vidio poslije kupanja. Bijaše to dr. d' Hombres.

Ovo svjedočanstvo svjedoka očevica, sasvim vjerodostojna, jest naravno od velike važnosti. Evo ga dakle:

«Sjećam se vrlo dobro — pripovijeda isti liječnik — da sam vidio Mariju Lemarchand pred *piscinama,* dok je čekala, da dogje na nju red, da se okupa. Vrlo je neugodno na me djelovalo njezino upravo odvratno obličje. Obadva obraza, donji dio nosa i gornja usna bijahu pokriveni čirom tuberkulozne naravi, koji je izlučivao veliku množinu gnoja. Zavoji, kojima je bilo omotano ovo lice, bili su sasvim zamazani gnojem.

«*Kad je izašla iz piscine,* odmah pogjoh u bolnicu za ovom ženom. Vrlo sam je dobro prepoznao, premda se njezino lice *bilo sasvim promijenilo.* Namjesto gnjusne rane, koju sam prije vidio, našao sam površinu, istina još crvenu, ali *suhu i kao pokrivenu novom kožicom.* Krpe, koje su služile bolesnici za zavijanje, prije nego je stupila u *piscinu*, ležale su pokraj nje i bile su pune gnoja.

«Ova je siromašna bolesnica imala takogjer prije kupanja istu taku ranu na nozi, i ova se rana kao i ona na licu *bila osušila u piscini.*

«Sasvim vam iskreno priznajem — pridodaje dr. d' Hombres — da je vrlo veliki utisak na me učinila ova tako nagla promjena, koja je nastupila uslijed jednostavnoga kupanja u hladnoj vodi, ako uzmemo u obzir, kako vi to znate, da se rakrana ne može ni na koji način izliječiti.»

* * *

Dr. d' Hombres je sâm otpratio Mariju Lemarchand u ured za konstatacije.

Dvorana je bila taj čas dupkom puna liječnikâ, književnikâ i novinarâ.

Stadoše pretraživati mladu djevojku. Liječnici ispituju pluća pokucavanjem i prisluškivanjem, nu ne nalaze ništa nepravilna u njezinim prsima: nestalo je svakoga traga sušici. Rane na nozi i na licu bijahu se sasvim osušile: nijesu se više gnojile.

Samo je gornja kožica, koja se je u jedan čas načinila, bila crvena i svijetla.

«Evo slučaja po vašoj želji, gospodine Zola!» reče predsjednik ureda piscu. «Rana, koju je sav svijet mogao vidjeti, u tren oka zacijeljena! Pogledajte dakle dobro ovu mladu djevojku!»

— «Ah, ma ne! — odgovori romanopisac, nastojeći, da se pošalicom izvuče iz neprilike — ne ću je pogledati, jer je još previše ružna.

U istinu je ovo ozdravljene na njega veliki utisak učinilo, kako to pokazuje njegova knjiga. Više puta o tom utisku govori.

Romanopisac ne poriče ozdravljenja, dapače ga iskreno priznaje. Ali ga tako pripovijeda, da oni, koji se ne boje prihvatiti nevjerojatno, mogu strogo uzevši misliti, da se dade naravno protumačiti, samo da ne moraju priznati vrhunaravno.

Evo ponajprije, kako je opisao njezin dolazak u ured za konstatacije, gdje ju je vidio.

«Elizabeta se Rouquet pojavi sa svojim nakaz-«nim licem, koje je pokazala skinuvši svoj rubac. «Već jutrom se ispirala krpama na izvoru i zbilja «joj se učinilo — pripovijedala je — da se njezina «rana, tako oživljavana, počela sušiti i blijedjeti. *To* «*je istina* .... obličje je bilo manje strašno.» (1)

(1) *Lourdes,* p. 194.

Sjutradan, kad se vraćala od Špilje, susretne je na njezinu putu — kako pisac pripovijeda u svojoj knjizi — neki doktor Ferrand:

«Taj je čas Eliza Rouquet još veći utisak na nj «učinila, jer se sad osvjedočio, da se rak, koji joj je «izjedao lice, *bio popravio.* Nastavila je svoje ispiranje «na čudotvornom izvoru. Upravo je baš izašla iz «ureda za konstatacije, gdje je dr. Bonamy (dr. Bois-«sarie) triumfirao. Ferrand se približi, pretraži onu «ranu, koja je bila već poblijedjela i malko se osu-«šila. Trebalo joj je još doduše puno, da bude isci-«jeljena, ali je u njoj već počinjao *potpuni i potajni* «*proces ozdravljenja.*» (1)

Ovim riječima priznaje pisac iskreno dogagjaj.

G. Zola je bio vidio i predobro u Lurdu naglu promjenu onog ogavnoga lica i sjećao se, da su to takogjer opazili na svoje oči mnogobrojni i vjerodostojni svjedoci. Zato se nije usudio, da dogagjaj očito zaniječe.

Na to se dakle nije odvažio. «Rana se počela sušiti i blijedjeti: to je istina.» On to priznaje. Dapače pokazuje ovu ranu, koja je bila s početka živa i odurna, kako je «već poblijedjela i malko se osušila», i kako je započeo u njoj «potpuni i potajni proces ozdravljenja.»

Ali ipak u ovomu priznanju ima hotimičnih neispravnosti, u kojima se istina iskrivljuje u korist predsude; jer čitatelj mora zaključiti i vjerovati, da se ozdravljenje dogodilo sporo i postepeno.

Nu to ne odgovara istini.

Tkivo, što sačinjava brazgotinu, ispunjujući ranu, crveno i sjajno s početka, blijedjelo je naočigled prisutnih malo po malo, premda se ipak to veoma brzo dogodilo. Eto, što je u istinu na stvari!

(1) *Lourdes,* pp. 363, 364.

Ali čir je bio potpuno iscijeljen od prvoga časa. *Gnojenje je prestalo* u jedan trenutak, i nije se nigda više ponovilo. *Svake je otekline nestalo* u isti čas i isto tako brzo.

Gospodin je Zola mogao to doista znati. Bio je tamo, kad su ozdravljenicu pred njim pretraživali mnogobrojni liječnici. Bio mu je poznat rezultat toga pretraživanja i mogao ga je odmah oprovrći, kad bi mislio, da se ne sudara sa činjenicama.

On nije imao proti tome ništa reći. Kad ga je dapače predsjednik ureda pozvao, da stvar još tačnije ispita, i iznese, ako bi imao, koji prigovor, pokušao je besmislenom doskočicom da se izvuče iz toga škripca, samo da ne prizna onoga, što bi morao svakako priznati.

Na sreću da ima ljudi, koji s većom ozbiljnošću i iskrenošću traže istinu.

Liječnik Marije Lemarchand, dr. La Néelle, bivši ravnatelj klinike Hôtel-Dieu-a u Caen-u, videći svoju mladu klijenticu sasvim promijenjenu iza njezina povratka iz Lurda, napisa ove iskrene i odvažne riječi:

«Još sam duboko dirnut, što sam mogao opipati prstom ovo vrhunaravno ozdravljenje. Marija je Lemarchand imala takogjer razvijenu sušicu, o kojoj sam bio čvrsto uvjeren, a kojoj ne nalazim više nikakva traga.»

* * *

Pošto smo vidjeli netačnost našega romanopisca u pripovijedanju dogagjajâ, vidjet ćemo sada, kako ih na fantastički način, premda u ostalom dosta bojazljivo, nastoji protumačiti.

«Naši učeni liječnici — meće u usta jednoj od svojih ličnosti — mnogo sumnjaju, dali ove rane nijesu podrijetla živčanoga .... Čak dokazuju, da *vjera,*

koja ozdravlja, može potpuno iscijeliti rane, med ostalima nekoje lažne rakrane.» (1)

Malo dalje povraćajući se na isto ozdravljenje, koje ga očito zanima, neki drugi njegov junak govori o «živčanome podrijetlu nekojih kožnih bolesti, koje prouzrokuju smetnje u prehrani.» (2)

Dogagjaj, koji se ima protumačiti, stalan je, kao što priznaje pisac. Ako se koji čitatelj zadovoljava takovim tvrdnjama, da ne vidi u njemu vrhunaravnoga posredovanja, to je zato, što on doista nema one *vjere, koja ozdravlja,* o kojoj se toliko govori poslije Charcot-a, nego onu vjeru, koja ubija, jer je slijepa. On je žrtva mračne predsude, koje nikako svijetlo ne može raspršiti.

Napokon ovi razlozi nemaju nikake znanstvene podloge. Padaju odmah, čim ih uzmeš na rešeto ispitivanja.

Ponajprije nije istina, «da se može dokazati», da prouzrokovana ili svojevoljna sugestija, bila ona vjerske ili koje druge naravi, «može potpuno izliječiti rane.»

Već sam prije rekao, u prvoj glavi ovoga drugoga dijela, da najslavniji sugestičar našega vremena, Bernheim, objelodanjujući svoja opažanja već preko dvadeset godina, ne spominje ni jednoga slučaja, u kojemu bi postigao sličan uspjeh.

A još manje može biti govora o takvom uspjehu, ako se uzme u obzir *časovito* ozdravljenje Marije Lemarchand. Ne spominje se, niti se zna, da se *igda* dogodio ma *samo jedan* takav slučaj.

Jedino ozdravljenje rane, prouzrokovano onim, što se nazivlje *vjera, koja ozdravlja* — koje je Charcot našao u povijesti .... ili u legendi — potječe iz prve

(1) *Lourdes*, p. 194.
(2) *Lourdes*, p. 364.

polovine osamnaestoga vijeka, a i to je bilo, kako on sâm priznaje, i kako smo to prije vidjeli, polagano i postepeno. (1)

Eto, kako «se može dokazati, da vjera, koja ozdravlja, može potpuno iscijeliti rane»!

Osim toga, kad bi se čirovi mogli zacijeliti pod utjecajem živaca, tad bi se na isti način mogli i napraviti. A to se i dogagja, kako pisac tvrdi.

Recimo dakle ponajprije mimogred: Tvrditi, da «naši učeni liječnici *mnogo* sumnjaju, da li ove rane nijesu živčanoga podrijetla», znači voditi za nos svoje čitatelje. Pa ako na primjer i postoje rakrane takove vrsti, «lažne rakrane», kao što veli g. Zola, one moraju biti izvanredno rijetke. Rakrana je obično tuberkuloznoga podrijetla.

U svakome slučaju za podrijetlo rakrane Marije Lemarchand ne može biti nikakve dvojbe. Svjedodžba je liječnika sasvim jasna, a osim toga je tuberkuloznu narav bolesti jasno označivalo stanje mlade bolesnice, kojoj su pluća, isto tako kao i lice, bila zahvaćena od tuberkuloze.

Bila je to dakle prava rakrana, tuberkulozni rak. Po tome nije nikako mogao zavisjeti od utjecaja živaca.

Ali da još jedanput istaknemo! Kad bi rak i bio pod živčanim utjecajem — što nikaka ne stoji — i kad bi tako zvane rakrane živčanoga podrijetla mogla izliječiti sugestija — što takogjer ne stoji — preostajala bi još uvijek časovitost ozdravljenja, očevidni znak Božjega posredovanja.

G. Zola nastoji da ovu časovitost malo podmukło zaniječe, kad je već ne može očito nijekati. Bolje bi bilo, kad bi je kušao protumačiti, jer je ona sigurna.

(1) Str. 196.

MARIJA LEBRANCHU.
(U Zolinu romanu *Grivota.*)

MARIJA LEMARCHAND.
(U Zolinu romanu Eliza *Rouquet.*)

Nu on se ne odvažuje na to, jer vrlo dobro zna, da se takova šta nikako ne može protumačiti naravnim načinom.

* * *

Što se tiče zarastice, koje je malo življi oblik čini se vrijegjao ukus naturalističkoga pisca za ljepotu, ona je prestala biti crvena, kad je prestala biti svježa.

Mjeseca studenoga 1893. prisustvovao sam u dvorani društva Luxembourg-škoga vrlo zanimljivomu predavanju dra Boissarie-a o Lurdskim dogagjajima i o romanu, koji se tako često spominjao.

Sjećam se jošter ganuća, koje je obuzelo sve prisutne u jedan čas.

Doktor bijaše pozvao iz mjesta njihova boravka većinu čudesnih ozdravljenica, o kojima je imao govoriti svome slušateljstvu. Sve su bile posjedale na poviše mjesto okolo njega.

Kad je pročitao ono mjesto iz romana, gdje g. Zola onako živim bojama opisuje ogavno lice Elize Rouquet, pridoda:

«Eliza Rouquet jest, kako vi znate, Marija Lemarchand. Čuli ste sad, kakva je bila.

«Dobro dakle!» reče on okrenuvši prema strani, gdje su sjedile ozdravljenice. «Ustani, moje dijete! Pokaži ovoj skupštini, što je presveta Djevica od tebe učinila!»

Nato se, kako pripovijeda jedan očevidac, koji se još živo sjećao toga prizora, pokaže «blijedo lice mlade djevojke, vrlo krasne, koja je bila u crno odjevena.»

Uzbugjenje zavlada svom dvoranom, a ganuće postane još veće, kad opaziše, da siromašna djevojčica plače.

Ona nije još znala za ono, što se pročitalo. Nije dapače ni znala, da se romanopisac njome bavi. Zato, kad je najedanput čula one strašne retke u knjizi, gdje je opisana kao «nakaza», i gdje se njezina glava prispodablja «psećoj glavi sa izjedenom gubicom», — obuze je neki sram pred svim onim pogledima, koji su, kako joj se činilo, bili uprti u nju, a oči joj se orosiše suzama.

Svima su prisutnima zujile još u ušima one surove piščeve riječi. Kada su sad opazili ovo dražesno lice, milo i čisto kao cvijet, zasvijetli im čudo u svom svojemu sjaju. Čitavom dvoranom zaori najedanput burni pljesak, a mnogima se gledaocima ovlažiše u potaji oči suzama!

Na mladoj se dakle djevojci nije opažao više nikakvi trag ogavnoj i strašnoj bolesti, koja ju je prije petnaest mjeseci nagrgjivala.

* * *

Deset se godina kasnije ova tako golema razlika izmegju onoga, što je djevojčica bila, i onoga, što je od nje učinilo čudo, živo dojmila nekog odličnoga liječnika, koji je bio nekom prigodom pročitao opis. Htio se sâm osvjedočiti o onome, što je čitao.

Pisa dakle liječniku srećne ozdravljenice, da ga o tome izvijesti i da ujedno sazna, da li je bolesti, koja je bila tako duboko ukorijenjena u organizmu, zbilja sasvim nestalo, a da se nije više povratila.

Evo odgovora, koji je isti liječnik primio i koji mi je drage volje priopćio. Pisan je mjeseca siječnja 1904.

«Dragi moj kolego!

«Dao sam dru Boissarie-u sve potrebite obavijesti sa svim mogućim potankostima, kad je ono — ima

tomu oko dvanaest godina — Marija Lemarchand ozdravila. Bila je zahvaćena od plućne tuberkuloze na obadva vrha, od rakrane na licu, široke kao ruka, s obilnim gnojenjem.

«Imala je isto takovih rana na nogama i histeričnu ukočenost na jednom udu, da li na ruci ili na nozi, ne sjećam se pravo.

«Ozdravila je *u jedan čas*, iza kako se samo *jedanput* okupala u Lurdskoj *piscini*. Očutjela je strašnu bol i u taj hip opazila, da je nestalo svih znakova njezine bolesti. Rane, koje su se *odmah* osušile, bile su pokrivene crvenim tkivom, što sačinjava brazgotinu, koja je poblijegjela nakon nekoliko tjedana. Zarastice su se mogle vidjeti još poslije nekoliko godina. Ja sam vidio bolesnicu *odmah iza njezina povratka*. Nijesam je prepoznao, tako se jako bila promijenila.

«Dolazilo mi je sada u susret dražesno djevojče *namjesto one ljudske grdobe s užasnim i nakaznim licem i odurnim smradom, koju sam bio vidio prije deset dana.*

«*Tuberkuloze je bilo nestalo* takogjer.

«Izvolite primiti, moj dragi kolego, izraz moga osobitoga štovanja i odanosti.

«Potpisani: *Dr. La Néelle,*

«bivši ravnatelj klinike Hôtel-Dieu-a u Caen-u.»

«P.-S. Izgubio sam bolesnicu s vidika g. 1897. Stanovala je u Parizu. Ostavio sam Caen g. 1900. i nastavio sam pohagjati njezinu obitelj. Bolest se ne bijaše u to doba povratila, a ozdravljenica *se nalazi svejednako vrlo dobro.*»

* * *

Dakle se ni rane, ni tuberkulozni napadaji nijesu više pojavili poslije osam godina. Nenadani uspjeh, polučen u Lurdu, ostao je uvijek isti.

Ovo je dakle čudesno ozdravljenje potpuno. Ono je u jedan tren pretvorilo «nakazno lice» u angjeosko obličje i od nesrećne sušičavke učinilo jaku djevojku.

Bog je u jedan mah i u nekoliko časaka izliječio skupa bolest i tjelesni ustroj. (1)

(1) Osmo je izdanje ovoga djela bilo već djelomice tiskano, kad sam saznao za pravu adresu Marije Lemarchand. Vjeran načelima, kojima ovo djelo odiše, obustavio sam odmah tisak, da se sâm osvjedočim o sadašnjemu stanju ozdravljenice. Njezino je dakle stanje, da ne može biti bolje. Ona dapače obavlja najteže poslove. Osim toga je za šest godina, što se udala, rodila četvero djece. Od njezina dakle ozdravljenja nije proteklo samo osam godina, nego već više od trinaest godina. Tako zaključak, što ga je čitatelj malo prije pročitao, dobiva još veću važnost. Evo, kako u ostalom sama Marija Lemarchand to posvjedočava u pismu, što ga je upravila na mene.

„Coubert (Seine-et-Marne), dne 1. prosinca 1905.

„Gospodine!

„Strašna bolest, od koje sam ozdravila u Lurdu, nije se nigda više pojavila. Ja sam potpuno zdrava. Upraviteljica sam u jednomu dvorcu. Udala sam se prije šest godina, imam četvero djece, koja su se rodila sva jaka, a sad očekujem peto. Eto, što je presveta Djevica učinila od siromašne bolesnice, ostavljene od liječnikâ, koji su je proglasili neizlječivom, koja je očekivala samo svoj konac.

„Moram pridodati, da ste vrlo tačno bili obaviješteni o mojoj strahovitoj bolesti i o mojemu nenadanom ozdravljenju. Sve, što kažete, jest gola istina. Ja sam ozdravila u jedan čas, ne pošto sam se više puta okupala, nego pošto sam samo jedanput stupila u vodu.

„Unišla sam u *piscinu* sva iznemogla od patnja, sa strašnim ranama, a izašla sam iz nje sasvim zdrava. Ćutjela sam se kao preporogjena. Odmah sam skinula zavoje, kojima su bile omotane rane moga lica i moje noge: svega bijaše nestalo. Mogla sam povlačiti rukom po mjestima, gdje su prije bile rane, bez ikake boli. Gnojenje je takogjer bilo prestalo u tili čas. Možete si pomisliti, s kakim sam veseljem i s kakom zahvalnošću išla k Špilji, oslonjena na svoju dobru majku, koja je bila svjedokom mojih patnja, kao i moga ozdravljenja. Bile su prošle tri godine i pô, da nijesam hodila.

„Neizmjernu hvalu dugujem presvetoj Djevici, što me je tako naglo preobrazila, i iz dna srca svoga kličem: Slava i hvala našoj Gospi Lurdskoj!

„Izvolite primiti i t. d.

„*Marija Authier, rogjena Marija Lemarchand.*“

———o———

4. MARIJA LEBRANCHU.

«U bližnjemu kupéu .... Grivotta, koja je sve dosada ležala bez daha, kao mrtva, bijaše se podigla. Bila je to velika djevojka, koja je bila prevalila tridesetu, hroma, čudnovata, okrugla i upala lica, kojemu su rudaste vlasi i vatrene oči podavale neku ljepotu. Imala je sušicu u trećemu stepenu .... Punih je pet godina obilazila Pariške bolnice. Tako je dobro upoznala glasovite liječnike ....

«Oni govore, da sam izgubila jednu stranu plućâ, a da i druga skoro ne valja ništa. Šupljine, znate ...! Omršavila sam, da je prava žalost. Sada se neprestano znojim, kašljem, kao da ću dušu izbaciti. Ne mogu više pljuvati, tako je gusto. A kako vidite, jedva stojim na nogama, ne jedem ....»

«Kašalj je stade gušiti, ona problijedi.»

Ovim riječima i pod imenom Grivotte opisuje g. Zola Mariju Lebranchu. (1)

Opis je vjeran. U ostalom je pisac obično tačan u opisivanju bolestî.

* * *

Marija Lebranchu bijaše u istinu, kao što je pisac rekao, prevalila tridesetu, g. 1892. Imala je trideset i pet godina.

Rodila se u Parizu (2) od oca i majke, koji su obadvoje umrli od sušice. Tako je već u svome porodu baštinila ovu strahovitu bolest, pravu neman, koja proždire toliko mladih života u našim velikim napučenim gradovima, gdje nema dosta zraka i sunca.

Obašla je bila više Pariških bolnica kao bolesnica.

(1) *Lourdes*, pp. 12-13.
(2) Stanovala je u ulici Campionnet, br. 172.

Pregledali su je bili u Hôtel-Dieu-u, gdje služ-buje profesor Germain Sée. Tamo su tačno istražili pljuvotine bolesničine, i analiza je otkrila u njima karakterističnih tuberkuloznih mikroba.

U vrijeme, kad je došla u Lurd, ostavila je bol-nicu Néerlandais, koja je naročito opredijeljena za sušičave. Tamo je proboravila deset mjeseci. Bolnički je liječnik, dr. Marquezy, izjavio u svjedodžbi, da je zahvaćena od plućne sušice s omekšanjem i šuplji-nama u tkivu.

Nevoljnica je ležala već od više mjeseci. Nepre-stano je punila pljuvačnicu hrakotinama i bacala je krv.

Uz to joj je želudac bio jako poremećen: nije mogao primati nikakve hrane. Tako je bila izgubila četrdeset i osam kila od svoje težine. To je bio vrlo zao znak, gotovo zlokoban.

Sve su ove potankosti izvagjene iz službenoga zapisnika, koji je sastavljen od ureda za konstatacije.

Tako su dakle roman i povijest u suglasju.

* * *

Marija je Lebranchu stigla na obale Gave istim vlakom, kojim i Marija Lemarchand, dne 20. kolo-voza 1892.

Isti dan dogje u *piscine*.

Kad su milosrdne poslužnice kod kupanja vidjele gdje im se približava ovaj živi kostur, kojim je strašno tresao kašalj, ostadoše jedan časak neodlučne. Može se tko sâm od sebe izvrgavati heroičkoj nerazbori-tosti, ali nema nitko prava drugoga na to nagovarati.

Toga se načela drže u Lurdu.

Ali kako je Marija Lebranchu na svu silu htjela da unigje u kupelj, požrtvovne su bolničarke morale popustiti. Napokon je imala na to pravo.

Što se potom dogodilo, odmah ćemo vidjeti.

Gospodin se Zola nalazio u liječničkom uredu, kad se malo kasnije bolesnica tamo prikazala, i opi-sao je taj prizor:

«U uredu se sve uskomešalo. Grivotta je dole-tjela kao vjetar....

«Ja sam ozdravila.... ja sam ozdravila. ..»

«I počne pripovijedati, kako je nijesu htjeli od-mah okupati, i kako je morala silom zahtijevati, za-klinjati i plakati, da je puste u vodu. Zaronile su je u mrzlu vodu svu znojnu, s njezinom sušičavom pro-muklosti. Nijesu prošla tri časka, kad osjeti, da joj se sile vraćaju, kao na jak udarac biča, koji joj je ošinuo čitavo tijelo. Oduševljenje i žar je obuzeše. Nije mogla više ostati na mjestu. Sjajući sva od ra-dosti ustane i počne hoditi.

«Ja sam ozdravila.... ja sam ozdravila....»

Petar ju je ovaj čas sav zapanjen promatrao. (1) To je dakle ona djevojka, koju je on vidio prošle noći slomljenu na klupi vagona, koja je kašljala i bacala krv, i izgledala crna u licu kao zemlja!? Nije ju prepoznao. Stajala je pred njim uspravo djevojka vitka stasa, svijetla lica i sjajnih očiju. Novi je život strujio u svim njezinim udovima. Radost, što ju je zbog toga ćutjela, uznosila ju je.» (2)

Ne valja zaboraviti, da se je taj čas, kako sâm g. Zola priznaje, nalazilo u dvorani dvadeset do tri-deset liječnika. Svi su bili pozvani, da pregledaju bolesnicu, koja je govorila, da je ozdravila. Većina ih u istinu pozorno pretraži pluća.

Pročitajmo sad vjerodostojni zapisnik, koji su na osnovu ovoga pretraživanja sastavili liječnici ureda:

(1) Petar je glavna ličnost u romanu. Pisac iznosi u njegovo ime svoja osobna čuvstva.

(2) *Lourdes*, p. 195.

«Poslije prvoga zaronjenja, u subotu 20., Marija Lebranchu oćutje najedanput, da je ozdravila. Pomno je pregledasmo u liječničkom uredu: ne nagjosmo ni hripanja, ni sipnje, ni muklosti.»

Predsjednik ureda pridodaje:

Nije ostalo «više ni najmanjega traga ozljedi u plućima. Iznova je pregledasmo drugi dan, dne 21. Prijašnja bolesnica nije kašljala ni pljuvala, a jela je s tekom. Svaki se dan, sve dok nije otputovala, konstatovalo, da se ozdravljenje potpuno održalo.» (1)

* * *

Izmegju pripovijedanja romana i službenih izjava način se kazivanja jamačno razlikuje; ali na stvari ostaje isto: bolesnica je ozdravila.

Ni najmanja sitnica nije izmakla romanopiscu. Tako čak govori i o teku, što ga je ozdravljenica opet zadobila.

«Grivotta sjedne na svoju strunjaču na zemlji .... i izvadi iz džepa komad kruha, koji poče pohlepno jesti.» (2)

Sile su joj se u ostalom bile povratile kao u tili čas.

Pokazivala je, pripovijeda pisac, «neku grozničavu i neobičnu živahnost .... i pripovijedala je, da je pojela pô pileta, ona, koja nije jela već nekoliko mjeseci. Zatim je više od dva sata pratila pješice veliku procesiju. Bila bi sigurno plesala do zore, da je presveta Djevica priredila ples.» (3)

Eto, tako su se stvari dogodile!

Ističemo ponovno, da su kod romanopisca prikazane više dramatički, i uzete tu i tamo na laku

(1) Conférence faite au Cercle du Luxemburg, p. 34.
(2) *Lourdes*, p. 363.
(3) *Lourdes*, p. 212.

ruku, ali se na koncu roman ne razlikuje od povijesti.

* * *

Razlike će se pokazati sada.

Naturalistički pisac hoće pod svaku cijenu, da izbjegne čudu. Da vidimo, kojima je putovima odlučio udariti, da mu se ugne.

Prvi je put poznat. Njega se već odavna drže smeteni mislioci, kad im nije pošlo za rukom da otkriju kaki drugi. To je istrošeni i za tešku nuždu put. To je stara i otrcana fraza.

Kako da vjerujemo, veli pisac, u prekršaj zakonâ, kad ne poznajemo svih zakona, naročito u liječništvu? Ima silâ, slabo proučenih, dapače nepoznatih. (1)

Mi smo već opširno odgovorili na ovaj poznati i vrlo običajni prigovor skeptičara, koji ponosito govore u ime znanosti, i koji se usugjuju oslanjati svoje dokaze, kojima misle obraniti njezina prava, na ovu za nju uvredljivu tvrdnju: da ona ništa ne poznaje, dapače ni jednog jedinoga naravnoga zakona. (2)

Istaknut ćemo ovdje samo to, da nije potrebito baš *svega* znati, da znamo *nešto* sa sigurnošću.

Sâm je g. Zola, kao što smo prije vidjeli, govorio u liječničkom uredu, i to u glavnome ponovio u svojoj knjizi: «*Pokažite mi jednostavnu grebotinu, u jedan čas zacijeljenu u piscini, to će mi bit dosta, ja ću se pokloniti.*» (3)

Dakle je u njegovim očima stalan zakon, kojega nikakvo otkriće budućnosti ne može oboriti, da narav sama po sebi ne popravlja u jedan čas svojih ozljeda: ona treba sudjelovanja vremena.

(1) *Lourdes*, pp. 198-199, passim.
(2) Pogledaj str. 211 i slijedeće.
(3) *Lourdes*, p. 193.

Vrlo se je lako samo tako uopće i na apstraktan način utjecati nepoznatim zakonima. Ali netom se čovjek nagje pred izvjesnim sjajnim dogagjajima, biva to nemoguće. On ne vjeruje u to sâm višè: povrijegjeni je zakon i previše utvrgjen, on je i te kako stalan.

* * *

U ostalom se romanopisac čak usugjuje na svoju nesreću nabrajati ove nove sile, koje zove u pomoć, da obrani propalu tezu.

«Auto-sugestija, uzbugjenost, pripravljana dugo vremena, ugodnost putovanja, molitve i pjesme, oduševljenje, koje svakim časom raste; a osobito ozdravljujući dah, nepoznata moć, koja se rasprostire iz mnoštva u žestokoj vjerskoj krizi.» (1)

Ukratko, ove se «nepoznate sile» odnose bilo na svojevoljnu sugestiju, t. j. onu, koju čovjek proizvodi na samome sebi pod uplivom posebnih okolnosti, kao što su «ugodnost putovanja» (!?) ili utjecaj «pjesama», što je auto-sugestija, ili na sugestiju, uzetu u pravomu smislu, t. j. onu, koja dolazi izvana, bilo utjecajem jedne osobe ili «mnoštva».

Pa što! zar vi to nazivljete nepoznatom silom?!

Nu sugestija je sila dobro poznata, dobro proučena i dobro prokušana. Vrlo je dobro poznato, što ona može, a još bolje znamo, što ona ne može.

Mi smo to ovdje dapače i te kako jasno dokazali, oslanjajući se na ugled najvjerodostojnijega čovjeka i ujedno najupućenijega u ovo pitanje, na profesora Bernheim-a. (2)

Uza sve to, valja iskreno priznati, postupa pisac sa svojim čitateljem malo previše bezobzirno, kad mu govori o sugestivnom liječenju onim tajinstvenim

(1) *Lourdes,* p. 199.
(2) Vidi str. 175 i dalje.

tonom i onako proročkim duhom! To znači zbilja zlorabiti njegovo neznanje i previše zahtijevati od njegove naivnosti.

Što se tiče «ozdravljujućega daha, koji se rasprostire iz mnoštva», to je vlastito iznašašće g. Zole, i zato se čini, da mora ostati njegova svojina.

Sve dosada se držalo, da je boravljenje med mnoštvom sa zdravstvenoga gledišta škodljivo i nezdravo.

Dakle je sasvim nešto novo pisati, da to ne samo nije neškodljivo, nego da se iz mnogobrojnih mnoštva i skupina ljudi isparuje oživljujući uzduh i u pravomu smislu riječi «ozdravljujući dah».

«Ironija bi dobro došla — mogao bi tko reći s onom ličnosti u dijalozima Ciceronovim — ironija bi dobro došla, kad bi se šalili; ali ako ozbiljno govorimo, čuvajte se! Možda moramo uložiti u svoje razgovore isto toliko savjesnosti, koliko bi je uložili u pravdi.» (1)

* * *

Romanopisac, koji je vidio Mariju Lebranchu, da je ozdravila, i koji je sam opisao njezino ozdravljenje, našao je drugo sredstvo, da izbjegne posljedicama ovoga neugodnoga prizora.

On nastoji da uvjeri sebe, ili barem one od svojih čitatelja, koji će povjerovati njegovim riječima, da se srećni uspjeh ima pripisati živčanom uzbugjenju, pošto po njemu i ne bi trajao duže od uzbugjenosti.

Pa doista, jedva su hodočasnici otputovali, kad Grivottu romana opet uhvati njezina strašna bolest.

Navedimo sada u cijelosti to mjesto iz romana. Ističemo, da se sve, što pisac tu pripovijeda, temelji na neistini.

(1) *Brutus,* 85.

Približavali su se Bordeaux-u.

U jedan čas iznenadi Petra držanje Grivottino. Dok su hodočasnici i bolesnici već drijemali, povaljeni megju prtljagom, koja se uslijed neprestanih udaraca tresla, Grivotta bijaše ustala i uhvatila se za pregradu u stisci, koja ju je najedanput snašla. A pod svjetiljkom, koje je blijedo žutkasto svijetlo titralo, pokazala se ona mršava, kao i prije, lica blijeda i izmučena ....

«Sestra Hiacinta primi u svoj naručaj Grivottu, koju je strašna navala kašlja oborila na klupu. Punih pet časaka drmao je i tresao nesretnicom tako jaki kašalj, da joj se slabo tijelo sve lomilo. Zatim potekoše crveni mlazovi. Grivotta je pljuvala krv na sva usta ....

«Redovnica se smjestila. Naslonila je na svoje rame glavu Grivottinu i otirala krvave njezine usnice ....

«Petar je ostao sav presenećen. Ovaj nagli povratak bolesti sve je prestravio u vagonu. Mnogi su ustali i gledali s užasom .... A Petar je razmišljao o čudnovatomu liječničkomu slučaju, koji se pokazao kod ove djevojke. Dolaziše su mu na pamet sile uspostavljene tamo dolje, dobar tek, dugo hodanje, sjajno lice, čila uda, zatim ova ispljuvana krv, ovaj kašalj, ovo potamnjelo lice umiruće, nenadani povratak bolesti, koja je ipak ostala pobjednicom. Da nije to dakle kaka osobita sušica, koja je nastala uslijed živčane bolesti? Da nije to dapače kaka druga bolest, kaka nepoznata bolest, koja je mirno nastavljala svoje djelo posred protuslovnih diagnoza? More neznanjâ i zabludâ počinjalo je, ove tmine, s kojima se jošter bori ljudska znanost.» (1)

* * *

(1) *Lourdes,* pp. 555, 556.

Ovaj «čudnovati liječnički slučaj», o kome pisac tako zanimljivo umuje, i na koji tako živo svraća pozornost čitateljevu — o tome sigurno ne može biti sumnje — sâm je g. Zola izmislio. On ga je stvorio naročito zato, da opravda predsudu, koja mu je draga.

Pisac je naime unaprijed prihvatio odregjeno tumačenje Lurdskih čudesa: tumačenje nesigurno, nejasno, neizvjesno i sasvim neosnovano, kako smo to dokazali u pregjašnjemu poglavlju.

Kad je došao u blizinu Špilje, nije naišao ni na kaku zapreku. Sve mu je bilo otvoreno, svuda je išao, sve mu se pokazivalo, kako je to sâm priznao.

Nu ne nailazi ni na *jedan jedini* slučaj, koji bi mu mogao dati barem prividno pravo.

Ali on za to haje i ne haje! Kad već ne nalazi takvoga slučaja, on će ti ga sâm u glavi skalupiti, samo da tako udovolji svojoj filozofiji.

Počinje dakle s time, da izmišlja jedan takvi slučaj, koji najbolje odgovara njegovim željama, a na kojemu osniva čitavo djelo. Stvara u pameti onu živčano bolesnu, koji su sami živci učinili bolesnom i koju sami živci ozdravljaju, to jest, onu gdičnu de Guersaint, koja inače nije nikada opstojala, nego u romanu. Ova je ličnost čisto njegova izmišljotina.

A poslije, kad pripovijeda istinite dogagjaje, iskrivljuje ih po miloj volji, da opravda svoje opake nazore. Marija je Lemarchand ozdravila *u jedan čas*, a on je opisuje kao da je ozdravila *polagano i postepeno.*

Što se tiče Marije Lebranchu, čini se stvar još mnogo čudnovatija, i zaista se ne može pojmiti, kako se pisac mogao usuditi, da tako sramotno izopači istinu.

Jer ovaj «liječnički slučaj» nije zamršen, kako to veli pisac. On je nasuprot jasan kao dan, premda

jamačno stavlja u nepriliku bezvjerstvo, koje je odlučilo po što po to da ne prizna čuda.

Sav se taj slučaj dade opisati u dvije riječi: nesretna je sušičavka ozdravila nenadano u Lurdu, a *bolest se nije nigda više povratila.*

«Šta!» odgovorit ćete vi; «Grivotta da nije bacala krv, netom je ostavila Lurd, dapače prije, nego je još došla u Bordeaux?»

— Ali nè! Ali ne! Ona nije *nikada* bacala krv, otkako je ostavila Lurd, ni prije Bordeaux-a, ni poslije Bordeaux-a, ni za putovanja, ni poslije putovanja. Sušica, koja je u jedan čas iščeznula u *piscini,* nije se više nigda povratila.

G. Zola govori o tome predmetu tako očevidno i drsko proti istini, kao što bi se ko u pô dana, kad su nce najsjajnije svijetli,usudio reći, da je «mrka noć.»

Godinu dana poslije svog ozdravljenja povratila se Marija Lebranchu k čudotvornoj Špilji, da posvjedoči svoju žarku zahvalnost nebeskoj dobročiniteljici.

Iznova se prikazala u uredu za konstatacije. Tamo se osvjedočiše o izvrsnome stanju njezinih pluća.

Ovo, što slijedi, vadim iz zapisnika, koji je bio tada sastavljen:

«Poslije prvoga kupanja u *piscini* (prošle godine), ocutjela je Marija Lebranchu najedanput, da je potpuno ozdravila. Kad su je odmah iza toga s najvećom pomnjom pregledali liječnici u uredu, nijesu našli nikakvoga traga teškoj bolesti, od koje je prije bolovala. *Od toga se vremena stanje ozdravljenja nije ništa promijenilo,* uza sve to, što je bolesnica prošlu zimu trpjela od influence.» (1)

Dakle se u prsima ne samo nije pokazao nikaki znak sušici, nego su se ona uzdržala tako jaka, da su mogla uspješno odoljeti bolesti, uvijek pogibeljnoj

(1) *Annales de N.-D. de Lourdes,* t. XXVI., p. 114.

za oslabljene udove, koje ona obično još većma slabi, ili kod kojih prouzrokuje još mnogo pogibeljniju bolest, koja ih malo po malo uništuje.

* * *

Kad je Marija Lebranchu izišla iz ureda, susretne gospodina de L.... pred crkvom sv. Ružarja i zapodjene razgovor s njim.

Gospodin de L.... bijaše je slučajno vidio prošle godine.

«Kako vam se činilo njezino zdravlje?» zapitah ja poslije dotičnoga gospodina, kad sam ga jednoga dana sreo.

— Kako njezino zdravlje? Ma izvrsno! Ona je bila sasvim zdrava.

— Vi ste se razgovarali s njom g. 1892?

— Jesam, i to više puta. Dapače sam bio jednoga dana sa g. Zolom, kojega sam vidjevao od vremena do vremena, kad ona dogje k nama.

«Ah!» reče ona piscu, «eto sam sada ozdravila, pa ću ostaviti bolnicu i povratit ću se kući, u ulicu de Bruxelles. Tamo ću biti sasvim blizu vas, gospodine Zola, pa pošto ste se ovih dana toliko za me zanimali, nadam se, da ćete me pohoditi i obavijestiti se ove zime o mojemu stanju.»

— To se razumije — odgovori Zola. — Ja vam obećajem, da ću vas pohoditi.

«Kad je opet došla u Lurd g. 1893., zapitah je: «Dakle, je li vas posjetio g. Zola u Parizu?»

— Oh nè, nije! — odgovorila je. — Nije me upravo ni jedanput pohodio. A dapače u romanu, koji je objelodanio, pripovijeda, kako mi kazuju, da mi se opet povratila strašna bolest još u samome vlaku, i šalje me napokon u bolnicu, da tamo umrem.

* * *

Ovaj drzoviti način, kojim se pisac ruga istini i kojim bezobrazno vara svoje čitatelje, vrlo se neugodno dojmio predsjednika ureda za konstatacije.

Nalazeći se dakle jednoga dana u Parizu, pohodi g. Zolu i reče mu:

«Kako se vi usugjete pisati, da je Marija Lebranchu umrla? Tà vi dobro znate, da je ona živa i zdrava isto tako, kao vi i ja.»

Na to odgovori drzoviti pisac:

«E pa što je meni do toga? Moje ličnosti meni pripadaju. Ja imam pravo s njima postupati, kako hoću. Mogu ih opisati, da živu ili da umiru, već kako me je volja. Ja se imam obazirati samo na svoju maštu i na korist svojega djela.» (1)

Nije mi poznato, što je g. Boissarie na to odgovorio. Ali znam vrlo dobro, što mu je mogao odgovoriti:

«Kad vi hoćete, gospodine, da imate takovu slobodu, kako se onda usugjujete da stavljate romanima naslov *historijski*?

«Onda nemojte govoriti i nemojte isticati u novinstvu, da ćete pisati «istinu, golu istinu, onu istinu, koja će koristiti cijelome svijetu.» Jer kad ste jedanput to javno obećali, čitatelj ima pravo da računa na to. Tada ste dužni da vjerno opisujete dogagjaje, dapače i onda, kad su u protuslovlju sa vama omiljelim filozofskim nazorima. Ali ako uza sve to pišete, da je nanovo smrtnonosno oboljela osoba, koja je ozdravila, koja je nasuprot i nadalje ostala potpuno zdrava, tada nedostojno gazite obećanje, koje ste sami učinili, i doista počinjate lažno svjedočanstvo pred svojim savremenicima.»

A kad pisac misli, da mu je ovo očito iskrivljenje istine dozvoljeno i potrebito, da obrani svoju tezu, tada je to znak, da mu se njegova teza čini

(1) Ovaj mi je razgovor priopćio sâm g. Boissarie.

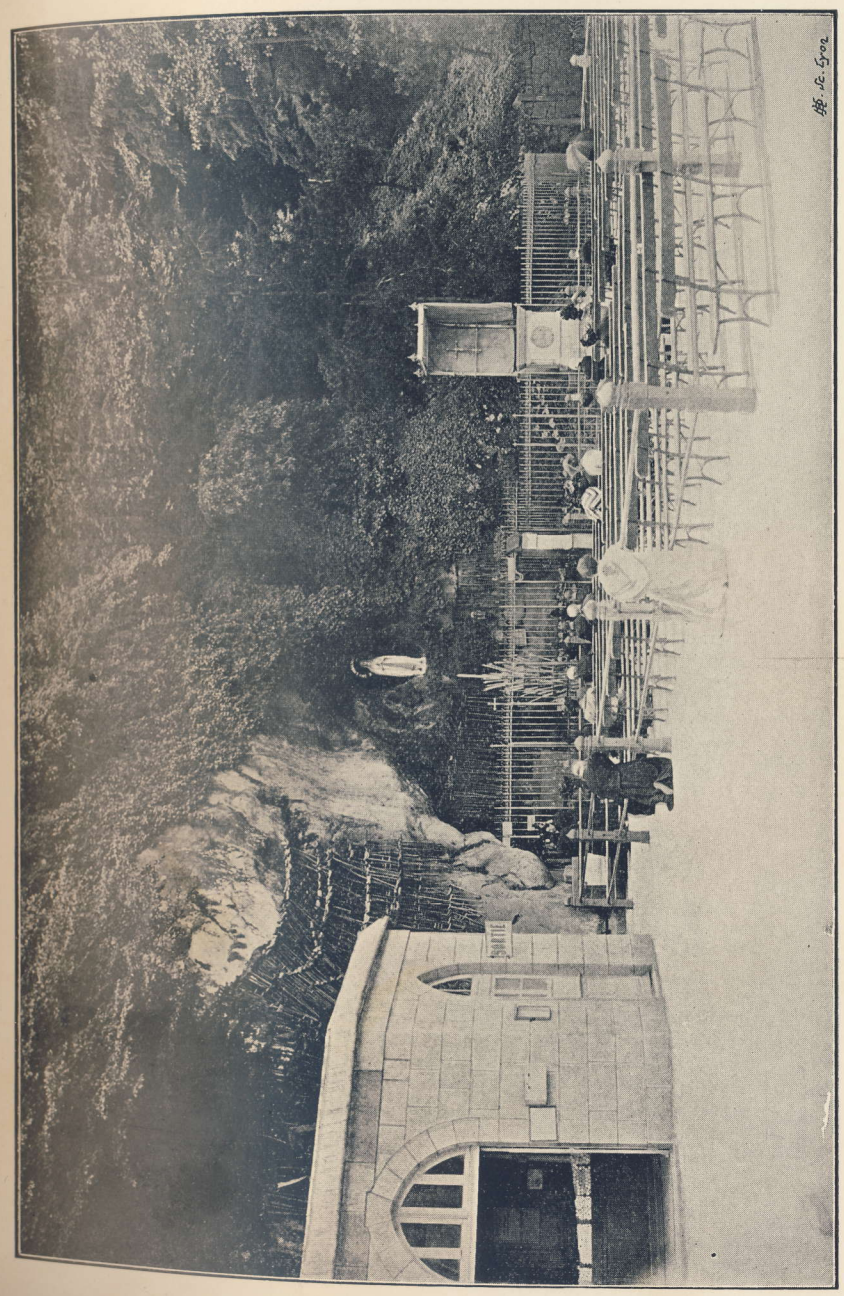

Pećina Prikazanja.

sasvim nevaljala. On vidi, da je *redovitim putem* ne može obraniti, kad misli, da se mora poslužiti, da je obrani, nedopuštenim i zabranjenim sredstvima, mislim lažnim tvrdnjama, koje su sasvim protivne istini.

* * *

Prepuštam ove jednostavne primjedbe uvigjavnosti čitateljevoj, ko mu drago on bio, pa makar i ne dijelio mojih nazora.

Uzalud se protiviti kakvoj istini! Nije dozvoljeno svakim se sredstvom služiti, da je suzbijaš.

Tko bi imao obraza tako raditi, taj bi sâm sebe osudio i nehotice pokazao, kako su ništetni i neosnovani njegovi nazori. On će prije ili kasnije biti raskrinkan. U zlobnomu djelovanju posegnut će za opakim sredstvima, koja su kadra, da u očima poštenih ljudi osujete uspjeh borbe.

Poznata je glasovita rečenica Talleyrand-ova:

«To je više nego li zločin, to je krivda.»

Pa ako u tome i ne bi bilo nikake pogibeljne nerazboritosti, bila bi to uvijek nepravedna uvreda prema istini. A istina hoće, da bude štovana. Ona ima takogjer svojih osveta.

G. Zola je umr'o, pošto je napisao svoj roman, žalosnom smrti. Nije imao ni jednoga časka, da se pripravi na strašni sud, koji slijedi iza ovoga života i poslije kojega počinje drugi život.

Da li je ovaj žalosni konac bio kazna? Ne znam. To je tajna Božja i nije mi namjera, da prodirem u to otajstvo, kao što ne mogu ni da zaniječem neizmjernoga milosrgja Božjega.

Ali mi ipak hoćeš ne ćeš dolazi na pamet, da su Farizeji u Evangjelju bili prokleti, što su se opirali čudesima Spasiteljevim. Radije su ih pripisivali, samo da ne priznaju njihova nebeskoga podrijetla, svim

mogućim nepoznatim silama, ne izuzevši, kako su govorili, ni sile «Beelzebubove, poglavice gjavolskoga.»

Pokazivati ovaku zlobu, kćerku oholosti, znači gaziti uzvišena prava istine, znači bježati od milosti Božje, koja nas traži i poziva, znači očito zatvarati oči pred svijetlom, a to je po svoj prilici grijeh, o kojemu je pisano: «Ne će biti oprošten ni na ovome, ni na drugome svijetu.» (1)

Možda će biti razborito, da toga nikada ne zaboravimo. (2)

(1) Dok je g. Zola g. 1892. boravio u Lurdu, imao je razgovora s njime jedan urednik *Temps*-a, koji je objelodanio njegove izjave. Evo izvadka iz toga razgovora:

Urednik: „Vjerujete li vi u mogućnost čuda?“

G. Zola: „Dakako da vjerujem, i čini mi se vrlo teško da sumnjam o toj nauci, a još manje, da ne bi ništa vjerovao.“ — Urednik: „Kad bi vi na svoje oči vidjeli čudo, koje se dogodilo i konstatovalo u osobito strogim okolnostima, kako bi vi željeli, da li bi ga pripoznali, i da li bi prihvatili nauke vjere?“ — G. Zola, pošto je nekoliko časaka ostao zamišljen, reče: „Ne znam ništa, *ne vjerujem,* to je pitanje, na koje nijesam pomišljao i koje si pridržajem.“

Nije mogao jasnije odati svoje odluke, da ne će priznati čuda, pa dogodilo se, što mu drago. U takim je okolnostima svako proučavanje uzaludno. Trebalo bi ponajprije promijeniti volju i zauzeti drugo stanovište prema istini.

Kad je jednoga dana g. Zola, koji je više puta pohodio malu Klementinu Trouvé, govorio djevojčici u bolnici, a ona na sve šutjela, reče joj najedanput: „Što ti je dakle? Ti ne govoriš!“ „*Ja molim za vas*“, odgovori djevojčica. — „*I pravo imaš*“, primijeti on; „*meni je to vrlo potrebito*“. Bilo je bez dvojbe u tim riječima još više istine, nego li je i mislio.

(2) Tako je eto govorio g. Zola g. 1892. — Tri godine kasnije, naime g. 1895., još je jasnije priznao, koliko mu je bilo do „*istine, i to samo prave istine*“, kako se obično hvastao.

Poslije su naime u ime prave znanosti ustali proti g. Zoli mnogi liječnici, povjesničari, profesori i drugi ljudi od znanosti, i oprovrgavali neistinitost njegovih tvrdnja, što ih je rasturio u svijet u svome *historijskome* (!) romanu. Ovo znanstveno pobijanje njegovih u zrak nabačenih tvrdnja vrlo je nepovoljno djelovalo na njegove živce. Zato će jednoga dana reći uredniku lista *Soir* čak ovako: „Sve su ličnosti mojega romana puste izmišljotine. U ostalom, kad bih vidio, da su svi bolesnici ozdravili, još ne bih vjerovao u čudo.“

Neka sada čitatelj svede, ako može, u logičnu svezu razne tvrdnje ovoga ljubitelja istine. Koliko li nedosljednosti u svim njegovim tvrdnjama, a ujedno i strašne odgovornosti pred Bogom! *(Op. prev.).*

III.

GOSPOGJA ROUCHEL.

I. Bolest. II. Ozdravljenje. III. Utisak u Metzu. IV. Godinu dana kasnije.

Vidio sam gospogju Rouchel prvi puta u mjesecu rujnu g. 1904.

Bilo je to upravo godinu dana poslije njezina ozdravljenja. Došla je u Lurd s hodočašćem iz Metza, kao ono g. 1903., a bili su je primili na stan u bolnicu od Sedam Žalosti.

Tamo sam bio došao, da na svoje oči promatram sjajno čudo, koje se na njoj dogodilo, i da čujem iz njezinih usta čudnovatu povijest.

Trebalo je ponajprije malko na nju počekati. Premda je bila obaviještena o mome dolasku, ipak se šetala po prostranoj bolnici, ne brinući se za posjetnika, koji je lih bio došao za to, da je vidi.

Ovaki su joj razgovori dosadni, ona toga ne taji. Pa da nije bilo tu g. abbé-a Collin-a, koji je ravnao njezinim hodočašćem, i sestre Sofije, koja ju je njegovala kao majka, uzalud bi je bio potražio.

Napokon evo je!

Smjestili smo se u velikoj dvorani za jedan od stolova, koji su služili za blagovanje bolesnika.

Bili su s nama abbé Collin, sestra Sofija, gospogja Lacroix, milosrdna bolničarka iz Metza, koja je pohodila bolesnicu kod kuće i zatim je vidjela ovdje u *piscinama,* i napokon neka mlada djevojka iz Metza, koja je prolazila pokraj nas i pridružila se našemu društvancu.

I.

Dok je gospogja Rouchel govorila, pozorno sam je promatrao.

Prevalila je pedesetu. (1) To ti jo snažna i opora Lotarinškinja, koja je odrasla na svježem uzduhu kao samonikla biljka.

Sa tjelesne i duševne strane bijaše sačuvala vjernu sliku svoga podrijetla. Nikake finoće nijesi mogao opaziti u njenim crtama, nikake uglagjenosti u njezinu govoru, nego odlučnu prostodušnost i neku vrst prvobitne bezazlenosti. Govor joj je bio neprisiljen. Sloboda i slikovitost njegova regbi da je prezirala svaku akademijsku kićenost.

Duša i tijelo bili su kao odrezani jednim udarcem sjekire, ali obadvoje od hrastovine.

Duša joj je bila od naravi čestita, divna u svojoj prostoti, prožeta jakom vjerom, koju je oživljavala prava ljubav Božja. A što se tiče tijela, bilo je ono dugo vremena prosto od svake bolesti i nije trebalo liječnikâ.

Ali kad je g. 1890. porodila na svijet svoje četvrto čedo, bijesan lugjak nahrupi svom silom u sobu, u kojoj je ležala rodilja. Stade trgati zastore njezina kreveta i prijetiti joj se velikim nožem, kojim je strahovito mahao.

Sirota je bila sama u kući. Nitko joj nije mogao priskočiti u pomoć.

Mislila je, da joj nema spasa. Sva u strahu skoči brže iz kreveta i pobjegne van na pô odjevena.

(1) Rodila se u Dieblingu g. 1851. Zvala se prije Tereza Freymann. Sada stanuje u Metzu.

To je njome strašno potreslo. Njezino se krepko zdravlje uslijed toga narušilo.

* * *

Oči su prve oćutjele kobne posljednice. Uzalud je pohagjala kliniku sestara Nade. Specijalista, koji ju je liječio, napokon joj reče:

«Vaše oči ne će ozdraviti, jer vam je krv bolesna.»

To se naskoro obistinilo. Bubuljice se počeše pokazivati na licu. Nestalo bi ih, ali bi se opet pojavile redovito svakoga mjeseca. Napokon se zagnojiše, a zagnojavanje zahvati najprije nos, zatim usne i sluznicu usta.

Malo po malo joj se čitavo lice pretvorilo u jednu ranu. Rak ga bijaše posvema zahvatio.

«Ali, majko Rouchel — rekoh joj ja — što nijeste dakle pokušali liječiti ovu ranu? Nijeste li pohagjali liječnikâ?»

— Ah! jesam, pohagjala sam ih. I dapače su mi se dosta narezuckali mesa.

Zbilja je tražila pomoći kod mnogo okolišnih liječnika: kod doktora Bar-a iz Gorze-a, kod dra Mauricija iz Arnaville-a, kod dra Weissa iz Metza, kod dra Kramera iz Svetoga Julijana, kod dra Reissa i kod mnogih drugih.

Napokon je od g. 1895. kušao osobito dr. Ernst iz Metza da barem ublaži njezinu bôl, kad je nije mogao od nje osloboditi.

Nu bolest je prkosila svim lijekovima i neprestano se pogoršavala.

Dr. Ernst pošalje sada svoju klijenticu dru Bender-u, specijalisti za bolesti kože.

Ovaj se uplaši, kad je opazio strahote, koje je bolest bila proizvela u ustima. Izvadi sve zube, koji

su preostali nesrećnoj bolesnici, i skoro je svaki dan kroz više tjedana palio usta i zuberine usijanim željezom.

Ovo je dugo mučeništvo bilo bezuspješno.

Kad je dr. Bender otišao iz Metza u Wiesbaden, preporuči dr. Ernst svoju bolesnicu drugome specijalisti u Metzu, po imenu dru Muller-u, koji je takogjer upotrijebio palenje.

Ali budući da bolest nije krenula na bolje, reče jednoga dr. Muller gospogji Rouchel:

«Pustimo sada svako liječenje na stranu, pa neka djeluje sama narav.»

Narav nije ništa bolje učinila nego li umjetnost. I pošto su se liječnici megjusobno posavjetovali, izrekoše ovu kobnu osudu:

«Gotovo je!» rekoše sakupljeni liječnici. «Bolest je neizlječiva.»

* * *

Pa u istinu je cijeli tjelesni ustroj bio povrijegjen.

Bijednica je morala ostati u krevetu od mjeseca prosinca g. 1902. do mjeseca svibnja g. 1903.

Bila je odsada predmetom strahote za druge i za samu sebe. Rak je užasno izjedao njezino lice. Ogavan je smrad odbijao sve one, koji su joj se htjeli približiti. Život je dakle postajao nesnosan, kako za nju, tako i za njezine.

To je bilo previše. Očajanje ju je obuzelo.

Premda je gospogja Rouchel bila kršćanka, ipak si je bila već od tri dana zabila u glavu, da će se ubiti.

Već je pošla, da se baci u rijeku te si dokonča život, kad joj Bog posla pobožna svećenika, koji je osokoli i upravi izdaleka njezine očajne poglede prema

posvećenim obalama Gave, gdje milostivo lebdi blaga i mila slika Neokaljane.

To je bila radosna zraka svijetla u toj groznoj noći. Odlučeno bi, da će hodočastiti.

Gospogja Rouchel otputova dakle u Lurd s hodočasnicima grada Metza.

Tamo stigne dne 4. rujna g. 1903.

* * *

Putovanje je bilo vrlo mučno. Sestra Sofija materinske Ljubavi u Metzu imala je pratiti bolesnicu i bdjeti nad njom.

Sestra je Sofija mala ženica, radina, odlučna. Ne ćeš na njoj opaziti nikakoga znaka turobosti. Slična je onim tolikim divnim redovnicama, koje vrše heroička djela sa posmiješkom na ustima.

«Vi ste dakle dobra sestro», zapitah je ja, «pratili gospogju Rouchel?»

— Dä, gospodine. Ah! kakvoga li putovanja! Ova je siromašna žena znala, kako je neugodno djelovala na druge.

«Svaki je deset časaka trebalo promijeniti zavoj, kojim je bilo obavito njezino lice.

«Sva je zaliha krpâ bila potrošena prije našega dolaska u Pariz. Tamo smo ostale trideset sati, i već u Parizu morala sam se opskrbiti novim zavojima.

«Za našega boravka u ovomu velikomu gradu gospogja Rouchel nije ostavila noćnoga zakloništa, gdje su boravili bolesnici. Da nikome ne prouzrokuje neugodnosti, molila je, da joj dadu posebnu sobu. Ispunili su joj tu želju.

«Preko noći nije mogla leći. Ostala je sjedeći na stolici pokraj svoga kreveta, na koji je naslonila glavu.

«Njezina je zaova (muževlja sestra) stanovala u Parizu. Budući da je znala za njezinu strašnu bolest,

bojala se doći, da je vidi. Zato je neku drugu osobu poslala, da joj u njezino ime izruči neznatnu pripomoć.

«Primivši siromašna žena ovaj novac poče plakati, pa mi reče:

«Zaista sam, sestro moja, eto već i svojima postala odurna! Oh! kako sam nesrećna! Ni sami me moji već ne će da vide.»

* * *

Upadoh u riječ Sestri Sofiji:

«Budući da ste njegovali gospogju Rouchel i obnavljali joj zavoje, sigurno ste izbliza vidjeli gnojnu ranu, koja joj je nagrgjivala lice. Bili ste mi je htjeli opisati?»

— Ah, to je bilo strašno vidjeti! Usta u gnoju, sva rastočena i pocrnjela, nakostrušena kao grm od trnja, strašno su zaudarala. Gornja je usna, zavinuta prema nozdrvama, bila ognojena i pokrivena krastama, iz kojih je tekao gadan gnoj.

«Na desnome se obrazu, dva do tri centimetra daleko od usta, otvarala rupa, kroz koju bi opet istekla tekuća hrana, kad se ne bi brižljivo začepila.»

— Časna sestro, vi ste dakle dobro vidjeli tu rupu na desnom obrazu?

— Ne samo da sam je vidjela, nego sam dapače, kad se čep od kaučuka, kojim je rupa bila zatvorena, kad smo otputovali iz Metza, izgubio na putu, napravila drugi čep od vate i sama ga postavila, da tako tekućina ne bude mogla izlaziti kroz ovaj otvor.

A jeli taj čep bio debeo?

— Bio je debeo kao moj mali prst, koji je vrlo lako mogao unići u usta kroz otvor, koji je rana bila načinila.

— Ali ja sam čitao, da je imala još drugu ognojenu rupu na nepcu. Dali ste vidjeli i tu rupu, časna sestro?

— Dakako da jesam.

«Pružala se u duljinu. Bila je široka pô centimetra, ali je bila barem tri puta duža. Oko nje se naokolo opažao natečeni kolobar ognojena mesa.

«Kroz nju je prolazila materija, koja nije mogla teći kroz nozdrve i koja je tako padala u usta.

«U ostalom je i kapelan župe gospogje Rouchel, g. abbé Hamann, vidio više puta ovu strašnu ranu.»

— Baš je na dlaku tako! — reče nato g. abbé Collin. — G. Hamann mi je dapače pisao o tome predmetu list, koji sam ja objelodanio.

«Način, kako je on opisao ovu strahovitu bolest, potpunoma se slaže s onim, što je sada pripovjedila sestra Sofija.»

* * *

Zapitao sam tada ravnatelja hodočašća, da li je liječnik bolesničin potvrdio sve to vjerodostojnom svjedodžbom.

«Jest, dakako!» odgovorio je. «Doktor je Ernst izdao svjedodžbu poslije ozdravljenja. A evo, što se čita u njoj glede stanja, u kojemu se nalazila gospogja Rouchel, kad je otputovala u Lurd:

«Vidio sam gospogju Rouchel prvi puta g. 1895. u dobrotvornom uredu i konstatovao, da je imala *rakranu* na licu, koja je zahvaćala na osobiti način nos i gornju usnu. Sva sredstva, koja su bila upotrebljavana (jodov spoj s kaliumom i t. d.), nijesu mogla stati na kraj bolesti. Isto tako specijalista dr. Bender, kojemu sam je bio poslao, nije ništa postigao sa čišćenjem i palenjem, i tečajem g. 1899. *probije se nepce. Desni se obraz probije* takogjer g. 1901.

«*Jedanaest dana* prije njezina odlaska u Lurd, u kolovozu 1903., bilo je bolesnicu žalosno pogledati. Izgledala je kao prava nagrda. Nos joj je bio sav izjeden, kako s nutarnje, tako s izvanjske strane. Isto je tako bila razorena gornja usna, desni obraz i nepce. Na spoju mekanih i tvrdih nepčanih dijelova postojala je *takogjer rupa; isto tako na desnom obrazu*, po prilici tri centimetra daleko od usta. Nos i gornja usna bili su jako nagriženi i pokriveni smradnim gnojenjem.»

II.

S ovom dakle strahovitom bolešću, koja je bila tako dobro dokazana, stigla je gospogja Rouchel u Lurd, dne 4. rujna u šest sati ujutro.

Htjela je ravno poći k Špilji. Pratile su je dvije hodočasnice iz Farschwiller-a, gospodične Jozefina i Marija Risse.

«Što se je tada zbilo kod Špilje?» zapitat ću je ja.

— Poklekla sam. Molila sam presvetu Djevicu, da mi ukloni ovaj strašni zavoj. Rekla sam joj, ako već moram trpjeti za kaznu svojih grijeha, da mi prenese bolest na nogu, ali da mi za ljubav Božju ne ostavi na licu ovih gnjusnih rana, od kojih se zgražao sav svijet.»

Pomolivši se tako bolesnica ustane i otide da opere lice na čudotvornome vrutku.

Činilo joj se toga dana, da su joj se rane malo manje gnojile.

Zato je sjutradan, pošto se ispovjedila i pričestila u bolničkoj kapeli, pošla k svetištu sa srcem, punim pouzdanja.

Govorila je: «Ne ću se danas udaljiti od Špilje ili *piscina*, dok ne ozdravim.»

Nada ju je prevarila. Ona nije ozdravila ni u *piscinama*, ni kod Špilje.

* * *

Kad je unišla u *piscine*, našla je tamo gospogju Lacroix. Petnaest dana prije bijaše je pohodila gospogja Lacroix u Metzu sa svojim kćerima.

«Nije se usudila podignuti glave — pripovijedala je ona — od straha, da nas ne uplaši. Rekla nam je — i to tako, da smo jedva jedvice mogle razumjeti njezine riječi —: «Kad bih skinula zavoj, koji pokriva moje lice, vi bi pobjegle.»

Dakle je 5. rujna milosrdna bolničarka vidjela ovo bijedno lice.

Bilo je to u subotu ujutro.

«Nalazila sam se — pripovijeda ona — u piscini za kupanje nogu (kako je nazivlju), kad dogje gospogja Rouchel, želeći da si samo opire lice. Htjela sam oprati njezine rane, ali ih je ona voljela sama oprati.

«Tû sam mogla vidjeti svu strahotu onih usta. Gornja je usna bila uzdignuta i natečena, te sasvim zatvarala nozdrve, a na ovoj usni bilo je vidjeti oteklina sa sitnim bijelim točkicama.

«Na desnoj je strani usta bila rupa, iz koje je tekao gnoj. To je bilo strašno!

«Još mi živo lebdi pred očima ona bijedna žena kako se pere, kako ispira svoju spužvu (voda je bila dobila taku boju, da se ne može opisati), kako uzima iz umivaonice u usta onu vodu, da si opere usta .... Sve je to učinila jednostavno i brzo, samo da je što moguće manje vide. Pri odlasku dadoše joj čiste zavoje, budući da su njezini bili puni gnoja.»

Gospogju Lacroix još sada svu obuzme strava i sažaljenje, kad se toga sjeti.

Tako je malo prije podne, u subotu dne 5. rujna, siromašna bolesnica imala još uvijek probušeni obraz, a lice joj je bilo pokrito strahovitim ranama, iz kojih je obilno tekao gnoj

U jedan je sat sestra Mehtilda iz Lurdske bolnice imala priviti ranu. Tom je prigodom iznova vidjela užasan prizor. «Postojala je — pripovijeda ona — na desnom obrázu rupa, tako velika, da je mogao kroz nju proći moj mali prst.»

* * *

Nekoliko sati kasnije, oko pet sati, svršavala je procesija sa presvetim Sakramentom. Gospogja se Rouchel nije usudila zauzeti mjesto pred crkvom megju drugim bolesnicima, koji su molili Boga za zdravlje. Ćuteći sama svoju odvratnost, osjećala je dobro, kako je svemu svijetu morala biti neugodna njezina prisutnost.

Bila se dakle zaklonila u samu crkvu sv. Ružarja, kamo se poslije procesije donosi presveti Sakramenat. Dapače se povukla duboko u nutrinju crkve, iza velikog oltara. Željela je sama biti. Možda je daleko iz ovog osamljenoga zakloništa čula vruće vapaje, sto su ih bolesnici jednoglasno opetovali:

«Gospodine, ako hoćeš, možeš me izliječiti! Naša Gospo Lurdska, moli za nas!»

Ona je bez dvojbe po primjeru carinika u Evangjelju, koji se nije usudio podignuti očiju prema nebu, opetovala u sebi: «Smiluj mi se, Bože moj, jer sam grješnica!»

U taj čas stupi Saint-Dié-ski biskup u crkvu sa Sakramentom.

Najedanput, a da se nikako ne može rastumačiti kako, jer se nije ni ganula, zavoji, koji su sakrivali lice bolesničino, odvezaše se i *padoše na njezin molitvenik, koji osta zamazan od gnoja i krvi.*

Brže bolje ih podigne sva zasramljena, da joj možda tko nije opazio otkriveno lice.

Zatim ih čvrsto priveže dvostrukim uzlom i pogje moleći se prema Špilji.

Došavši u blizinu pipâ, iz kojih teče čudotvorna voda, netom se prigne da se napije, kad joj iznova padoše zavoji.

Začudi se, poče se tužiti, poravna zavoje, kako je bolje mogla, i povrati se u bolnicu nezadovoljna i mrmljajući.

* * *

Malo kasnije nagje je sestra Romana Materinstva iz Metza daleko u jednome kutu dvorane i začudi se, kad je opazila, da nema na licu svoga zavoja.

«Sestro moja! — reče joj — više sam ga puta postavila, ali ne će više da drži.»

«Gospogjo Rouchel!» zavapi redovnica pogledavši je tada izbliza, «vi ste izliječeni!»

Malo zatim dogje sestra Sofija.

«Ah! sestro moja», reče joj bolesnica, «slabo su mi privezali zavoj, pa sam jako *mrmljala,* kad sam vidjela, da mi je pao.»

— Da vidimo! — reče sestra.

I prije nego je mogla izreći koju riječ, navriješe joj suze na oči.

«Gospogjo Rouchel, gospogjo Rouchel, blagosljivljajte Boga i presvetu Djevicu! Sve je gotovo. Vaše su rane zatvorene. Ne ću vam više postavljati zavojâ, oni vam odsada ne trebaju.»

Čuvši ove riječi, siromašna je žena mislila, da sanja. Nije znala, kako bi izrazila svoju radost. I uzbugjenje je obuzelo sve prisutne.

«Ah! kakvoga li časa!» reče sestra Sofija, obrnuvši se prema meni. «Ne ću toga nikada zaboraviti. Promatrala sam ono lice, koje sam bila prije nekoliko sati zavila, i koje onda nije imalo ljudskog oblika. A sada ga je mogao čovjek promatrati bez neugodnosti.

«Nozdrve su bile slobodne. Gornja se usna bijaše spustila i povratila u naravno stanje. Umanjila se u jedan mah za dvije trećine. Sve gnojne bubuljice, koje su čitavo lice bile pretvorile u jednu ranu, bijahu se osušile. Nije bilo više gnojenja.»

— A rupa na obrazu, moja sestro?

— Rupa se na obrazu bila sasma zatvorila. Nije više postojala. Moj čep od vate bio je iščeznuo. Mora da je pao sa zavojem u crkvi, jer to je očevidno bio čas, kad se dogodilo čudo.

— Dobro! tako je bilo izvana, moja dobra sestro! Ali što se tiče ustâ iznutra, koja su bila središte bolesti, jeste li se osvjedočili, da su se i ona u čas promijenila?»

— Dakako da jesam! Odmah sam otvorila usta svojoj dragoj bolesnici, pomno sam ih pregledala i nigda ne ću biti kadra da dovoljno opišem utisak, koji sam oćutjela.

«Ona gnjusna usta, iz kojih je na sve strane tekao gnoj i koja su bila sva puna oteklina, izgledala su sada posve naravno.

«Ostala je samo živa boja, koje je imalo nestati tri dana kasnije. Svako je gnojenje bilo odmah prestalo isto tako, kao izvana.

— Nu vi mi ne govorite o onoj gnojnoj rupi na nepcu, koju ste bili opazili. Što se s njome dogodilo?

— Isto, što i s rupom na obrazu. Presveta ju je Djevica u tili čas zatvorila. Nije ju više bilo vidjeti. Moram dapače pridodati, da sam sjutradan ujutro, pomažući gospogji Rouchel da se obuče, opazila na vrh legja sasma svježu zarasticu, veliku kao komad od pet franaka.

«Šta je to, majko Rouchel?» zapitah ja.

— To je rana, koja se gnojila kao i ostale. Dr. Muller htio ju je liječiti, ali ja nijesam htjela. Znala sam dobro, da me ne može izliječiti. Dakle šta je od nje?

— Šta je od nje, majko Rouchel? Ništa. Zatvorila se kao i rane na ustima i na licu.

Zabavljena u drugim sobama sestra Mehtilda nije znala za ozdravljenje. Kad je došla da promijeni zavoj, zahvali se gospogja Rouchel na njezinoj službi, rekavši, da joj to nije više potrebito. Slijedeći dan «pregledah lice — piše sestra. — Usne, nozdrve, obrazi povratili su se u naravno stanje. Rupa se na obrazu bila zatvorila.»

Vijest se o tome bijaše brzo raširila.

Mnogi Lotarinški hodočasnici doletješe. Htjeli su na svoje oči vidjeti ovo izvanredno čudo. I oni ga vidješe.

Saint-Dié-ski biskup takogjer dogje, pregleda i vidje ozdravljenicu. Ali je svakako htio, da se ozdravljenica prikaže u liječničkom uredu za konstatacije.

* * *

Gospogja Rouchel pogje dakle tamo, premda malko nerado. Ona bi voljela ostati zaboravljena, radovati se svojoj sreći i moliti u kojemu kutu sama i nepoznata.

Liječnici započeše neku vrst preslušavanja i pomnog ispitivanja u prisutnosti mnogobrojnih svjedoka.

«Opkolili su me — pripovijedala je gospogja Rouchel — kao zločinca, kojega će suditi.»

Pregledavši liječnici svjedodžbu, koju je izdao dr. Ernst pri odlasku iz Metza, pretražiše lice i usta iznutra.

Pronagjoše, da su rane bile suhe i da je svako gnojenje prestalo.

«A što se tiče rupa na nepcu i na desnom obrazu — reče mi nedavno još dr. Boissarie, predsjednik ureda — one nijesu više postojale.»

Sve, što je preostajalo od prošle bolesti, bilo je neko crvenilo na koži i malko gnojenja na nutarnjoj strani gornje usne.

* * *

Takova se šta, kako smo rekli, često dogagja u Lurdskim čudesima. Često bolest, kad je nestane, ostavlja kaki neznatni trag, da je opstojala. Bog hoće, da tako reknem, da zapečati ozdravljenje.

Čudnovata stvar! U svojoj priprostoj, ali plemenitoj kršćanskoj duši čini se da je gospogja Rouchel to naslućivala.

Kad je imala otputovati, htjela je posljednji puta pohoditi Špilju. Tamo stade na glas moliti, a sestra je Sofija jasno čula njezinu molitvu.

Govorila je med ostalim ovo:

«Ostavljam te, o moja majko, ali ostavljajući te hoću da ti se zahvalim, i navijek ću ti biti zahvalna.

«Hvala ti! Evo sam se oslobodila od ove strašne bolesti. Trag, koji mi je od nje preostao, ne prouzrokuje mi nikakve boli, i zato mi ga ostavi zauvijek, ako hoćeš: *ja ću biti srećna.* On će mi naime dozivati u pamet strahovitu bolest, od koje si me izliječila.»

Vrlo su mi se dopale ove krasne i prostodušne rieči. Zato rekoh gospogji Rouchel pred sestrom, koja ih bijaše čula i opetovala:

«Što ste u istinu tako govorili?»

GOSPOGJA ROUCHEL.
(Poslije svog ozdraljenja)
Vjegja pada na lijevo oko uslijed naravne mane, koja nije ni u kakvom odnošaju sa bolešću. Na usni se vidi ona neznatna oteklina, o kojoj je bilo govora u tekstu, a na obrazima se opažaju zarastice strahovite bolesti, koje je u jedan čas nestalo.

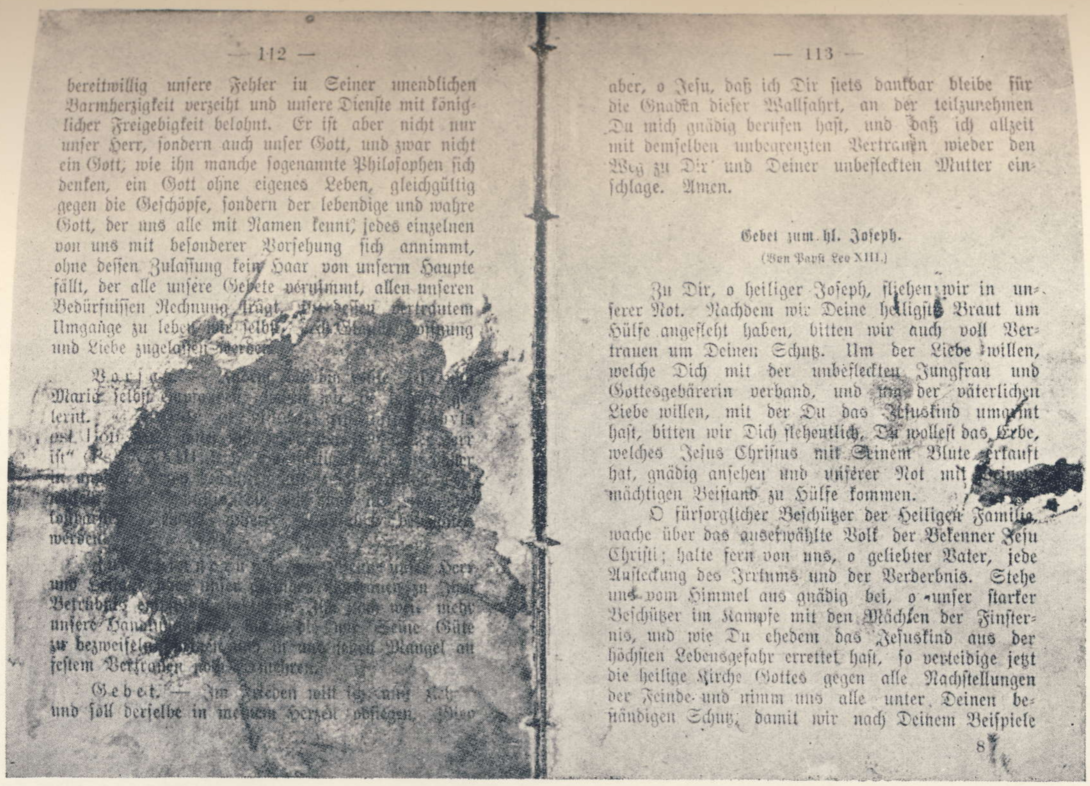

— 112 —

bereitwillig unsere Fehler in Seiner unendlichen Barmherzigkeit verzeiht und unsere Dienste mit königlicher Freigebigkeit belohnt. Er ist aber nicht nur unser Herr, sondern auch unser Gott, und zwar nicht ein Gott, wie ihn manche sogenannte Philosophen sich denken, ein Gott ohne eigenes Leben, gleichgültig gegen die Geschöpfe, sondern der lebendige und wahre Gott, der uns alle mit Namen kennt, jedes einzelnen von uns mit besonderer Vorsehung sich annimmt, ohne dessen Zulassung kein Haar von unserm Haupte fällt, der alle unsere Gebete vernimmt, allen unseren Bedürfnissen Rechnung trägt. [illegible] Umgange zu leben [illegible] und Liebe zugelassen werden.

Vorj [illegible] Maria selbst [illegible] lernt. [illegible] ist" [illegible] werden [illegible]

[illegible] Herr und [illegible] Betrübnis [illegible] nicht unsere Hand [illegible] Seine Güte zu bezweifeln [illegible] Mangel an festem Vertrauen [illegible]

Gebet. — Im [illegible] und soll derselbe in meinem Herzen obsiegen. [illegible]

— 113 —

aber, o Jesu, daß ich Dir stets dankbar bleibe für die Gnaden dieser Wallfahrt, an der teilzunehmen Du mich gnädig berufen hast, und daß ich allzeit mit demselben unbegrenzten Vertrauen wieder den Weg zu Dir und Deiner unbefleckten Mutter einschlage. Amen.

Gebet zum hl. Joseph.

(Von Papst Leo XIII.)

Zu Dir, o heiliger Joseph, fliehen wir in unserer Not. Nachdem wir Deine heiligste Braut um Hülfe angefleht haben, bitten wir auch voll Vertrauen um Deinen Schutz. Um der Liebe willen, welche Dich mit der unbefleckten Jungfrau und Gottesgebärerin verband, und um der väterlichen Liebe willen, mit der Du das Jesuskind umarmt hast, bitten wir Dich flehentlich, Du wollest das Erbe, welches Jesus Christus mit Seinem Blute erkauft hat, gnädig ansehen und unserer Not mit [illegible] mächtigen Beistand zu Hülfe kommen.

O fürsorglicher Beschützer der Heiligen Familie, wache über das auserwählte Volk der Bekenner Jesu Christi; halte fern von uns, o geliebter Vater, jede Ansteckung des Irrtums und der Verderbnis. Stehe uns vom Himmel aus gnädig bei, o unser starker Beschützer im Kampfe mit den Mächten der Finsternis, und wie Du ehedem das Jesuskind aus der höchsten Lebensgefahr errettet hast, so verteidige jetzt die heilige Kirche Gottes gegen alle Nachstellungen der Feinde und nimm uns alle unter Deinen beständigen Schutz, damit wir nach Deinem Beispiele

8

Molitvenik gospogje Rouchel, zamazan gnojem i krvi zavoja, koji je pokrivao njezino lice i odvezao se u času ozdravljenja.

— Jest — odgovori ona — ja sam to rekla.

Ali jer je odgovor bio naprasit, pridodah:

«Ne predbacujem vam toga, majko Rouchel. Oh! ja vam toga ne predbacujem.»

U svojoj običnoj iskrenosti, koja ne taji ni jednoga svoga čuvstva, odvrati osorno:

«Pa kad bi mi to i predbacivali, opet bih to rekla.»

* * *

Priznajem, da mi se ovaj laki izlijev nezadovoljstva, koji je odavao veliku odlučnost i duboko čuvstvo, neizmjerno dopao.

Zapitat ću dakle nadalje:

«Bi li mi htjeli, majko Rouchel, rastumačiti jednu riječ, koju vi rado ponavljate?

«Vi često govorite: «Ja sam najveća grješnica na svijetu.»

«Šta ste dakle tako zla učinili u svome životu? Tà vi ste dobra kršćanka!»

Nekoliko je časaka razmišljala, a zatim nakon zreloga promišljanja preziruć po svome običaju svako pogagjanje, odgovori:

«Vi hoćete to znati? E pa dobro, ja ću vam to reći.»

— Ne, ne, — povikah ja, predomislivši se odmah na sreću, jer sam znao, da je ona bila kadra sve javno ispovjediti, a nijesam znao, što smo sve mogli čuti.

U isti čas mlada Lotarinškinja, koja je prisustvovala našemu razgovoru, brže bolje odleti kao ptica, koju nenadani štropot poplaši.

* * *

Nije prošlo dugo, a cijeli je grad Lurd o tome dogagjaju govorio. Sav je svijet htio vidjeti trag onim strašnim, dan prije još otvorenim rupama, koje je presveta Djevica u čas zatvorila.

Ovo nenadano uspostavljenje organskoga tkiva, koje je sjedinilo dva protivna kraja gnojnih šupljina, živo se dojmilo svakoga, ne izuzevši ni najveće nevjernjake.

Neki svjetski čovjek, koji bijaše dopratio svoju ženu u Lurd jedino, da joj ugodi, bio je osobito ganut.

Nalazio se upravo u blizini Špilje u času, kad je gospogja Rouchel tamo došla, i bijaše opazio njezine grdne rane.

Kad je čuo, da je bolesnica ozdravila, uzbugjenje njegove duše postigne vrhunac. Ne bi bio jače potresen, kad bi mu grom udario ispred nogu iz vedroga neba.

Htjede dakle i on da na svoje oči i izbliza vidi lice sretne ozdravljenice po čudu.

Nagovoriše gospogju Rouchel, da pogje u njegov hotel (gostionicu), premda se ona tomu opirala.

«Pa što vam je dakle rekao, majko Rouchel?»

— Rekao mi je: jeste li vi ona, koju sam vidio u Špilji i koja je imala tako bolesno lice?

— Jest, ja sam to glavom!

«Tada mi pretraži lice. Otvorio mi je usta, pregledao ih je iznutra i rekao mi je, kad sam već htjela otići:

«Nijesam više zalazio u crkvu. Nu ja ću se sada opet povratiti na vršenje svojih kršćanskih dužnosti kao i prije, i živjet ću, kao što sam morao vazda živjeti. Vidim to sada dobro, a to će trajati, doklegod budem živ.»

«Zatim mi je vruće stisnuo ruku, i vidjeh tom prigodom, da je plakao.» (1)

* * *

(1) Ovaj svjetski čovjek, za kojega smo saznali, pošto su ovi reci bili napisani, bio je gosp. A., iz Bordeaux-a. Održao je svoju riječ: danas je gorljiv kršćanin.

Tri dana poslije ozdravljenja, kad je hodočašće iz Metza ostavilo Lurd, bio se glas o tome raznio cijelom Francuskom. Ova je vijest potresno djelovala na sve liječnike, koji su to čuli.

Kad su zato hodočasnici pod večer prispjeli u Cette, gdje se vlak zaustavio, dogjoše dva liječnika iz grada na kolodvor i pregledavahu vagone pitajući za gospogju Rouchel.

Ona bi s njima po svome običaju brzo obračunala, ali su je uvjerili, da će učiniti dobro djelo, ako im za čas udovolji radoznalosti, koja regbi da nije imala u sebi ništa lakoumnoga.

«Imali su neku svjetiliku — pripovijedala mi je ona — s nekom spravom, pomoću koje se odrazivalo svijetlo. Obojica me pregledaše i pretražiše moj obraz.

«Zatim jedan od njih — pridoda ona u svome jeziku, pomiješanim sa Lotarinškim narječjem — pogleda mi usta i *opipa ih svojim* prstima sa svih strana.» (1)

— A što tada rekoše?

— Tada su ostali zadivljeni.

«Ah!» reče mi onaj, koji me je najviše pretraživao, «sasvim pravo možete klicati: Živjela naša Gospa Lurdska! Htio bih, da bi svi moji drugovi iz grada bili ovdje, da vide, što ja vidim.»

III.

Dva dana zatim dogjoše u Metz. Bilo je to u jutro.

Obitelj je gospogje Rouchel bila obaviještena o čudu, ali nije nikako mogla u to vjerovati.

Djeca su očekivala svoju majku na kolodvoru. Nijesu je s početka nikako opazila. Tražila su bo očima ženu, koja nosi zavoj na licu.

(1) Rekla je u svome narječju: Et y *fourra sas* doigts.

Došla je k njima:

«Gledajte me, ja sam to! Jest, istina je: ja sam ozdravila!»

G. Rouchel, koji je bio po zanatu tesar, nije bio prisutan. Radio je u Montigny-skomu sjemeništu, u blizini Metza.

Vijest o ozdravljenju činila mu se nevjerojatnom. Kad se na večer povratio kući i vidio svoju ženu onakvu, kakva se povratila, ostao je sav zapanjen. Od silnoga mu začugjenja pao na zemlju čekić, koji je držao u ruci. Gledao je gospogju Rouchel i nije mogao vjerovati svojim očima.

Kad se malo kasnije ozdravljenica svlačila, da pogje na počinak, ostala su joj ramena jedan časak otkrivena. Muž joj reče:

«Gdje je pak gnojna rana, koju si imala tû?»

— Nema je više. Ostavila sam je u Lurdu kao i sve druge.

Tvrdi se san spustio na nju. A kako i ne? Tâ već ima nekoliko mjeseci, da bolesnica ne samo nije mogla spavati, nego ni pružiti se na krevetu.

Govorila je lako, jela je svaku hranu, hladnu ili toplu, sve same stvari, koje su joj bile nemoguće prije hodočašća.

* * *

Naravno da su liječnici imali izjaviti svoje mnijenje.

Doktor Muller, koji je prije liječio gospogju Rouchel, tačno pretraži njezine usne, usta i grkljan. (1)

«Šta ste dakle činili?» zapita je. «Koje ste lijekove upotrebljavali?»

— Nijesam ništa činila, gospodine doktore! Jedini lijek, koji sam upotrebljavala, bila je Lurdska voda. U ostalom — pridoda ona bez dvojbe malko podrugljivo — donijela sam te vode i imam je još. Mogu vas njome poslužiti, ako želite.

(1) Vidi o dru Mulleru u *Dodatku* br. 18.

— Kojega ste liječnika vidjeli tamo dolje?

— Nijesam vidjela nijednoga.

«Nijesu mene liječnici ozdravili, nego presveta Djevica.»

Redoviti liječnik bolesničin, dr. Ernst, bio je izvanredno ganut.

«Došao je kući — pripovijedaše njegova žena — sav blijed. Nije mogao jesti. Neprestano je govorio o tom ozdravljenju.»

Tri mjeseca i pô iza toga, dne 22. prosinca 1903., kad je vrijeme potvrdilo uspjehe prvoga časa, pisao je u svjedodžbi, koju je izdao o tomu predmetu, ovo:

«Vidio sam gospogju Rouchel *pet dana* iza njezina povratka iz Lurda. U njezinu stanju bijaše nastupila potpuna promjena. Crvenila je bilo skoro nestalo. *Rupe na nepcu i na obrazu bijahu se zatvorile.* Na vanjskoj strani rupe na obrazu postojala je jedva crvena pjega, velika kao leća. Usna, koja se gnojila, bila je pokrivena krastom lijepog izgleda. Oteklina se spustila za dvije trećine. Od gnojnica nije preostalo skoro više ni traga. Unaokolo stare upale vidjele su se nekoje zarastice kao čvovori.»

* * *

U gradu Metzu sav je kotar gospogje Rouchel bio potresen ovim čudesnim ozdravljenjem.

Čak je redarstvo mislilo, da mora posredovati. Zamoli ozdravljenicu, da se prikaže u njegovu uredu.

Bilo je tamo na okupu pet do šest redarstvenih činovnika. Stadoše je ispitivati.

Ponovio se prizor onoga slijepca od rogjenja u Evangjelju. Čovječanstvo se nije mnogo promijenilo odonda.

Gospogja Rouchel odgovori redarstvu u Metzu skoro isto, što i slijepac farizejima:

«Što hoćete, da vam kažem? Šta ja znam, kako se to dogodilo? Ja samo znam, da sam bila bolesna, jako bolesna, da me nijedan liječnik nije mogao izliječiti, i da sam našla tamo dolje liječnika, koji me je izliječio, jer sam sasvim ozdravila. Gledajte me!» Slijepac u Evangjelju govoraše: «Jedno znam, da sam bio slijep i da sad vidim.» (1)

To se dogodilo u mjesecu rujnu.

Policija je mislila, da će se bolest sigurno povratiti. Jer poslije dva mjeseca, u nedjelju, dne 25. studenoga, u osam sati na večer, dogje jedan član redarstva gospogji Rouchel.

Ona je bila već u krevetu.

«Šta ste opet tu — reče — čuvši glas. Šta hoćete dakle od mene?»

— Došao sam da vidim, da li ste još uvijek zdravi.

Gospogja ga Rouchel odmah otpravi na svoj način, kako to obično znaju priproste i odvažne žene.

* * *

Svojedobno se i zbor liječnikâ grada Metza bavio ozdravljenicom. Ova gospoda zamoliše gospogju Rouchel, da dogje na jednu od njihovih skupština.

— A vi ste tamo išli, majko Rouchel?

— Oh! ja nijesam htjela ići med one protestante i židove. On me na to prisilio — pridoda ona pokazavši na abbé-a Collin-a, koji se smiješio.

— Pa što su vam rekli?

— Rekli su mi, da nijesam pravo ozdravila.

U istinu joj je ostalo i ostaje joj malo gnojenja na nutarnjoj strani gornje usne. Vidjeli smo, da je

(1) Sv. Ivan, IX., 25.

pred Špiljom molila presvetu Djevicu, da joj ostavi ovaj neznatni trag užasne bolesti, koja bi tako bila potvrgjena osjetljivim i trajnim znakom.

Kad je došla u Metz, bio joj je predložio dr. R., da će joj izliječiti onu neznatnu upalu, što je mislio lako postići.

«Ne, ne!» odgovori ona. «Bit će dobro, ako moja usna ostane takva, kakva je.»

Očevidno je, da su slobodni mislioci Metza nastojali zabašuriti pitanje.

Ne radi se o tome, da se sazna, da li je ostalo ili nije ostalo malo upale na usni.

Radi se o tome, da se sazna i da se izjavi, da li su se nepce i obraz, koji su bili probušeni, da li su se dvije razvaljene rane, koje su postojale prije odlaska u Lurd, — da li su se ove rane u trenuću oka zatvorile u subotu dne 5. rujna; da li su jošter postojale ili nijesu više postojale, kad se bolesnica vratila u Metz?

Eto o čemu se radi! Lako je ovo pitanje riješiti, jer se radi o bolesti, koju sav svijet može konstatovati. Uzalud se ova gospoda brižljivo čuvaju i samo izdaleka taknuti ovo pitanje: ono će im se uvijek stavljati pred oči.

Uzalud svako nastojanje, da se javnosti zabašuri pod koprenom šutnje ovo časovito uspostavljenje organskoga tkiva.

Činjenice postoje. Budući, da se ne može dvojiti o njihovoj neprijepornoj istinitosti, valja ih naravno protumačiti ili iskreno priznati, da to nije moguće.

Ne prestanimo dakle ponavljati:

Dvije zastarjele i duboke rupe iščezle su u jedan čas uslijed časovitog uspostavljenja gornje kožice (tjene), mišićâ i žilicâ, koje ih hrane i koje su u tren oka nadomjestile razoreno meso i spojile se sa drugima.

Da li postoji ili ne postoji kaka naravna, fizična ili moralna sila, koja je igda proizvela tako čudesni učinak?

To je glavno pitanje i ne valja tražiti načina, kako da mu se izbjegne, samo da se ne mora na nj odgovoriti.

Tvrdokorno šutjeti o ovoj tački pitanja, a govoriti uopće o dogagjaju, znači jasno pokazivati, da se ne ima u stvari ništa prigovoriti.

Pa u istinu je svako tumačenje nemoguće za onoga, koji je unapried odlučio, da se ne će uzdignuti iznad naravi.

Ako hoćemo da riješimo pitanje, treba da se odvažimo uzdignuti sve do Boga.

IV.

Vrijeme je potpuno potvrdilo ozdravljenje. Zdravlje se gospogje Rouchel nije narušilo ni za samo jedan čas od dana, kad je čudesno ozdravila.

Opet je došla u Lurd, kao što je poznato, g. 1904. (1)

(1) Iste godine hodočastio je dični zastupnik naše mile braće Slovenaca, dr. Šusterčić, u Djevičin grad Lurd. — Bilo je to za vrijeme velikoga narodnoga hodočašća, kad je Lurd obično pozorištem svih bolesti, od kojih strada ljudski rod. Ostao je tamo punih deset dana. Dugo se i rado zadržavao svaki dan u liječničkom uredu za konstatacije. — Divio se savjesnosti, učenosti i iskrenosti Lurdskih liječnika, a osobito njihova predsjednika, dra Boissarie-a. Na svoje se oči mogao uvjeriti, kakvom se skrbi i brigom sastavljaju i izdavaju svjedodžbe pojedinih ozdravljenja. Uvjerio se, da Lurd spada u istinu med najveće klinike na svijetu; jer je za samih 10 dana, što ih je proboravio u mjestu Djevičinih prikazanja, došlo oko 30 samih liječnika, ne ubrojivši ovamo novinare, profesore, svećenike i t. d. — Pošto je tek godina dana bila prošla od ozdravljenja gospogje Rouchel, naravno da ga je to ozdravljenje uvelike zanimalo. On ga je dapače na temelju svjedodžbî, što se nalaze u arhivu liječničkog ureda, sâm stao proučavati. Dakako da je na njega silni utisak učinilo to ozdravljenje. To nam svjedoči članak, što ga je objelodanio u *Vaterland*-u

U uredu dakle za konstatacije, gdje sam je najprije vidio, izgledala je sva srećna i zadovoljna sa svojim stanjem.

«Kad bi mi tko dao čitav grad Metz — govorila je — ne bih se htjela povratiti u prijašnje svoje stanje.»

Često bi govorila:

«Dugo sam vremena bila najnesrećnija žena, sada sam najsrećnija, hvala presvetoj Djevici.

«Blagoslovljeno budi njezino ime!» (1)

pod naslovom *Rakrana iz Metza i ured liječnički u Lurdu.* U tome članku ukratko, ali jezgrovito, vrli zastupnik pripovijeda bolest i ozdravljenje, kao i požrtvovni i savjesni rad liječničkog ureda.

Mi bi žarko željeli, da bi se i odličniji Hrvati poveli za primjerom tog odličnoga borca za Božja i narodna prava, te se, kao i on, na svoje oči osvjedočili o svem onome, o čemu ovo djelo raspravlja. Nema dvojbe, da bi velike koristi crpli iz takvoga putovanja. *(Op. prev.)*

(1) Upravo, kad sam pripravljao osmo izdanje ovoga djela, vidio sam u mjesecu rujnu g. 1905. gospogju Rouchel u Lurdu. Stanje se nije promijenilo. Ozdravljenje je ostalo uvijek isto.

(Treba znati, da su protivnici čuda, ne mogući nikako nijekati bolesti, kao ni ozdravljenja, osobitu nadu polagali u vrijeme. Govorili su, da je to ozdravljenje samo časovito, i da će se strahovita bolest prije ili kasnije povratiti. — Prevarili su se nadi. Vrijeme je samo potvrdilo čudesno obilježje ovog ozdravljenja. Gospogja Rouchel još dandanas uživa najbolje zdravlje. *Op. prev.*)

———o———

IV.

GABRIJEL GARGAM.

Vidite li ovoga bolničara, još u potpunoj snagi života, uglagjena ponašanja, fina i pravilna lica, vitkoga stasa, plava oka, kestenjaste i odrezane u *špic* brade, čela već ćelava usprkos mu mladosti?

Pogledajte ga dobro! To je jedan uskrišeni! To je Lazar dvadesetoga vijeka!

* * *

Donijeli su ga ovamo, ima tomu nekoliko godina, povaljena na daski, nepomična, nogu ukočenih i neosjetljivih kao stupovi od kamena: prava lešina, kojoj regbi da nije manjkao ni mrtvački lijes.

Najedanput izagje iz ovoga lijesa, u kojemu su ga nosali. Ustane kao Lazar, pun života, sav sijevajući od veselja, a zatim se posvetio službi onih, koji dolaze poput njega da traže na podnožju Špilje čudesno ozdravljenje od svojih bolesti.

Svi oni, koji poznaju Lurdsku povijest, znaju za njegovo ime. Zove se Gabrijel Gargam.

Htio sam ga vidjeti prije, nego pripovjedim njegovu povijest.

Trebalo ga otrgnuti od njegove službe u *piscinama.*

«Upravo baš — govorio je on — imamo u ovaj čas nesrećna bolesnika, koji dolazi dvaput na dan. Pokriven je gnojnim ranama. Kad ga svlačimo, treba ga čistiti kao dijete u povojima. Pa kako sam ja tvrda srca, te mogu sve gledati i podnositi svaki

smrad, ne ću možda dobro učiniti, ako se od njega udaljim.»

Morao sam se obratiti na ravnatelja bolničarâ, da izvojštim pobjedu nad ovom tako jakom ljubavi. Gargam je morao prepustiti drugim rukama taj dan brigu da okupaju i operu njegove drage bolesnike, da se tako uzmogne sa mnom razgovarati. Trebalo mu je o tome samo još obavijestiti drugove.

Evo ga dakle, da mi pripovijeda svoju bolest. Pripovijedao mi je, kako je došla i kako je prošla.

I.

Bilo je to 17. prosinca 1899.

Putujući poštanski činovnik, Gabrijel Gargam, bijaše se ukrcao u brzi vlak, koji odlazi iz Bordeaux-a u Pariz u deset sati na večer. Vagon, u kojemu je poslovao sa svoja tri druga, nalazio se ostrag. Bio je pretposljednji u vlaku.

Dao se na posao sa svim mladenačkim svojim žarom. Gargam je imao tek trideset godina. Učenik Angoulême-ske gimnazije, bijaše svršio svoje klasične nauke s dobrim uspjehom. Srećno je položio ispit zrelosti i sad se pripravljao uza sve to, što je vršio službu, da stupi u višu poštansku školu, da se jednoga dana dovine do visoke službe u staležu, koji si bio odabrao.

Njegov otac, stari Bretonac iz Bresta, obnašao je službu pomorskoga časnika u lijevaonici topova u Ruelle-u, blizu Angoulême-a. U tome je mjestu dijete ugledalo svijetlo.

Odrastavši hlepio je, da se popne do časti u svojoj službi, kao što je njegov stari otac došao do časti u svojoj. On je za tim čeznuo i nadao se, da će to postići.

Ovu dakle večer u prosincu vladala je strašna zima. Jedan od njegovih drugova, prekinuvši za čas posao, bijaše sjeo pokraj peći.

Najedanput opaziše, da je vlak stao.

Već je prije jenjala njegova brzina, ali kad se ovaj čas uspinjao uzbrdicom Livernant-skom, nekoliko kilometara daleko od Angoulême-a, nije mašina mogla nikako naprijed. Uzalud je bilo mašinisti svako nastojanje. Vlak se zaustavio na pô puta u noćnoj tmini.

Bilo je dvanaest i pô u noći.

Na nesreću smo se baš vozili preko jednoga zavoja, i svjetiljke se ostragu nijesu mogle vidjeti, nego nekoliko metara daleko na prugi.

«Tek što smo se zaustavili — pripovijeda Gargam — kad čusmo za sobom muklu buku, užasnu buku.

«To je bio *ekspres* (brzi vlak), koji je krenuo iz Bordeaux-a deset časaka iza nas, dostigao nas i dolazio prema nama, a da nas nije vidio, sa brzinom od osamdeset kilometara na sat. Jedva smo imali jedan ili dva časka, da uvidimo strašnu pogibelj, u kojoj smo se nalazili. Znali smo, da će nas sad nà smrviti . . . . .

«Ne sjećam se, što je poslije slijedilo. Što se za tim dogodilo? Nije mi poznato, osim koliko su mi to poslije pripovijedali.»

* * *

Sjutradan ujutro, žena, koja je nosila novine *Petit Journal*, reče gospogji Gargam, predajući joj njezin svagdanji broj:

«Dnevnik nije danas najzanimljiviji. Znate li, gospogjo, da se noćas, vrlo blizu grada, dogodila strahovita nesreća na željeznici?»

— Nesreća na željeznici! — poviče gospogja Gargam, promijenivši se naglo u licu. — Koji je dakle vlak nastradao?

Nevoljnica je očekivala odgovor s onim čuvstvom nestrpljivosti i straha, koje čini, da čovjek živo čezne da dozna istinu i ujedno se strašno boji da je čuje.

«Koji vlak?» odvrati mirno nadošla žena. «Tà brzovlak, gospogjo. Srazio se s *ekspres*-vlakom. Dapače se čini, da ih je više mrtvih. Već je mnogo ranjenika preneseno u bolnicu. Napose pripovijedaju, da su četiri činovnika, koji su vršili službu na pošti . . . .»

Prekine govor. Gospogja Gargam bijaše posrnula i pala na stolicu, strašno problijedivši i onesvijestivši se.

Znala je, da je te iste noći obavljao njezin sin službu u poštanskim kolima brzovlaka. On je bio bez dvojbe med mrtvima.

Nesretna majka odmah otrča u bolnicu. Tamo nagje svoga sina. Upravo se opet počeo vraćati k svijesti.

Njegov je vagon bio sav smrvljen. Dok je mašina *espres*-vlaka ležala povaljena uslijed žestokoga sukoba i dok su posljednja kola brzovlaka odletjela na komade, četiri su poštanska činovnika bila bačena izvan tračnica strašno ranjena. Gargam, bačen osamnaest metara daleko, pao je u snijeg. Tamo je ostao kao zakopan sve do sedam sati ujutro.

Taj isti ga čas nagjoše ukočena i bez svijesti. U tome ga stanju prenesoše u Angoulême-sku bolnicu.

* * *

Sad započe za njega neka vrst smrtne borbe, koja je trajala više od dvadeset mjeseci. Bio je posut ranama na nogama i na glavi. Bila mu je takogjer slomljena kost ključica.

Prijelom kosti i rane dosta brzo iscjeljuju, ali je strašni sukob bio prouzrokovao u tjelesnom ustroju nutarnjih nereda, kojih su osjetljive posljedice posvjedočavale, da je bolest bila vrlo opasna. Bio je kljenut (uzet) od pojasa sve do nogu i nije mogao skoro nikake hrane uzeti.

Njegova je siromašna majka dolazila svaki dan, da ga vidi na onome bolničkome krevetu, iz kojega nije nitko mogao pomisliti, da će se dignuti. Poglavarica, koja je znala, da mu je majka kršćanka, videći, da se stanje neprestano pogoršava, namjesto da ide na bolje, što je navješćivalo žalosni svršetak, podsjećala ju je na njezinu vjeru. Govorila joj je o odanosti u volju Božju i takogjer o nebu, gdje će majke naći djecu, koju su izgubile na zemlji.

Gospogja je Gargam provodila život plačući i sakrivajući svoje suze. Kad bi se isplakala sa sestrom, obrisala bi svoje oči i nastojala bi da se približi svome dragome bolesniku vedra lica, da mu kako tako ulije nadu, koje nije više imao.

Ali ju je ovo naprezanje puno stajalo. Naravno bi čuvstvo izbilo na javu, čim bi se našla nasamo.

Povrativši se kući, valjalo joj se takogjer svladati iz obzira prema svome suprugu, starcu od osamdeset i šest godina, koji ne bi mogao podnijeti odveć gorkih uzbugjenja. Već, kad je bio čuo za nesreću, kojoj mu je sin postao žrtvom, pao je g. Gargam na koljena na mjestu, gdje se nalazio, i dugo se u sebi molio Bogu.

«Moj otac — pripovijeda danas sin — nije sigurno bio protivan vjeri, nit njezinim predstavnicima. Ali su ga okolnosti i društvo, u kojemu je živio, svratile s pravoga puta, tako da je prestao pohagjati crkvu. Njegova je vjera bila samo sakrivena, kao pospana. Ova ju je nenadana nesreća probudila.»

Što je govorio Bogu nesrećni otac u žarkoj molitvi, koju mu je nesreća najedanput stavila u usta? On je sâm to znao.

Možda je njegovo staro Bretonsko srce molilo oproštenje za preveliku nemarnost. Možda je osobito pomislio moliti Boga, da mu poštedi starost od teške boli, koju bi mu zadala smrt njegova djeteta.

I mogao je misliti, da je uslišan, jer je gospogja Gargam upotrijebila svu svoju vještinu, da mu ulije nadu, hineći svoje vlastite muke.

* * *

Megjutim se bolest malo po malo pogoršavala.

Prvih trinaest dana nije ranjenik mogao uzeti nikake hrane. Sisao je nekoliko skriškî naranče, i to mu je bilo sve. Dne 1. siječnja 1900. mogao je napokon pojesti jedno jaje.

Ali mu je hranjenje ostalo sasvim nedostatno. Osam mjeseci poslije nesreće, u mjesecu kolovozu, postalo mu je ono nemoguće.

Videći dr. Decressac, ravnatelj Angoulême-ske bolnice, da svi lijekovi ne pomažu, pokuša kupanje.

Uslijed nužnoga premještanja, neizbježivih potresaja usprkos najopreznijemu postupanju, stanje se bolesnikovo pogoršalo. Nije odsele mogao ništa progutati. Trebalo ga je hraniti pomoću cijevi.

Nu muke, što ih je prouzrokovalo uvagjanje cijevi, bijahu nesnosne, i zato su bili prisiljeni, da je upotrebljavaju samo jedanput na dvadeset i četiri sata.

U takvim je okolnostima slabost postigla svoj vrhunac. Ranjenik je izgledao kao kostur. Već je čitava donja strana njegova tijela bila neosjetljiva, nepomična sama od sebe i tako ukočena, da nije nitko mogao njome micati.

Ovaj čovjek, koji je bio veći od srednjega stasa, nije težio više od trideset i šest kila. Kad su izmjerili njegove listove u Lurdu u mjesecu kolovozu 1901., našli su, da je list na lijevoj nozi imao 24 centimetra, onaj na desnoj 23. Bedro, izmjereno deset centimetara nad cjevanicom, bilo je debelo samo 26 centimetara.

* * *

Pošto se imala podići tužba radi odgovornosti proti Orleanskomu društvu, bio je pozvan dr. Decressac, da sastavi izvještaj o stanju bolesnikovu. Ovaj je izvještaj izdan dne 19. prosinca 1900. U njemu je opširno opisano stanje nemoćnikovo.

Liječnik-ravnatelj Angoulême-ske bolnice napose ističe med značajnim znakovima uzmu s ukočenosti, neosjetljivost dônjih okrajina i takogjer ono, što liječnici nazivaju povišenim refleksima, osobito na početku, drhtanje noge kao kod padavice, vrlo izrazito sušenje mišicâ dônjih okrajina, crvene pjege po koži i prijeteću eskaru (eschara) na krstači. Ovako je zaključivao:

«Svi ovi znakovi .... nastali su postepeno. Sačinjavaju jednu bolest hrptenjače, koja se zove *amyotrofična lateralna sklerosa*. Činilo mi se, da se mogla staviti diagnoza isključivši ostale bolesti — kao uzmu uslijed stisnute hrptenjače ili traumatičnu histeriju.»

Učeni liječnik pridodaje, da ovo stanje «sačinjava trajnu bolest, koja podaje slabu nadu u poboljšicu, za koju više ima izgleda, da će se postepeno i neumoljivo dalje razvijati.»

Pravo je govorio. Jer bolest se dalje razvijala, a šest mjeseci kasnije, kad je bolnički liječnik, dne 19. lipnja 1901., imao sastaviti za prizivni sud u Bordeaux-u naknadni izvještaj, konstatovao je pogoršanje. Novi je izvještaj svršavao:

GABRIJEL GARGAM.

«Zaključci ostaju isti pogledom na neizlječivost bolesti i postepeno razvijanje.»

U ostalom se bijaše posljednjih mjeseci pojavila značajna komplikacija. Jednoga dana opazi bolničar, da su mu krajevi nogu bili crni. S početka je mislio, da su slučajno bolesniku nečiste noge, i otare malko dotično mjesto, da ga očisti. Kako se nije iznenadio, kad je vidio, da je koža otpala pod njegovim prstima i da je gnoj počeo teći!

Bila je to gnjiloća. Smrt je zahvaćala krajeve. Nije se ni mislilo, da se stane na put boli, za koju se znalo, da je neizlječiva, i od koje bolesnik nije trpio. Čitava je naime dônja strana njegova tijela bila neosjetljiva kao lešina.

Samo su postavili na kraju kreveta obruč, koji je podizao plahtu i tako joj priječio, da mu se ne dotakne truhloga mesa.

* * *

Megjutim se parnica dalje vodila proti Orleanskomu društvu. U ostalom je društvo bilo dalo pregledati bolesnika po svojim liječnicima, te mu svojevoljno ponudilo godišnju potporu od tri tisuće franaka.

Ali u svojoj osudi od 20. veljače 1901., iza kako su čuli mnijenje liječnikâ, koji su pregledali Gargama, izjavio je Angoulême-ski sud, da je «ponuda društva, uvaživši žalosno stanje, u koje je njegovom krivnjom molitelj dopao, zbilja sasvim smiješna.»

I pridodaje:

«Uvaživši, da Gargam nije dužan provoditi svoje dane u bolnici ili u lječilištu, da ima pravo zahtijevati, da živi u kući, koja bi bila na njegovo raspolaganje i odgovarala stanju bolesti, od koje je zahvaćen; da će trebati za svoju poslugu barem dvije

osobe dovoljno sposobne, da ga u danu kao i u noći najbrižljivije dvore, što je neophodno potrebito za uzdržavanje njegova života; da će očevidno često trebati liječničke pripomoći .... uvaživši, da je društvo .... spravilo Gargama u najbjednije stanje, i da je *učinilo od njega pravu ljudsku lešinu,* u kojoj jedino još um nije bio zahvaćen ....

«Radi ovih razloga odsugjuje sudište želježničko društvo iz Pariza u Orléans, da plaća Gargamu godišnju i doživotnu potporu od 6000 franaka i odštetu od 60.000 franaka.»

Sudište je priznavalo, kako je vidjeti, da je Gargam bio bolestan za sav ostali svoj život.

Opunovlašteni činovnik društva u Angoulêmu pošao je još dalje. Pošto je pohodio ranjenika i obavijestio se o raznim izvještajima liječničkim, svjetovao je društvu, da ponudi bolesniku 12.000 fr. doživotne potpore, nu bez odštete. Govorio je, da će društvo time dobiti, jer da će mu samo za kratko vrijeme plaćati, budući da Gargam mora naskoro umrijeti.

Društvo odluči da učini priziv na sudište u Bordeaux-u. Nu u zao čas po nj, jer je prizivni sud oteščao odluku prvašnjega suda.

Potvrdivši prijašnju odluku pogledom na iznos potpore, kao i odštete, izjavi protivno prvim sucima, da se potpora ima računati, ne od dana, kad je učinjena molba, nego od dana nesreće, pa ako bi bolesnik dobio državnu potporu, svota od 6000 fr., koju će društvo isplaćivati, da se ne će smjeti toga radi sniziti za toliko manje.

Odluka je izdana dne 2. sprnja 1901. Izjavom od 12. slijedećega kolovoza društvo se pokazalo spremnim, da će pristati na osudu proti njemu i rado izvršiti sve njegove odredbe.

* * *

Tako je bila budućnost Gargamova osigurana.

Ali da li je on imao kakvu budućnost? Bolest je danomice sve to više mah zahvaćala. Od mjeseca siječnja g. 1900. pogoršavala se neprestano. Ovo je postepeno razvijanje nazvao dr. Decressac punim pravom kobnim.

Bolesnik je očajavao. Njegov je život bio odsele slomljen. Kako bi se mogao utješiti? Ništa nije podržavalo njegove nade.

Bilo je minulo više od petnaest godina, da nije zašao u crkvu. Gimnazijski vjeroučitelj bijaše s početka došao, da ga vidi; bolnički duhovnik često mu je govorio; ali im on nije tajio, da ne spada megju vjernike.

Njegova siromašna majka, koja bi bila tako srećna, kad bi ga vidjela zadojena vjerskim čuvstvima, nije se usudila ni samo da napomene ovo škakljivo pitanje.

Jednoga se dana netko usudio pred njim govoriti o Lurdskoj Špilji i o čudesnim ozdravljenjima, kojima je ona pozorištem.

To je očevidno bio smjeli prijedlog, koji su mu samo onako izdaleka bili natuknuli. Bolesnik ne htjede o tome ni čuti i s prezirom odbije tu ponudu.

Nije slutio, da se daleko izvan njegove okoline sve jurišalo molitvama na nebo za njega.

Jedna je od njegovih tetaka bila nekoć redovnica Presvetoga Srca u Angoulêmu. Ona je bez dvojbe molila za njega na nebesima. Na zemlji su se pak njezine negdašnje drugarice zanimale za udes toga rasipnoga sina. Molile su Boga, da barem takne njegovu plemenitu dušu i da mu ulije čuvstva, koja bi mu dala jakosti, da podnosi svoju nesreću, ako već ne bi htio povratiti zdravlja bolesniku.

Takogjer se žarkim molitvama jurišalo na nebo u tišini Klariškoga samostana u Orthez-u, gdje je jedna od njegovih rogjakinja bila obukla redovničke halje.

* * *

Bog odgovori na sve ove prijateljske glasove.

Kad je dr. Tessier, drugi bolnički liječnik, držeći, da je stisnuta hrptenjača, zahtijevao da se nabuše kralješci, ranjenik, koji se nije ni pod koju cijenu htio podvrći ovoj operaciji, odluči napokon po savjetu drugih da ostavi bolnicu.

Tako bi u ostalom umr'o u svojoj obitelji, ako bi morao umrijeti, i megjutim bi ostavio onu postelju bolova i onu bolesničku dvoranu, gdje je trpio više od dvadeset mjeseci.

Upravo je to bilo u vrijeme, kad se narodno hodočašće pripravljalo u Lurd. Njegova ga je majka vruće molila, da se pridruži tome hodočašću. Sva je obitelj sjedinila svoje molitve s majčinim molitvama. Napokon popusti jadni bolesnik na tolike molbe. Zapisa se dakle u broj hodočasnika.

Rekoše mu, da se mora pripraviti za hodočašće, kad je već odlučio hodočastiti.

Kako je bio duša od čovjeka, priznao je, da imaju pravo, pa premda nije ćutio u sebi Bog zna kake vjere, ipak se u svojoj plemenitosti srca savjesno ispovjedio.

Što se tiče sv. Pričesti, kako da se odmah na to odluči? Mislio je, da nema za to dosta vjere. Htio je dakle odgoditi brigu, da se na to pripravi, kad stigne u Lurd. Ali nijesu prestali moliti, i on se pričesti dne 16. kolovoza sa sasma malim komadićem hostije, jer je veoma teško gutao.

* * *

Tri dana kasnije nosio ga je vlak k obalama Gave.

Bilo je to zaista vratolomno putovanje.

Ima više od godine i pô, da nije ostavio svoga bolničkoga kreveta. Donja je strana njegova tijela bila kao mrtva. Što se tiče gornje strane, čim bi se malko što u njoj pomaklo, spopala bi ga nesvijest i činilo se, da će sad nà izdahnuti.

Dadoše napraviti nosiljku, široku kao vrata na vagonu i postaviše na nju strunjaču isto tako široku. Na kraju je mala, okomito prikovana, daska priječila plahti, da se ne dotiče nogu, koje su truhnule.

Uzeli su sa sobom spravu za uzimanje hrane (pipaljku za jednjak), pomoću koje se bolesnik jedino mogao hraniti, i tako su otputovali.

Putnici su se dovezli na kolodvor polako i korakom. Ali su uzalud svu moguću pomnju uložili i čuvali se svakoga i najmanjega odskoga: ova je, premda neznatna trešnja, ipak prouzrokovala bolesniku nesvijest, koja je trajala više od jednoga sata.

Tri su osobe pratile bolesnika: njegova majka, njegov bolničar i neka prijateljica njegove obitelji.

Kad je ova neobična povorka došla pred vagon, našla je tamo jednoga putnika, koji je sâm opisao taj prizor. (1)

Bio je to g. V., radikalni općinski vijećnik jednoga velikoga grada srednje Francuske. On je išao takogjer u Lurd, ali iz radoznalosti. Htio je upoznati ovo glasovito narodno hodočašće, o kojemu se toliko govorilo. Želio je vidjeti na svoje oči one tobožnje bolesnike, za koje se govorilo, da ozdravljaju kod Špilje.

(1) Vidi *Le Courrier de la Vienne et des Deux-Sèvres* od ponedjeljka 26. i utorka 27. kolovoza 1901.

S tom nakanom i da tu stvar ispita, sjeo je u vlak dne 19. kolovoza.

Providnost mu je udovoljila želji.

Došavši u Angoulême, opazi na kolodvoru tri osobe, koje su nosile nosiljku.

Još je on bio u misli, kuda bi mogle sa svojim teretom, kad se one zaustaviše upravo na mjestu, gdje je on bio. Sad vidje na svoje veliko začugjenje gdje onaj mrtvački lijes, koji je čini se prenosio mrtvaca, unilazi u njegov kupé. Smjestiše ga dapače njemu naprotiv.

Odmah se prosu oštar zadah karbola i jodoforma.

G. V. htio je vidjeti izbliza pravoga bolesnika. Naišao je sada na jednoga, koji mu je došao i previše blizu. Zgrabi svoj šešir i pobježe kao oparen.

Nu smjestio se u bližnjemu kupéu. Tamo je našao nekoga drugoga putnika, kome je pripovjedio svoju nezgodu. U ostalom njegova radoznalost nije za to postala manja. Postavi se blizu stakla, koje je dijelilo dva kupéa, i odatle je pozorno pazio na svoga bolesnika.

«Od vremena do vremena — pripovijedao je — pozorno smo ga promatrali kroz staklo.»

II.

Tako budno nadziran od odlučnoga bezvjerca, koji nije vjerovao ni u bolesti, ni u ozdravljenja, stigne Gabrijel Gargam u Lurd, dne 20. kolovoza u sedam sati ujutro.

Malo prije, nego je željeznica unišla u Lurdski kolodvor, pokazala mu je njegova majka izdaleka veliko Propelo, koje se uzdiže na brdu Kalvariji:

«Evo Lurda, sinko moj! Pozdravi Krista i moli ga, da bi te udostojio ozdraviti!»

Mladi se čovjek nije mogao odlučiti na ovaj čin vjere. Okrenuo se, da ni samim pogledom ne prizove u pomoć veliko Propelo, koje se uzdizalo na obzorju.

Odnesoše ga ravno k Špilji. Morao se tamo pričestiti, pa kako je bio zadao riječ, on se zbilja pričesti, — na isti način, kako se bio pričestio u Angoulême-u, sa posve malom česticom hostije.

Još taj čas bila je njegova vjera nejasna, neodlučna, nesigurna. Nije radio toliko kao vjernik, koliko kao čovjek poštenjak, koji je zadao svoju riječ i koji si matrao za dužnost, da je održi.

U ostalom nikakva uzbugjenja u njegovu srcu, nikaka žara, nikakvog oduševljenja. Na onoj daski, na kojoj je tijelo njegovo sámo ležalo nemoćno, duša je njegova ostala slobodna, hladna i potpuna gospodarica same sebe. Niti je ona htjela, da na nju djeluje kaka sila, niti je doista kakva sila na nju djelovala.

* * *

Najedanput, kad je primio sv. Pričest, oćutje u sebi neku promjenu, koja ga preobrazi. Odmah zavlada njime neka neodoljiva čežnja da moli, a ipak njegove usne nijesu mogle izgovarati nikakve molitve: jecaji su ga zadušivali.

Milost Božja i vjera prodirale su u njegovu dušu, kao što sunčane zrake prodiru u mračnu sobu, čim naigju na otvor, i tamo u obilju rasprostiru svijetlo i život.

Činilo mu se dapače, da mu mravi mile u obamrlim nogama. Nu to mu se samo tako pričinjalo.

U dva sata poslije podne odnesoše ga k *piscinama.*

Polagano ga postaviše na golu dasku i zaroniše ga u čudotvornu vodu.

Sada je zadobio snagu, da je mogao moliti. Na glas izgovori obične uzdahe:

«Majko moja, smiluj mi se!»

«Naša Gospo Lurdska, ozdravi me!»

«Zdravlje bolesnikâ, moli za nas!»

Ali se činilo, da ga Bog ne čuje. Kad je u četiri sata ležao na mjestu, kuda je imao proći presveti Oltarski Sakramenat, izgledao je bljegji i slabiji nego ikada. Napor puta, uzbugjenje tečajem dana bijahu iscrpli njegove posljednje sile.

Najedanput izgubi svijest. Bližnje su osobe s užasom promatrale ono strašno lice, koje je skroz pomodrilo. Dotaknuše ga se, on je hladan. Netko će na to reći:

«Treba ga odvesti, ne može ga čovjek pustiti da ovdje umre pred svim ovim bolesnicima, na koje bi ovaj prizor previše neugodno djelovao.»

Već zgrabiše njegovu nosiljku i htjedoše ga odnijeti.

«Ne, pustite ga za ljubav Božju!» zavapi neka osoba, koja je pokraj njega stajala. «Ako umre, pokrit ću mu glavu, i nitko ne će opaziti, da je umr'o.»

* * *

Malo kasnije bolesnik opet otvori oči i dogje k sebi. Mislio je, da je sve svršeno, i već mu je teška žalost obuzela dušu, kad začuje poklike i vapaje moliteljâ.

To je bio za nj kao zvuk trublje, koja ga je budila iza sna poslije duge noći i nenadano ga pozivala na svijetlo i život.

Pokuša da se podigne na svojim laktima, što nije bio učinio već od dvadeset mjeseci. Natrag pade. Hoće da se opet podigne, ali ga zadržaše.

Nu on moli i zaklinje, da mu pomognu saći s daske, na kojoj se činio kao prikovan. I evo ga na nogama, bosa, u košulji, kao mrtvaca, koji je izlazio iz groba zamotan u svoj mrtvački pokrov.

Već je učinio nekoliko koraka za presvetim olt. Sakramentom, ali ga prisiliše, da se povrati u svoju nosiljku. Oči su sviju uprte u njega u ovome neizmjernome mnoštvu. Svačije je srce uzdrhtalo, uzbugjenje je postiglo svoj vrhunac.

Ovaj umirući čovjek, kojega je za dvadeset mjeseci svega istrošila bolest i prisiljeni post, zadobio je u jedan čas osjetljivost i kretanje.

Ni traga više uzmi! Ćuti, da mu se grlo otvorilo i da mu se povratio glad u njegov siromašni pokvareni želudac. To je bio život, koji mu se u jedan mah povratio u čitavo ono tijelo, kojega je bilo tri četvrtine razorena, i koji je bacao na ono blijedo lice oživljujuću zràku svijetla i radosti.

* * *

Odmah iza procesije odvedoše Gargama u dvoranu, gdje liječnici pretražuju bolesnike, koji ozdravljaju. Dr. Boissarie pripovijeda o tome dogagjaju:

«Dolazak Gargamov u ured za pretraživanja tvori jedan od najganutljivijih prizora, kojima smo bili svjedoci. Šezdeset nas je liječnika okružavalo. Bilo je med njima vidjeti bolničkih liječnika, profesora klinike, stranih liječnika, mnogobrojnih dopisnika raznih novina, vjernikâ i nevjernikâ.

«Gargam dogje na svojoj daski. Bio je zamotan u dugu kućnu haljinu. Pratili ga je njegova majka, njegov bolničar i više gospogja iz bolnice. Uspravi se pred nama. To ti je sablast.

«Jedino su dva velika oka živa i bulje iz onoga propaloga i blijedoga lica. On je ćelav, to ti je starac. Ipak mu nijesu još ni trideset i dvije godine.» (1)

Trebalo je odgoditi za sjutradan ujutro temeljito pretraživanje bolesnika. Oduševljeno je mnoštvo opkoljavalo ured. Vrata bi se bila srušila pod onim silnim pritiskom.

* * *

Što se megjutim dogodilo sa gospodinom V.?

On bijaše izgubio s vidika svoga nesrećnoga suputnika, kad su stigli u Lurd, u sedam sati ujutro. Poslije podne, za vrijeme procesije sa presvetim Sakramentom, tražio ga je med mnoštvom, kad ga opazi nekoliko metara daleko od sebe.

«Iznova sam ga pozorno promatrao», pripovijeda on. «Još je uvijek ležao na nosiljci .... Presveti se Sakramenat nosi pred svakoga bolesnika. Promatram svoga druga iz Angoulême i čekam, dok dogje na njega red.

«Najedanput, u isti čas, kad je svećenik podigao prema njemu Presveti Sakramenat, nevoljnik, koji je bio sve do toga časa nepomičan kao mrtvac, uspravi se ravno na noge i uskliknu: «Ja sam ozdravio!» Neopisivo je uzbugjenje zavladalo svima. Zatim opet legne na svoju nosiljku, jer nije bio odjeven.

«Odmah ga potom prenesoše u ured za pretraživanja. Vječna hvala vrijednome gospodinu de Beauchamps, koji mi je priskrbio kartu, mogao sam pratiti bolesnika u ovaj ured, gdje sam konstatovao, kao i sami liječnici, da su postojale rane na tijelu g. Gargama, osobito na nogama, i da su ove rane nosile na sebi sve biljege vrlo svježega ozdravljenja.»

(1) *Annales de N.-D. de Lourdes,* t. XXXIV., p. 322.

Dakle je, kako priznaje sâm bezvjerski očevidac, koji mu je svaki korak pratio, raka najedanput nestalo, noge su postale zdrave. (1)

* * *

Kad se Gargam opet našao u bolnici daleko od mnoštva, licem u lice pred svojom majkom, nastao je megju njima jedan časak mûk. Majka i sin uzalud su tražili riječi, da izraze čuvstva, koja su napunjala njihovo srce.

(1) Evo opisa jednog očevica židova, kakav je bio objelodanjen u Engleskomu dnevniku *Daily Mail:*

„Zlatna se pokaznica blistala na žarkim sunčanim tracima, kad se sa usana jednoga čovjeka, koji je ležao pred mojim nogama na nosiljci, izvi nejasni poklik, a sa usta jedne žene blizu nosiljke odjeknu usklik isprekidan jecajima:

„Presveta Majko Božja, ja ti zahvaljujem!“

„Čovjek, koji je ležao na nosiljci, uhvati joj krajeve rukama, koje su izgledale kao kliješte, tako su bile mršave, te se jednim grčevitim kretom uspravi i sjede.

„Pomozite mi!“ reče slabim glasom, a dvije se krupne suze odroniše niz njegovo mršavo lice sve do brade. „Ja mogu hoditi, ja to ćutim!“ Brižne mu ruke pomogoše, da se uspravi na noge. I eto ga sada gdje stoji pred nama kao čovjek, koji je uskrsnuo od mrtvih, bez šešira i bez hlača. Imao je na sebi samo noćnu košulju i sobnu haljinu. „Pustite me da hodim!“ zavapi iznova neobičnim i podmuklim glasom. „Uslišaj ga, presveta Djevice, uslišaj ga!“ jecala je njegova majka. „On nije glasno govorio već od dvadeset mjeseci!“ I pred očima hiljadu gledalaca, sakupljenih s obadvije strane procesije, „ova ljudska lešina“ s nogama, sličnim slastičarskim valjcima, i stopalima, koja su izgledala kao jedna gomila ranâ, učini pet nestalnih koraka po sobnoj haljini, što su mu je bili svukli, da mu služi kao sâg, i opet pade iznemogao na ruke, koje su bile pripravne, da ga prime.

„Išao sam sve do bolnice za njegovom nosiljkom, koju su nosili posred mnoštva....

„(Ima tome više mjeseci), da nije mogao govoriti osim vrlo rijetko, a od kuka do stopalâ njegovo je tijelo bilo posvema ukočeno, ***neosjetljivo dapače na usijano željezo,*** koje su liječnici upotrebljavali na njemu.

„Ono jutro.... rane na njegovim nogama, koje su se juče gnojile, skoro su sasvim iscijeljele. Njegovo je lice dobilo nešto boje, a njegov je ugovor posvema razgovijetan.

„Gospodin nam je Gargam rekao u liječničkom uredu, gdje su ga pretraživali, da je on počeo vjerovati istom od časa, kad je ozdravio.“

Bili su kao izvan sebe, zapanjeni, presenećeni od začugjenja, od uzbugjenja i od sreće. Ove dakle strašne mòre od dvadeset mjeseci zar da je nestalo?! Je li to zbilja istina?

Ima u životu časova tako slatkih — previše rijetkih žalibože! — da se srce ne usugjuje vjerovati onome, što oči vide. Nije li to igrarija sna, kojega će odmah nestati i potom slijediti razočaranje?

Zaista ne, to nije bio san! Gabrijel je Gargam doista bio uskrsnuo!

* * *

Zahtijevao je jesti, on, koji nije mogao ništa uzeti već tako dugo vremena. Cijev je za uzimanje jela bila tû. Ali čemu ova sprava, koja više nije služila?

Gargam je jeo kao i sav svijet, svejedno kao da nije bio nigda bolestan. Dadoše mu govegje juhe, oštrigâ, krilo pileta i jedan grozd. Bilo je to za ovaj slabi želudac, koji se, da tako reknem, bio odučio od svake hrane, prava gigantska gozba.

Krilo od pileta dalo je povoda malko sablažnjivomu prizoru. Nijesu mu htjeli s početka dati nego polak krila. Mislili su, da je jedno čitavo krilo zbilja previše za prvi obrok poslije godinu danâ i pô prisilnoga posta.

«Ali ja nijesam prestao molìti», pripovijedao je Gargam, «ćutio sam jakost, da mogu pojesti ostali dio. I pojeo sam ga.

«Pitali su se, kako ću prospati noć poslije toliko jela, to više, što su se sve do deset sati na večer posjetnici neprestance izmjenjivali kod mene, premda sam bio dobro nadziran. Trebalo mi do deset puta pripovjediti svoju povijest. Dandanas bi se dapače ćutio umoran, kad bi morao iznova odgovarati na

sva ona bez kraja i konca pitanja, koja su mi onda stavljali.»

Napokon ga pustiše u miru, i on zaspi.

Nu kod njega su bdjeli bolničari. Bojali su se, da će noć biti nemirna. Noć je prospao mirno kao malo dijete.

Kad je Gargam ujutro opet ugledao sunce, kojega su traci prodirali u dvoranu, ćutje u srcu neiskazanu sreću. On dakle nije bio više prikovan na onu postelju bolova, koja mu se činila mrtvačkim lijesom. On je takogjer mogao uživati svijetlo, mogao se kretati i radovati se mladosti. Opet se budio na novi život.

* * *

Kad se nekoliko sati kasnije prijavio u uredu za liječnička pretraživanja, gdje se dan prije zadržao samo nekoliko časaka, već su ga tamo iščekivali.

Dvorana je bila dupkom puna. Mnogobrojni liječnici, koji su se taj dan nalazili u Lurdu, bijahu pohitjeli u ured, da vide na svoje oči prizor, koji će bez dvojbe biti jedini u njihovu životu.

Obitelj bijaše odmah brzojavno obavijestila o dogagjaju skrbnika Gargamova, g. Sévenet-a, koji se nalazio na ladanju u Saint-Sauveur-u. Ovaj je odmah dotrčao, da vidi što prije na svoje oči tako izvanredni dogagjaj.

Gargam dakle stupi u dvoranu s njime, sa svojom majkom i s osobama, koje ga bijahu dopratile.

Nu on nije više ležao na svojoj daski. Stojao je uspravno, odjeven u novo odijelo, koje je bilo kupljeno isto jutro.

Oči su sviju bile željno uprte u njega, kao u kakvu prikazu, koja je dolazila s drugoga svijeta.

Pregledaše njegove noge. Nema više gnjiloće. Zacijeljenje se dogagjalo pred očima. Noge su se opet

mogle kretati, ali je mršavost bila skrajna. Mišičja nije bilo više vidjeti.

«Gospodo — reče dr. Boissarie okrenuvši se prema svojim kolegama — moramo ponajprije konstatovati, da je s liječničnoga gledišta gospodinu Gargamu nemoguće hoditi. Pokretnih je sila u stroju nestalo, nema više mišicâ.»

Uza sve to nekoše Gargamu, da hodi. I. on je hodio.

«Da li se g. Gargam mogao držati na nogama i hoditi?» pitao je netko gospodina V . .

— Ne samo da se mogao držati na nogama — odgovori ovaj — nego je još hodio sâm i bez ičije pomoći.

— Bez ičije pomoći? Ipak su novine javljale, da je g. Gargam hodio, oslanjajući se na ruke jednoga prijatelja.

— Ma to nije istina! On je hodio sâm i bez ičije pomoći. Vidio sam to na svoje oči.

Nakon dugog opiranja, što je zadivilo sve slušatelje, ovaj iznemogli čovjek, pravi kostur, potanko ispripovjedi svoju povijest.

III.

Kaka je to bila zapravo ozljeda, koja se krila u organiznu i koja je na njega tako porazno djelovala? Liječnik, ravnatelj Angoulêmske bolnice, mislio je, kako smo vidjeli, da je to bila jedna bolest hrptenjače. Drugi liječnik, dr. Tessier, mislio je, da hrptenjaču pritištu kralješci, tim više, što je bolesnik trpio boli na jednome mjestu u slabinama. Izreklo se još nekoliko mnijenja.

G. Sévenet uze riječ. Imao je naravno u rukama sve sudbene isprave, sve liječničke izvještaje i sve vještačke svjedodžbe.

Reče dakle pred skupštinom, da društvo nije nigda sumnjalo o težini ozljedâ i da su se svi liječnici složno izjavili, da je bolest neizlječiva. Na osnovu toga je sud nazvao ranjenika «pravom ljudskom lešinom, u kojoj jedino razum nije bio zahvaćen.»

Od šezdeset prisutnih liječnika više je njih izjavilo takogjer svoje mnijenje, da je teška bolest prouzrokovala i proizvela strašne nerede, koji su razorili ovaj tjelesni ustroj.

U mnijenjima su se razilazili kao uvijek. Ali jedan od njih, i to od najuglednijih, dr. M . . . . ., kirurg u Pariškim bolnicama, učini kraj prepirkama, rekavši s nekom nestrpljivošću:

«Ta čemu tražiti, gospodo, gdje je ozljeda? U sličnome je stanju ozljeda posvuda, tjelesni je ustroj razoren.»

Svi liječnici pristaše na ovo odlučno mnijenje odličnoga kirurga, i kao oni, koji su bili pregledali bolesnika prije parnice, složiše se u tome, da je bolest bila neizlječiva. Razvitak bijaše progresivan i koban sa stanovišta patološkog.

Gargam je išao u susret smrti.

* * *

Općenito je oporavljanje bilo brzo. Poslije tri tjedna Gargam je težio više za deset kila, a noge su mu postale deblje za dvanaest centimetara. Dônje su okrajine mjerile na listu tredeset i pet centimetara, namjesto dvadeset i tri.

Dandanas on teži sedamdeset i pet kila. Toliko obično teže ljudi njegova rasta i njegove dobi. Ozdravljenik može podnositi napor duge službe u

piscinama, premda i on, kao i ostali bolesnici, koji ozdravljaju u Lurdu, nosi na sebi neznatni trag svoje stare bolesti. Ovaj mu je trag ostao kao vjerodostojni pečat, da potvrdi, da je bolest nekad opstojala. Osjeća neku slabost na legjima, i to na mjestu, gdje je dr. Tessier predmnijevao, da jedan kralježak pritište hprtenjaču. U ostalom se bolest nije nikad povratila, niti je prijetila, da će se povratiti. Njegovo je zdravlje izvrsno. (1)

* * *

Evo zaista slučaja koji puno u nepriliku dovodi one, koje njihove predsude sile, da ne vide nigdje vrhunaravnoga posredovanja!

Težina je bolesti dokazana službenim putem. Ne samo da je liječnici opisuju pred sudištima, nego je sama sudišta priznaju. Osugjuju na masnu godišnju potporu i na znatnu odštetu želježničko društvo, kao začetnika nesreće, koja je stvorila ovu «ljudsku lešinu.»

Da je s druge strane bolesnik, čije se je stanje neprestano pogoršavalo, poslije dvadeset mjeseci patnjâ, kad je bolest došla do vrhunca, opet najedanput i bez oporavljanja postigao zdravlje u Lurdu — osim tolikih drugih svjedoka — šezdeset je liječnika to vidjelo i javno posvjedočilo.

* * *

(1) Ako bi kojemu velikome ljubitelju nevropatije došla na pamet luda napast, te bi pomislio, da je žalosno stanje Gargamovo bilo samo nervozno stanje, — trag, koji je preostao od strahovite bolesti, premda je vrlo neznatan, bio bi dostatan, da mu rasvijetli pamet. Jer, da je bolest bila samo živčanoga podrijetla, a ne organskoga, bilo bi svega sasvim nestalo. Pošto bi bili svi živci opet u red postavljeni, ne bi od bolesti ostalo nikakvoga posebnoga traga.

Da si i ne prisvajamo pravo ispitivati Božje namjere, možda bi ih mogli ovdje lako odgonetnuti, kao i prije u slučaju gospogje Rouchel i Klementine Trouvé.

Preostaje tumačenje.

Reći će tko, da je tu po srijedi nervozni slučaj, koji je uzbugjenje, prouzrokovano pouzdanjem, udušilo najedanput, u jedan čas?

Niko toga ne će vjerovati, ako ne oni, koji moraju to neophodno vjerovati, da spase svoju na cjedilu ostavljenu filozofiju, a i od njih mnogi se ne će usuditi toga reći; jer sve govori proti ovomu smjelomu tumačenju, čedu predsude, koja traži da se opravda.

Ponajprije, kako može biti govora o nervoznom slučaju kod čovjeka, koji nikada nije bio nervozan i čija obitelj isto tako nije znala, šta je nervoznost?

Njegovi su roditelji bili mirne i jake naravi.

«Moj je otac — pripovijedao mi je g. Gargam — umr'o u osamdeset i devetoj godini. Moja majka ima danas (1904.) sedamdeset i tri godine i nalazi se sasvim dobro. Moja obadva djeda i obadvije bake doživjele su visoku starost.»

A zatim, gdje je ovdje ono vjersko oduševljenje, ona vrst hipnotiziranja samoga sebe, o čemu se u ostalom samo u vjetar i bez temelja govori?

Gargam bijaše poslije svoga djetinjstva sasvim zanemario vjerske dužnosti. Vidjeli smo, da ni na postelji bolova nije tajio svoga bezvjerstva.

Dao se odvesti na obale Gave, nu ne iz osvjedočenja, nego više iz uslužnosti. Isto jutro, kad je došao u Lurd, ne htjede udovoljiti želji svoje majke, a ipak je to bila osoba, koja je imala najviše upliva na njegovu dušu. Nije htio pozdraviti raspetoga Krista, nit obratiti se molbom na veliko Propelo, koje su mu pokazali na jednomu Lurdskomu brijegu.

Istina da je očutio vjersko uzbugjenje, ali je to bilo ujutro pred Špiljom, a on je ostao isto tako bolestan, kao i prije.

Potom su ga zaronili u *piscinu*, još uvijek bez uspjeha.

Ozdravio je uprav u času, kad nije imao nikakvoga čuvstva, kad je opet došao k sebi poslije jedne od svojih dugotrajnih i običnih nesvijesti, za koje su mislili, da je umr'o. Istom onda, kad je otvorio oči, kad je opet došao k svijesti, podigao se na svojim šakama i ostavio svoju bolesničku nosiljku.

Čujmo još, što kaže onaj bezvjerski motrilac, koji ga je sa radoznalošću pratio.

Pitali su ga: «Da li ste govorili s Gargamom u uredu za konstatacije?»

Odgovorio je:

«Jest, govorio sam s njime, i on je sasvim dobro odgovarao na moja pitanja.»

— Što vam je rekao?

— Rekao mi je ovo: «Bio sam bezvjerac i nijesam vjerovao u čudesa, kad sam sinoć otputovao iz Angoulême. Dapače još jutros nijesam u to vjerovao.»

On ne samo da nije u čudo vjerovao, nego nije imao ni vremena da misli na to u sami čas, kad je ozdravio. Nije dapače mislio ni na što, jer je upravo u taj čas došao opet k svijesti.

Pridodajmo, da nema duševnih uzbugjenja, koja bi bila kadra u jedan čas uspostaviti razoreni organizam, koji teška bolest troši i razara već dvadeset mjeseci, pa bila sad koja mu drago ta bolest. A još mnogo manje može biti o tome govora, ako se ista bolest odnosi na ozljedu hrptenjače, kako je to liječnička svjedodžba konstatovala u ovome slučaju.

Vidjeli smo prije, kako i sam Bernheim priznaje, da sugestija posvema ništa ne može u tako teškim slučajevima. Ona je tada sasvim nemoćna, o tomu ne može nitko dvojiti. Pa kad bi i mogla izliječiti uzrok bolesti — što ne stoji — ne bi mogla u nekoliko časaka popraviti strašnih posljedica, od kojih su svi organi trpjeli.

Napokon, kad se tvrdokorni sugestičar ne bi htio uvjeriti o očevidnosti, ispričavajući se, da narav bolesti nije poznata — što je dakako lako reći, ali ne odgovara istini — preostajala bi još uvijek ona razmjerna gnjiloća na nogama, koja je odmah iščezla, kao i sve ostalo.

Nije se moguće utjecati pod ugodnu sjenu tajinstvenosti, samo da se ne mora protumačiti ovaj izvanredni, ali za one, koji bježe od svijetla istine, vrlo neugodni dogagjaj. Rane je mogao svatko vidjeti. Okomita daska, koja je bila na kraju nosiljke, bila je podignuta jedino radi njih.

A šezdeset je liječnika moglo vidjeti rane, kad su se upravo zacjeljivale. Svako je gnojenje prestalo, a tkivo se uspostavljalo na očigled sviju.

«Da vjerujem u čudo — rekao je jednoga dana g. Zola dru Boissarie-u — dosta mi je, da vidim na svoje oči grebotinu najedanput zacijeljenu.»

Ovdje je mnogo više, nego li grebotina, a osim toga nije moguće dvojiti o dogagjaju, koji je imao toliko svjedokâ.

* * *

Sad će čovjek razumjeti preveliku zabunu onih, koje njihovi nazori unaprijed već vežu, da na svaki način isključe vrhunaravno djelovanje.

Vrlo mi je draga riječ gospodina V., ako je dozvoljeno da posljednji puta napomenem ovoga svjesvjedoka bezvjerca.

Isti je izjavio, da je ozdravljenje Gargamovo njime potreslo, kao i čitavim svijetom; «ali — pridodao je — ja ne vjerujem u čudo.»

— Kako ćete onda stvar protumačiti....?

— Opet vam kažem, da ne vjerujem u čudo, ali ipak *ne mogu ni protivno ustvrditi.*

To je najmanje, što se može reći, ak tko ima svojih razloga, da ostane bezvjerac.

Jer ako čovjekom ne vlada kaka predsuda, koje se ni na koji način ne će odreći, ako pogleda u oči dogagjaju, koji smo sada pripovjedili, s poštenom nakanom, pripravan, da će prihvatiti istinu, ma kaka ona bila, — tada nije moguće da ne usklikne: Neka moć, koja je jača od naravi, posredovala je ovdje! Ona je sama mogla u čas povratiti život ovome nesretnome, na pô razorenome tijelu, koje se već bilo počelo raspadati ....

Kad u vrijeme hodočašćâ vidite Gargama kako veselo ide u *piscine*, kamo ga njegova ljubav poziv lje, pogledajte ga dobro: To je živo čudo, koje prolazi!

———o———

S ovim primjerom svršava povijest čudesnih ozdravljenja. Htjeli smo ih pripovjediti s okolnostima, u kojima su se dogagjaji razvijali i koje im podaju još veći sjaj.

Izabrali smo ih — kao što je čitatelj možda opazio — izmegju raznih ljudskih bolesti i svake vrsti ljudi.

Slomljene kosti, koje se u čas sjedinjuju i spajaju, crvotoč u kostima, kojih se gnjiloća zaustavlja i iždčezava, razrovana pluća, koja najedanput i za uvijek postaju zdrava, rakrana na licu, koja zacjeljuje, otvorene rupe, koje se zatvaraju, djeca, mlade djevojke, žene, mladići, odrasli ljudi, radnici i odličnici, siromašni bolesnici i imućni bolesnici, svi staleži, sve dobi, sve bolesti navješćuju tajinstvenu moć, kojoj čudesno djelovanje pripovijeda Lurdska povijest.

Štogod ova tajinstvena moć zapovijeda, narav izvršuje.

Umu nije teško razumjeti, tko je ona i kako se zove. Jedno je samo biće, koje može tako zapovijedati u svemiru:

Vječni je njegovo ime: svijet je njegovo djelo.[1]

(1) Racine, *Esther*, III. 4. — Čitatelj će naći u *Dodatku* važnih bilježaka, koje potvrgjuju, što smo rekli u ovome djelu, ili mu podaju korisnih naputaka.

Navedimo ovdje pismo dra Duvergey-a, ravnatelja kirurgijske klinike na medicinskom fakultetu u Bordeaux-u. Ono potvrgjuje sve ono, što smo dosada rekli, a jedna osoba, kao što je doktor Duvergey, daje ovomu svjedočanstvu osobitu važnost. Ovaj je glasoviti liječnik pisao dakle piscu *Kritične povijesti Lurdske*, kad je izašlo prvo izdanje ovoga dijela:

Bordeaux, dne 9. ožujka 1905.

Gospodine abbé!

Pročitao sam knjigu, koju ste mi izvoljeli poslati. Hvala vam na vašoj osobitoj uslužnosti. Čitanje mi je vaše knjige pružilo veliki užitak; jer ste stvar presvete Djevice upravo vanredno vješto obradili.

Poglavlja, koja raspravljaju o sugestiji, kao i poglavlja, u kojima se kritizira roman Zolin, ***nijesu mogla biti znanstvenije obragjena, nego što ste vi to učinili.***

Vi pišete i sudite, kako bi to mogao učiniti samo učen i iskusan liječnik. Mislim, da se svaki čovjek, koji iskreno teži za istinom, pa ozbiljno i nepristrano prouči vaše djelo, može siguno uvjeriti o vrhunaravnom djelovanju, koje mi konstatujemo u Lurdu.

Možete posve slobodno, gospodine abbé, spomenuti moje ime u vašemu djelu. Držim, da su samo oni dostojni udivljenja i štovanja svojih protivnika, koji su doista uvjereni i koji se ne boje odvažno priznati svoga uvjerenja.

Izvolite primiti i t. d.

Potpisani: J. DUVERGEY,
ravnatelj kirurgijske klinike na medicinskom fakultetu u Bordeaux-u.

———o———

ZAKLJUČAK.

Vi, koji ste pročitali ovu knjigu, dozvolite piscu, da vam upravi posljednju riječ.

Pročitali ste sada čudesne dogagjaje. Oni su isto tako nepobitno dokazani kao najsigurniji povjesnički dogagjaji.

Nu to nijesu obični dogagjaji, koji mogu čovjeka samo za čas zanimati, a da nemaju nikakvog upliva na život.

Nadnaravni svijet, na koji se oni odnose i o kojemu oni govore, prava je domovina naših duša.

Čovjek ne može da ravnodušno sluša, kad se o njima govori. Mora nešto odlučiti; valja mu nešto zaključiti.

Pripadate li vi dakle onima, koji gledaju u Lurdskim dogagjajima djelovanje Božje Providnosti, koje možda ima tu svrhu, da potrese bezvjerskim i zalutalim vijekom, koji ne će da vidi prsta Božjeg u svijetu?

Živo želim, da bi vaša čuvstva našla u ovim recima s novom potvrdom i novu jakost.

Ako naprotiv pripadate onome broju nemirnih duša, koje sumnja progoni i ogorčuje im život, dopustite mi da vam kažem, da sam često mislio na vas, akoprem vas ne poznajem. Želio sam, da prodre u vaš um nekoliko trakova one blagoslovne istine, koja je sunce duša, koja isto tako kao sunce, i još više nego li ono, rasvjetljuje, zagrijava i razveseljuje.

Nastojao sam sa svom mogućom ljubavi — zašto da to tajim? — da ublažim vašu nesreću.

Nu ja dobro znam, da će sva moja nastojanja ostati bezuspješna, ako ne budem imao u ovome poslu dva potrebita pomoćnika, mnogo moćnija, nego li sam ja, naime vas i Boga.

Jer prosvjetljenje je duše osvojenje. Do nas je, da ga zadobijemo iskrenom i poštenom voljom, voljom, koja traži to svijetlo čistom nakanom, a ne služi se izlikama, samo da ga ono ne zahvati.

Nu ovo je prosvjetljenje takogjer milost, i to jedna od najdragocjenijih.

Potrebito je, da srce bude čisto od opačina, da u nj sagje ovo svijetlo nebesko, a osim toga treba ga još pozivati, jer ono obično čeka, da ga čovjek poziva.

Da govorimo kršćanskim jezikom, moramo moliti pomoć s neba. Treba moliti Boga, da nas rasvijetli.

Nu ne recite, da to znači već unaprijed biti siguran za njegov odgovor. Jer se radi o tome, da ga samo molimo, neka nam se pokaže, kakav je, i neka naš um opet svrati na pravi put, ako je na nesreću zalutao.

Kad smo dakle tako učinili, kad smo čitali i milili, kad smo molili i odlučili, da ćemo dobro živjeti, tada znajte, da će vam se otvoriti vrata k nebeskomu svijetlu.

Nadajte se, da će vas tada to svijetlo obasjati.

TREĆI DIO.

DODATAK.

BILJEŠKE I SVJEDODŽBE.

Br. 1.

(Vidi str. 71 u tekstu).

Bernardica i doktor Voisin.

List *Union médicale* od 27. lipnja 1872. objelodanio je jedno predavanje dra Voisin-a o duševnim bolestima. U tome je predavanju dokazivao dr. Voisin, Salpêtrière-ski liječnik, da halucinacije skoro uvijek vode k ludosti, pa da to dokaže, rekao je: «Lurdsko se čudo temelji na vjeri djevojčice, koja je imala halucinacije i koja je zatvorena u samostan Uršulinka u Nevers-u.»

Čim je Neverski biskup saznao za ovu tvrdnju, poslao je dnevniku *Univers* slijedeće pismo:

Dragi Gospodine!

Kao što vam je vrlo dobro poznato, jedan je Salpêtrière-ski profesor, razlažući svoja načela o halucinacijama, prije nekoliko vremena tvrdio, da je

Bernardica Soubirous, u redu nazvana sestra Marija Bernarda, zatvorena radi ludosti u samostan Uršulinka u Nevers-u. Bi li ste bili tako dobri, te objelodanili ovaj list, u kojemu imam čast izjaviti:

1. Da sestra Marija Bernarda nije nigda ni nogom koraknula u samostan Nevers-skih Uršulinka.

2. Da je istina, da je u kuću maticu sestara ljubavi i kršćanske obuke stupila i ostaje tamo isto tako sasvim po svojoj volji, kao i svaka druga sestra.

3. Da ne samo nije ni izdaleka luda, nego je to osoba vanredno razborita i osobito mirne ćudi.

Što više, uslobogjujem se pozvati rečenoga slavnoga profesora, da se dogje na svoje oči osvjedočiti o istinitosti ovih triju tvrdnja.

Ako bi imao dobrotu najaviti dan svoga dolaska, nastojat ću, da dogje u razgovor sa sestrom Marijom Bernardom, pa da mu se ne bude mogla poroditi ni najmanja dvojba, da je osoba, s kojom govori, u istinu sestra Marija Bernarda, zamolit ću g. državnog odvjetnika, da mu je on sâm izvoli predstaviti. Potom će mu biti dozvoljeno, da je promatra i da je ispituje, koliko hoće.

Sa svoje strane obećavam, da ću ga kao gosta najsrdačnije primiti.

† *Augustin*, Nevers-ski biskup.

Dne 3. listopada 1872.

Neki odvažni katolik, g. E. Artus, ponudio je dru Voisin-u deset hiljada franaka, ako dokaže, da je istina, što je govorio. (1)

(1) Isti je g. E. Artus, čija je nećakinja g. 1870. ozdravila u Lurdu, ponudio 15.000 franaka onome, tko dokaže, da je samo jedno čudo u djelu Lasserovu neistinito ili da se dade naravno protumačiti. Svemu je tomu imalo suditi posebno povjerenstvo. Novac je uložen u gotovu kod g. Turgeta, rue de Hanovre br. 6 u Parizu. — Tko želi novaca, eto mu lijepe prilike... (*Op. prev.*).

Doktor je Voisin šutio i nije ništa odgovorio. Nato je g. Artus, pošto ga je više puta i javno pozvao, da dokaže svoju tvrdnju, pisao:

«Dozvolite mi, gospodine, da napokon učinim jednu primjedbu, koja se tiče svih onih, koji kao i vi, bilo riječju ili perom imaju čast govoriti javnosti. Svaki čovjek, koji u ovakim okolnostima tvrdi ili niječe tako znamenite dogagjaje, a da ih nije prije ispitao ili proučio, počinja *socijalni* zločin, jer zavodi i vara savjest onih nebrojenih društvenih slojeva, koji nemaju ni vremena ni sposobnosti, da sami povedu takvu istragu i koji se u svome neznanju oslanjaju na one, koji si smatraju za dužnost, da ih poučavaju.» (1)

Dva ili tri mjeseca, iza kako je bilo objelodanjeno predavanje dra Voisin-a, dr. Damoiseau, predsjednik zbora Orne-skih liječnika, bijaše pisao dru Robert-u Saint-Cyr-u, predsjedniku zbora Nièvre-skih liječnika, i zamolio ga, da ga tačno obavijesti o duševnome stanju Bernardičinom. Primio je slijedeći odgovor:

Nevers, dne 3. rujna 1872.

Dragi moj kolego!

Nijeste se mogli bolje ni na koga obratiti, da saznate, u kakvome se duševnome stanju nalazi mlada djevojka iz Lurda, današnja sestra Marija Bernarda. Kao liječnik ove redovničke obitelji dugo sam vremena liječio ovu mladu sestru, čije nam je vrlo slabo zdravlje zadavalo velikih briga. Danas se njezino

(1) *Défi à la Libre Pensée — Javni poziv slobodnoj misli* o čudesima naše Gospe Lurdske. (Paris 51-e mille, 1884.) pp. 165 et suiv. *Siècle* (*Vijek*) i drugi dnevnici, oslanjajući se na sasvim lažnu tvrdnju dra Voisin-a, upotrijebili su tu prigodu i govorili su, da Lurdsko hodočašće potječe od *ludosti* i *lugjakinje*, koju *drže čvrsto u zatvoru*. Eto kako nastaju bajke!

zdravlje poboljšalo, a od bolesnice je postala mojom bolničarkom obavljajući savjesno svoju službu.

Malena, slabašna tijela, ima dvadeset i sedam godina. Naravi tihe i blage, njeguje svoje bolesnike s velikom razboritošću i da ništa ne ispusti od učinjenih propisa. Zato uživa veliki ugled i s moje strane potpuno pouzdanje.

Vidite, dragi moj kolego, da bi čovjek sve prije rekao za ovu mladu sestru, samo ne, da je luda. Što više kažem: njezina tiha, priprosta i blaga narav ne pokazuje ni najmanje sklonosti na takova šta.

Sretan sam, dragi moj kolego, da ovom prigodom mogu s vama govoriti i iskazati vam uslugu šaljući vam podatke o onome, što ste željeli i t. d.

Potpisani: *Robert Saint-Cyr*,
Predsjednik Zbora Nièvre-skih liječnika.

Ovaj je list učinio kraj svakoj prepirci.

(A. V. p. 171).

Br. 2.

(Vidi str. 100 u tekstu).

Hodočašća, koja su stigla u Lurd od g. 1867. do g. 1903. uključivo.

Godine	Organizovanih hodočašća	Broj hodočasnikâ	Stranih hodočašća
1867	36	28.000	—
1868	34	28.000	—
1869	26	21.000	—
1870	43	30.000	—
1871	34	28.000	—
1872	149	119.000	—
1873	183	140.000	1

Godine	Organizovanih hodočašća	Broj hodočasnikâ	Stranih hodočašća
1874	127	97.000	3
1875	81	65.000	6
1876	88	71.000	3
1877	68	46.000	8
1878	85	65.000	6
1879	78	66.000	3
1880	79	75.000	3
1881	115	77.000	7
1882	118	115.000	7
1883	203	213.000	12
1884	85	75.000	5
1885	114	91.000	5
1886	99	92.000	9
1887	93	79.000	7
1888	105	80.000	6
1889	130	112.000	8
1890	124	97.000	8
1891	126	110.000	9
1892	171	145.000	7
1893	101	105.000	6
1894	175	155.000	10
1895	153	154.000	13
1896	225	164.000	17
1897	140	139.000	18
1898	123	141.000	15
1899	158	164.000	13
1900	147	149.000	19
1901	189	191.000	19
1902	128	142.000	18
1903	138	148.000	21
Ukupno:	4.271	3,817.000	292

Ovamo se ne računaju hodočasnici, koji su došli napose, a kojih broj kud i kamo prekoračuje broj hodočasnika, koji su došli u skupinama.

Br. 3.

(Vidi str. 101 u tekstu).

Lurdski kolodvor: gibanje putnikâ.

Evo brojeva objelodanjenih od društva južne željeznice za posljednjih pet godina:

1899:	400.683	otpremljenih	395.428	primljenih
1900:	375.775	»	373.244	»
1901:	440.072	»	438.877	»
1902:	379.583	»	391.133	»
1903:	375.568	»	371.444	»

Društvo ne računa ovamo:

1. Putnikâ, koji se voze u Lurd uz sniženu cijenu.

2. Putnikâ, koji ostanu u Lurd 24 sata imajući karte za koje drugo mjesto.

3. Putnikâ, koji dolaze s vlakovima za hodočašća.

Društvo misli, da ove tri skupine putnika sačinjavaju više od tri petine cjelokupnoga broja, koji iznosi mnogo više od jednoga milijuna, uračunavši samo one, koji dogju u Lurd.

Broj putnika, koji dolaze na Lurdski kolodvor, uračunavši one, koji dolaze i odlaze, iznosi dakle preko dvâ milijuna putnika.

Br. 4.

(Vidi str. 101 u tekstu).

Broj prelatâ, koji su došli u Lurd od g. 1868. do 1. rujna 1904.

1868:	3	1870:	11
1869:	3	1871:	9

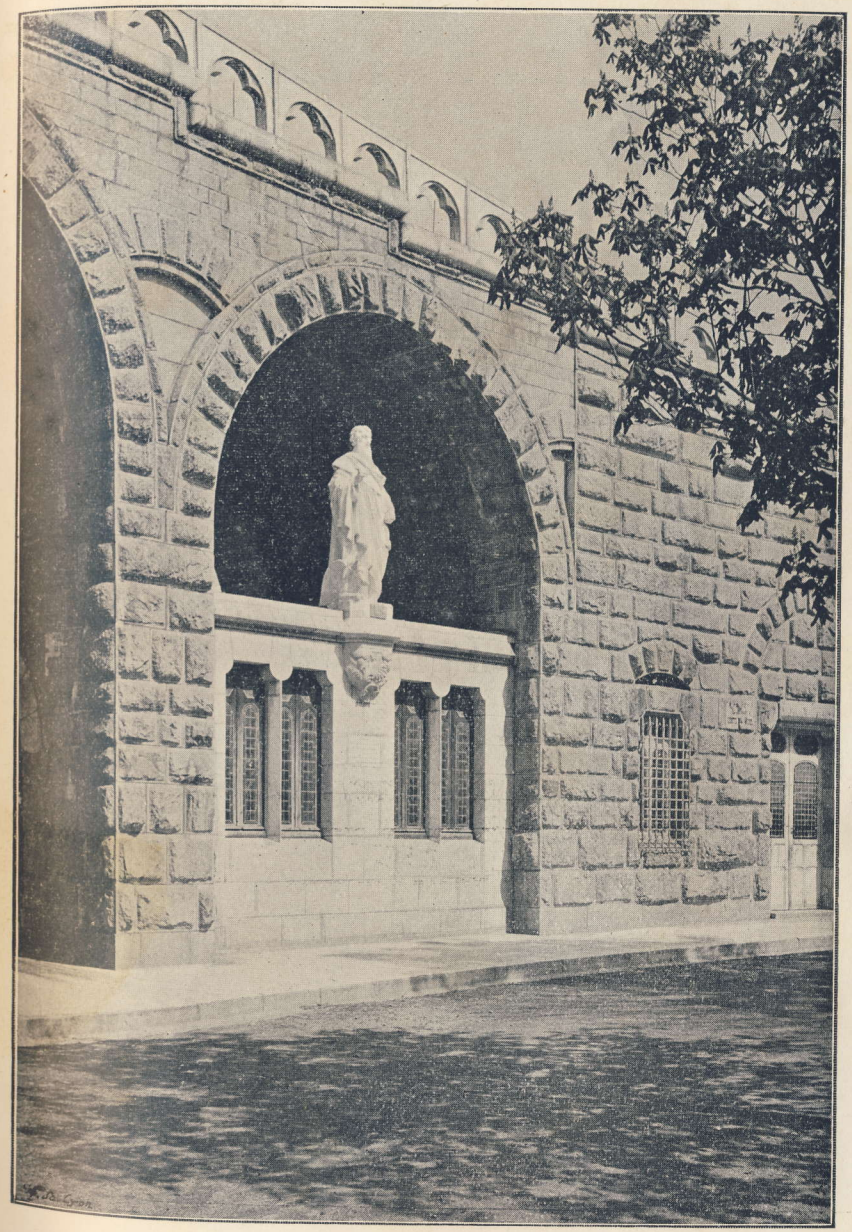

Ured za liječničke konstatacije.

1872: 19	1889: 48
1873: 37	1890: 53
1874: 36	1891: 46
1875: 33	1892: 30
1876: 58	1893: 45
1877: 41	1894: 55
1878: 38	1895: 56
1879: 27	1896: 55
1880: 50	1897: 56
1881: 32	1898: 58
1882: 36	1899: 93
1883: 52	1900: 81
1884: 29	1901: 72
1885: 44	1902: 62
1886: 49	1903: 55
1887: 62	1904: 45 (do 1. rujna).
1888: 64	

U svemu dakle 1.643, i to:

63 Kardinala, 17 Patriarha, 10 Primasa, 277 Nadbiskupa, 1.276 biskupa.

Od ovih 1.643 prelata otpada 757 na strance, koji su došli:

107 iz Sjedinjenih-Država	24 iz Irske
103 iz Španjolske	19 iz Meksika
63 iz Italije	17 iz Engleske
46 iz Kanade	16 iz Portugalske
37 iz Oceanije, i to:	13 iz Austro-Ugarske
9 iz Australije	12 iz Kolumbije
5 sa Filipina	12 iz Armenije
4 iz Nove Zelandije	9 iz Sirije
4 iz Nove Kaledonije	9 s otoka Ceylona
31 iz Indije	8 iz Njemačke
27 iz Kitaja	8 iz Belgije
27 iz Brazilije	8 iz Švicarske

8 iz republike Argentine
8 s otoka Haiti
7 s Martinika
7 iz Zanzebara
6 iz Birme
6 iz Venezuele
6 iz Peru
6 sa Madagaskara
6 iz središnje Afrike
5 iz Poljske
5 iz Čile
5 iz Ekvatora
5 s otoka sv. Mauricija
5 s otoka Kube
5 iz Gvadelupe
3 iz Nove Škotske
3 iz Japana
3 iz Abisinije
3 iz Senegambije
3 iz Tonkinga
3 iz Kočinčine
3 iz Natala
3 iz Mandžurije
3 iz Mongolske
3 s otoka Krete
3 iz republike Gvatemale
3 iz Koreje
3 iz Kosta-Rika
3 iz Nadvojvodine Luksemburške
3 iz Konga i Francuskoga Gabona
3 sa Sešelskih otoka
3 iz Engleske Kolumbije
2 iz Palestine
2 s otoka Kurasao
1 iz Fenicije
1 iz Mezopotamije
1 iz Bolivije
1 iz Ruske Amerike
1 iz Egipta
1 iz republike Oranske
1 s otoka de la Réunion.
1 iz Urugvaja
1 iz Paragvaja
1 iz Holandije
1 iz Holandeške Gujane
1 iz Engleske Gujane
1 iz dvije Gvineje
1 s otoka sv. Petra i Mikelona
1 iz republike Honduraške
1 iz republike Nikaragvajske
1 iz Tripolisa
1 iz kraljevine Sijamske
1 iz Moldavske
1 iz Bugarske
1 s otoka Roda
1 iz Rusije
1 iz Norveške
1 s otoka Trinidata
1 s otokâ Azorskih
1 s otokâ Kap-Verdskih
1 s otoka Madeire.

Br. 5.

(Vidi str. 128 u tekstu).

Liječnici, koji su došli u Lurd u ured za konstatacije od g. 1890. do 1. rujna 1904.

1890: 27
1891: 36
1892: 120
1893: 109
1894: 169
1895: 177
1896: 202
1897: 211
1898: 200
1899: 240
1900: 216
1901: 328
1902: 268
1903: 228
1904: 181 (do 1. rujna).

Ukupno za ovih četrnaest i pô godina: 2.712.
Od ovih 2.712 liječnika otpada 461 na strance.
Med ovima je bilo vidjeti:
3 člana liječničke akademije u Parizu.
1 član liječničke akademije u Briselju.
1 liječnik kralja Švedskoga.
26 profesora sa Francuskih fakulteta.
14 profesora sa stranih fakulteta.
8 profesora sa medicinskih škola.
48 liječnika ili kirurga u bolnicama.
74 pomoćnih liječnika u bolnicama.

Br. 6.

(Vidi str. 136. u tekstu).

Statistika ozdravljenjâ i poboljšicâ po naravi bolestî (sve do 1. rujna 1904). (1)

I. *Bolesti probavila i njegovih privjesa.*

Smetnja gutanja (dysphagia)	3
Upala ždrijela (pharyngitis)	1
Upala jednjaka (oesophagitis)	3
Upala želuca (gastritis)	97
Bôl u želucu (gastralgie)	54
Okrugli želudačni čir	82
Smetnja probave (dyspepsia)	60
Želudačni rak	6
Proširenje želuca	7
Neutaživo bljuvanje	13
Upala crijeva (enteritis)	59
Upala crvuljka (appendicitis)	3
Umjetni šupak	1
Probušenje crijeva	2
Kila (hernia)	32
Upala potrbušnice (peritonitis)	26
Nabuhlost crijeva (meteorismus)	4
Tekućina nakupljena u trbušnoj utlini (ascites)	15
Gnojenica želuca	4
Zrnata jetra (cirrhosis)	2
Gnojenica jetara	1
Šupljina u jetrima tekućega sadržaja	2
Bolesti jetara	19
Rak na jetrima	1

(1) Slijedeći su brojevi ozdravljenjâ uzeti iz najnovije statistike, kojom sam se služio izdavajući osmo izdanje.

II. *Bolesti ustroja za optok krvi.*

Manjkavi zalisci glavne žile kucavice	6
Otvrdnuće žilâ kucavicâ	3
Bolesti srca	51
Izbočine žilâ krvnicâ	7
Upala žilâ krvnicâ (phlebitis)	18
Nesvijest (synkope)	1
Rak na srcu	1

III. *Bolesti disalâ.*

Upala dušnicâ (bronchitis)	80
Raširenje pluća	2
Nabujica pluća	7
Upala pluća (pneumonia)	11
Upala porebrice (pleuresia i. q. pleuritis)	10
Neduha (asthma, sipnja)	9
Ozljede pluća	6
Upala grkljana (laryngitis)	21

IV. *Bolesti mokraćnih ustroja.*

Akutna upala bubrega (nephritis acuta s. n. acuta parenchymatosa)	15
Brightova bolest	3
Pomičan bubreg	1
Kamenac u bubregu	5
Mokrenje protiv volje	1
Ustava mokraće u bubrezima (hydronephrose)	1
Otrovanje krvi solima mokraće i mokrenje krvi (uraemia)	3
Mokrenje bjelančevine (albuminurie)	6
Obustavljenje mokraće (anurie = ako bubruzi ne izlučuju mokraće)	1
Upala mokraćnoga mjehura (cystis)	11

V. *Bolesti kičmenice.*

Littlova bolest	2
Sušenje kičmenice (tabes)	21
Akutna upala hrptenjače (myelitis acuta)	103
Djelomično otvrdnuće hrptenjače (sklerosis disseminata s. insularis)	2

VI. *Bolesti možgjana.*

Gubitak govora (aphasia s. aphemia = kad čovjek sasvim ili djelomice izgubi govor)	69
Nabujica krvi u možgjane	7
Gluhonijemost	23
Akutna upala mozgovnih opnica (meningitis cerebralis acuta)	11
Upala debljih mozgovnih opnica (pachymeningitis)	1
Polustrana glavobolja (hemicrania, Migraine)	1
Glavobolja (cephalalgia)	8
Upala živaca (neuritis)	5
Izlijev krvi u možgjane	3
Posvemašnji gubitak govora (alalia = kad čovjek nikako ne može od sebe dati kakvoga razumljivoga glasa)	8
Kljenut (paralysis)	244
Slabost mišica uslijed živčanih smetnja (parese)	36
Dvostrana uzma hrptenice (paraplegia)	48

VII. *Bolesti kostiju.*

Grba	1
Postrance sagnuta hrptenica (skoliose)	3
Promjene smjera hrptenice	24
Dubok čir na tabanu	1
Tuberkuloza hrptenice	2
Tuberkuloza kostiju	30

Upala kostiju (ostitis)	38
Gnjiloća (kostiju)	2
Lažni zglob (pseudarthrosis = zarastica, koja se napravi izmegju krajeva prelomljene kosti, koje čvrsto ne srastu)	1
Kostolomi i posljedice kostoloma	11

VIII. *Bolesti zglobova.*

Upala kožice, koja izlučuje sluzavu tekućinu u zglob (synovitis)	5
Uganut zglob	12
Unutra izbočeno koljeno	4
Prema nutrašnjoj strani izbočen nožni zglob	6
Upala zgloba (arthritis)	136
Nabreknut zglob uslijed nakupljene vodenaste tekućine	4
Raskliman zglob zdjelice	1

IX. *Bolesti očiju.*

Upala spojnice	11
Upala roženice	7
Ginjenje očnoga živca	9
Sljepoća	48
Neodregjene bolesti	59
Upala vjegjâ (blepharitis)	2
Odluštenje mrežnice	2

X. *Bolesti ušiju.*

Upala uha (otitis)	5
Uhotok ili curenje iz uha (otorrhoe)	2
Gluhoća	28

XI. *Bolesti nosnih šupljina.*

Upala sinusa (nosnih šupljina)	1

XII. *Bolesti kože.*

Upala kože	17
Pemphigus (1)	2
Osipi	7
Opekline	1
Purpura herpetična	2
Gnojenica u koži (ekthyma)	1
Ichtyosa i guba	3
Elephantiasis	3

XIII. *Bolesti materice i privjesaka joj.*

Novotvorina od spojnoga tkiva	10
Upala jajovoda (salpyngitis)	6
Kysta jajuška	4
Upala materice (metritis)	17
Upala jajnika	9
Krvarenje iz materice (metrorrhagie)	4
Ispala materica	5
Rak na materici	2
Upala dojke	3
Izostajanje mjesečnine (amenorrhoroe)	1

XIV. *Tuberkuloza.*

Tuberkuloza pluća	301
Tuberkuloza crijeva	33
Tuberkuloza koljeničnoga zgloba (tumor albus)	44
Bôl u zglobu kuka (coxalgia)	145
Tuberkuloza kože (lupus)	15
Pottova bolest	66
Tuberkuloza kostiju	18

(1) Vidi malo dalje pod br. 9, 9 *najnovije* ozdravljenje od te bolesti. Vrlo zanimljivo! (*Op. prev.*).

Upala vratnih žlijezda	7
Pištanjci (fistulae)	20
Tuberkuloza u zglobu prsta (spina ventosa)	1

XV. *Akutne bolesti.*

Kolera	1
Difterija	2
Upala dušnika	2
Ukočenost (tetanus)	1

XVI. *Novotvorine.*

Novotvorine periferne	60
» kuka	8
» materičnih privjesaka	2
» kostiju (rak)	2
» u trbuhu	32

XVII. *Strana tjelesa.*

Igla u prstu	1

XVIII. *Živčane bolesti.*

Trganja u živcu	61
Bedrobolja (ischias)	19
Padavica (epilepsia)	14
Histerija	53
Vidovica (chorea, Weitstanz)	15
Basedovova bolest	5
Nervoznost ili slabost živaca (neurasthenia)	78
Utvare (halucinatio)	2
Zaposjednuće	2
Sveopća ukočenost (Katalepsie)	6

XIX. *Općenite i razne bolesti.*

Reumatizam	133
Obnemoglost	14
Ujed ljutice	1

Vučac okrajina	1
Engleska bolest ili egavost (rhachitis)	10
Neodregjene bolesti	32
Grč mišičja uslijed otvrdnuća kucavicâ	18
Općenita slabost	14
Upala potkožnoga tkiva	4
Mnogostruka skleroza (multiple sclerose)	1
Neprekidno znojenje	1
Strast za uživanjem morfiuma	1
Rakrane	17
Malokrvnost	20
Rane	44
Bludobolja (syphilis)	1
Groznica	14
Smetnje u trbuhu	16
Krvarenje	8
Influenca	1
Ukočenost vrata (torticollis)	3
Ukočenost mišicâ	20
Usahlost mišičja	12
Ukočenost zgloba (ankylosis)	11
Otok od vodene bolesti (oedema)	4
Nijemost	8

Br. 7.

(Vidi str. 136. u tekstu).

Broj zapisnika, sastavljenih od ureda za konstatacije u razmaku od deset godina (1894-1903). (1)

1894: 111	1896: 209
1895: 156	1897: 105

(1) Nema uvijek potpune jednakosti megju brojem ozdravljenja jedne godine i brojem zapisnika iste godine. Jer se dogagja, bilo s kojega mu drago uzroka, da se ozdravljenje ne stavi u zapisnik u vrijeme, kad se dogodilo. Bolesnik dogje natrag u Lurd slijedeću godinu, i istom se tada sastavi zapisnik, koji u ostalom uvijek tačno označuje dan, kad se ozdravljenje dogodilo. Ali poprečni broj zapisnikâ odgovara obično poprečnomu broju ozdravljenja, barem onih, koja ozdravljenici dadu konstatovati u Lurdu.

1898: 236	1901: 127
1899: 200	1902: 103
1900: 154	1903: 105

Kad je izašlo nekoliko izdanja ovoga djela, sravnjivao sam ozdravljenja jednoga hodočašća, i to slučajno hodočašća iz Metza, i našao sam, da ured stavlja u zapisnike samo trećinu ozdravljenjâ. Kad kažem, da ih stavlja tek polovinu, tvrdnja dakle izrečena u našoj knjizi daleko još zaostaje za istinom.

Br. 8.

(Vidi str. 144 u tekstu).

Rezultat istrage o mladim sušičavkama, koje su došle iz Villepente-a od g. 1896. do 1898. uključivo.

1896.

14 bolesnica dolazi iz Villepinte-a.

Ozdravilo ih je slijedećih 8:

1. Esther Brackmann	5. Alice Chaigneau
2. Berta Burgère	6. Dragojla Triboudeau
3. Herminija Jumeau	7. Ljudevita Chéradame
4. Margarita Ménand	8. Eugenija Griffe

Otputovale su bez ikake promjene:

1. Alice Doissay	4. Julija Frère
2. Reine Foureau	5. Ernestina de Groulard
3. Blanka Desaleux	6. Julijeta Forêt

Tri godine kasnije.

Ozdravljene su bolesnice postale:

1. Esther Brackmann. — Trgovačka pomoćnica.
2. Berta Burgère. — Novakinja.
3. Herminija Jumeau. — Udata.
4. Margarita Ménand. — Sobarica u Londonu.
5. Alice Chaigneau. — Novakinja.
6. Dragojla Triboudeau. — Učiteljica u Rusiji.
7. Ljudevita Chéradame — Gimnazijska učiteljica.
8. Eugenija Griffe — Sluškinja.

Bolesnice neozdravljene jesu ove:

1. Alice Daissay. — Umrla.
2. Regina Foureau. — Umrla.
3. Blanka Desaleux. — Umrla.
4. Julija Frère. — Umrla.
5. De Groulard. — Bi joj odsječena ruka radi bijele otekline; teško bolesna.
6. Julijeta Forêt. — Teško bolesna u Villepinte-u. (1)

(1) Ista se tri godine kasnije, naime g. 1899., po drugiput povratila u Lurd s narodnim hodočašćem. Na jedanput za prolaska procesije sa Presv. Sakramentom ustane sasvim zdrava. Okrutne je bolesti bilo za uvijeke nestalo.

Kako je poznato, bila se ono g. 1896. povratila u Villepinte bez uspjeha. Vidjela je, kako njezine nesretne drugarice umiru jedna za drugom. U svome bolesničkome krevetu i ona je očekivala skoru smrt, koja se sigurno i brzo približavala. Megjutim joj je ipak divnim čarom odjekivalo u ušima ime Lurd i budilo u njezinoj duši posljednji tračak nade: „Kad bih mogla otići u Lurd, ozdravila bih!“

Dok je tako ležala i bavila se tim mislima, pohodi je jednoga dana neki mladi liječnik iz Pariza sa svojim bratom, inžinirom i protestantom. Liječnik se puno zanimao za bolesnicu. Dugo je ostao kod njezina kreveta i napokon joj obećao, da će je ponovno pohoditi. Julijetu je ugodno iznenadilo ovoliko zanimanje toga liječnika, pa pišući svojoj dobročiniteljici govorila je: „Danas me pohodio neki mladi liječnik iz Pariza. To me je uvelike obradovalo.“ I pridodavala je: „Upravo mi neopisivo veselje obuzme dušu, kadgod pomislim, da bih otišla u Lurd. Nadam se, da će Majka Božja pokazati na meni svoju moć i osloboditi me

1897.

20 bolesnica dolazi iz Villepinte-a.

Ozdravile su ili im je bolest krenula na bolje:

1. Fanny Pepper
2. Armandine Pincot
3. Ana Krupper
4. Regina Sénac
5. Petite Soeur Augustine
6. Julijeta Testard
7. Margarita Pichot
8. Clarisse Godeau.

Otputovale su bez ikake promjene:

1. Marija Charlier
2. Henrieta Sallé
3. Marija Fagan
4. Marija Herbenières
5. Marija Ferradon
6. Desiderata Devauchelle
7. Ljudevita Saby
8. Majka Marija Pierre
9. Viktorina Rivière
10. Jeanne Tissier.

(Za dvije se ne zna).

od ove strašne bolesti. Ako bi svakako morala ostati još bolesna, istina da bi moja bol bila neutješiva, *ali ću se ipak sasvim odreći svoga zdravlja za obraćenje g. X...., toga protestanta, koji me je onomadne posjetio.*“

Kad je nakon toga ozdravila u Lurdu i vijest o tome ozdravljenju doprla do ušiju toga mladoga liječnika, pisao je ovaj dne 26. kolovoza 1899: „Duboko je potresla mojom dušom vijest o doista izvanrednom i čudesnom ozdravljenju mlade Julijete Forêt, kao i veledušna žrtva, koja se ticala nas. Mislim se povratiti u Pariz, da joj čestitam i osobno se zahvalim na njezinoj heroičnoj požrtvovnosti.“

Presveta se Djevica nije dala svladati u velikodušnosti. — Ozdravivši bolesnicu, htjela je ispuniti sve njezine želje. Liječnik je stupio u red Redemptorista, a njegov se brat odrekao protestantizma. Obraćenje i ozdravljenje megjusobno su se pomagali, a u niti ovih dogagjaja pokazala se očito ruka Božja!

Čestoput se pita, u čemu leži tajna Lurdskih ozdravljenja? Villepinte-ske bolesnice mogle bi odgovoriti na to pitanje. One znaju podnositi bez prestanka, bez nade. Čitave se godine pripravljaju molitvama za hodočašće; posvema se predaju u volju Božju i još nalaze u svome srcu toliko velikodušnosti i samoprijegora, da žrtvuju svoj vlastiti život za obraćenje bezvjeraca!

Nije moguće pomisliti šta uzvišenije, šta velebnije, šta požrtvovnije!!! (*Op. prev.*).

Dvije godine kasnije.

Ozdravljene su bolesnice postale:

1. Fanny Pepper. — Trgovačka pomoćnica.
2. Armandina Pincot. — Trgovačka pomoćnica.
3. Ana Krupper. — Nastavnica u Parizu.
4. Regina Sénac. — Novakinja.
5. Petite Soeur Augustine. — Redovnica Marije Pomoćnice.
6. Julijeta Testard. — Povratila se kući k svojima.
7. Margarita Pichot. — Povratila se kući k svojima.
8. Clarisse Godeau. — Povratila se kući k svojima.

Bolesnice neozdravljene jesu ove:

1. Marija Charlier. — Umrla.
2. Marija Fagan. — Umrla.
3. Marija Ferradon. — Umrla.
4. Desiderata Devauchelle. — Umrla.
5. Ivka Tissier. — Umrla.
6. Henriette Salé. — Teško bolesna u Villepinte-u.
7. Marija Herbinières. — Teško bolesna u Villepinte-u.
8. Ljudevita Saby. — Teško bolesna u Villepinte-u.
9. Viktorina Rivière. — Teško bolesna u Villepinte-u.
10. Majka Marija Pierre. — Teško bolesna u Villepinte-u.

1898.

24 bolesnice dolaze iz Villepinte-a, pod vodstvom redovnica.

Pokazale su se ozdravljene ili im je stanje krenulo na bolje:

1. Genoveva Rohmer
2. Ivka Bertrand
3. Ljudevita Périer
4. Ana Marija Becquet
5. Clarisse Godeau
6. Sestra Marija Maltricis
7. Eveline Grandcoeur
8. Teresa Meichtry
9. Augustina Baron
10. Suzana Chopinet
11. Amelija Gonthier
12. Marija Abrial
13. Marija Jourboule
14. Amelija Baumann

Otišle su bez ikakve promjene:

1. Lucija Rollet
2. Ivka Lepain
3. Laura Dufresnoy
4. Stefanija Adriensens
5. Ivka Bonnet
6. Augustina Papillon
7. Marija Unvois
8. Fernande Pinson
9. Ivka Blondet
10. Magdalena Petit.

Nekoliko mjeseci kasnije.

Bolesnice, koje su se pokazale ozdravljene ili im je stanje krenulo na bolje:

1. Genoveva Rohmer. — Ostala zdrava.
2. Ivana Bertrand. — Ostala zdrava.
3. Ljudevita Périer. — Razboljela se nanovo.
4. Ana Marija Becquet. — Ostala zdrava.
5. Clarisse Godeau. — Stanje joj je prošle godine krenulo na bolje, ozdravila g. 1898.
6. Sestra Marija Maltricis. — U dobru stanju.
7. Eveline Grandcoeur. — Još je bolesna.
8. Tereza Meichtry. — Stekla je 30 kila težine, ali se opet razboljela.
9. Augustina Baron. — Opet se razboljela.
10. Suzana Chopinet. — Veoma se oporavila.
11. Marija Jourboule. — Veoma se oporavila.
12. Amelija Gonthier. — Veoma se oporavila.
13. Marija Abrial. — Vazda bolesna.
14. Amelija Baumann. — Još uvijek bolesna, ali se uzdržala, dok bi morala već davno umrijeti.

Od deset bolesnica neozdravljenih 8 ih je umrlo, a dvije su na umoru:

1. Lucija Rollet. — Umrla.

2. Ivka Lepain. — Umrla.
3. Laura Dufresnoy. — Umrla.
4. Stefanija Adriensens. — Umrla.
5. Ivana Bonnet. — Umrla.
6. Augustina Papillon. — Umrla.
7. Marija Unvois. — Umrla.
8. Fernande Pinson. — Na umoru.
9. Ivana Blondet. — Na umoru.
10. Mandalena Petit. — Umrla.

Br. 9.

(Vidi str. 223 u tekstu).

Liječničke svjedodžbe, kojima se potvrgjuje, da ozdravljenje prekoračuje moć liječničke znanosti, ili dapače jasno pokazuje nadnaravni značaj. (1)

— 1 —

Aurelija Bruneau iz Chabris-a (Indre), gluhonijema od rogjenja, zadobila je moć sluha i govora, u Montbazon-skome samostanu dne 11. listopada god. 1872., poslije kako je obavila devetnicu Našoj Gospi Lurdskoj i služila se Lurdskom vodom.

Gospodin doktor de la Mardelle, liječnik u Chabris-u, pošto je najprije konstatovao bolest gdične Bruneau, koju je imala od rogjenja, ovako se izra-

(1) Od 137 raznih svjedodžbi u originalnomu tekstu donosimo ih ovdje samo nekoliko. Izabrali smo samo one, kojima se potvrgjuje ozdravljenje osobâ spomenutih u tekstu. -- Ujedno primjećujem, da smo izostavili imena pojedinih osoba, kao i imena bolesti, od kojih su dotične osobe ozdravile. Ista su imena u originalnome tekstu razregjena po godinama, počevši od g. 1858. pa sve do 1. rujna g. 1904. Ukupni broj ozdravljenjâ, koja su se za to vrijeme dogodila i koja su u liječničkom uredu konstatovana, iznosi 3353. Naravno da je broj ozdravljenjâ, koja nijesu u uredu konstatovana, kud i kamo veći. (*Op. prev.*).

Bolesnici za prolaska Presvetog Oltarskog Sakramenta.

zuje u prvoj svjedodžbi, koju je izdao poslije njezina ozdravljenja, dne 15. listopada g. 1872:

«Ako je mlada Aurelija zadobila sluh i govor, to se sigurno nije postiglo znanošću ni naravlju, to je bez dvojbe učinak nadnaravne moći.

«Dne 15. listopada 1872.

«*De la Mardelle*,
doktor liječnik.»

— 2 —

(Vidi str. 205 u tekstu).

Dne 19. srpnja 1871. ozdravio je kod kuće Franjo Macary iz Lavaur-a u nekoliko sati time, što si je oprao Lurdskom vodom varikozne čirove na nozi.

Doktor Bernet u Lavaur-u zaključivao je ovako svoju svjedodžbu o ovom ozdravljenju:

«Znanost nikako ne može da protumači ovaj dogagjaj, jer pisci ne navode ni jedan slučaj sličan ili nalik ovome .... Kada dakle dogagjaj, za koji svjedoči Macary, i ne bi bio dokazan od vjerodostojnih svjedoka, ipak bi to bio za nas najčudnovatiji dogagjaj, i da čisto bistro kažemo, nadnaravni dogagjaj.

«U Lavaur-u, dne 15. kolovoza 1871.

«*Dr. Bernet.*»

— 3 —

(Vidi str. 149 u tekstu).

G. 1893. povede doktor Royer iz Lens-St.-Rémy-a u sporazumku sa profesorom na Louvainskom sveučilištu, s g. Deploige-om, istragu o zanimljivom ozdravljenju gdične Joakine Dehant. Ukratko su razložili rezultate svoje istrage u slijedećim recima:

«Iz ove istrage proizlazi, da su dvije činjenice valjano dokazane:

«*Prvo:* da je gdična Joakina Dehant imala ranu sigurno sve do 12. rujna 1878., do deset sati na večer, a po svoj prilici do jutra 13 .... Ista se rana po liječničkom svjedočanstvu nije mogla naravno izliječiti u 13 dana, tim više, što bolest nije pokazivala nikakvoga znaka poboljšice.

«*Drugo:* da je iste rane posvema nestalo i da je na njezino mjesto došla nova koža ,suha i zdrava, od 13. rujna g. 1878 ....

«*S. Deploige.*
«*Dr Royer.*»

Kad je Joakina ozdravila u Lurdu, brzojavio je g. Raikem, ravnatelj hodočašća, grofici de Limminghe, koja je bolesnicu bila na svoj trošak poslala u Lurd. Mislimo, da će biti dobro, ako taj brzojav ovdje u cijelosti donesemo.

ADMINISTRATION des Chemins de fer, Postes, Télégraphes et Marine.	TÉLÉGRAMME armes (de Belgique)	Assesses 15 septembre 78 Bureau de

Déposé à: Lourdes, 15—9—78. 1, 40 s.
No. 223.

Comtesse de Limminghe,
Gesves, près Assesses
(Belgique).

Joachine parfaitement guérie hier soir. (1)
Raikem.

Pour réception conforme:
4, 55.

— 4 —

Č. O. Salvator, kapucin Dinard-skoga samostana, koji je bolovao od vrlo opasne tuberkulozne upale trbušnice, ozdravio je najedanput u *piscini* dne 26. lipnja 1900.

(1) Joakima je sinoć potpuno ozdravila.

Dr. Menager, liječnik oca Salvatora, izrazuje se u svojoj svjedodžbi ovako o tom ozdravljenju:

«... Bio sam zadivljen, ganut. Tvrdim, da nije moguće postići sličan uspjeh naravnim sredstvima. Sve do sada sam nijekao čudesna ozdravljenja, o kojima su mi pripovijedali, ali prigibam glavu pred ovim čudesnim ozdravljenjem, koje se dogodilo na moje oči.

«*Dr. Ménager.*»

— 5 —

(Vidi str. 204 u tekstu).

Gdična Lucija Fauré iz Puylaurens-a (Tarn) bolovala je od nasljednog uganuća dvaju oglavaka bedra. Dne 24. kolovoza 1882. ozdravila je u čas u *piscini.*

Dr. Vergez, sveučilišni profesor na medicinskom fakultetu u Montpellier-u, ovako se ukratko izrazio o ovom ozdravljenju:

«... Mislim, da se ozdravljenje gdične Fauré ima uvrstiti megju čudesna ozdravljenja.

«Tarbes, dne 18. siječnja 1884.

«*Dr. Vergez,*
sveučilišni profesor medicinskoga fakulteta
u Montpellier-u.»

— 6 —

(Vidi str. 223 u tekstu).

Navedimo napokon odluku, koju su dne 21. listopada 1901. prihvatili članovi društva sv. Luke. Preko stô liječnika bijaše se istoga dana sakupilo pod predsjedanjem dra Duret-a, bivšega kirurga u bolnicama Pariškim, profesora kirurgijske klinike na slobodnome medicinskom fakultetu u Lille-u i dopisijućega člana

liječničke akademije. Dr. Le Bec, podpredsjednik, kirurg bolnice sv. Josipa u Parizu, pripovjedi ozdravljenje Petra De Rudder-a i predade svojim kolegama na ispitivanje jedan od krede uzorak kostiju ozdravljene noge. Pošto su sakupljeni liječnici proučili stvar, prihvatiše slijedeće zaključke:

«Članovi društva sv. Luke, iza kako su tačno proučili sve potankosti ozdravljenja Petra de Rudder-a, koji je bolovao od ognojena kostoloma na nozi po prilici osam godina, jesu mnijenja:

1. Da se potpuno uspostavljenje kostiju, što se autopsijom ispostavilo, nije moglo u jedan čas postići naravnim sredstvima.

2. Da su svjedočanstva mnogobrojnih očevidaca, koji su pohodili bolesnika neposredno prije ozdravljenja, dostatna da posvjedoče, da je kostolom sveudilj postojao, kad i ne bi to potvrgjivala liječnička svjedodžba, koja je bila sastavljena baš u to vrijeme. Oni dosljedno misle, da se ovo nenadano ozdravljenje ima smatrati kao dogagjaj vrhunaravnoga reda, to jest čudesan.»

To su zaključci, što ih je prihvatio zbor liječnika, kojih je bilo na okupu preko stotinu.

— 7 —

K našoj slici na str. 128: Ispitivanje u liječničkom uredu za konstatacije. (1)

Vidiš li, dragi čitatelju, onu staricu, što sjedi onako smjerno i skromno u liječničkom uredu, dok su megjutim pogledi sviju uprti u nju? — To ti je **Benedetta Crozet, la Bleu.**

(1) Ovaj i slijedeći primjer ne nalaze se u originalnom tekstu. Ali jer smo uzeli slike, mislimo, da ćemo čitatelju ugoditi, ako mu koju reknemo o ličnostima, koje te slike predstavljaju. (*Op. prev.*)

Rodom je iz Gumières-a (Loire), ima 69 godina, a roditelji su joj pomrli. Bolovala je od pošaline (tifa). Uslijed toga su joj noge postale kljenute (uzete). Nu nije samo pri tom ostalo. Bolest se i nadalje razvijala i domala zahvatila druge udove. Tako ti je siromašna bolesnica postala sasvim kljenuta. Nije ostavila više kreveta kroz 35 godina.

Teškom je mukom jela. Kruha i druge čvrste hrane nije mogla jesti. Sve, što je mogla u se uzeti, bilo je malo kave, čokolade i koje jajce.

Često bi je spopali strašni bolovi, ali nigda nijesi čuo sa njezinih usana kaku tužbu. Njezina su se usta otvarala jedino, da hvale i slave Boga. Krunicu je neprestano molila i namjenjivala je za svoje roditelje, za pokojne prijatelje i za svoje dobročinitelje. Megju ovim posljednjima osobito je spomena vrijedna obitelj de Meaux iz Montbrison-a, koja je dala otpraviti siromašnu bolesnicu u njezino rodno mjesto i plaćala za nju stanarinu, kao i jednu osobu, koja ju je posluživala.

Dragi Bog nije ostao dužan plemenitoj obitelji za njezino dobročinstvo. Benedetu su Crozet smatrali za pravoga svog angjela čuvara. Kadgod su htjeli zadobiti od Boga kakvu milost, govorili bi: «Molimo *la Bleue*, da nam je isprosi od g. Boga.» Pa tako bi se i dogodilo.

Pod imenom *la Bleue* (Plâvka) bila je poznata od rane joj mladosti, kad je imala tek 17 godina. Ljubila je žarko presvetu Djevicu. Ova ju je ljubav nagnala te je odlučila, da ne će nositi drugih bojâ, doli bojâ, što se obično vide na haljinama Bl. Gospe, naime bijelu i plavu, naročito plavu, koja se manje zamaže. Odatle joj nadimak *la Bleue*, što će reći Hrvatski: *plava*, ili ako ćemo pretvoriti taj naziv u slično ime, onda ćemo dobiti *Plâvka*.

Od nekoga se dakle vremena u posljednjim godinama u srcu siromašne bolesnice porodila živa želja, da ide u Lurd, da vidi blagoslovljenu Špilju i da se okupa u čudotvornoj vodi, što je protekla iz Pećine.

«To bi putovanje za vas bila ludost», govorio je svatko, a i njezin ispovjednik, dobar pastir, starac od 85 godina. «Vi ćete umrijeti, prije nego stignete do sv. Stjepana.»

Ali je glas presvete Djevice svakom godinom sve jače odjekivao u njezinoj duši, a živa želja, da dogje u Lurd k nogama Marijinim, nije ju više ni na čas ostavljala.

U to doba pomisli abbé Descombes, kapelan u Gumières-u, vjerojatno nadahnut od Boga, da tako živa i žarka želja, da pogje k našoj Gospi u Lurd, nije mogla biti bez osobitoga poziva Božjega, s čime mudrost ljudska nije imala nikakvog odnošaja. Jednoga dakle dana izjavi abbé Descombes kljenutoj bolesnici, da će, kad toliko želi poći u Lurd, ići tamo ili barem da će on učiniti sve, što bude mogao, da otide. U odregjeni dan položiše Benedetu Crozet na strunjaču i prenesoše je iz Gumières-a u sv. Roman, a iz sv. Romana u sv. Stjepan; odatle se vozila na vlaku hodočašća ležeći uvijek na strunjači. Nije li već to čudo, što je ova kljenuta ženska, tako slaba, mogla doći do Lurda, ona, *koja već trideset i pet godina nije ostavljala kreveta i jela tako malo?*

Postaviše je na jednu nosiljku, a kad je molila, da je zarone u *piscinu*, oklijevahu jedan časak. Ona voda, tako hladna, koje se boje na neki način dotaknuti i zdravi, njoj se nasuprot čini — kako se izrazila — ugodna, ćuti se u njoj sasvim dobro i osjeća, da joj se povraćaju sile. Megjutim je odnesu na mjesto, kuda je imao proći Presv. Oltarski Sakramenat.

Hosana Sine Davidov! Isuse, izliječi nas bolesne! Gospodine, ako hoćeš, možeš nas izliječiti! Gospodine, daj da vidim! Gospodine, daj da čujem! Gospodine, daj da hodim!

Sa sviju strana pobožno i tronuto mnoštvo šalje k nebu one žarke i pune vjere uzdahe. A bolesnici leže na svojim krevetima, na svojim nosiljkama, te zadahnuti vjerom i nadom i oni opetuju sa svim svojim srcem one uzvišene poklike. Isus prolazi i pozivlje sve bolesnike, da vjeruju u Nj, u Njegovo uskrnuće i u život, da Ga slijede i prate u svečanoj povorci.

Benedeta Crozet čuje i razumije taj glas, neka tajnstvena sila progje njome. Ona bi sad nà skočila i digla se sa svoje nosiljke, ali se opire tome nukanju, ona oklijeva. — Isus je prošao.

Drugi dan se dade Benedeta ponovno odnijeti u *piscinu*. Ćuti novu nasladu, čini joj se, da nova sila prodire u čitav njezin život i da joj uda postaju slobodna i gipka. Može učiniti koji korak, a tada za prolaska Presvetoga Sakramenata ćuti Benedeta u sebi isti onaj glas, kao i dan prije, dapače još jači. Osjeća, kao da je nešto nuka da hodi. Neka se gospogja nalazila blizu nje. Dragi Spasitelj joj je upravo taj čas nadahnuo misao, da pruži ruku kljenutoj bolesnici. Ova je uze i brzo se podigne.

Imala je na sebi samo suknju i jedan rubac, na nogama su joj bile samo čarape. Ali ipak se digne i hodi, ona, siromašna nemoćnica, koja nije postavila noge na zemlju, do li jučer, i koja nije mogla hoditi već 35 godina. Stupa naprijed sama, slijedi svoga Gospodina, svoga Boga sve do stuba crkve sv. Ružarja, tvoreći počasnu i zahvalnu povorku s drugim pozvanima, s drugim ozdravljenim, koji su takogjer

bili čuli Božanski glas: izagji van, *veni foras,* i odgovorili: Evo nas, Gospodine!

Benedeta je Crozet ozdravila i vraća se u bolnicu. Nestalo je svake uzme. Ona jede, ćuti se jaka, odgovara, a da se ne umara, na hiljadu pitanja, koja joj drugi stavljaju. Na licu joj svejednako odsijeva tihi i blagi smiješak, kaku je vidimo pred liječnicima, koji je ispituju. Pitamo je, da li je vesela, što je ozdravila. — «Oh, dà! Istina, da sam jako vesela, što sam ozdravila — odgovorila nam je — ali mi je osobito drago, što sam došla u Lurd. Oh, ovdje je tako lijepo i vide se tako dobri ljudi!»

Siromašna i draga Benedeto Crozet — piše F Taberne, bolničarka naše Gospe Lurdske — siromašna *Bleue*, tako priprosta, bogoljubna, tako puna mira *i* pokoja, svi vi bolesnici, kojih se samozataji, strpljivosti i odanosti u volju Božju mora čovjek diviti, jeste ti dobri ljudi. I zato mi molimo sve vas, siromašne bolne udove Kristove, da izmolite koju molitvicu za ove bolničare i bolničarke, koji vas toliko ljube i koji vam se dive od svega srca.

Da zaključimo riječima jednoga liječnika, koji je tû bio prisutan:

«Ja sam katolik, ali ne djelom. Dobro dakle, ovo jedino ozdravljenje, premda sam vidio mnogo izvanrednih i zanimljivih slučajeva svih ovih dana, zadivilo me je više, nego što mogu izreći. Ova žena, kljenuta već 35 godina, koja nije 35 godina hodila, a koja sada sama hodi, ničim se ne pomažući, takogjer bez cipela, premda se njezine siromašne noge nijesu dotakle zemlje već toliko vremena i koje moraju s toga biti podvržene skrajnoj osjetljivosti, koja joj nije dopuštala da hodi, — sve me to razoružava i u zabunu stavlja. Gotovo je! Ja se predajem i kličem: Živjela naša Gospa Lurdska, koja tvori takova

čudesa za obraćenje siromašnih nevjernika, kakav sam ja sâm.»

Što nam preostaje, da pridodamo ovim najistinitijim i najvjerodostojnijim riječima, ako ne da od srca uskliknemo skupa s ovim liječnikom, koji je ovdje našao put u Damasak?

Živjela dakle, na vijeke živjela naša Gospa Lurdska!

— 8 —

K slici našoj na str. 144: Yvonne Aumaître.

Pogledaj, dragi čitatelju, ono malo, dražesno dijete s iskrivljenim nogama! To ti je **Yvonne Aumaître,** mala kćerka doktora Aumaître-a. — Evo, što o njezinoj bolesti, kao i o ozdravljenju pripovijeda sâm njezin otac liječnik. Time dobiva to svjedočanstvo samo još veću važnost.

G. 1894., dne 7. srpnja, rodila se djevojčica Yvonne Aumaître, moja treća kćerka, u Gourmalou-u, blizu Pornic-a. Ali kako se nijesam ražalostio, kad sam morao konstatovati, da je siromašno dijete došlo na svijet sa strahovitom bolešću, s iskrivljenim i izvrnutim nogama!

Sa dvostrukoga sam gledišta bio bolno dirnut, kao otac i kao liječnik. Znao sam dobro, kako liječnička znanost vrlo često ne može ništa u sličnim slučajevima, i sa svoje sam strane govorio, da se moja djevojčica ne može izliječiti. Osim toga morao sam zatajiti, barem prvih dana, majci okrutnu istinu. Poslije nekoliko vremena trebalo je sve reći, i skupa smo gorko plakali videći žalosno stanje naše drage kćerke. Ljubili smo je na osobiti način, jer nije bila kao druga djeca, i učinili smo za nju, koliko nam je bilo moguće.

Pretražili su je nekoji liječnici, moji prijatelji. Svaki je izrekao svoje mnijenje, a svi su se složili u tome, da će se stvar dugo zategnuti. Ali su govorili, kako se nadaju, da će djevojčica moći jedanput hoditi. Te su nam riječi ostavljale u duši uvijek tugu i neizvjesnost zbog uspjeha, jer smo mislili, da će naša Yvonne ostati bolesna kroz čitav život.

Kako su dugi dani i duge noći, koje prolaze čovjeku u žalosnim mislima, kad je teško ucviljeno srce očevo i majčino! Poslije mnogih liječničkih mnijenja i kad je djevojčica malo odrasla — kad je imala 15 mjeseci — odlučismo, da je dademo operirati. Operaciju je imao poduzeti jedan moj dobri i izvrsni prijatelj, doktor Boiffin iz Nantes-a. Uspavana je bila djevojčica kloroformom, i mi smo bolnim srcem prisustvovali operaciji, koja je sastojala u tomu, da su joj odrezane bile dvije petne žile. Pokušalo se to sredstvo, da se isprave noge. Operacija je bila vrlo vješto izvedena, ali je trebalo postaviti dva velika za zglobove aparata, koji su sizali sve do stegna, da uzdrže stopala i golijeni; jer su i koljena uslijed iskrivljenja donjih okrajina bila iskrivljena, a noge su se u male djevojčice previjale na sve strane kao u kake bebe. Aparati nijesu ništa koristili. Dapače su pod njihovim pritiskom i mukom, što su je prouzrokovali, noge i bedra izgubili od svoje debljine i omršavile. Da se stane na put mršavosti, odvedoh svoju kćerku doktoru Saquet-u u Nantes-u, koji je obavio znanstveno protiranje na mišicama i na nogama, ali je uspjeh bio još uvijek vrlo neznatan. Tada joj dadoh načiniti potplate od drva: sa strane i izvana po dvje željezne šipke, da drže uspravno noge.

Uza sve ove aparate i premda su je čvrsto držali za ruku s obje strane, ipak se nije mogla dugo držati na nogama. Noge bi joj se iskrivile na izvanjsku

stranu; nije mogla učiniti koraka, ako je nije tko podržavao, *a kad bi je pustiti samu,* noge bi joj se savile pod težinom.

U takvom se stanju nalazila naša mala bolesnica, kad sam je doveo u ured za liječnička pretraživanja u Lurdu, kamo sam stigao dne 24. sa ženom, dvije kćerke i tastom. Svi smo došli, pošto smo prije tražili pomoći kod znanosti, da se bacimo k nogama naše Gospe Lurdske, i molimo je za ozdravljenje, koje je bilo jedini predmet naših misli i naših svagdanjih želja. S kakvom smo vjerom i s kakim smo čuvstvima isti dan, kad smo došli, otišli k Špilji! Dok su usta tiho šaptala molitvu, iz očiju su potajno tekle obilne suze. Slijedeći se dan prviput okupala u *piscini.*

Pošto smo u osam sati prisustvovali sv. Misi i primili sv. Pričest, odlučili smo ja, žena i tast, da zaronimo malu u čudotvornu vodu. Oh! s kakvom smo pobožnošću prisustvovali onoj sv. Misi u kripti i kako su bile žarke naše molitve!

Kako smo bili tronuti sve do u dno duše, znajući, da molimo za tako veliku milost i na tako svetome mjestu, koje nam uzdiže dušu i čini da zaboravimo na svoju bijedu! Napokon se svršila sv. Misa i mi pogjosmo k Špilji. Pustio sam, da žena i kćerka nošena od dadilje otigju same u *piscine*, dok sam ja ostao moleći kod Špilje.

Kod prvoga je kupanja curica jako plakala i bacala se nogama. Na večer se po drugiput okupala. Poslije ova dva kupanja nije se opažala još nikaka poboljšica.

Doktor je Boissarie vidio malu Yvonne-u u žalosnome stanju gdje hodi. Premda su je čvrsto podržavale za ruku majka s jedne strane, a dadilja s druge, ipak su joj se noge neprestano svijale pod težinom tijela, kao da su od pamuka.

Ujutru, dne 26., poslije trećega kupanja, Yvonne, poče *sama hoditi*. Stupala je tako dobro, kako bi jedva moglo svako drugo zdravo dijete, koje čini prve svoje korake.

Trenutačnost uspjeha podaje ovome dogagjaju neku osobitu važnost. Bili smo ganuti do u dno duše. Ozdravljenje je takogjer silno potreslo dušom mojega tasta gospodina Pérgeline-a, tada predsjednika trgovačkoga suda u Nantes-u. Rado priznajemo, da je ovo ozdravljenje osobita milost, koju smo zadobili kod Lurdske Špilje. Onaj isti dan vidje dr. Boissarie više puta malu djevojčicu, kako *sama* hodi.

Sjutradan dne 27. poslije sv. Mise bi curica ponovno zaronjena u *piscinu*. Nakon toga je u uredu za konstatacije pustio dr. Boissarie malu da hodi *sama*, pošto joj je prije skinuo željezne ploče aparata. Sada su drvene potplate služile kao svake druge potplate. Koljena su i noge opet tako zadobili svoje naravne kretnje.

Da ukratko svu stvar ponovimo! Eto jedne djevojčice s iskrivljenim nogama, sa znatno omršavljenim mišicama na nogama, s oslabljenim zglobovima na koljenima! Operirali su je, kad je imala 15 mjeseci, ali bez znatnijih uspjeha, bila je podvrgnuta protiranju isto tako bez uspjeha. Pa evo je gle, gdje je sad najedanput u Lurdu postigla ravnovjesje i prohodala. Hodi, kao što hode i druga djeca njezine dobi, s istom stalnošću i skoro normalnom pravilnošću. A sve se to dogodilo u čas poslije trećega kupanja u *piscini*. Djevojčica bi po sudu liječnikâ mogla hoditi istom poslije nekoliko godina, a eto je gle, gdje sad najedanput uspravno stoji i čvrsto hodi.

Ovdje bi rado nešto istaknuti: moja kćerka nema još dvije godine, a vrlo će teško znanost protumačiti, kako je u čas prohodala i kako može ravno stojati.

Ovdje nema nikakvoga naprezanja volje: sugestija je u ovom slučaju nemoguća, jer vjera i mašta manjkaju. Ovdje ne može biti govora o sugestiji. U toj dobi dijete ne može biti hipnotizirano. Ne preostaje dakle, nego da priklonimo glavu pred očevidnošću dogagjajâ, ne gledajući na to, da li ih možemo ili ne možemo protumačiti, nego gledajući jedino na to, kako je velika moć naše Gospe Lurdske i kako su veličajne milosti, što se zadobivaju njezinim zagovorom.

Pripovjedivši ovo ozdravljenje, koje se tako izbliza tiče moga srca, bila mi je nakana, da javno izrečem svoju zahvalnost spram naše Gospe Lurdske.

Lurd, 27. lipnja 1896.

Doktor Aumaître.

— 9 —

Gdična Jozefina Gerzabeck iz Beča, stara 21 godinu, ozdravila je u Lurdu prošle godine (dne 12. svibnja 1906.) i povratila se ovu godinu ponovno na obale Gave, da se zahvali Prečistoj Djevici na iskazanoj joj milosti i da Lurdski ured konstatuje, da se bolest nije više pojavila.

Gdična Jozefina bolovala je već od šeste godine od neke kožne bolesti, koja je poznata pod imenom *pemphigus*. Uslijed bolesti otvorilo se više rana, iz kojih je neprestano tekao gnoj. Rane su osobito bile posule ruke i prostirale se oko očiju. U svjedodžbi, koja je bila izdana u Beču, ovako je bila opisana njezina bolest: «Pemphigus (osutak) vjegja — kronična upala očne veznice (membrana coniunctiva) — upala šarenice (iritis).» Premda ju je liječilo više specijalista, ipak se bolesti nije moglo stati na kraj. A kad je gdična Gerzabeck došla prošle godine u Lurd s Austrijskim hodočašćem, još je uvijek trpjela od

svoje bolesti. Izjavila je, *da je takogjer bila posvema izgubila vid na desnom oku.*

Njezino je ozdravljenje — kao što smo već spomenuli — počelo dne 12. svibnja 1906., za prolaska Presvetoga Sakramenta. Ponajprije joj je najedanput nestalo strašnih bolova, što ih je sve do onoga časa osjećala. Kad se zatim povratila u svoj hotel, opazi, da su se rane, što ih je nekoliko sati prije bila zavila, posvema osušile. Dva dana kasnije, dne 14. svibnja g. 1906., nestane sa njezinih očiju i sa njezinih vjegjâ bolesti, od koje je trpjela, a desno oko opet zadobije u tili čas vid.

Od onoga dana, kad je Prečista Djevica bacila na nju svoj milostivi pogled te joj podijelila zdravlje, ona se izvrsno ćuti. Mlada Jozefina sada vodi račune u jednoj trgovačkoj kući i radi na dan po deset sati.

* * *

Videći, kako skoro u Evropi nema naroda, koji se nije svečano poklonio prečistoj Djevici na mjestu njezinih Prikazanja, srce nas boli, videći, da jedino Hrvatska čini u tom iznimku, kao da ona ne spada u kolo katoličkih naroda.

Primjerom, što smo ga malo prije naveli, mogli smo se i te kako osvjedočiti, kakvom ljubavlju Neokaljana Djevica prima narode, koji dolaze, da javno u hodočašćima posvjedoče svoju vjeru i ljubav spram Nje.

Gornje nam ozdravljenje bjelodano dokazuje, kako je bila nagragjena vjera Austrijskih katolika.

Nu nema dvojbe: ozdravljenje, koje su oni postigli, nije jedina milost, koju im je udijelila Bl. Djevica.

Ne, u Lurd se ne ide, da se samo tjelesno ozdravi. Dragi Bog po zagovoru svoje premile Majke samo za to iscjeljuje rane i povraća zdravlje bolesnima, da u pojedincima, kao i u čitavim narodima oživi obamrlu vjeru.

Ozdravljenja sû tek sredstva, kojima se Božja Providnost služi, da odvrati jadno čovječanstvo od puta propasti, kojim već dugo vremena koraca.

Lurd nije samo slika ogromne bolnice, kamo premilostivi Isus silazi, da sad ovome, a sad onome patniku rekne: «Ustani i hodi!» nego je to prvo Marijino Svetište više žarište i ognjište, gdje se u prisutnosti bijeloga kipa, što se vidi u izdubini — gdje je Ona postavila svoje presvete noge — ima da oživi smalaksala vjera mlitavih katolika i da se otresu mrtvila i indiferentizma, koji bi nas uz bijes naših neprijatelja mogao dovesti do vrlo žalosnoga stanja.

Lurd mora da je vatra, gdje će se katolici dvadesetoga vijeka rasplamtjeti i učiti boriti se za velike vjerske ideale.

To se vidi iz znamenitih riječi jednoga kardinala, koji je rekao: «Valja da je silna pokvarenost obladala svijetom, kad gospodin Bog mora da se služi tako skrajnim sredstvima, kao što je Lurd.»

A nije tome mnogo vremena, što je jedan kršćanski filozof rekao: «Nije se ništa važnijega zbilo s vjerskoga gledišta u posljednjem stoljeću od Lurdskih dogagjaja.»

Da su ove riječi istinite, vidi se iz neopisive mržnje, koju neprijatelji Crkve goje proti Lurdu.

Takva je njihova mržnja, da bi se sutra dala napisati knjiga pod naslovom: «Sotonska mržnja na Lurd.»

Nu uza sav bijes neprijateljâ uprav su veličajni prizori, kojima je Lurd pozorištem kroz cijelu godinu, osobito od mjeseca travnja do listopada.

Svi su se narodi već poklonili Neokaljanoj Djevici na blagoslovljenim mjestima, koja je Ona odabrala za svoja.

Ne samo svi narodi, nego i svi staleži, počevši od kraljevske krvi (prošle godine Španjolski kralj) do naj-

siromašnijega težaka. Osobito se ovih posljednjih godina vigja u Lurdu članova najodličnijih obitelji u Evropi. Tako je n. pr. uz suprugu Nadvojvode Ferdinanda bila u Lurdu kneginja Lichtenstein sa svojim suprugom (prošlog ožujka) i t. d., i t. d.

Prije dvadesetak dana izmegju mnogobrojnih ostalih hodočasnika bilo je vidjeti vojvodu od Norfolka, junačkoga vogju Engleskih katolika, gdje pobožno kleči u Špilji prikazanja.

Ovih je dana pohodila Lurdsku Špilju sestra predsjednika republike Peru, te obećala do godine prigodom pedesetgodišnjice *Djevičinih Prikazanja povesti hodočašće iz svoje domovine.*

I kod nas se Hrvata i Slovenaca više puta mislilo povesti hodočašće u onaj blagoslovljeni kutić Francuske — Lurd. Sa svim tim nijesmo uspjeli. Uzrok će tome biti, što se uopće slabo poznavala veličajnost Lurda.

Naš bi prijevod morao učiniti kraj tome nepoznavanju. Sad Božjom pomoću možemo biti sigurni, da će se čitava legija Hrvata i braće Slovenaca odazvati pozivu, kad se bude radilo o spomenutom hodočašću.

Hrvatska će se sigurno pokloniti Neokaljanoj prigodom pedesetgodišnjice Njezinih prikazanja, koja će se u Lurdu na najsvečaniji način proslaviti.

Taj će poklon prečistoj Djevici biti osobito mio. Mnogo ćemo koristi iz njega crpsti, a osim toga ćemo se odazvati žarkoj želji bijele Djevice Pirinejske, koju je ovim riječima izrazila maloj Bernardici: «Hoću, da mi se ovdje dolazi u procesiji!»

Oh! kako će divan i ganutljiv biti prizor, kad se bude vidjelo više stotina Hrvata i Slovenaca, kako se klanjaju Majci Isusovoj!

Nitko zapravo ne zna, do li samo onaj, koji je već bio u Lurdu, što znači baciti se na koljena pred Špiljom Prikazanja, napiti se na čudotvornome vrutku i moliti

se u krasnim Lurdskim crkvama, osobito u onoj sv. Ružarja!

Kako silni utisak mora da na svakoga učini, kad vidi preko hiljadu u red postavljenih bolesnika, od kojih se svakomu pojedincu daje blagoslov sa Presvetim, uz poklike i vapaje oduševljena naroda! Nema dvojbe, da oduševljenje i zanos postigne svoj vrhunac, kad narod opazi, da se je ovaj ili onaj bolesnik digao zdrav, a «Magnificat», *ta sveta pjesma zaori iz hiljadu glasova, dok okolišna brda svojom jekom prate i veličaju pjesmu zahvalnicu Nebeskoj Kraljici.*

Mnogi će u tom neopisivom oduševljenju pomisliti, da su na vratima raja, dok im duša ne odgovori: Ne, vi ste u Marijinu gradu, vi ste u novom Jeruzolimu!

Oh! kako ti veličajni prizori uprav čarobno djeluju na kršćansko srce!

U Lurdu ćemo vidjeti prizora, koji će nas zanositi.

Hodočašće bi se imalo povesti u kolovozu slijedeće godine, prigodom pedesetgodišnjice Lurdskih prikazanja, da se tako uzmognu pridružiti hodočašću još profesori, učitelji, gjaci i t. d.

Dakle, katolici Hrvati i Slovenci, pohrlimo do Masabjelske hridi! Na podnožju one svete hridi otrest ćemo se mrtvila i rasplamtjeti žarkom ljubavlju prema Bogu i Njegovoj Presvetoj Majci.

Pohitimo do Lurda, Marijina grada, pa kad se nagjemo pred njezinim kipom i pobožno poljubimo mjesta, koja je ona udostojala odlikovati svojom prisutnosti, te se ocutimo opojeni, prožeti i zaneseni od poleta i oduševljenja, onda ćemo u tom svetom veselju i oduševljenju zanosno zapjevati u našem krasnom i milozvučnom Hrvatskom jeziku onu divnu Lurdsku: «Zdravo, zdravo, zdravo Marijo!» *i ne ćemo prestati, dok nam Lurdska brda uz tihi šapat i romon brze Gave ne odgovore:* «Zdravo Marijo!» .....

— 10 —

K našoj slici na str. 225.

Crkva, što ju čitatelj gleda, nije nego početak veličanstvenoga hrama, što ga već četiri godine gradi žarka i srdačna ljubav spram Neokaljane Djevice Lurdske, kao i nepokolebljiva vjera u Božju Providnost.

Zamisao, da se na Rijeci podigne crkva u čast Prečiste Djevice Lurdske, porodila se jednome redovniku, kad je prije pet godina hodočastio u Marijin grad — Lurd.

Tamo na stoput blagoslovljenim obalama Gave, gdje se čovjek osjeća preporogjen, ojačan i ohrabren, nakon što je bio ozdravljen u čudotvornoj *piscini* od više teških i smrtonosnih bolesti, povratio se u svoju domovinu.

Sad mu je dušu zanosila samo jedna misao: odužiti se Prečistoj Djevici na primljenoj milosti; samo je jedna želja zaokupljala njegovo srce: podignuti što ljepši hram svojoj Majci — hram, koji bi bio dokazom njegove neograničene ljubavi i zahvalnosti spram Prečiste Djevice Lurdske — svoje moćne Dobročiniteljice.

Taj će hram — mislio je — neprestano podsjećati buduće naraštaje na ono sveto i blagoslovljeno mjesto, na onu toli glasovitu i ljudskom srcu toli milu Špilju, koje se naša milostiva Majka dotaknula svojim ružama okićenim nogama, e da bude kroz svu vječnost neoborivi dokaz Njezine ljubavi spram roda ljudskoga.

Opojen i prožet tom žarkom ljubavi i odanosti napram Djevici Lurdskoj, pa zaboravivši na neki način na ogromne i silne poteškoće, koje su se sa

svih strana dizale, da već u zametku uguše taj pothvat, požuri se, da što prije udari temelje novome hramu. I zbilja bi dne 11. veljače svečano položen temeljni kamen uz neopisivo oduševljenje naroda.

Postavljen je dne 11. veljače na uspomenu prvoga prikazanja Božanstvene Djevice maloj Bernardici, toj glasnici nebeske Kraljice.

Ponajprije se počela graditi dônja crkva, tako zvana kripta. Ona je već — na čemu nek je stoput hvala Prečistoj Djevici! — skoro sasvim dogotovljena.

Prema tome će se — nadamo se — još ove godine u njoj oriti pjesma zahvalnica, što je Premila Majka Marija na osobiti način blagoslovila početak gradnje, jer se ni za jedan dan nije prestalo graditi, otkad se položio temeljni kamen, premda se počelo graditi bez novca uzdajući se jedino u Božju Providnost.

Ta je dônja crkva — kako je već rečeno — skoro dogotovljena. Široka je 18, a duga 26 metara. Visoka je od 8 do 9 metara. Ima tri lagje. Bit će posvećena *Majci Božjoj kao utješiteljici duša u čistilištu.* U njoj će se svake godine služiti 272 sv. Mise za pokojne dobročinitelje te crkve. (1)

Dônju će crkvu (kriptu) resiti osim lijepih oltara krasna slika jednoga od prvih Talijanskih slikara fra Pavla Mossini-a, *kapucina.* Slika će biti smještena u apsidi nad velikim oltarom, a nosit će naslov: «*Ja sam Majka siromašnih duša u čistilištu.*»

Cijela je crkva gragjena kamenom: radnja je čvrsta i jaka, kao što je bila jaka vjera, kojom se gradila. Na mjestu, gdje će biti veliki oltar, našao se jak i izdašan izvor bistre vode.

(1) Tko doprinese bar dvije krune za gradnju naše nove crkve, postaje dionik tih sv. Misa. Riječki samostan prima milodare.

Pred pročeljem čitatelj opaža krasne stube, koje vode u gornju crkvu, koja će biti dvaput veća, nego li kripta. S jedne i s druge strane ima po 54 stepenice.

Ovu kratku crticu o gradnji naše nove crkve, koja je cilj i svrha svih naših uzdaha i molitava, kao takogjer sila, koja nas neprestance potiče, da što više učinimo, te se u Hrvatskoj što većma upozna i uzljubi ona premilostiva i neprispodobive ljepote Djevica, završujemo riječima, kojima je naš ljubljeni provincijal, O. Bernadin, završio svoj govor prigodom polaganja temeljnoga kamena: «*Ovaj će hram biti — ufamo se — vječiti spomenik naše žive vjere — i žarke ljubavi prema domovini.*»

Tako budi!

U to ime svom dušom kličemo: Slava Prečistoj Djevici Lurdskoj, lijepoj «Gospi» nevine Bernardice!

Br. 10.

(Vidi str. 189 u tekstu).

Sugestija i organske bolesti.

Švedski liječnik, sugestičar dr. Wetterstrand, priznaje isto tako, kao profesor Bernheim, nemoć sugestivnoga liječenja u organskim bolestima, na koje sugestija ne može nikako izravno djelovati.

Tako na primjer piše pogledom na sušicu:

«Ne mislim reći, da se ozdravljenje ove teške bolesti može postići sugestijom .... Govorit ću jedino

o moći hipnotizma na teške znakove (simptome) bolesti, koje on utažuje ili umanjuje.» (1)

To isto priznaje o bolestima bubrega:

«Hipnotizam nema više utjecaja na bolesti bubrega, nego li drugi načini liječenja.» (2)

Na drugome mjestu govoreći o padavici i opisujući razne vrsti ove bolesti, kojih psihoterapija ne može izliječiti, piše auktor:

«Ovamo treba ubrojiti slučajeve, *koji potječu od organske ozljede.*» (3)

Tako dakle dapače u okolnistima, u kojima psihoterapija može najviše djelovati, kao za hipnotičkoga sna, ne može sugestija ništa, kad su organi bolesni. To je nauka najglasovitijh sugestičara.

Br. 11.

(Vidi str. 192 u tekstu).

Sugestija i vrijeme.

Što se tiče vremena, Belgijski se sugestičar Delboeuf slaže u tome sa Bernheim-om. Isti svršava zaključkom, koji regbi da skupo stoji auktora i koji je za to tim zanimljiviji:

«Hipnotizam ne može takogjer — misli on — u čas popraviti organskih ozljeda, dapače ni u slučajevima, kad se mogu popraviti. *Vrijeme je za to neophodno potrebito.*» (4)

(1) *L'hypnotisme et ses applications etc....* par le dr. Wetterstrand, traduit par le dr. P. Valentin, directeur de la Revue de Psychologie clinique et thérapeutique, et Lindford. Paris, Doin, 1899, p. 154.

(2) *Ibid.*, p. 191.

(3) *Ibid.*, p. 65.

(4) Delboeuf: *Le Magnétisme animal, à propos d'une visite à l'ecole de Nancy.* Paris, Alcan, 1889., page 61.

Švedski sugestičar Wetterstrand istoga je mnijenja. Pošto se iskustvom osvjedočio, da sugestija nigda tako uspješno ne djeluje, kao u dubokome hipnotičkom snu, preporučuje «uporabu ovoga sna *produljenoga kroz više tjedana i mjeseci.*» (1)

Br. 12.

(Vidi str. 197 u tekstu).

Jedno svjedočanstvo o nauci Bernheim-ovoj.

Prije nego sam dao pod tisak osmo izdanje ovoga djela, primio sam od g. abbé-a Gentilhomme-a, profesora velikoga sjemeništa u St-Dié-u, pismo, koje sasvim potvrgjuje sve ono, što ovo poglavlje sadržaje o nauci Bernheim-ovoj. G. Gentilhomme, koji je posjetio i ispitivao profesora u Nancy-u, bio je tako dobar, te mi je najprije usmeno rekao, a potom pisao, da smo sa najvećom tašnošću razložili nauku slavnoga sugestičara.

Evo glavnih mjesta iz njegova pisma.

«St-Dié des Vosges, 11. rujna 1905.

Gospodine profesore!

«Bio sam tako sretan, da mi je sam dr. Bernheim sa skrajnom tačnošću razložio ista načela, koja su mi već bila poznata iz njegovih djela i koja ste vi tako jasno rasvijetlili u vašoj ljepoj i izvrsnoj knjizi. Evo kojom se prigodom to dogodilo.

«Bio se pronio glas u našim krajevima, da je slavni profesor u Nancy-u pomoću sugestije skoro u čas zacijelio ranu.

(1) *L' hypnotisme et ses applications.* Paris, 1899. p. 5.

«Odlučio sam da se tačno obavijestim o dogagjaju, a najbolje mi se sredstvo za to činilo pohoditi u klinici dra Bernheima. Na moju me je molbu doktor s najvećom uslužnošću primio u svojoj klinici gradske bolnice u Nancy-u.

«Otišao sam tamo s jednim drugom dne 28. studenoga 1901.

«Ne ću vam ništa govoriti o osobitim hipnotičkim pokusima, što ih je liječnik izvodio pred nama, kao što su pojavi neosjetljivosti, halucinacije, obamrlosti (katalepsije), jednostavnoga sna i t. d..... sve same poznate stvari. Vukla me je želja, da se što prije moguće obavijestim o tobožnjemu zacijeljenju rane u ovoj klinici, u kojoj sam se nalazio.

«Na pitanje, koje sam mu postavio o tomè predmetu, profesor *odgovori srdačnim smijehom.* Dogagjaj je u istinu bio sasvim izmišljen. Ali mi se sada pružila prigoda, da dobijem tačne izjave o škakljivom pitanju sugestivnih sila u liječenju. Da ni najmanje ne pogriješim u svem onome, što je rekao o tome predmetu dr. Bernheim, jednostavno ću prepisati bilješke, koje sam odmah zapisao, čim sam se povratio u St-Dié.

«Iz vrlo jednostavnih i vrlo odlučnih izjava dra Bernheim-a proizlazi:

1. Da je sugestija sasvim *nemoćna* u svim bolestima, gdje je *organska ozljeda.* «Ja ne tvorim čudesa,» rekao nam je smiješeći se slavni profesor.

2. Da *može* izliječiti *živčane* bolesti, ali da se to ne dogagja uvijek. Osim toga *sugestija nigda ne liječi najedanput.* Često treba dugoga liječenja, da se uzmogne utažiti bol, a katkada iščezne bol, kad osoba nije više pod utjecajem sugestije....

«Eto, gospodine profesore, što sam čuo na svoje uši. To isto vi s najvećom tačnosću razlažete u vašemu djelu.»

Zaista, nemoć sugestije u organskim bolestima, moguće djelovanje u nekojim nervoznim bolestima ali i tada uz sudjelovanje vremena, to su tri tačke, koje smo istakli u nauci Bernheim-ovoj. Usmena se nauka, koju profesor u Nancy-u predaje, potpuno dakle slaže s naukom, koju razlaže u knjizi.

Br. 13.

(Vidi str. 206 u tekstu).

Zapovijedajući ton.

Svedski sugestičar Wetterstrand sasvim je istoga mnijenja, kao i Francuzki sugestičar, koji se spominje u našemu tekstu. Evo njegovih riječi:

«Moram svratiti pozornost na jednu vrlo važnu tačku, naime, da se mora sugestionirati istina jednostavnim, ali čvrstim i zapovijedajućim tonom.» (1)

Br. 14.

(Vidi str. 210 u tekstu).

Sugestija i hipnotizam.

Budući da je osvjedočenje lakše pobuditi u hipnotizmu, kad su duševne moći hipnotizirane osobe posvema u moći hipnotizera, to onda sugestija nije

(1) *L' hypnotisme et ses applications.* Paris, 1899, p. 69-70.

nigda tako uspješna, kao u hipnotičkome snu, i to tim više, što je san dublji, kako to svjedoči slavni Švedski sugestičar, kojega smo više puta spomenuli:

«Što se mene tiče — veli on — došao sam do ovoga zaključka, koji mi je svaki dan bivao očevidniji, naime, da sugestija postizava vrhunac svoje moći u dubokom hipnotičkome stanju.» (1)

Iz ove se nauke, koja je plod dugoga iskustva, vidi, kako se varaju oni, koji u vjetar i bez izakvog ispitivanja tvrde, da se sugestija upotrebljava u Lurdu u boljim i povoljnijim okolnostima, da se postigne uspjeh, nego li to biva drugdje. Dakle je po Wetterstrandu najbolja okolnost duboki hipnotički san, a svatko zna zašto. Za hipnotizam se pak ne zna u Lurdu.

Br. 15.

(Vidi str. 217 u tekstu).

I. Časovitost i buduća otkrića.

Kao što postoje stalni zakoni za rogjenje i rastenje, isto tako postoje nepromjenljivi zakoni, ne samo za uspostavljenje čitavog organizma, nego takogjer za uspostavljenje kože, mišica, kostiju i t. d. . . ., jer jedni i drugi zavise od hranjenja.

Već je u XVII. vijeku pisao slavni Engleski liječnik Harvey:

«Sve, što živi, razvija se iz klice. *Omne vivum ex ovo.* Različita otkrića, koja su se od onda dogodila, potvrdila su ovu istinu. Dandanas je dokazano, da živa tjelesa, životinjska kao i bilinska, sastoje od *pla-*

(1) Wetterstrand: *L' hypnotisme et ses applications.* Paris, 1899, p. 3.

stidâ, malenih masa iz plastičkih substancija, semifluida, sa svojstvima asimilacije, prodiranja, umnožavanja i razdjeljivanja. *Plastidi* su sadržani u *celulama*, što su vrst veoma finih opna, koje se same od sebe izlučuju. Jedan *plastid* proizlazi od prijašnjega plastida, ovaj od pregjašnjega i tako redom sve dalje i dalje. Ovi dakle *plastidi* tvore sve dijelove našega tijela, a njihovo nastajanje sačinjava hranu i čini, da se tako umnožavaju i uspostavljaju organska tkiva. Naravski da su različita i vrlo mnogobrojna nastajanja ovih elemenata i celula, koje ih sadržavaju, postepena i da trebaju sudjelovanja vremena. Narav ne može najedanput dati na svijet sinova, otaca i veliki broj djedova. Nu ove su generacije potrebite i za najmanji dio organizma, bilo to za jedan zub ili dapače za jedan vlas, a dosljedno i za zacijeljenje najneznatnije rane. Ne treba isticati, da su one mnogobrojnije i da se hoće tim više vremena, što je znamenitiji organ i što je veća važnost uspostavljenja.

Ni sugestija nit ikoji fluid, zvao se on magnetički, ili životni, ili zračni, pretpostavivši, da ovi fluidi postoje drugčije nego li u mašti onih, koji o njima govore, ništa nije kadro da najedanput proizvede ove nebrojene generacije plastidâ i celulâ, proizašlih jedne od druge, neophodno potrebitih, da uzpostave tkiva ozlijegjenog organizma, a još mnogo više isčezloga. Uzevši narav, kakva je, i zakone hranjenja, kakvi jesu, nijedno otkriće budućnosti ne će moći oboriti ove istine, koja je jasna kao sunce. To nije nikaka vjerojatnost, to je sigurna stvar, koja je isto tako sigurna kao i znanost. Jedini Bog može u jedan čas proizvesti hranjenje i uspostavljenje tkiva, jer jedini On može biti bez naravi, bez njezinih sila i njezinih zakona.

II. Nepoznati zakon ne može nikada oboriti ustaljena zakona.

Glede nepoznatih zakona neki učeni i bezvjerski liječnik, profesor Richet, tvrdi, da oni ne mogu doći u protuslovlje sa današnjim, poznatim zakonima. Doista on priznaje, da nam stvari u svojoj dubljini ostaju nepoznate.

«Zašto, da toga ne reknemo otvoreno? — piše on. — Sva ona znanost, kojom se mi tako ponosimo, nije nego poznavanje spoljašnostî. U samu bitnost stvarî ne prodiremo. Sama bitna narav zakonâ, koji upravljaju materijom, bila ona živa ili neživa, jest nedokučiva našemu razumu. Kamen bačen u zrak opet pada na zemlju. Zašto? Newton kaže: Uslijed privlačive sile, koja razmjerno odgovara masi i daljini. (1)

Nu što je taj zakon, ako ne tumačenje jednoga dogagjaja, a tko može razumjeti ono privlačivo titranje, uslijed kojega kamen pada? Pojav padanja jednoga kamena jest tako običan, da se tome ne čudimo. Ali ga u istinu nijedan čovječji razum nije shvatio. Taj pojav je običan, svagdanji i poznat, ali je *neshvatljiv*, kao i svi naravni pojavi bez iznimke

«Oplogjeno jajce postaje embrion. Mi isto tako dobro, kao i zlo opisujemo sve faze ovoga pojava; ali da li smo uza sva i najtačnija opisivanja razumjeli ovaj razvitak celularne protoplasme, koja se pretvara u živo, golemo biće? Zašto? Kojim se čudom zbivaju ova rastavljanja? Zašto se ova jajašca tu sakupljaju? Zašto se ovdje uništavaju, da se na drugome mjestu razviju?

(1) Ovako doslovno glasi zakon: Tjelesa se privlače razmjerno prema masama i udaljenosti.

«Mi živimo posred fenomenâ, koji se neprestano oko nas zbivaju, a da ni jednoga od njih pravo ne poznajemo. Dapače i ono, što je najjednostavnije, još je sasvim zastrto koprenom tajne. Što je spoj vodika sa kisikom? Tko je dakle ikada mogao dobro shvatiti ovu riječ *spoj*, uništenje osobina dvaju tjelesa, a stvorenje trećega tijela, različita od dva prijašnja? Ne zna se dapače, kako atom, koji po definiciji nema nikake težine, ipak dobiva neku težinu, kad se mnogo atoma sjedini.

«Dakle pravi učenjak mora da bude veoma čedan.»

Ali profesor Richet ipak zato vjeruje u ono, što se nazivlje nepromjenljivošću stalnih zakona.

«Nitko — kaže dr. Richet — ne može oboriti jedne znanstvene činjenice.

«Električna struja rastavlja vodu u jedan dio kisika i u dva dijela vodika. To je činjenica, koja će ostati istinita, dokle je svijeta i vijeka, kao što je bila istinita od početka svijeta. Možda će se promijeniti ideje o onome, što se sada nazivlje električnom strujom, ili kisikom, ili vodikom. Možda će se pronaći, da je vodik sastavljen od pedeset raznih tjelesa; da se kisik pretvara u vodik; da je električna struja sila, koja ima težinu, ili izlijev svijetla. Malo je do toga, što će se otkriti; u svakome slučaju nigda se ne će učiniti, da ono, što nazivljemo električnom strujom, pod srednjim tlakom i temperaturom ne rastavi onoga, što mi nazivljemo vodom, u dva plina, koji imaju različita svojstva i koji se rasprostiru u razmjeru kao 2 prema 1.

«Ne treba se dakle nigda bojati, da će koja nova znanost provaljujući u staru znanost prevrnuti dosad poznate rezultate i tako doći u protuslovlje s onim, što su učenjaci dokazali.

«.... Možemo doći do spoznanja novih pojmova dosada nepoznatih, ali i ne pobugjujući u nama dvojbe o starim istinama, oni će nas upoznati sa novim istinama i promijeniti, dapače prevrnuti pojmove, koje imamo o stvarima, pridodajući nepredvigjene činjenice.

«Ove će činjenice biti nepredvigjene, nu nigda si ne će protusloviti.

«Povijest nam znanosti pokazuje, da zgrada prošlih znanosti nije nigda bila srušena provalom kake nove znanosti.

«Bilo je vrijeme, kad se nije znalo, da je tuberkuloza zarazna bolest. Sad se znade, da je mikrobi prenose. To je novo otkriće, koje donosi sa sobom mnogo važnih zaključaka, ali ono nije oslabilo ugleda starih liječnika, koji su prije bili opisali plućnu sušicu. Kad su bili otkriveni valovi Hertz-ovi, nijesu bili time narušeni zakoni Ampère-ovi.» (1)

Br. 16.

(Vidi str. 204 u tekstu).

Koliko se moramo pouzdavati u sugestičare.

Belgijski je sugestičar Deboeuf pokazao, koliko moramo držati do pokusa Charcot-ovih. Njegovo djelo nosi naslov *Une visite à la Salpétrière* (Posjet u Salpétrière-u). Objelodanjeno je u *Revue de Belgique* g. 1886.

(1) *Les phénomènes psychiques,* par J. Maxwel. — Préface de Charles Richet, membre de l' Académie de médecine, Professeur à la Faculté de médecine de Paris. — Paris, Félix Alcan, 1904, pages VII—XI, passim.

Delboeuf je takogjer posjetio školu u Nancy-u, prema kojoj je gojio iskrene simpatije, i pripovjedio je, što bijaše vidio, u knjizi: *Le Magnétisme animal, à propos d'une visite à l'Ecole de Nancy* (Paris. Alcan, 1889).

Utisak, što ga ostavlja ovo čitanje u duši čitateljevoj, jest, da posjetnik uza sve svoje veliko počitanje, što ga goji prema Liebeault-u, utemeljitelju škole, ne može nikako da tu stvar uzme sasvim ozbiljno. I u istinu pripovijeda on takvih stvari, koje su na prosto smiješne.

Tako n. pr. Liebeault i ne pita bolesnikâ, od čega trpe. Ovi dolaze pred njega i odmah im on govori: «Vi nemate više boli u želucu, nemate više boli u glavi, nemate više boli u očima i t. d. To su ti čitave litanije brzo izgovorenih bolesti. Kad bi danas koji sugestičar tako radio, bio bi predmetom smijeha svojih drugova.

Spomenimo takogjer povijest gospodične Kamile. Ona je imala sedamnaest godina. «Bila je — pripovijeda Delboeuf (pp. 45—46) — bistroumna mjesečarka, u koju su gg. Liebeault i Liégeois postavljali najveće pouzdanje. Gospodična je — govorili su — proricala i pogagjala tajne i buduće stvari ....

«Odmah sam zamolio, da bi se stavila na kušnju bistroumnost gdične Kamile. Od nekoliko vremena ja trpim od boli očiju. Pitao sam za savjet svoga prijatelja i kolegu gosp. Nuel-a, koji mi je otkrio mrenu u desnom oku. Ova je mrena očiju dolazila baš u zgodan čas.

«Gospodična Kamila, dobro i kako treba uspavana, uze me za ruku. Vjerno ću opetovati prizor i razgovor.

— Ja imam bolest, koja mi ne prouzrokuje boli, koja ne prestaje biti teška i pogibeljna, a koja mi

uza sve to ne zadaje puno brige. Pogodite, kakva je to bolest?

«Nikakva odgovora.

— Znao sam dobro, da ne ćete toga pogoditi. To je vrlo teško. Dobro, ja ću vam pomoći. Bolest je u jednom oku. U kojemu?

— U lijevom oku.

Delboeuf dade tada prisutnima znak, da nije pogodila. G. Liebeault videći, da je njegova proročica pogriješila, priteče joj u pomoć i stavi joj ovo naivno pitanje, koje jasno govori: «U lijevome? Razjasnite to! Lijevo gospodinovo ili ono, koje je vama nalijevo?»

Dakle, kad vam se kaže: «vi trpite na lijevom oku,» čini se, da to može značiti oko, koje je nalijevo onomu, koji vas gleda, to jest desno oko!!!

Gospodična sad odmah shvati, da se prevarila, i odgovori pouzdano: «Ono, koje je meni nalijevo.» G. Liebeault prihvati slavodobitno: «Dakle desno gospodinovo?» Na što bistroumna mjesečarka zadovoljno odgovori: «naravski.»

Gospodin je Liebeault bez dvojbe mislio, da se izvukao iz škripca poslije ovoga prizora, koji je komično svršio. Ali posjetnik na nesreću stade dalje ispitivati.

— E pa dobro, što imam u desnom oku?

Bistroumna će mjesečarka na to: «Vi vidite iz daleka i ne možete gledati izbliza. — Brzo se umorite, kada radite. — Od časa do časa vam se vjegje prilijepe. — To vam zadaje veliku muku.»

Eto u svemu četiri tvrdnje! A sve su četiri bile neistinite. I gospodin je Liebeault morao to priznati, kad mu je Delboeuf rekao, da ima mrenu.

To je bilo očevidno dokazano. Iz toga je lako vidjeti, što treba misliti o bistroumnosti gdične Ka-

mile. To nije priječilo naivnoga Liebeault-a, da čvrsto u to ne vjeruje i da savjesno ne zabilježi riječi svoje proročice.

«G. Liebeault i njegovi prijatelji — tako pripovijeda posjetnik — pobiru takve dogagjaje i šalju jednome Londonskome društvu, koje ih sakuplja kao dokaze.»

Eto dakle, kako se mogu ponositi svojim tobožnjim dokazima!

Da navedemo drugi primjer od onoga, što je vidio Delboeuf u Nancy-skoj školi. Gospodin je Liebeault tvrdio, da iscjeljuje djecu sugestijom, kao što je uvjeravao, da je gdična Kamila proricala tajne stvari i nepogrješivo čitala u budućnost. Ali kako rastumačiti ovaj čudnovati uspjeh i kako u to vjerovati, kad znamo, da sugestija bitno sastoji u osvjedočenju i da, ako hoćemo osvjedočiti bolesnika, moramo mu najprije govoriti i nastojati, da razumije, što govorimo, a to je nemoguće kod vrlo malene djece. G. Bernheim, učenik ovog učitelja, pokušao je da kako tako obrazloži ove riječi, i u svojoj učeničkoj odanosti usudio se drsko i smiješno tvrditi, da «je pripravan vrlo malu djecu učiniti sposobnom, da budu sugestionirana i da dogju do potrebitoga razumijevanja, te shvate, da su bolesna, i da gospodin, koji je pred njima i koji se razgovara s njihovom majkom, ima moć i volju da im ublaži bol.» (1)

Poslije toga valjalo je to potvrditi činom. Što! evo djeteta od četiri do pet mjeseci, koje ne pozna ni svoje majke. Zar ono da bi razumjelo, da ga jedan gospodin hoće izliječiti, i bilo osim toga čvrsto osvjedočeno, da ga može ozdraviti, da tako ovo osvjedočenje uzmogne djelovati na njegovo živčano središte i upravljati njime!.... Čovjek bi mislio, da sanja, kad

(1) Delboeuf. *Le Magnétisme animal,* p. 40.

Hodočasnici pred crkvom sv. Ružarja.

čita tako nevjerojatne tlapnje. A činjenica je, da sa svoje strane Bernheim nije nikada izliječio, a mislim niti pokušao izliječiti malene djece.

Ali njegovo očajno tumačenje nije spasilo ni preuzetnih tvrdnja učiteljevih. Jer ovaj je mislio izliječiti djecu dajući im piti malo *magnetizovane* vode, a nazivao je tako vodu, u koju je jednostavno bio zamočio svoj prst!

Teško je pravim imenom nazvati takove ludosti, a još je teže u to vjerovati, makar čovjek bio ne znam kako sklon na vjerovanje.

A ipak eto sve se to govorilo u jednoj glasovitoj sugestičkoj školi prije dvadesetak godina!

Dandanas još bilo bi vrlo nerazborito vjerovati u sve ono, što pripovijedaju nekoji sugestičari.

Mogao bi za primjer navesti jednu kliniku, koja daje o sebi pisati u novinama. Sreo sam dakle, nema tome dugo vremena, vrlo ozbiljna liječnika, koji mi je rekao, da je pohagjao istu kliniku više godina. «E pa što ste vidjeli, doktore — zapitah ga ja — zanimljiva za to vrijeme?»

— Šta sam vidio tamo zanimljiva! Hoćete li, da vam kažem iskreno? . . . Dobro, ništa od svega toga!

Tri mjeseca kasnije namjerio sam se slučajno na nekog učena čovjeka, koji je poznavao učitelja klinike. Počeo mi je u zvijezde kovati njegovu ljubaznost, zatim sâm od sebe, a da ga nijesam za to upitao, pridoda: «Što se tiče klinike za sugestivno liječenje, to vam je sama lakrdija. Nitko tamo ne ozdravi.»

To mi je dozvalo u pamet riječi, što ih je neki vojnički liječnik izrekao preda mnom u Lurdskom liječničkom uredu (u kolovozu 1904) doktoru Bérillon-u, gorljivomu pristraši psihoterapije: «Bavio sam se sugestijom više godina; okanio sam se toga jalova posla, jer nijesam postizavao nikakih rezultata.»

Taj barem nije dao pisati u novine stvarî, koje bi čovjeka uvjeravale o uspjesima klinike, kojih posjetnici mjesta nigda ne vigjaju.

Sve to dokazuje, da moramo biti vrlo oprezni i da ne smijemo držati za suštu istinu sve ono, što ova gospoda pripovijedaju.

A upravo se ide baš zatim, da se stvarima pripisuje prevelika važnost, i to tim veća, što ih se manje poznaje. Na taj će način čovjek sigurno pasti u velike pogrješke.

Br. 17.

(Vidi str. 266 u tekstu).

Naivni zahtjev.

Megju ispraznim pitanjima, kojima nekoji ter nekoji misle umanjiti ugled Lurdskim čudesima, često se čuje ovo: «Zašto Bog ne učini, da nanovo izraste odrezano udo? Ja bih vjerovao u čudo, kad bih vidio da je narasla nova noga.»

Evo nekoliko primjedaba, za koje mislimo, da ih možemo iznijeti o tome predmetu.

1. Htjeti sve dokučiti u Božanskoj upravi i diktirati Bogu uvjete jest preuzetna oholost, koja je u isti čas donekle djetinjasta.

Zašto Bog ne čini takoga vanrednoga čuda? Mogli bi tražiti tome uzrok i možda bi ga bar donekle odgonetnuli, kad bi to bilo potrebito; ali čemu to, kad na svijetu ima toliko drugih stvari, kojih ne možemo protumačiti, a ipak nam njihovo nepoznavanje, kao što smo dobro vidjeli, ne smeta, da ne priznamo, da postoje dotične stvari. U svakome slučaju Providnost ima svoj posebni način, kojim upravlja svijetom. Zahtijevati od Boga, da ga promijeni, i govoriti Mu kao gospodar jest drzovitost isto tako naivna, kao i nepravedna. Lako je razumjeti, da Bog neće udovoljiti uvjetima, što mu ih postavljaju oholi ljudi u svojim hirima, i poslušati zapovijedî pooštrenih prijetnjama, kao uplašeni sluga. On tvori čudesa, veličajna i mnogobrojna čudesa, ali ona, koja On hoće, i onako, kako On hoće. Vi Mu se usugjujete govoriti: «Ja nijesam zadovoljan s onim, što Ti činiš; hoću nešta drugo, i to ono, što Ti ja kažem. Ako ne udovoljiš mojim zahtjevima, ja ću Te kazniti time, što ću zatvarati oči pred drugim dokazima Tvoje moći i tako Ti uskratiti poklonstvo svoje vjere.»

Nema li zaista u takvoj drzovitosti nešta djetinjasta?

2. Pridodajem, da to znači tražiti od Boga, da učini beskorisno djelo. Jer kad bi Bog slučajno ispunio pogodbe, što mu ih ovi drzoviti duhovi postavljaju, oni bi tražili i našli na isti način, kao što i danas čine, kaku mu drago izliku, samo da ne moraju vjerovati i prema vjeri živjeti.

Ponajprije je očevidno, da posvemašnje uspostavljene jedne ruke kod sakata čovjeka nije jedino sredstvo, kojim Providnost raspolaže, da nam poda stalan i osjetljiv dokaz svog izravnoga posredovanja. Činiti ono, što Božja Providnost čini: podijeliti vid slijepima (vidi str. 162), a riječ gluhonijemima od rogjenja (vidi str. 165), u jedan mah zacijeliti rakranu, dugu 35 centimetra, a široku 15, kao što kod Joakine Dehant (vidi str. 150), zatvoriti munjevnom brzinom razvaljene rupe, otvorene rakranom, kao kod gospogje Rouchel (vidi str. 333), učiniti, da u čas naraste jedna noga za 3 centimetra, koja su manjkala, da se izjednači s drugom, kao kod Lucije i

Dragoile Renauld (vidi str. 201), i t. d., to su zaista čudesa od silnoga zamašaja, u kojima se očituje moć Stvoritelja, i ne vidi čovjek uzroka, zašto bi Bog bio dužan učiniti, da naraste jedno od naših udova, da nas prisili te vjerujemo u istinost njegova djelovanja.

Sve je to dosta, i sigurno još više, nego li dosta.

Ali osim toga možemo biti stalni, kad bi se čudnovatome zahtjevu, o kojemu je ovdje govor, jednoga dana udovoljilo, da se oni, koji ga danas bučno iznose, ne bi obratili ovim novim dogagjajem. Jer ovaj njihov zahtjev, bojim se, nije ništa drugo, do li jedna izlika, samo da ne pripoznaju čuda. Eto, što je na stvari! Oni traže izgovor, da opravdaju u tugjim, a možda i u svojim vlastitim očima, predaju i uzmaknuće (kapitulaciju) svoje savjesti pred predsudama, koje im dolaze od njihovih navika, ili od njihova općenja i razgovora, ili od njihova položaja, rjegje od njihove filozofije, a češće od njihova življenja.

Nu izlikâ ćeš uvijek naći, kad ih želiš. Naći ćeš ih isto tako kod nanovo narasle ruke, kao i kod u čas zacijeljene rane.

Nije prošlo nekoliko mjeseci, što je bila objelodanjena ova knjiga, kad neki darovit i ljubezan čovjek, koji uživa u Parizu neki ugled u književnome svijetu i koji je odlučan bezvjerac, reče piscu pred jednim svjedokom: «Lurd! Oh, ja dobro poznam Lurd! Bio sam tamo ovih posljednih godina sa svojom kćerju. Čuo sam govoriti, da bolesnici najedanput ozdrave za procesije sa Presv. Sakramentom. Opazio sam dakle neku ženu, koja je ležala na krevetu u žalosnome stanju. Ukratko, ja izabrah osobu, koja mi se činila, da je najteže bolesna izmegju tisuću bolesnika, i rekoh svojoj kćeri: ‚Pogledaj dobro ovu nesrećnu ženu. Ako ona ozdravi i počne hoditi, kad je blagoslove sa Presvetim, tvoj će otac odmah po-

stati vjernik i odsele vršiti vjerske dužnosti.' Ali znate li, što se dogodilo? Čas je nadošao, moja je bolesnica ustala i ozdravila.»

— E pa dobro — zapitah ga ja — što ste učinili? Bez dvojbe ste postali gorljiv kršćanin?

— Ne, ja sam ostao, što sam i bio; jer sam si rekao: sve, što se ovdje vidi, tako potresno djeluje na čovjeka, da bih ja, kad bih bio na mjestu svoje bolesnice, bez dvojbe učinio kao ona, a da se nebu ne bi trebalo miješati u to.

Ova istinita povijest pokazuje, koliko moramo držati do zahtjeva nekojih bezvjeraca i do njihovih obećanja. Istaknimo još jedanput! Kad bi oni vidjeli odrezanu nogu, gdje je opet u Lurdu izrasla, njihova bi opaka volja našla drugu izliku, samo da ne smatraju dogagjaja važnijim, nego li smatraju danas ozdravljenje od jednoga raka. Našli bi uvijek novih izlika, kao što ih nalaze sada.

Rekli bi na primjer: «Najzad je vjerojatno, da narav može u nekojim okolnostima još slabo odregjenim, ali koje će se jednoga dana tačno označiti, povratiti udo čovjeku. Ona eto čini, da nanavo naraste rep gušterima i noge racima; ima dakle u njoj pogledom na izgubljena životinjska uda neka sila još slabo odregjena, ali koja u istinu postoji i koja može protumačiti, da jedna ruka ili noga iznova naraste.»

Govoreći tako ili na koji drugi način, kimali bi prezirno glavom i zahtijevali što drugo, a tako bi to išlo bez kraja i konca. Providnost bi uvijek morala biti samo pripravna, da udovoljuje njihovim hirima.

3. Napokon su njihovi smjeli zahtjevi skroz protivni svakoj znanstvenoj metodi.

Čovjek učenjak traži nepoznato pomoću onoga, što je poznato. Služi se poznatim kao putem ili ljestvama, da dogje do nepoznatoga.

To je obični način postupanja u algebri i u matematici uopće. Kad se dakle čovjek nagje pred kakim čudom, na primjer ozdravljenjem jednoga slijepca, kako je to bio slučaj kod organiste iz Nogent-a, koji je najedanput ozdravio u mjesecu rujnu 1904, poslije 48. godina sljepoće, pa ne će da u njemu vidi vrhunaravnoga dogagjaja, jer se ne tumači, zašto Bog ne tvori kakih drugih čudesa, zašto naročito ne stvori uda, komu ono manjka, — kaki je to onda postupak? Služi se nepoznatim, da zaniječe ono, što je poznato. To je postupanje sasvim protivno matematičnomu postupanju, a prema tome, ako je matematički postupak dobar — što je očevidno — to znači držati se posvema krive metode, budući da je sasvim protivna matematičnom načinu postupanja.

A ovaj neobični način traženja istine nije protivan samo matematičkoj metodi, nego takogjer metodi svake druge znanosti.

Ako je koje u istinu prihvaćeno načelo, n. pr. u fizici i u kemiji, ili u kojemu drago drugom znanstvenom istraživanju, jest to, da se moraju prihvatiti činjenice, koje se opažanjem ili pokusima otkrivaju, a da se ni najmanje ne brinemo za poteškoće tumačenja, što ih one prouzokuju, i za tajinstveni niz «*zašto*», kojima one sve mogu dati povoda. Rekao sam jednoga dana poznatu učenjaku, da si ne mogu dobro razjasniti nekojih znanstvenih činjenica, koje je on dokazao. Na to ovaj odgovori: «Vi imate krivo, jer hoćete da shvatite, zašto se stvari dogagjaju, kako ih vidimo, da se dogagjaju. To je zahtjev, kod kojega se nije potreba zaustavljati. Valja uzeti dogagjaje takove, kakovi se prikazuju ili kakve ih otkrivamo, i tražiti im uvjete i posljedice, ne postavljajući si nekorisna pitanja, na koja ne možemo skoro nigda odgovoriti.»

Pa u istinu, nijekati dogagjaje, koje vidimo, ili ne htjeti izvoditi zaključaka, koji iz njih proizlaze, jer nije moguće odgovoriti na tajinstvene «*zašto*», koji sve mogu čovjeku doći na pamet, — značilo bi žrtvovati nemoći svako znanstveno istraživanje, značilo bi učiniti svaku znanost nemogućom.

Ova je dakle preuzetna metoda očito protivna svakoj znanosti. Pa ako je nerazložita i dapače malko naivna, kad je govor o naravnim stvarima, koje već po svojoj naravi regbi da spadaju u djelokrug našega razuma, neprispodobivo će to više biti pogledom na nadnaravne stvari, koje su neizmjerno iznad našega dohvata. Zaključak nije sumnjiv: on je dapače očevidan.

Zato je čovjek, koji hoće da vidi nogu, gdje je nanovo izrasla u Lurdu, prije nego prihvati zaključke, što ih nameće nenadano iscjeljenje rane ili raka stalno dokazana — ma kako se on sad pričinjao — nedvojbeno ili prosta neznalica, koji ne pozna logičnih zakona i ne zna promatrati dogagjajâ, ili, ako ih poznaje, opsjednuti duh, koji zasljepljen predsudom, zaboravlja u taj čas ono, što zna. Takvoga njegove predsude, kojima je robom, dovode do zahtjevâ, koji u isti čas odsugjuju njegovo iskustvo i njegov razum. Jer kad bi oni bili opravdani, zatvorili bi put, o tome se ne može dvojiti, svakoj ljudskoj znanosti.

Kad čovjek hoće da iskreno traži svijetlo, ne smije početi time, da si protuslovi i izvrgava smijehu, služeći se metodom, koja je neprijateljica svjetlosti.

Eto, što treba misliti o onome, što se često i prečesto čuje: «Ja bih vjerovao u Lurdska čudesa, kad bih vidio odrezano udo, gdje je opet naraslo.» Takav se način govorenja nikako ne može dovesti u sklad sa zdravim mišljenjem.

Br. 18.

Slučaj gospogje Rouchel.

1. (str. 329 u tekstu).

Pismo g. abbé-a Hamanna,

kapelana sv. Maksimina u župi gospogje Rouchel.

Metz, dne 28. listopada 1903.

Vidio sam gospogju Rouchel poslije Uskrsa godine 1903. Kad sam prviput bio pozvan k njoj, našao sam je na njezinu krevetu u strahovitim bolovima. Njezin nos, njezine usne, jedan dio lica, sve je to bilo u jednoj gnojnoj rani. Nosila je obično zavoj oko glave: „Oh! gospodine abbé — rekla mi je — vi ne bi mogli vidjeti moje rane. Vi bih pobjegli, kad bih vam je pokazala.“ Na moje uvjeravanje, da imam jake živce i da mogu sve vidjeti, privoli ona napokon i skine si zavoj. Više puta sam imao prigodu vidjeti je tako bez zavoja. Posljednji puta sam je tako vidio malo dana prije njezina odlaska u Lurd.

Ograničit ću se na to, da ukratko opišem, kakvo je bilo njezino stanje za posljednjega posjeta. Čitava je dônja strana lica gospogje Rouchel bila pokrita crvenkastom i gnojnom ranom. Zlo se bijaše osobito prihvatilo gornje usne, koja je bila otekla u debljini po prilici tri centimetra. Dônja je strana nosa bila izjedena od rane. Pokraj usta, na desnom obrazu, vidio sam rupu, otvor, iz kojega je izlazila gnojna materija. Gospogja mi je Rauchel također pokazala nutrinju svojih usta. Tamo je čini se bilo sijelo bolesti, osobito na nepcu, a odatle se širila prema vanjskoj strani kroz nos i kroz usne. Ova se gnojna rana pružala po obrazu, u ustima i sve do grla, tako daleko, dokle sam mogao vidjeti. Moram reći, da je usprkos otpornoj sili mojih živaca pogled ove velike rane prouzrokovao u meni čuvstvo odurnosti i ogavnosti, upravo kao što me je žalosno stanje bolesničino poticalo na sućut i sažaljenje.

Hamann.

---

2. (str. 335. u tekstu).

Svjedočanstvo sestre Mehtilde.

Evo svjedočanstva sestre Mehtilde iz Lurdske bolnice: „Posljednjiput sam zavila ranu gospogji Rouchel u 1 sat poslije podne, u subotu 5. rujna. Nijesam opazila, da je nastupila kakva poboljšica u bolesničinomu stanju. Taj čas su usne, nos i obrazi bili

samo jedna rana, iz koje se prostirao nepodnosiv smrad. Opazila sam još tada, da je postojala na desnom obrazu velika rupa, debela kao moj mali prst. Pod veče sam htjela promijeniti zavoj, ali mi je ona odgovorila, da to nije potrebito. Misleći, da je tko drugi podvorio bolesnicu, pohodila sam istom slijedeći dan svoju nemoćnicu. Pregledala sam joj tada lice. Usne, nozdrve, obrazi bijahu u naravnomu stanju, rupa se na obrazu bijaše zatvorila.»

---

3. (vidi str. 340 u tekstu).

Kako je jedan protivnik pokušao pobiti čudo.

U mjesecu travnju 1905. zbor se liječnika grada Metza bijaše sastao na svečanu skupštinu. Predsjednik je liječničkog ureda u Lurdu bio prisutan. Evo u glavnome i vrlo tačno svega onoga, što je doktor Muller, židov, koji je uzeo riječ, da navali na čudo, našao da odgovori:

«Proteklo je dvanaest dana izmegju dana, kad je naš subrat, dr. Ernst, konstatovao kod gospogje Rouchel rupe na nepcu i na obrazu, i dana, kad su naša subraća Francuska u Lurdu konstatovala, da ove rupe ne postoje više. Bez dvojbe više osoba tvrdi, da je vidjelo ove rupe poslije dra Ernsta, za putovanja još i dapače sve do dana, kad je bilo konstatovano ozdravljenje. Ali u mojim očima *ova svjedočanstva, budući da nijesu svjedočanstva liječnikâ, ne imaju vrijednosti.* Dakle (!) dvanaest je dana proteklo od dana, kad je bolest konstatovana, do dana, kad je ozdravljenje konstatovano. *A u dvanaest se dana može izliječiti rak-rana, i to teška rak-rana, dapače sa rupama, pomoću joda u velikoj količini.* Znam dobro, da gospogju Rouchel nije zato vrijeme nijedan od naše subraće liječio, ali nije dokazano, da ona nije tada pohodila koga nadriliječnika i da je nije koji od

ovih nadriliječnika liječio i izliječio s jodom. Ne valja dakle odmah vikati, da je to čudo.»

Ah! treba, treba i još te kako! Jer baš time, što ga pobijate na taj način i nemate drugoga razloga da iznesete proti njemu, prikazujete čudo u još sjajnijem svijetlu u očima sviju, koji ih tvrdokorno ne zatvaraju, da ga ne vide.

Što! zar treba biti liječnik, da čovjek ćuti ogavni smrad, da vidi rane, koje pokrivaju lice i koje se obilno gnoje, da vidi razvaljenu rupu, široku kao prst, koja prolazi kroz obraz i kroz koju teče tekuća hrana, koju bi bolesnica uzela u usta, i zar da osobe, koje zatvaraju ovu rupu najprije sa čepom od kaučuka, zatim, pošto se je čep izgubio na putu, sa čepom od vate, koji one same prave, nemaju prava da kažu, što su vidjele? To pravo pripada samo «nama, velikim liječnicima», kako je govorio Sganarelle!

U istinu mislilo se, da su svi liječnici Molière-ovi umrli, ali se čini, da ih jošter ima i treba žaliti stalež, u kojemu se nalazi toliko odličnih i značajnih ljudi.

Drugo, što ovdje odiše po Molière-u, jest ova čudnovata smjelost pripisivati običnom liječenju pomoću joda ozdravljenje u jedan tjedan i pô od uporne bolesti, kod koje obično izgube strpljivost i najvještiji liječnici i koju su u ovome slučaju uzalud liječili kroz više godina mnogi liječnici ne izuzevši ni samoga dra Mullera. Ništa je nije moglo zaprijeći, da se ne razvija bez prestanka, dapače ni jod, ni usijano željezo. Kakvi su to nadriliječnici iz Metza, koji tako jednostavno i na laku ruku icjeljuju strahovitu bolest, koja je na svome vrhuncu i koje svi liječnici fakulteta nijesu mogli da utaže u osam godina i uz uporabu najtežih lijekova! Zaista je škoda, što ih svijet ne poznaje i što dvoji, da li opstoje!

Na sreću dr. Muller sâm poznaje i upotrebljava isti lijek, i čini se s istim uspjehom. Sve se dosada nije znalo za taj lijek, ali danas, kad je dogagjaj poznat, doktor će imati sreću, te će vidjeti, kako se oko njega kupe bolesnici čitavoga svijeta. Neki mi je Belgijski liječnik već najavio, da će mu poslati jednu svoju bolesnicu, koja je mnogo manje bolesna, nego li gospogja Rouchel, i da će mu dati za njezino liječenje 24 dana vremena namjesto 12. Isti je Belgijski liječnik upotrebljavao dvije godine glasoviti jod, ali bez uspjeha. On jedva čeka sad da može posvjedočiti, da je jod u rukama dra Mullera najedanput zadobio neku čudotvornu moć.

Ovaj će si Njemački židov naskoro steći svjetski glas kod svih ljudi, priprostih ili učenih, koji se još mogu... smijati.

— 4 —

Odlučni sud.

Poslije se ispostavilo, koliko zapravo vrijede neznanstvene tlapnje dra Mullera i njegove u vjetar nabačene tvrdnje, ili bolje rekavši, kako ne vrijede ništa, što će pokazati slijedeća odlučna izjava.

U mjesecu je travnju 1905. liječnik židov govorio u Metzu. Nijesu bila protekla ni tri mjeseca, kad dne 5. srpnja predsjednik liječničkog ureda u Lurdu predstavi gospogju Rouchel vrlo poznatom Pariškome specijalisti, dru Tenneson-u. Doktor je Tenneson veći dio svoga službovanja proveo u bolnici sv. Ljudevita, gdje se na osobiti način posvećuje skrb kožnim bolestima. To je znak, da je ovaj odlični liječnik osobito proučio ove bolesti i stekao savršeno znanje o svim bolestima ove naravi. Niko

prema tome nije bio sposobniji, da se doličnije izrazi o teškoj rak-rani, od koje je gospogja Rouchel trpjela i ozdravila.

Pretraži dakle gospogju Rouchel dne 5. srpnja u prisutnosti doktora Gourauda, liječnika Pariške bolnice Ljubavi.

Iza ovoga potankoga pretraživanja i pošto je sabrao sve potrebite podatke, pisao je doktor Tenneson predsjedniku ureda za konstatacije ovaj list:

«*Dragi moj kolego!*

«*Vi ste mi predstavili gospogju Rouchel i zamolili ste me, da izvjavim svoje mnijenje sa stanovišta dermatološkog. Slučaj je običan s jedne strane, izvanredan s druge . . . .*»

Pošto je odlični specijalista najtačnije opisao sve znakove strašne bolesti, koji su preostali na licu bolesničinu iza ozdravljenja, a koji nijesu, kako smo prije vidjeli, nego Božanski pečat, kojim se potvrgjuje, da je bolest opstojala, zaključuje na temelju tih znakova, da je bolest zbilja morala biti — kako to dokazuje liječnička svjedodžba, kao i mnogobrojni svjedoci — vrlo opasna i dapače smrtonosna.

Osobitu pažnju svraća na one dvije rupe, kojih je po samom njegovu svjedočanstvu posvema nestalo, a da nije ostalo nikakvoga traga, do li dvije zarastice, koje se jedva mogu opaziti.

Što se tiče samoga načina, kako se dogodilo ozdravljenje, tvrdi učeni liječnik dvije stvari, koje su sasvim protivne smiješnim tvrdnjama dra Mullera. On tvrdi: 1. Da ne treba biti liječnik, da se vidi, da dvije rupe, koje su sve do onoga časa postojale, ne postoje sada više; da su svjedočanstva

drugih osoba dostatna, ako su vjerodostojna, jer time se u ostalom liječnici obično zadovoljavaju.

2. Da se takova ozdravljenja ne mogu nikako protumačiti sa liječničkoga gledišta. Evo u ostalom, kako se izvrsni liječnik o tome dalje izrazuje u svome pismu:

«U ovom su slučaju nešto izvanredno one dvije rupe, koje su u rakrani osobita rijetkost. (1) Ali što je više, iz vaše se istrage vidi, da su ove dvije rupe, kao i gnojne i gnjile ozljede usne šupljine, zacijeljele u Lurdu u nekoliko časaka.

«*Ja izjavljujem, da se nikakvim liječenjem ne može to postići i da dogagjaj, ako je točan, siže izvan granica liječničkog umijeća.*

«Da se tačno ustanovi dogagjaj, *treba uvažiti svjedočanstva, što nam ih pruža bolesnica i njezina okolina.* Tako obično uvijek postupaju liječnici. Bez dvojbe oni ne prihvaćaju tih svjedočanstva, ako ne, da upoznaju stanje bolesnikovo, a ova se svjedočanstva moraju prosuditi sasvim slobodno, sa čisto liječničkoga gledišta, isključivši svaku predsudu. Nema pak uzroka, *da se drugačije postupa, kad se radi o Lurdskim bolesnicima.*»

Isto se tako odlučno izjavljuje dr. Tenneson o obilnom gnojenju, koje se opažalo na sluznici usta:

«Bilo je još u ustima vidjeti staro, obilno i smrdljivo gnojenje. (Da mu se stane na put, bili su izvadili bolesnici sve zube i vrlo joj često palili ranu u ustima usijanim željezom). Ovo je gnojenje moglo nastati od ognojene rakrane u ustima; ali bio koji mu drago tome uzrok, *potpuno iscjeljenje u nekoliko časaka od zagnojene ozljede, koja se nalazila u usnoj šupljini, jest nešto, čega ja nijesan nigda vidio.*

«Ako mislite, da ovo pismo može biti od kake koristi, učinite s njime, što hoćete.

Dr. Tenneson.»

Iz posljednjih se riječi vidi, da se odlični specijalista bolnice sv. Ljudevita ne boji pred općinstvom preuzeti odgovornost za svoj sud.

Njegov sud dobiva time samo još veću vrijednost, on je odlučan.

---

(1) *Nasuprot su se doktoru Mulleru činile one sasvim naravne, i dapače je jednostavnim liječenjem, koje se obično upotrebljava kod rakrane, naime uporabom joda, mislio da može protumačiti ozdravljenje u nekoliko dana.*

Br. 19.

Najnovija kleveta.

Jedna od najnovijih, a ujedno najsmješnijih i najbezrazložnijih podvala i laži, kojima su duhovi, protivni svakome svijetlu i istini, od nedavna pokušali udariti na preodabrano od Majke Božje mjesto — Lurd, jest tobožnja pogibao okuženja, koja prijeti onima, koji hodočaste u Lurd, a osobito onima, koji se kupaju u Lurdskim piscinama. (1)

Tamo se — vele — sastaju tolike hiljade svakovrsnih bolesnika i okužuju uzduh okolo sebe. (2)

Obično se ta pogibao od «prijateljâ» higijene iznaša, kad se misli povesti koje narodno hodočašće.

Da se čitatelj uvjeri, da to nije drugo, nego samo jodnostavna i prosta laž i kleveta, donosimo ovo pismo predsjednika liječničkog ureda u Lurdu, dra Boissarie-a, koje je bilo svojedobno objelodanjeno u listu *Croix* kao odgovor na dotičnu klevetu. (3)

Dakle da vidimo, što piše najkompetentnija ličnost o Lurdu, o njegovu hodočašću i o njegovim bolesnicima.

(1) Tolika je pogibao okuženja u *piscinama*, da je pred jedno mjesec dana neki liječnik — imena mu se baš ovaj čas ne sjećamo — javno pisao u novinama: „Što se tiče mene, ja se toliko bojim tobožnjega razglašenog okuženja u *piscinama*, da sam pripravan okupati se u istoj vodi, u kojoj se ovaj čas okupao okužen bolesnik, samo kad bi mi uprava *piscina* to dozvolila.

(2) G. Zola nasuprot, da protumači Lurdska ozdravljenja, govori — kao što smo vidjeli na str. 314. — o oživljujućem uzduhu, koji se izvija iz mnogobrojnih mnoštva i tako blagotvorno djeluje na bolesnike.

(3) Isto je pismo u Hrvatskom prijevodu donijela i naša dična *Vrhbosna*, od 20. kolovoza 1906.

Predsjednik Lurdske klinike piše:

Croix objelodanila je pismo g. Jean de Bonnefona, neku vrst referenduma upravljenoga na liječnički zbor, da se sazna, jesu li hodočašća u Lurd korisna ili štetna po javno zdravstvo. Jednom riječju, veli g. Bonnefon, da li je Lurd sa gledišta zdravstvenoga pogibao ili blagodat?

Ja sam kroz dvadeset godina očevidac i sudac rezultata Lurdskih hodočašća; ne bi bilo pristojno, da ne odgovorim. U ostalom nijesam iščekivao istom ovaj poziv, da učinim statistiku slučajeva smrti i konstatovanih ozdravljenja.

Narodno hodočašće dovodi godimice *1000* bolesnika i boravi tri ili četiri dana megju nama. Mi smo kroz deset godina objavljivali sve slučajeve smrti, što su se dešavali u tom hodočašću; iznašli smo ih 30, 3 od prilike na godinu. U Lurdu je dakle umrlo kroz 10 godina od *30.000* bolesnika, što su boravili po jedan mjesec u Lurdu, *samo 30*, a od isto toliko bolesnika umire ih u najboljim bolnicama pod rukom najvještijih liječnika *300* ili *400* mjesečno, *dakle deset puta više.*

Bolnica u Villepinte-u sa svojih 250 kreveta broji 70 slučajeva smrti na godinu. U Lurdu vidjeli smo ozdraviti 25 bolesnica iz Villepinte-a, zaraženih od najtežih bolesti, dočim su njihove manje sretne drugarice nekoliko mjeseci kasnije umrle.

Svi slučajevi smrti ubilježeni su u registrima matice Lurdske, i odatle vadimo naše dokaze, odatle, gdje ih sav svijet može da kontroliše. Uz slučajeve smrti ima slučajeva ozdravljenja. U tomu je pitanje zanimljivije, nu nije dosta poznato.

Prošle godine uredili smo *120* zapisnika, i svako hodočašće čuva statistike svojih ozdravljenja, pa dok smo mi nabrojili njih 5 za hodočašće Lionsko, ured-

nici u Lionu objavili su ih *58*. Mi smo najavili *samo 2* slučaja ozdravljenja za bodočašće iz Metza, a *Bulletin de la Lorraine* spominje ih *22*. Tako je sa svim hodočašćima. Kad bismo sabrali sve rezultate, dobili bismo *1000* do *1.500* slučajeva ozdravljenja na godinu.

Uzaludno je htjeti pobijati ove rezultate u ime znanosti. Ne radi se tu o tom, da se ustanovi kakva zdravstvena ili kanonska tačka; radi se jednostavno, kako reče Konstantin James, o ličnoj činjenici, što se tiče samo zainteresovanoga.

Evo čeljadeta, što je trpjelo, a ne trpi više, što nije čulo, a sad čuje, što nije vidjelo, a sad vidi: ovo je dosta, ali vama, vama to nije dosta. — A šta to spada na vas? — Pa ako ono čeljade hoće da nazove svoje ozdravljenje čudom, što vam je do toga? Ali ja idem još dalje i velim: dapače i onda, kad bi Lurdsko vrelo djelovalo samo uslijed utvaranja (sugestije) — *što ja poričem* — još i onda bi ono iskazivalo ozbiljnih usluga.

A kako se odgovara na to? — Odgovara se najkrupnijim pogrdama. Za naše materijaliste i bezbošce svaki je hodočasnik klerikalac, to jest lažac i prepredenac: njegove su bolesti hinjene ... Izvolite mi dakle reći, kako se hini rak, crvotočina u kosti, bijela mrena? A ove su bolesti po posljednijim iskazima izliječene u Lurdu.

Bonnefon ozloglasuje vodu naših vrela, a ona je ipak čišća nego voda Seine.

Ostaje dakle ustanovljeno, da je u naših bolesnika umiranje deset puta manje nego u bolnicama, a iscjeljenje se dogagja u takovu razmjerju, da ne možemo uskratititi tu blagodat nesretnicima, koji je traže. Vazda se tiranizuje u ime slobode. Kud bismo dospjeli, kad bi Bonnefon postao vrhovni sudac higijenskih zakona i postupanja sa našim bolesnicima?

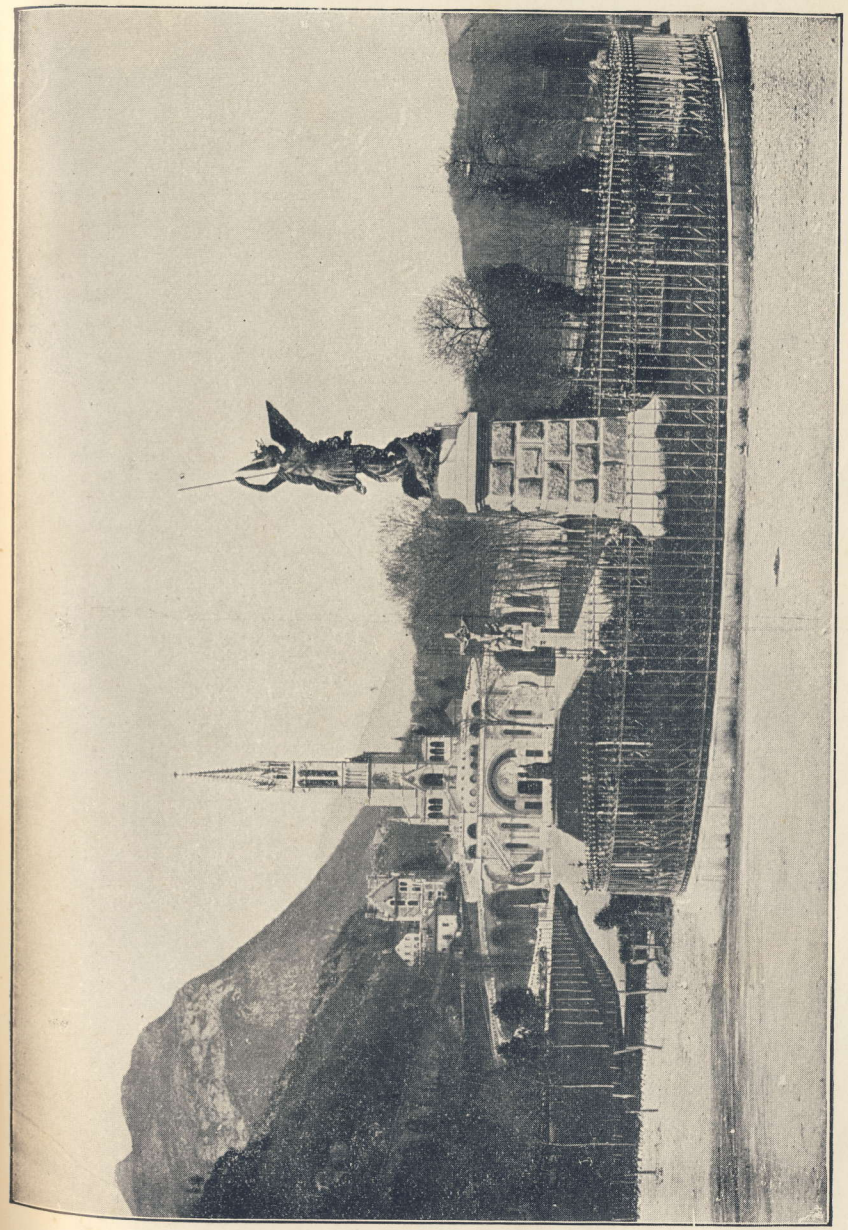

Kip sv. Mihovila Arkangjela.

Što znači ona legenda o povorkama hodočasnikâ, što siju diljem Francuske klicu tuberkoloze? Treba li naše sušičave strpati pod režim lazaretâ? Sve to nije ozbiljno.

Vidio sam u svom uredu vjernika i nevjernika, katolika i protestanata. Vidio sam Zolu, kako pozorno, napeto sluša kazivanje o ozdravljenju jedne naše bolesnice. Ono jednostavno, neizvještačeno kazivanje o podrobnostima i bolovima bilo je tako rječito, da je ulijevalo apsolutno povjerenje. Gledao sam, kako se pogled romansijera, što je sjedio uza me, upiljio dugo u onu ženu; on je bio pod dojmom toga čara, uvjerenje ga hvatalo, ako i nije moglo da ga sasvim pronikne.

Vidio sam, kako liječnici raznih škola i razne nauke prate sa zanimanjem sve podrobnosti naših opažanja. Mi smo našli dopisnikâ u svim zemljama. Nikad se nije kakav vjerski ili znanstveni problem raspravljao javno sa toliko jasnoće, pa ako bi se kakav referendum iznio pred liječnički zbor pogledom na pitanje o Lurdu, to bi odgovor bio nesumnjiv. Imam u tu svrhu jamstvo od *2000* do *3000* imena svoje subraće, što su upisana u registrima.

Sred te se pećine
Marija javi
Iz rajske visine,
Tû Ju pozdravi:
Zdravo, zdravo, zdravo,
Marijo!
Zdravo, zdravo, Marijo!

Glas Majčin poziva:
Dogjite, sinci!
Hrid Lurdska odziva:
Tû su ljubimci!
Zdravo, zdravo, zdravo,
Marijo!
Zdravo, zdravo, Marijo!

Hrvati sad evo
K Tebi pritiču,
Bez poroka Djevo!
Gromko Ti kliču:
Zdravo, zdravo, zdravo,
Marijo!
Zdravo, zdravo, Marijo!

GDJE JE ŠTO

Strana

Blagoslov sv. Oca Pape Pija X. Hrvatskomu izdanju 4
Pismo Njegove Svetosti Pape Pija X. piscu poslije 1. izdanja 5
Pismo presvijetloga i preč. g. Schoepfera, Tarbes-skoga biskupa 7
Riječ Hrvatskomu izdanju 9
Predgovor 15

PRVI DIO.

PRIKAZANJA.

Glava I. Povijest Prikazanjâ 19
— Izvor 33
— Ja sam Bezgrješno Začeće 37

Glava II. Istinitost Prikazanjâ 41
I. Iskrenost Bernardičina 42
II. Bernardičina vigjenja i halucinacija 52
— Narav i bogoljubnost Bernardičina isključivala je svaku halucinaciju 53
— Prije vigjenja 58
Za vrijeme vigjenja 63
Poslije vigjenja 69
III. Što treba da zaključimo 76

Glava III. Prikazanja i Crkva:
I. Lurd i crkvena oblast:
— Svećenstvo grada Lurda 83
— Presvijetli g. biskup Laurecije i biskupsko povjerenstvo 88
— Sv. Oci Pape 93

Strana

II. Lurd i vjerski pokret sadanjega vremena:
— Velebne manifestacije vjerske u Lurdu . 97
— Hodočašćenje cijeloga svijeta 100
— Blagoslovni upliv:
Hodočašća i ljudsko srce 103
Škola vjere, ljubavi i bogoljubnosti . . . 107

DRUGI DIO.

OZDRAVLJENJA.

Glava I. Ozdravljenja Lurdska uopće:
I. Dogagjaji. — Njihova priznata istinitost . . 121
— Kako se dogagjaji dokazuju 125
— Broj i raznovrsnost ozdravljenjâ 133
— Nekoliko primjera 136
II. Tumačenje dogagjajâ 169
— Kako ni narav ni dodir pećinske vode ne mogu protumačiti Lurdskih ozdravljenja 171
— Sugestijom se ne mogu protumačiti čudesni dogagjaji:
Jedan način tumačenja 175
Pokusi se pobijaju 177
Sugestija i nervozne bolesti 179
Sugestija i organske bolesti 188
U Lurdu nema sugestije 203
— Nepoznate sile 211
III. Čudesa i liječnici 220
Glava II. Nekoliko primjera:
I. Petar de Rudder 272
II. Čudesno ozdravljene osobe jednoga romanopisca 252
— Klementina Trouvé 253
— Gospogja Gordet 271

Strana

— Marija Lemarchand 295
— Marija Lebranchu 309
III. Gospogja Rouchel 323
IV. Gabrijel Gargam 346
Zaključak 375

TREĆI DIO.

DODATAK.

Bilješke i svjedodžbe.

Br. 1. Bernardica i doktor Voisin 379
2. Hodočašća, koja su stigla u Lurd od g. 1867 do g. 1903. uključivo 382
3. Lurdski kolodvor: gibanje putnikâ 384
4. Broj prelatâ, koji su došli u Lurd od g. 1868. do 1. rujna 1904. 384
5. Liječnici, koji su došli u Lurd u ured za konstatacije od g. 1890. do 1. rujna 1904. 387
6. Statistika ozdravljenjâ i poboljšicâ po naravi bolesti 388
7. Broj zapisnikâ, sastavljenih od ureda za konstatacije u razmaku od deset godina 394
8. Rezultat istrage o mladim sušičavkama, koje su došle iz Villepinte-a od g. 1896. do g. 1898. uključivo . . 395
9. Liječničke svjedodžbe, kojima se potvrgjuje, da ozdravljenje prekoračuje moć liječničke znanosti, ili dapače jasno pokazuje nadnaravni značaj 400
— *Benedetta Crozet, la Bleue* 404
— *Yvonne Aumaître* 409
— *Gdična Jozefina Gerzabeck* 413
— *Nekoliko riječi o Hrvatskomu hodočašću u Lurd* . 414
— *Nešto o novoj crkvi O. O. Kapucinâ na Rijeci* . . 418
10. Sugestija i organske bolesti 420
11. Sugestija i vrijeme 421
12. Jedno svjedočanstvo o nauci Bernheimovoj 422

Strana

13. Zapovijedajući ton 424
14. Sugestija i hipnotizam 425
15. I. Časovitost i buduća otkrića 424
II. Nepoznati zakon ne može nikad oboriti ustaljena zakona 427
16. Koliko se moramo pouzdavati u sugestičare 429
17. Naivni zahtjev 434
18. Slučaj gospogje Rouchel:
1. Pismo g. abbé-a Hammana, kapelana sv. Maksimina u župi gospogje Rouchel 440
2 Svjedočanstvo sestre Mehtilde 440
3. Kako je pokušao jedan liječnik da pobije čudo . 441
4. Odlučan sud 443
19. *Najnovija kleveta* 446

Br. 1042.

IMPRIMATUR.

U Senju 22. lipnja 1907.

kan. R. VUČIĆ, gen. vikar.